

Міністерство освіти і науки України
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

МЕТОДИЧНА СКАРБНИЧКА ПЕДАГОГА

За загальною редакцією професора В.В. Кизилової

Старобільськ
2017

УДК 372.3:373.6
ББК 74.100+74.26
М 54

Рецензенти:

Мельник Л.В. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри філологічних дисциплін Інституту педагогіки і психології ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»;

Цінько С.В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови, літератури і методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

М-54 Методична скарбничка педагога / ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». – Старобільськ, 2017. – 213 с.

До збірника увійшли розробки занять вихователів дошкільних навчальних закладів, індивідуальних логопедичних занять, розробки уроків учителів ЗОШ.

Для вихователів, учителів, студентів, широкого кола читачів.

УДК 372.3:373.6
ББК 74.100+74.26

Рекомендовано до друку науковою комісією ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ) (протокол № 6 від 19 грудня 2016 р.)

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА. ЛОГОПЕДІЯ

Белоусова Марина Сергіївна

*Інструктор з фізичної культури дошкільного навчального закладу
(ясла-садок) №4 «Росинка» м. Лисичанська*

Заняття фізкультурно-пізнавального напрямку для дітей старшої групи

Хребет - це основа людського тіла, його каркас, який забезпечує рухливість всьому тілу. Через нього проходять канали спинного мозку, який керує роботою багатьох внутрішніх органів.

У дітей в дошкільному віці кістки ще тендітні, м'язи, як і інші органи, ростуть і розвиваються. Тому потрібно приділяти велику увагу спортивним вправам, гімнастиці, аеробіці. У 5 років діток вже починають готувати до школи, вони змушені проводити деякий час сидячи за столом. Уже в цьому віці важливо привчити малят правильно сидіти, розповідати, що таке правильна постава, яке вона має значення, чому не можна горбитися і сутулитися.

Постава - це звична, невимушена манера тримати своє тіло. Якщо вона правильна, то фігура людини виглядає красивою, стрункою, а хода легкої і пружною.

Щоб визначити чи є порушення постави, необхідно оглянути дитину. Це можна зробити так: ставимо дитину в добре освітленому приміщенні спиною до себе на піднесення так, щоб його лопатки знаходилися на рівні наших очей.

Розмовляючи з ним попросити його розповісти вірш. Відзначити спереду, як розташовані його плечі: чи складають одну горизонтальну лінію або одне трохи вище іншого, розгорнуті або зведені. Для наочності можна помітити остисті відростки хребців (виступають посередині спинки) зеленкою. Всі точки повинні знаходитися строго одна під інший!

У дітей неправильна постава найчастіше є результатом слабкості м'язів плечей, спини і живота.

Виховання відчуття правильної постави купується за рахунок багаторазового повторення правильного положення тіла: сидячи, лежачи, стоячи. З цією метою рекомендую конспект фізкультурно-пізнавального заняття для дітей старшої групи.

Тема: Панська постава

Програмовий зміст: На доступному рівні дати вихованцям знання про поставу.

Формувати у дітей правильну поставу і долучати їх до здорового способу життя.

Навчати вправам, спрямованим на формування постави. Вчити самоконтролю за положенням тіла при виконанні рухових дій. Продовжувати навчати дітей виконувати вправи на гімнастичній лавці, зберігаючи стійке положення тіла, погоджуючи свої дії з діями партнера.

Розвивати увагу, увагу, зосередженість, силу м'язів спини, спритність, гнучкість, швидкість рухової реакції, координацію рухів.

Виховувати організованість, дружнє ставлення один до одного і морально-вольові якості.

Обладнання: картки із зображенням Попелюшки, Принца і Баби Яги; 2 гімнастичні лавки; обручі; 2 корони, виготовлені з товстого картону; гімнастичні килимки.

Хід заняття

I. Вступна частина

Діти в спортивній формі заходять в зал і сідають на гімнастичну лаву.

-Сьогодні, діти, ми з вами поговоримо про поставу. Постава - це положення тіла людини, коли вона сидить або стоїть. Гарна постава, коли ми сидимо, означає, що спина у нас пряма, а голова піднята. Гарна постава в положенні стоячи означає, що плечі у нас злегка відведені назад, грудна клітка розправлена, а тулуб випрямлено.

Подивіться, яка чудесна постава у Попелюшки і у прекрасної Принца.

Показує дітям картки із зображенням Попелюшки і Принца в положенні сидячи і стоячи

- Ми зараз теж спробуємо прийняти таке положення тіла.

Діти демонструють свою поставу спочатку стоячи, а потім – сидячи

-Запам'ятайте, таке положення вашого тіла і намагайтеся приймати його в будь-якій своїй діяльності. А ось подивіться, діти, яка постава у нашої знайомої героїні казок - Бабусі Яги(*показує картинку із зображенням Баби Яги*). Вона вся зігнулася, спина колесом, плечі висунуті вперед, а на спині утворився горб. А все тому, що вона не приділяла своїй поставі належної уваги. Справа в тому, що якщо людина постійно сутулиться, то така неправильна постава з роками увійде у нього в звичку, а через це сформується не надто гарна фігура. Правильна постава корисна і для здоров'я. Якщо ви з дитинства привчите себе триматися прямо, то в старшому віці у вас не буде боліти спина. Людина з неправильною поставою не зможе стати хорошим спортсменом або танцюристом. Нехай кожен хлопчик уявить собі, що він - прекрасний Принц, а кожна дівчинка уявить себе Принесою.

А для того щоб мати гарну поставу, ми з вами вивчимо нові вправи і згадаємо вже знайомі, які допоможуть нам мати «панську поставу». І, як справжні Принци і Принцеси, вирушимо з вами на королівський бал.

1. Гра «Знайди собі пару»

Під веселу музику діти розбігаються по залу. На слова «Раз, два, три - пару ти собі знайди!» Діти беруться за руки, утворюючи пари (хлопчик з дівчинкою).

2. *Шиккування в колону парами.*

3. *Ходьба:*

-звичайна, тримаючись за руки;

-на носках, руки вгорі;

-на п'ятках, руки за спиною в замку;

-з фіксованою зупинкою за сигналом;

-бічним галопом, обличчям один до одного, тримаючись за руки.

4. *Біг:*

-звичайний в середньому темпі;

-з виносом прямих ніг вперед.

5. *Перешиккування врозтіч, парами.*

II. Основна частина

-У казковому палаці, на високому ганку, звучить грізний указ: «Починайте танцювати, в танці тіло вивчати!»

1. *Комплекс ЗРВ «Бал панської постави»*

(вправи в парах, спрямовані на формування правильної постави)

Діти виконують вправи під музику.

1. В .п. - Стоячи спиною один до одного, взявшись за руки.

1,3 - піднятися на носки, руки через сторони вгору (потягнутися добре вгору, дивитися прямо).

2,4 – в .п.

2. В .п. - Стоячи обличчям один до одного, руки на плечах один в одного.

1,3 - нахил вперед, прогнутися, дивитися вперед (руки і ноги прямі, не відходити назад).

2,4 – в .п.

3. В .п. - Стоячи обличчям один до одного, руки на поясі.

1,3 - нахил вправо, ліву руку в сторону нахилу (коліна не згинати, нахил виконувати точно в сторону, не нахилиючись вперед, дивитися прямо).

2,4 – в .п.

4. В .п. - Стоячи спиною один до одного, взявшись за руки.

1,3 – праву (ліву) ногу на п'яту.

2,4 – в .п.

5,7 - присісти на носках (спину тримати рівно).

6,8 – в .п.

5. В .п. - Сидячи обличчям один до одного, ноги прямі нарізно, ступні одного впираються в ступні іншого).

1 - одна дитина відхиляється назад і тягне за собою іншого (коліна не згинати, нахилитися якнайнижче).

2 – в .п.

3-4 те саме (мінюються ролями).

6. В .п. - Лежачи на животі обличчям один до одного, долоні з'єднані з партнером.

1,3 - підняти руки вгору, прогнутися (ноги прямі, не піднімати, прогинатися, затримуватися).

2,4 – в .п.

7. В .п. - Стоячи обличчям один до одного, ноги разом, руки зігнуті в ліктях, долоні з'єднані з партнером.

1,3 - ноги стрибком нарізно, руки в сторони (дивитися прямо, спину тримати рівно).

2,4 – в .п.

2. Герова вправа «Зустріч принца і принцеси на містку»

Посередині зали встановлюють гімнастичну лаву. Дівчатка і хлопчики стають колоною у різних кінців лавки. У першій парі - на голові корони. За сигналом перший дівчинка і хлопчик йдуть до середини лавки, руки в сторони, назустріч один одному, беруться за руки і намагаються розминутися, утримуючи рівновагу і корону на голові. Потім йдуть далі до краю лавки, спускаються, передають корону наступним і стають останніми. Наступні - виконують те ж саме. Наприкінці вправи дівчатка і хлопчики міняються місцями.

3. Гра-естафета «У возі»

Діти стають у дві колони парами, кожна пара в обручі спиною один до одного. Попереду для кожної команди на відстані 6-8 метрів встановлюють прапорець. За сигналом перші пари бічним галопом, рухаються до свого прапорця, обійшовши його, так само повертаються назад, стають останніми. Наступні пари виконують те ж саме. Перемагає команда, учасники якої впоралися із завданням швидше.

III. Заключна частина

Гра малої рухливості «На квітковій галявині»

На лузі ростуть квіти

Небувалої краси:

Червоний, жовтий, блакитний -

Вибирай собі будь-який!

Інструктор кладе обручі в різних кінцях залу, діти беруть гімнастичні килимки і стають навколо вподобаного ним обруча

Ляжемо дружно ми в гурток

І придумасмо квітку

Діти лягають на килимки навколо обруча

Днем квіти пахнуть,

Землю нашу прикрашають.

Вночі відпочивають,

Пелюстки в бутони збирають.

«Ромашка»

За командою «День!» Діти приймають положення лежачи на спині, ноги прямі разом, руки вгорі, витягають тулуб; по команді «Ніч!» приймають положення сидячи, ноги разом прямі і нахилиються вперед.

«Волошка»

За командою «День!» діти приймають положення сидячи по-турецьки, руки за головою, лікті розведені, спина рівна; по команді «Ніч!» виконують угруповання, коліна зігнуті, притиснуті, голова опущена, руки на колінах.

«Роза»

За командою «День!» діти приймають положення лежачи на спині, ноги розставлені в сторону, прямі, руки в сторони;

За командою «Ніч!» підтягують коліна, обхоплюють їх руками за гомілку, відривають плечі від підлоги, головою до колін.

Кожна «квітка» виконується 3-4 рази, інструктор дає команди не поспішаючи, так, щоб у кожній позі діти затрималися на 4-6 секунд.

IV. Підведення підсумків

Інструктор задає дітям питання:

- Що ви дізналися нового на занятті? Що таке постава? Що потрібно робити, щоб у людини була гарна постава? Які вправи сподобалися вам найбільше? Які вправи було важко виконувати?

Інструктор уважно слухає відповіді дітей, доповнює їх, відповідає на питання.

Під веселу музику діти виходять із залу.

Бондаренко Юлія Анатольевна

Воспитатель ДДУ №11 «Солнечный» г. Старобельська

Занятие по развитию эмоциональной сферы ребенка. (старшая группа)

Тема: Путешествие по стране сказок.

Задачи: формирование «умных эмоций», коррекция недостатков эмоциональной сферы, знакомство с пятью эмоциями: радостью, горем, гневом, страхом, удивлением; углублять способность чувствовать настроение в музыке, живописи, литературе; развивать способность понимать эмоциональное состояние другого человека; расширять словарный запас в области чувств и эмоций.

Предварительная работа: чтение русской народной сказки «Заячьи слезы», чтение русской народной сказки «Сестрица Аленушка и братец Иванушка»; выучили с детьми с детьми пословицы о горе; разучили «Танец маленьких утят».

Материал к занятию: пиктограммы, изображающие различные чувства (гнев, страх, горе, удивление, радость); картинки, изображающие: Карабаса Барабаса, зайчика, Аленушку, Иванушку, белочку, Буратино; маски: петушка, зайчика, лисы; репродукция картины в. Васнецова «Аленушка»; музыка: «Танец маленьких утят», Р.Шушман «Веселый крестьянин».

Ход занятия

- Ребята, сегодня мы с вами отправимся в путешествие по Стране сказок. На своем пути мы увидим сказочные домики, в которых живут герои разных

сказок. Сказочные герои выйдут к нам из домиков, если вы правильно назовете эмоцию, изображенную на пиктограмме, висящей на двери домика.

- Ну, что, в путь. Если мы с вами отправляемся в сказку, то и транспорт у нас должен быть сказочный. Пусть это будут наши стульчики. Мы скажем волшебные слова, и стульчики полетят в Страну сказок. Закрывли все глаза и повторяем за мной волшебные слова: раз, два, три, стульчик мой лети.

Открывайте глазки. А вот и первый домик. Дети посмотрите внимательно и назовите, какую эмоцию изображает пиктограмма на домике? (гнев)
(Из домика появляется Карабас Барабас).

- Кто это такой, вы узнали сказочного героя? (Карабас Барабас)

Карабас: Ох, сколько девчонок и мальчишек. А у меня в театре нет актеров. Пожалуй заберу-ка я их всех в свой театр.

- Ребята давайте покажем свой гнев Карабасу Барабасу и зло ответим ему.

- Ни за что мы не пойдем в твой театр! (2 р.)

- Молодцы, ребята, мы прогнали Карабаса Барабаса, теперь можем и продолжить путешествие.

- Раз, два, три, стульчик мой лети.

- Открываем глазки. Перед нами второй домик. Назовите эмоцию, которая изображена на этом домике. (страх)

(Из домика выходит Зайчик)

- Ребята, посмотрите, кто живет в этом домике? Правильно, это зайчик. Помните сказку «Заячьи слезы», в которой лиса выгнала зайчика из его собственного дома.

- Кто пытался помочь зайчику и не помог?
- Почему звери не смогли помочь зайчику?
- Кто помог зайчику?

- Давайте с вами разыграем сцену, в которой петух выгоняет лису.
(инсценировка)

- Помог петушок зайчику выгнать лису. Теперь зайчику нечего бояться. А нам пора отправляться дальше.

- Раз, два, три, стульчик мой лети.

- Открываем глазки. Вот и третий домик на нашем пути. Какая эмоция изображена на этом домике? (горе)

(показать репродукцию картины В. Васнецова «Аленушка»)

- Эту картину написал известный художник – сказочник Виктор Михайлович Васнецов, а называется она «Аленушка». Послушайте стихотворение и сравните его с тем, что изображено на картине.

Закатилось в чашу солнышко
Хмурый лес вокруг стеной
Пригорюнилась Аленушка:
Как теперь ей жить одной?
Нету с ней ни милой матушки,

Ни родимого отца...
Слезы капаят на камушки
У лесного озерца.
Кто развеет думы горькие
Кто поможет ей в беде?
Лишь камыш один с осокою
Отражаются в воде.

- Посмотрите на картинку, кого вы здесь видите? Правильно, девочку. А в каком она настроении? Да, она грустит. Как вы об этом догадались? Она сидит на холодном камне, склонив голову. Посмотрите, какие у нее глаза. Они неподвижно смотрят в воду.

- Вам кого-нибудь напоминает эта девочка? Верно, девочку из русской народной сказки «Сестрица Аленушка и братец Иванушка». Какое горе у Аленушки? Почему она грустит? Давайте еще раз внимательно посмотрим на картину. Как художник показал нам, что девочка горюет? Посмотрите на ее позу, на то, как она сидит. Она сидит, Опустив голову, у нее босые ноги, растрепанные волосы, порванное платьице. Она как будто не чувствует холода. Все ее мысли заняты чем-то печальным. Как вы думаете, утро или вечер изобразил на картине художник? (ответы). Правильно, вечер. Наверное, он это сделал для того, чтобы еще больше подчеркнуть настроение девочки. Скоро наступит ночь, а она одна. Однако ей сочувствуем не только мы, но и сама природа. Птички, сзади на ветке, опустили свои головки. Ветви деревьев и даже травинки тоже склонились к земле, листья тихо падают в воду. Кажется, что этот темный лес не угрожает Аленушке, а охраняет ее. Даже сам художник жалеет свою героиню. Ведь он называет ее ласково – Аленушка, словно успокаивая.

- А хотели бы и вы ей помочь?

- Дети чтобы помочь Аленушке расколдовать Иванушку, нам нужно назвать пословицы о горе. Кто хочет назвать пословицы?

- Горе, что море: не переплыть, не переплакать.
- Горе, что годы: бороздки прокладывает.
- Тоска не солнце, а сушит.
- Плачет, как соловушка по разоренному гнезду.

- Молодцы, вот и свершилось чудо, вы помогли расколдовать Иванушку. (показать картинку Иванушка)

Иванушка: Спасибо, ребята, теперь я могу встретиться со своей сестрой Аленушкой.

- Мы помогли Аленушке и Иванушке. А теперь должны отправляться дальше.

- Раз, два, три, стульчик мой лети.

- Открываем глаза. Это следующий домик, посмотрите и отгадайте, пиктограмма какого чувства изображена на домике? (удивление)

- Послушайте отрывок из сказки А.С. Пушкина «Сказка о царе Салтане». О чудесах на острове князя Гвидона.

Ель растет перед дворцом,
А под ней хрустальный дом;
Белка там живет ручная,
Да затейница какая.
Белка песенки поет,
Да орешки все грызет,
А орешки не простые,
Все скорлупки золотые,
Ядра чистый изумруд;
Слуги белку стерегут.

- Какие чудеса описывает автор? Почему они удивляли и привлекали людей? (когда дети ответят, появляется белочка)

- Вот кто живет в этом домике. Давайте потанцуем под веселую мелодию так, чтобы все и белочка удивилась тому, как хорошо мы танцуем. («Танец маленьких утят»).

- А теперь давайте продолжим наше путешествие. Раз, два, три, стульчик мой лети.

Посмотрите и скажите, какая эмоция изображена на этом домике. (радость)

(Из дома выходит Буратино)

Буратино: Ребята, с какими сказочными героями вы встретились в своем путешествии?

(Карабас Барабас, зайчик, сестрица Аленушка и братец Иванушка, белочка)

- Какие чувства при этом испытывали? (гнев, страх, горе, удивление).

- Давайте послушаем пьесу композитора Роберта Шумана «Веселый крестьянин». (слушание)

- Что чувствовали? Что хочется сделать под такую музыку? Когда вы чувствуете радость, как вы выражаете это чувство? Что появляется у вас на лицах? (улыбка)

- Что же такое радость?

Дети: это, когда праздник; когда никто не плачет, ни один человек; когда нет войны.

Ребята мы с вами сегодня познакомились с пятью эмоциями, я предлагаю вам отобразить их на рисунке, обвести свою ладонь и на каждом пальчике нарисовать эмоцию, с которой мы сегодня встречались.

- Вот и подошло к концу наше путешествие по Стране сказок. Мы с вами встретились со многими сказочными героями, испытали много разных эмоций, давайте назовем их еще раз: гнев, страх, горе, удивление, радость. Молодцы, ребята.

Варган Ганна Федорівна

Вихователь-методист дошкільного навчального закладу
(ясла-садок) №4 «Росинка» м. Лисичанська

Конспект інтегрованого заняття для старшої групи

Тема: «Україна вільна і єдина – солов'їна спадщина моя»

Програмовий зміст: ознайомити дітей із картою України, пам'ятками архітектури та пам'ятниками видатним співвітчизникам (Т.Г. Шевченко); *збагачувати* знання дітей про українські міста, своє рідне місто – Северодонецьк; *закріпити* знання про народну символіку, державні символи України; *розвивати* пізнавальну активність, увагу, пам'ять, мислення, зв'язне мовлення, збагачувати словниковий запас дітей словами «Вітчизна», «Батьківщина», «Держава»; *виховувати* патріотичні почуття, любов до рідної країни, малої Батьківщини, шанобливе ставлення до видатних людей та інтерес до їх творчості.

Демонстраційний матеріал: асоціативна карта України, державна символіка України, ілюстрації пам'яток м. Северодонецька, аудіозапис «Зоре моя вечірняя» муз. Я Степового сл. Т. Шевченка, «Зацвіла в долині» муз Т.В. Раховської сл. Т.Г. Шевченка.

Попередня робота: знайомство з життям та творчістю видатного українського письменника Т.Г. Шевченка, слухання віршів, та пісень на слова письменника, знайомство з пам'ятками архітектури рідного міста.

Хід заняття

I. Вступна частина

Під українську пісню заходить вихователь, діти парами.

У першій парі на рушнику – хліб із сіллю

Вихователь: Ти чуєш, як шумить Дніпро,
Як лине пісня солов'їна?
То все на щастя, на добро,
То наша рідна Україна.
Вишита колоссям і калиною,
Вигойдана співом солов'я,
Звешся величаво - Україною,
Земле зачарована моя.

Дитина: З давніх пір у нас ведеться, -
Хліб святий гостям печеться!
Хлібом-сіллю зустрічаєм.
У садочку всіх вітаєм!

(Дарують гостям хліб на рушнику)

II. Основна частина

Вихователь. У всіх людей одна святиня,
Куди не глянь, де не спитай
Рідніша їм своя пустиня,
Аніж земний в чужині рай

Нема без кореня рослини
А нас людей без... чого?

Діти: Батьківщини.

Вихователь. Правильно, діти, адже сьогодні наше заняття присвячене нашій рідній Батьківщині - Україні. Будь ласка, пригадайте і скажіть: «Без чого не може жити соловейко?»

Діти: *Без пісні.*

Вихователь: «А людина?»

Діти: *Без Вітчизни.*

Вихователь: Хто може сам повторити це прислів'я повністю?

Дитина: «Людина без Вітчизни, як соловей без пісні».

Вихователь: Молодець, Сашко. Аліна, як ти вважаєш, Сашко правильно сказав? А ти, Данилко, згоден з Аліною? Добре. Діти, а як ви розумієте це прислів'я: «Людина без Вітчизни, як соловей без пісні?»

Діти: *Соловейко любить пісню, любить спів, а людина любить свою Батьківщину...*

Коли ми куди-небудь від'їжджаємо, завжди хочеться повернутися додому...

Вихователь: Правильно, де б не була людина, наскільки б далеко і надовго вона не покидала свій дім, тепло Батьківщини її завжди зігриває. А зараз, будь-ласка, допоможіть мені закінчити прислів'я.

1. Мовленнєва вправа «Закінчи прислів'я»

У чужій сторонці ... не так світить і сонце.

Людина без рідної землі, ... як соловей без гнізда.

Та земля мила, ... де мати родила.

За морем тепліше, ... та вдома миліше.

Жити – ... Вітчизні служити.

Як називається наша Вітчизна ?

Діти: *Україна.*

Вихователь: Наша Україна – велика, сильна, могутня і єдина держава. Якби ви задумали пройти пішки із заходу на схід, то вам би знадобилося близько 100 днів.

З давніх-давен тут жив і зараз живе наш народ. Величезні простори займає українська земля – це і степи, і лани, і гори, і річки, і міста. Давайте зараз разом складемо карту нашої країни.

2. Дидактична гра «Країна Україна»

(Діти складають асоціативну карту-пазл за Н.Гавриш із часток – символів України)

Дит.1: Ріки, гори, долини, ліса і поля –

Це моя Україно, моя рідна земля! (Дніпро)

Дит.2: Тут калина і верба, тут і радість і журба,

Ніжне материнське слово і така чудова мова. (Калина, верба)

Дит.3: Рідна моя Україно, земле любя і єдина

Тут Тарасові стежки, солов'їні пісні. *(Т.Шевченко)*

Дит.4: Ніби птаха легкокрила, волелюбна і щаслива,
Краю ніжний і святий, я люблю тебе, ти мій! *(Київ)*

Дит.5: Хоч ми всі ще маленькі, та ми добре уже знаєм
Що зветься українці, українських предків маєм. *(Прапор, тризуб)*

Дит.6: Мамо, тато і сестричка, та всі інші члени роду –
Всі належать до одного українського народу. *(Батьківська хата)*

Дит.7: У кожного народу є святині.

Святині є і в рідній Україні.

Батьківська хата, материнська пісня,
І рушники на образах пречистих. *(Рушник)*

Дит.8: Ніжна вишиванка, червона калина,
Дівочий віночок – наша святиня.
Вони – наша спадщина, наш оберіг,

Всі: Вони наша гордість на вісь білий світ! *(Віночок, вишиванка)*

Вихователь: Діти, подивіться, яка цікава карта у нас склалася. Як можна назвати одним словом все те, що на ній зображено?

Діти: *Символи України.*

Вихователь: Добре, а зараз ми перевіримо, як ви знаєте українські символи?

3. Дидактична гра «Назви символи України»

Діти становляться у коло, одна дитина з палицею у центрі підіймає її вертикально, тримаючи руку унизу. Той, хто називає слово, пов'язане з рідним краєм (або державними та народними символами), перехоплює палицю вище, вище, тощо. Гравці мають дійти до верхнього кінця. Закінчити словами: «Ми, і ви, і ти, і я – всі одна сім'я»

4. Музична фізкультхвилинка «Наше коло мов сім'я»

Вихователь: Якщо подивиться на справжню карту нашої країни, можна побачити багато написів – це міста. В Україні 460 міст. Багато?

Діти: *Так!*

Вихователь: А в них проживають 70 відсотків усього населення України – це багато! Наші малята дуже люблять подорожувати. Ви подорожували кудись?

Вихователь: А з ким? *(З мамою, татом, бабусею, дідусем).*

Вихователь: А чим ви любите подорожувати? *(Поїздом, машиною, літаком).*

Вихователь: Добре, а зараз ми з вами назвемо міста України. Для цього прошу встати в 2 шеренги.

5. Гра «Міста України»

(діти стають в 2 шеренги один проти одного та кидаючи м'яч називають міста України. Останнім називають – Северодонецьк, кидають м'яч вихователю и кажуть разом: «Це наша Україна»)

Вихователь: Правильно, наше місто – це теж Україна, адже любов до Батьківщини починається із любові до малої Батьківщини: рідного порога, стежки, рідного міста.

А чим славен Сєвєродонецьк?

Діти: Хімічний завод «Азот», галерея мистецтв, Льодовий палац, палац культури Хіміков, Будівельників, озера Паркове, Чисте...

Вихователь: Вставайте хутко парами, веселі малята

Та підемо ми радісно до озера гуляти.

Діти проходять коло парами та сідають біля хатинки. Входить пастушок

Пастушок: Добридень, хлопчики й дівчатка, жартівливії малята.

Я – Івасик - пастушок, в мене гарний кожушок,

Я полями та степами, через луки йшов і ліс.

Ось торбинку із загадками за плечима вам приніс.

Вихователь: Дякуємо тобі, пастушок Івасик. Давай подивимось, що у тебе в торбинці?

б. *Дидактична гра «Пам'ятки рідного міста»*

(Діти по черзі дістають зображення із пам'ятками Сєвєродонецька та називають їх. Останнім – погруддя Т.Шевченка)

Вихователь: Малята, скажіть будь ласка, хто такий Т.Г. Шевченко?

Вихователь: А пригадайте, будь ласка, які вірші Т.Г. Шевченка ви знаєте? («Встала весна», «Садок вишневий коло хати», «Вітер в гаї на гуляє», «Дивлюся, аж світає», «Якби мені черевики»)

Вихователь: Вірші Т.Г. Шевченка було покладено на музику і написано багато пісень, назвіть, які ви знаєте? («Зоре моя вечірняя», «Зацвіла в долині»).

Вихователь: Тарас Григорович Шевченко – батько українського народу,

Палкий борець за правду і свободу,

Малим хлоп'ям отару пас, а доля його була і не раз.

Дитина: У нашій хаті на стіні

Висить портрет у рамі.

Він дуже рідний і мені,

І татові, і мамі.

Він стереже і хату, й нас

Він знає більше болі.

Я добре знаю - це Тарас,

що мучився в неволі.

Такий ріднесенький, дивись,

Він мов говорить з нами,

Він на портреті, мов живий

Ось-ось – і вийде з рами.

Звучить «Зоре моя вечірняя» муз. Я Степового сл.Т.Шевченка

Заходить жінка с хлопчиком, несе запалену свічку, ставить її на столі.

Хлопчик: Матусю, а правда, що небо на залізних стовпах тримається?

Мати: Так, синку правда.

Жінка сідає на лаву хлопчик біля неї, кладе голову на коліна матері

Хлопчик: А чому так багато зірок на небі?

Мати: Це коли людина на світ приходить, Бог свічку запалює, і горить та свічка, поки людина не помре. А як помре, свічка гасне, зірочка падає. Бачив?

Хлопчик: Бачив, матусю, бачив... Матусечко, чому одні зірочки ясні, великі, а інші ледь видно?

Мати: Бо коли людина зла, заздрісна, скупа, її свічка ледь-ледь тліє. А коли добра, любить людей, ясно і світло палає – це далеко видно.

Хлопчик: Матусю, я буду добрим. Я хочу, щоб моя свічка світила найясніше.

Мати: Старайся мій хлопчику і в тебе все обов'язково вийде.

Під музику виходять із зали

III. Заключна частина

Вихователь: Малята, а ви здогадались, що це був за хлопчик?

Вихователь: Діти, як у нашій країні увічнюють пам'ять про Тараса Григоровича Шевченка? (*Зводять пам'ятники, називають вулиці...*)

Вихователь: Так, його іменем називають міста, села, вулиці, навчальні заклади, бібліотеки.

За спадщину неоціненну,

Яку лишив для нас Тарас,

Вклоняємось йому доземно

І щиро дякуєм щораз.(Вклоняється)

- Вам сподобалось наше заняття? Що нового ви сьогодні узнали? А зараз я пропоную відправитись на екскурсію до пам'ятника Тараса Григоровича Шевченка, вклонитися та вшанувати пам'ять видатного письменника, покласти квіти та ще раз послухати його геніальні вірші.

Діти під музику виходять із зали та прямують із квітами до скверу біля Северодонецького міського театру драми, де знаходиться погруддя Т.Г.Шевченка.

Ворушило Наталія Миколаївна

Вихователь дошкільного навчального закладу

(ясла-садок) №4 «Росинка» м. Лисичанська

Заняття з сенсорного розвитку для дітей раннього віку

Тема: «Запрошення до весняного лісу»

Програмовий зміст: вчити дітей співвідносити предмети за кольором, використовуючи прийом накладання, закріплювати знання основних кольорів; формувати та закріплювати поняття "один - багато", "великий - маленький"; розширювати знання дітей про тварин (зайчик, білочка), їхні особливості життя та поведінку; розвивати увагу, окомір, мислення,

мовлення, дрібну моторику рук; активізувати словник дітей іменниками; виховувати старанність, ініціативність, активність.

Словник: зайчик, білочка, метелик, квіточка, весняний ліс.

Обладнання: сюжетна картинка "Весняний ліс", матеріали до дидактичних ігор (квіти, метелики - чотирьох кольорів, грибочки великі та маленькі), іграшки - зайчик, білочка, демонстраційний матеріал "Транспорт".

Хід заняття

I. Вступна частина

Психогімнастика "Привітання"

Доброго ранку, сонце привітне!

Доброго ранку, небо блакитне!

Доброго ранку, у небі пташки!

Доброго ранку, тобі і мені!

В гості до дітей прийшов Зайчик Стьопа

- Привітання із Зайчиком.
- Знайомство з Зайчиком (кожна дитина по черзі називає своє ім'я).
- Зайчик запрошує нас до себе в гості.

II. Основна частина

- А де живе Зайчик? (у лісі). Отже, ми помандруємо до весняного лісу, де живе Зайчик та його друзі. А чим ми можемо подорожувати?

(Вихователь показує картинки із зображенням транспорту(літак, автомобіль, автобус, потяг), а діти називають зображені транспортні засоби).

Вихователь підводить дітей до думки, що найкраще подорожувати на потязі.

1. Рухлива гра з елементами звуконаслідування "Паровоз"

Діти ідуть по групі, тримаючи один одного за плечі та промовляють разом з вихователем

Паровоз гудок дав

І вагончики помчав

Чох - чох, чух - чух (діти)

Я далеко вас помчу

Ту - ту - у - у (діти)

Станція "Весняний ліс"

- Діти, ось ми і в лісі. Нас зустрічають жителі лісу, зайчикові друзі. Хто це? (білочка, лисичка, ведмідь).

- Діти, як виглядає білочка? (руденька, швидка, прудка, має пишний та пухнастий хвостик...)

- Що робить білочка? (гризе горішки, стрибає з гілки на гілку...)

2. Дидактична гра "Великий - маленький"

- Діти, білочка ненароком розсипала грибочки і вони перемішалися (великі й маленькі). Давайте допоможемо білочці зібрати грибочки. Великі складемо до великого кошика, маленькі до маленького.

Білочка дякує малятам за допомогу і пропонує погратися в гру

3. Вправа для розвитку дрібної моторики рук "Пальчикова гра"

Їде білка своїм возом

Каже: "Я підвезти можу

Лисичку - сестричку,

Горобчика, синичку

Ведмедя товстоп'ятого,

Ще й зайчика вухатого" (діти загинають по одному пальчику)

Діти йдуть далі. У них на шляху місточок, який треба перейти, щоб потрапити на лісову галявину.

4. Фізкультхвилинка "Через міст перейти треба нам малята"

Діти імітують рухи до пісеньки

Через міст перейти треба нам, малята,

Щоб грибів, щоб грибів, в лісі назбирати.

На місточку вовчик спочиває,

На місточок діток не пускає.

Вийшов козлик з зеленого гаю

І сердито вовчика гукає:

"Заколю, заколю, я тебе рогами,

Затопчу, затопчу, я тебе ногами"

Як ударив вовчика рогами

Покотився вовчик в воду прямо.

Ідемо, ідемо мостом через річку,

Несемо, несемо козлику травичку.

Ой спасибі козлику рогатий,

Що поміг нам вовчика прогнати.

Станція "Лісова галявина"

5. Дидактична гра "Метелики на квітах"

Вихователь роздає дітям чарівних метеликів, які перетворюють малят на метеликів. Завдання дітей посадити метеликів на галявинки з квітами

відповідного кольору, однакового з метеликом

- Діти, сподобалась вам наша подорож? (Так) Але час повертатись назад до садочка.

6. Рухлива гра "Паровоз" (див. вище)

Діти сідають на місця. Вихователь пропонує послухати віршик, який вивчила одна з дівчинок:

Я іду, іду, іду!

Я метелика знайду!

А метелик не схотів

І від мене полетів!

А я іду, іду, іду!

Я метелика знайду!!!

III. Підсумок заняття

- Дітки, куди ми подорожували? (до весняного лісу). На чому ми подорожували? (на потязі, паровозі). Хто нас запросив у мандрівку? (Зайчик Стьопа). Кого ми ще бачили в лісі? (Білочку)

Процання із зайчиком та білочкою. (До побачення)

Горбачов Олександр Олексійович

Завідувач КЗДНЗ садок «Танюшка» Танюшівської сільської ради

Мельник Лариса Володимирівна

Доцент кафедри філологічних дисциплін

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Тема: «Дивовижна подорож до країни, де живуть слова» (змішана група)

Програмовий зміст: учити дітей добирати слова способами виділення з іншого слова, додавання або зміни літери на початку слова, за допомогою анаграм. Розвивати навички поскладового і злитного читання, розуміти зміст прочитаних слів. Розвивати мовленнєвий слух, формувати уміння визначати місце наголосу в словах. Продовжувати розвивати зорове сприйняття, логічне, наочно-образне мислення, уяву. Формувати навички самоконтролю й самооцінки.

Демонстраційний матеріал: картки зі словами, м'яч, великі картонні двері, книга «Українська мова», емблеми з назвами мікрогруп, картка-листок, карта до Країни слів.

Роздатковий матеріал: картки з набором слів для кожної дитини, картки на ігри «Додай», «Виділи», «Заміни», «Прибери зайве слово», «Обери правильну відповідь», анаграми.

Хід заняття

Дошкільники розділені на три умовні групи: «Грамотії», «Знайки», «Чомучки» (у кожній – власна емблема).

Вихователь:

– Діти, сьогодні ми з вами вирушимо в незвичайну подорож до Країни слів. Якщо ми впораємося з усіма завданнями, то зможемо оволодіти головним скарбом цієї країни. Але спочатку нам треба згадати пароль, а це – український алфавіт.

(Педагог кидає м'яч дітям за чергою, а вони розказують усю абетку від А до Я).

– Отже, нам шлях відкрито.

Зупинка №1: «Збагачення словника й удосконалення граматичного ладу мовлення».

Вихователь:

– Діти, як ви розумієте прислів'я «Скільки вовка не годуй, а він у ліс дивиться»? *(Скільки добра не роби, скільки не говори, а він все одно по-своєму чинить).*

– А тепер ми з вами по чарівному телевізору подивимося «передачу» про вовків. Я буду починати речення, а ви закінчуйте.

Вова побачив по телевізору фільм про

У ... народилося двоє маленьких

Спочатку батьки приносили ... їжу.

Потім Вова побачив, як ... вчать ... полювати.

Із фільму Вова багато дізнався про звички

– А що дізнався Вова про звички вовків? Давайте зберемо у скарбничку всі слова, які стосуються вовка.

Який вовк?

Вовк великий,

зубатий

сірий,

злий,

кудрлатий.

Що робить вовк?

Вовк винохує,

бігає,

нишпорить,

виє,

полює

Зупинка №2: «Тематичне групування слів».

Вихователь:

– А тепер нас чекає наступне випробування (*Діти підходять до одного зі столів*).

Вам треба із запропонованого набору слів на картках вибрати ті, які стосуються рослинного або тваринного світу (*Вихованці, прочитавши слова, відкладають картки*).

А зараз вийде «Інспектор» (це один із дітей) і перевірить правильність цього завдання.

Зупинка № 3: «Чарівне перетворення».

Вихователь:

– Подивіться, який цікавий острів нас чекає (*Робота дітей на острові-карті*).

Вам, «Чомучки», Чомусик пропонує замінити першу букву в слові на іншу, щоб вийшло нове слово. Наприклад: **нив** – **ив(м)**, **порт** – **орт(т)**, **мак** – **ак(р)**.

Зі «Знайками» Знайко хоче пограти в хованки. Він заховав слово у слові, а вам треба його визначити й виділити. Наприклад: **планка** (**ланка**), **поріг** (**ріг**).

А Грамотійкин хоче, щоб діти його групи «Грамотії» додали букви до слова, утворивши нове, зовсім інше за змістом слово. Наприклад: **лак** – **шлак**, **вір** – **звір**.

Зупинка № 4: Гра «Ланцюжок слів».

Вихователь:

– А тепер давайте пограємо в «Ланцюжок слів» (*Діти добирають слова на останній звук попереднього слова*).

Наприклад: **помідор** – **редька** – **ананас** – **слива** – **авакадо** – **огірок** – **кавун...**

Зупинка №5: «Розвиваємо уважність і логіку».

Вихователь:

– Наша подорож триває, і тепер ми з вами повинні подолати нові перешкоди (*Робота за столами*).

– Для «**Чомучок**» завдання полягає в тому, щоб знайти на картках **правильні відповіді та з’єднати їх лінією**. Наприклад:

Мама мила ... яму.

Папа копав ... вікно.

– А «**Знайкам**» треба прибрати зайве з ряду слів, поданих на картці:

Муха, бджола, вуха, комар.

Диван, ліжка, стілець, ложка.

– Для «Грамотіїв» – **анаграми**:

Голова (волога), гори (роги), дороги (городу)...

Зупинка №6: «Фізкультхвилинка».

Вихователь:

– Хтось постукав тихо в клас,

Ні, перерви ще не час.

Тут підказує Маринка :

– Це у нас фізкультхвилинка ! (*Діти разом*).

(*Під музичний супровід діти виконують вправи для відпочинку*).

Зупинка №7: «Виділення наголосу в словах».

Вихователь:

– А зараз пограємо у «**Школу**». Але спочатку проведемо мовну розминку (*діти хором виголошують чистомовку*):

Лі-лі-лі, лі-лі-лі – Вчуса я у школі.

Аю-аю-аю, аю-аю-аю – У школі я читаю.

Шу-шу-шу, шу-шу-шу – У школі я пишу.

Лю-лю-лю, лю-лю-лю – Школу я люблю.

– Діти, я буду вчителем, а ви – моїми учнями. На дошці записані слова у три стовпчики. Я викличу до дошки Таню, Сашу, Олену, і вони повинні будуть правильно поставити наголос у словах. А потім наш «**Директор**», «**Завуч**» і «**Мама**» (*це все діти*) перевірять правильність постановки наголосу в словах.

Зупинка №8: «Підводимо підсумок».

Вихователь: Нарешті, ми дійшли до заповітних *чарівних дверей* Країни слів. Але, перш ніж відкрити їх, я хочу, діти, вас запитати, як ви думаєте, що таке *багатство*? (*Після відповідей діти відкривають двері та знаходять книгу «Українська мова»*).

Вихователь: **Багатство** – це не тільки те, що можна купити, продати, це – якась цінність. Багатства бувають невидимими. Наприклад, *духовне багатство, багатство мови*. І ось, діти, ми знайшли з вами наше багатство:

це «Українська мова» – книга. **Українська мова** є однією з найбагатших і найкращих мов світу.

Наше мовлення повинне бути красивим, виразним, а для цього ми повинні більше знати, розширювати свій словниковий запас. Згадайте, скільки слів сьогодні ми з вами дібрали і змогли опрацювати. На наступному занятті ми з вами познайомимося з тим, як ці слова можна застосувати в різних реченнях.

Отже, давайте оцінимо себе, як ми сьогодні займалися, чи всі завдання змогли виконати, де було важко. І розкладемо фішки на карті до Країни слів.

Денисенко Наталья Александровна

Воспитатель – методист ДДУ №11 «Солнечный» г. Старобельска

Комплексное занятие в старшей группе в форме брей – ринга.

Тема: Перелетные и зимующие птицы.

Дидактические задачи: продолжать учить о жизни птиц, связно, последовательно излагать свои мысли. Развивать зрительное восприятие, внимание, речь, мелкую моторику рук. Воспитывать любовь и бережное отношение к пернатым.

Материал: звуковая фонограмма «Звуки осени», «Голоса птиц»; картинки с изображением перелетных и зимующих птиц, пластилин, лист бумаги с изображением птиц.

Ход занятия

Дети сидят на стульях. Воспитатель показывает письмо, которое прислала Тетушка Сова. Письмо не простое, а с заданием. Чтобы выполнить все задания нужно разделить на две команды. Воспитатель разбрасывает вырезанные из бумаги листочки (красные и желтые). Дети подбирают листочки, занимают свои места за столами. Команда красных листочков и команда желтых листочков.

Воспитатель: Задание будут выполняться в форме «Брей – ринг». Я буду задавать вопросы, а команды отвечать. За каждый правильный ответ команды получают фишку. У кого больше фишек та команда и одержала победу .

Задание 1. «Узнай звуки осени»

- Шум ветра
- Шум листьев
- Стук дятла
- Капли падающего дождя.
- Голоса птиц (вороны, воробья, кукушки).

Задание 2. «Узнай птицу».

Воспитатель показывает картинки птиц.

Задание 3. « Отгадай загадки»

1. Эта птица никогда

Для птенцов не вьет гнезда. (Кукушка).

2. Под крышей я леплю гнездо

Из комочков глины
Для птенчиков стелю на дно
Пуховую перину. (Ласточка)

3. Это старый наш знакомый

Он живет на крыше дома
Длинноногий, длинноносый,
Длинношей, безголовый
Он летает на охоту

За лягушками к болоту. (Аист)

Упражнение «Отгадай и присядь» (дети выходят на коврик).

Воспитатель: Ребята, сейчас, я буду называть зимующих и перелетных птиц, если вы услышите название зимующей птицы – присядьте, а если перелетной – помашите руками.

Задание 4. «Продолжи предложение, найди причину».

- Первыми осенью, улетают на юг птицы, которые питаются насекомыми, потому что... (насекомые прячутся и им нечем питаться).
- Дятла можно назвать «лесным доктором», потому что...(он достаёт жучков и паучков из под коры).
- Кукушка не высиживает своих птенцов, потому что...(она не вьёт себе гнездо).
- Все люди любят слушать соловья, потому что...(он красиво поет, заливается).

Задание 5. «Добавить слова».

- У человека квартира, а у птицы...(гнездо)
- У зверей шерсть, а у птицы...(перья)
- У человека нос, а у птиц... (клюв)
- У человека руки, а у птицы... (крылья)
- У человека ребенок, а у птицы... (птенец).

Физкультминутка «Птичка».

Птичка летает,
Птичка порхает,
Плавно кружится,
На ветку садится,
Ветку нагнули,
Птичку спугнули,
Быстро взлетает
И улетает.

Задание 6. «Один – много»

- Ласточка – ласточки – много ласточек.
- Соловей – соловьи – много соловьев.
- Кукушка – кукушки – много кукушек.
- Скворец – скворцы – много скворцов.

- Грач – грачи – много грачей.

Задание 7. « Кто лишний».

На доске среди изображений перелетных птиц, есть картинки с изображением зимующих птиц. Дети называют лишние.

Задание 8. «Решите задачи»

1. Четыре гусенка и двое утят

В озере плавают, громко кричат.

А ну ка посчитай поскорей

Сколько всего в воде малышей.

2. На забор взлетел питух,

Повстречал еще там двух.

Сколько стало питухов?

Воспитатель: Дети, давайте посчитаем фишки. Чья же команда победила (подсчёт фишек). Молодцы!

Задание 9.

У нас есть еще задание « Необычная лепка». На листе бумаги нарисована птичка. Дети пластилин наносят на лист (способ размазывание).

Дети закончили работу.

Итог занятия: Ребята, скажите, а какие же задания мы сегодня выполняли? А как называется игра, в которую мы играли? Вам понравилось? Что вам больше запомнилось? Дети мне понравилось, как вы работали сегодня, думали, отвечали. Молодцы! А победила у нас дружба.

Добровольська Ольга Володимирівна

Вихователь дошкільного навчального закладу

(ясла-садок) №4 «Росинка» м. Лисичанська

Заняття з економічного виховання (старша група)

Тема: «Для чого людям потрібні гроші»

Програмовий зміст: 1. Формувати у дітей уявлення про гроші, як універсальний засіб обміну; познайомити дітей з валютою – грошима інших країн (гривна, євро, долар, рубль) ; уявлення дітей про те, звідки з'явилися грошові відносини; про значення праці як способу заробляння грошей.

2. Розвивати мовленнєву активність, вміння міркувати, комунікативні навички, вміння виконувати операцію з істотними економічними ознаками.

3. Виховувати самостійність у висловлюваннях, при відповідях на запитання; почуття взаємодопомоги і бажання надавати допомогу товаришеві.

Матеріал: Дім; табличка «Простоквашино»; відео з мультфільмів «Троє із Простоквашино», «Фіксики»; презентація «Бюджет сім'ї»; комп'ютерна гра «Весела економіка»(загадки); музикальний супровід поїзда та фізкультхвилинки; виставка грошей різних країн (купюри та монети); скриня

з грошима, пір'ям, камінцями; карти – схеми «Що можна купити за гроші?» на кожну дитину, олівець.

Хід заняття:

I. Вступна частина.

Вихователь: Діти,сьогодні до нас в дитячий садок на електронну пошту прийшов лист (читаю) «Шарик з Матроскіним збираються за скарбом,допоможіть їм, будь ласка, бо без вас їм не впоратись.

Листоноша Печкін».

- Я гадаю, ви здогадались звідки до нас прийшов лист?Звичайно з Простоквашино. - До письма ще додається відео. Давайте подивимось що відбувається в Простоквашино

Перегляд відео, як Матроскін та Шарик збираються за скарбом

Вихователь:Діти, давайте поїдемо в Простоквашино та допоможемо Шарику з Матроскіним знайти скарб.

- Тоді поїхали на поїзді

Лунає гудок потяга , діти шикуються один за одним, імітуючи їзду на поїзді .

II. Основна частина.

Вихователь:Ну ось ми і на місці (стоїть дім, табличка «Простоквашино»).

Матроскін: Драсте,будь ласка!А ви ще хто такі?

Діти:Мі діти, із дитячого садка «Росинка», приїхали щоб допомогти вам знайти скарб.

Матроскін:Ну ось ще, ми з Шариком не можемо знайти цей скарб, а ви так тим паче цей скарб не знайдете.

Вихователь:Чому це? Наші діти розумні - все вміють, все знають.

Матроскін:А ми зараз це перевіримо. Відгадайте тоді мої загадки.

Комп'ютерна гра «Весела економіка» (загадки від Матроскіна).

Шарик: Ой, які молодці, подивись,Матроскін, вони на всі загадки дали правильні відповіді. А ось з моїм завдання ви точно не впораетесь

Ігрова вправа «Що можна купити за гроші?»(картки схеми)

Шарик:Які молодці, і з моїм завданням впорались.

Матроскін: Ми розібралися, що ви все знаєте, все вмієте і що скарб вам знайти вдасться. Йдемо з нами на пошуки скарбу!

Фізкультхвилинка «Назад 4 кроки,вперед 4 кроки...»

(Шарик знаходить скарб).

Матроскін: Подивіться,діти, в скрині лежать гроші. А це що таке? (ракушки, пір'я, камінці).Раніше у людей не було грошей. Як ви вважаєте, як тоді люди купували собі їжу, речі? (Відповіді дітей) Я пропоную подивитись мультфільм та все дізнатися.

Перегляд мультфільму «Фіксіки» (про гроші)

Матроскін:Ось бачите, тут в скрині зібрані гроші, якими люди користувались дуже давно, та наші гроші, якими користуємось ми зараз. «Гроші» паперові називаються «купюра», а залізні - це «монети».

Вихователь: Так що таке гроші?(річ, за яку можна все купити).

Показ виставки грошей.

Вихователь: Подивитися, це гроші нашої країни - України, вони називаються гривні, кожна країна має свої гроші : Україна – гривні, країни Європи – євро, Росія – рубль, Америка – долар. Гроші інших країн називається валюта. Гроші видають людям за їх працю, це заробітна плата.

- Діти, за що люди отримують заробітну плату? (за працю, за їх роботу).

- А ви зможете пояснити мені значення цих приказок: Час – гроші; Копійка гривню береже; Праця людину кормить, а лінь псує; Бажаєш гроші мати, потрібно добре працювати.

- Давайте подивимось презентацію та дізнаємось , хто і із членів сім'ї і за що отримує гроші (**презентація**). Хто працює в ваших родинях?

- Гроші, які отримують в сім'ях, складають сімейний дохід. Щоб його збільшити треба добре працювати.

III. Заклучна частина.Підсумок.

Вихователь: Діти, ми сьогодні з вами знайшли скарб, впорались з серйозними завданнями , тепер нам залишилось вирішити, що робити з грошима. (відповіді дітей). Я пропоную віддати їх Матроскіну та Шаріку, щоб вони змогли купити собі корову.Згодні?

Матроскін та Шарик: Спасибі діти, ви справжні друзі. Ми обов'язково привеземо вам молока в дитячий садок. Ви його любите?

Вихователь:Звичайно, але прийшов час прощатися. Нам з вами було весело та цікаво. До побачення!

Лунає гудок потяга - діти імітують їдуть у дитячий садок.

Вихователь: Діти, вам сподобалась наша подорож? Що дізнались нового? Що нового ви запам'ятали? За що люди отримують гроші?

Запорощенко Альона Вікторівна

Вихователь Кам'янської ЗОШ І-ІІІ степенів

Новопсковського р-ну

Виховний захід для ГПД (1-4 класи)

Тема: «Новорічний ранок»

Мета: розвивати у учнів навички сценічної гри, артистичні здібності, вміння перевтілюватися, фантазувати, мислити; формувати творчу уяву,культуру мовлення та спілкування.

Хід заходу

На сцену виходять ведучі

Ведуча Тут лунати буде сміх, буде весело для всіх!

Тут ялинонька-краса нам подарує чудеса!

А Дід Мороз, наш чарівник ,

Прийде до нас на Новий рік!

Ведучий Сьогодні весело у нас, ми Новий рік стрічаєм,

І всіх, хто в залі є у нас, ми гаряче вітаєм,

Нам свято веселе зима принесла, зелена ялинка у гості прийшла. Здрастуй, люба нам ялинко, здрастуй, радісна пора.

Каблучки цокочуть дзвінко, веселиться дівчора.

Ведуча Усміхніться, тата й мами у такий святковий час-

Новий рік іде з піснями, щастя він несе для нас!

Новий рік іде по світу, завітав і в наш куток.

Тож давайте веселитись, всіх запрошуюю в танок

Хоровод.

Біля ялинки з'являється Баба Яга

Баба Яга: Що це тут так багато дітей зібралось? Та всі такі красиві... Може у вас свято якесь? І це ви думаєте, що як мене, Бабу Ягу, на свято не запросили, то вам вдасться зустріти Новий рік? Наївні!

Ведуча Ну як, усе встигла приготувати?

Ведучий Так. А ти?

Ведуча І я теж.

Ведучий Отже, час розпочинати.

Ведуча Почекай, це ми вже підготувались... А, можливо, діти ще й не готові зустріти Новий рік?

Ведучий Та що ти таке говориш! Тільки глянь: яка ялинка гарна в залі, які діти чудові, які у них костюми незвичайні. А на дорослих подивись – тата й мами аж сяють.

Ведуча Все це так. Але впевнитись у їх готовності ми зобов'язані.

Ведучий А як же перевірку проведемо?

Ведуча Дуже просто – запросимо всіх дітей до хороводу “Наш веселий хоровод.”

Діти співають пісню

Падіє сніжок

Падає сніжок, падає сніжок

Білий-білий на поріг,

І сурмить в ріжок (2)

Довгожданий Новий рік!

Приспів:

Ля-ля-ля-ля-ля, (2)

Вже прийшов на наш поріг,

Ля-ля-ля-ля-ля, (2)

Довгожданий Новий Рік!

Віхола мете, віхола мете,

Замітає наш поріг,

Хто до нас іде? (2)

Довгожданий Новий Рік!

Приспів (3).

Ведучий. Готові всі ви на “відмінно”

І свято вже почати необхідно.

Ведуча. Ми вітаємо всіх, хто є в цій залі!

Час нестримно йде, минає,
Ось і знову в рідній школі
Новий рік разом стрічаєм!

Ведучий. Тут і діти, і дорослі,

Всі такі вони хороші:
І красиві, милі, щирі,
І веселі, й жартівливі.

Ведуча Новий рік – веселе свято!

Радості у нім багато.
І сьогодні в нашій школі
Посвяткуєм, як ніколи!

Ведучий Час уже повеселитись. Але з нами ще немає головних гостей –
Діда Мороза і Снігуроньки. Давайте їх погукаємо!

Дід Мороз. Добрий день! У добрий час

Завітали ми до вас!

Правда, трохи забарились,
Бо дороги снігом вкрились,
Легко втрапити в замет
Або з'їхати в кювет.

Тож, хоч дуже ми спішили,

Та авто своє лишили

І до вас через ярки

Йшли на лижах навпрошки.

У шкільному веселому крузі

Сієм, вієм, повіаєм,

З Новим роком вас вітаєм!

Снігуронька. Щоб добре ви вчились,

Щоб більше ви знали,

Трудились, дружили

І успіхи мали!

Дід Мороз. Раді ми вас привітати

На шкільнім веселім святі!

І на цей святковий час

Залобки залишимося у вас.

Снігуронька. Співайте, танцюйте на карнавалі!

Для цього вас, друзі, сюди й нагукали.

Дід Мороз. Будемо з вами разом веселитись і концерт новорічний
дивитись.

Дівчатка танцюють танець "Сніжинок"

Дід Мороз. За такий гарний виступ потрібно подарувати дітям подарунки.
Снігуронько, дістань їх із мішка, будь ласка!

Снігуронька Дідусю! Але ж твого мішка з подарунками немає!

Дід Мороз. Як немає? А де ж він подівся? Ну, Яга, розсердила ти мене!
Знайду негідницю – одразу заморожу!

Дід Мороз із Снігуронькою ідуть в один бік залу, а з протилежного боку заходить Баба Яга. Загадує загадки дітям.

Загадки

В дні погожі - сонцем грає, А в морозні - розцвітає. (Мороз)

На гілках, що від холоду тремтять,

Дрібненькі білі гілочки висять. (Іній)

Прозорий, як скло, а не вставиш у вікно? (Лід)

Хто спить всю зиму вниз головою? (Кажан)

Чудо сани прилетіли, скакуни в тих санях білі.

В санях тих сидить цариця - білокоса, білолиця,

Рукавом махає - сріблом все вкриває ? (Зима)

Під новий рік їх всі чекають! Під ялинкою шукають? (Подарунки)

Ведуча Твої ми загадки відгадали,

А спробуй наші відгадати.

Ану дівчатка і хлопчатка,

Скоріш загадуйте загадки.

(Діти загадують загадки Бабі Язі)

1. В небі хмара пролітала,

Білий пух порозсипала,

Він на землю міцно ліг,

Називають його ... (Лід)

- Невірно. Це сніг.

2. Посеред двору, от дива,

З трьох куль велике диво,

Морквина замість носа

А на голові відро.

Баба Яга. Що ж це за чудо - юдо таке?

Та це ж - опудало!

Та не Опудало! Це Сніговик!

Баба Яга. Які розумні діти тут!

Ну справжні мудреці ростуть!

Хоровод.

Пісня

НОВИЙ РІК

За вікном, за вікном падають сніжинки,

Ти, матусю, стели білу скатертинку

І ялинку гуртом будемо прикрашати,

Новий Рік, Новий Рік вже у нашій хаті!

Новий Рік, Новий Рік вже у нашій хаті!

Новий Рік, Новий Рік вже у нашій хаті!

Білий сніг, білий сніг по землі кружляє,
А ялиночка в нас вогниками сяє,
У таночок пішли хлопці і дівчата,
Новий Рік, Новий Рік вже у нашій хаті!

Дід Мороз. А, ось хто вкрав мій мішок!

Баба Яга. Пробачте мені. Я більше не буду.

Дід Мороз. Діти, пробачимо їй?

Баба Яга. Дозвольте і мені на святі залишитись, дуже не хочеться в такий день в темний ліс повертатись

Дід Мороз. Що ж, залишайся, тільки з однією умовою – не бешкетувати, а допомагати нашим ведучим.

Ведуча Продовжуємо наш святковий концерт і запрошуємо на сцену наших школярів

Діти розповідають вірші

З Новим роком йду до хати,
Що вам маю побажати?
Зичу сили й гаразду,
Щоб прогнати всю біду.
Сійся, стелися, зерно крилате,
Радість, родися у кожній хаті!
У кожній хаті, в селі і в місті
Жити вам, люди, років до 200.
Щоб багато всього було,
Щоби наше життя цвіло,
Сієм, сієм, посіваєм,
Новим роком вас вітаєм!
Вже прийшли зимові свята,
Звеселилась наша хата.
Вся сім'я пісні співає
Дітвора в танку кружляє.

Конкурси для дітей

"Стримай сніжинку". "Лови сніжку" , "Снігова куля"

Хоровод

"Наш веселий хоровод"

Дід Мороз та Снігуронька вручають новорічні подарунки

Снігуронька. Дуже гарно виступали:

І співали, й танцювали.

Вірші, ігри і пісні –

Все сподобалось мені!

Дід Мороз. Пора, Снігуронько, в дорогу.

Чекає нас повсюди люд,
Приходу року жде Нового –

Ми ж забарились довго тут.
Дозвольте ще раз привітати
Із Новорічним світлим святом
Усіх присутніх в цьому залі,
А ми підемо собі далі.

Снігуронька. Даємо на прощання слово,
Що через рік прийдемо знову,
Принесемо пухнастий сніг,
Щастя й радість на поріг.

Баба Яга. Прощавайте! Прощавайте!
Не згадуйте лихом!
Все хай буде в цьому році
Спокійно і тихо!

Дід Мороз. Бажаємо щасливих, світлих днів,
Здоров'я, успіхів і друзів щирих!
Щоб цілий рік лунав і сміх, і спів
Всі Щоб цілий рік жили в добрі і мирі люди!

Зубенко Людмила Василівна

Вихователь ДНЗ №5 «Незабудка» м. Старобільськ

Інтегроване заняття з пріоритетом мовленнєвого розвитку

Тема: «В гостях у казки»

Програмовий зміст: Закріпити знання дітей про знайомі казки, пізнаючи їх за допомогою загадок. Вчити правильно відповідати на запитання за змістом казок, використовуючи різні типи речень, дотримуючись правильного порядку слів. Активізувати мислення з допомогою проблемних завдань та вправ. Продовжувати вчити дітей складати казку по-новому, спільно вирішувати проблемні питання. Розвивати зв'язне мовлення дошкільнят. Розвивати творчу уяву, здатність фантазувати. Виховувати уважність, бажання допомогти. Виховувати культуру мовлення.

Обладнання: ворітця, малюнок зі слідом кози, іграшки (зайчик, ведмідь, вовк, лисичка, рак, дідусь, колобок), вирізані з паперу заготівки рукавички, фарби, пензлі, скринька, цукерки.

Хід заняття

I. Вступна частина

1. Вітальне слово вихователя
Доброго дня вам, любі малята,
Хлопчики милі мої і дівчата.
Щирою посмішкою всіх вас вітаю,
Доброго настрою на весь день бажаю.

2. Сюрпризний момент

Вихователь: Відкладіть усі ви справи ,
Балачки свої, забави,

Сядьте зручно всі, будь ласка,
Надіслала лист нам казка.

Вихователь читає лист:

«Світом казки мандрувати я запрошую усіх,
Буде вам усім цікаво, будуть жарти, буде сміх .

Станете чарівниками, будете добро чинить,
Тож скоріше вирушайте, в казку сміливіше йдіть!»

II Основна частина

Вихователь: Діти, чи бажаєте ви відправитись у подорож?

Діти: Так.

Вихователь: А чи знаєте ви казки? Які казки знаєте?

Діти: (відповіді дітей)

Вихователь: Я бачу, що ви добре знайомі з казками і тому нам можна вирушати в подорож, в гості до казки.

Швидко в коло всі вставайте,
Міцно очі закривайте,
Навкруг себе оберніться,
Розплющить очі, посміхніться.

(Вихователь звертає увагу дітей на ворітця)

Гляньте, он якісь ворітця.
Там ще слід є від копитця.
Казочку ви пригадайте,
Разом всі відповідайте.

Діти: «Коза – дерева»

Вихователь: Вірно, діти, ви назвали казку. Давайте до неї завітаємо.

(Діти разом з вихователем проходять крізь ворота. Їх зустрічає зайчик)

Зайчик: Добрий день, любі малята! Вітаю вас у моїй казочці. Допоможіть мені, будь ласка.

Дидактична гра «Відтвори сюжет казки»

Дітям пропонують іграшки (ведмідь, вовк, лисичка, рак).

Завдання: пригадати сюжет казки, та відтворити послідовність появи звірят, які допомагали зайчикові.

Вихователь: Молодці, діти, допомогли зайчикові. А зараз нам час вирушати далі. А щоб потрапити у наступну казку, вам потрібно відгадати загадки.

Хто взимку холодну
Ходить злий, голодний? (Вовк)

Я руда, низького росту,
Хитра я і довгохвоста.

На курей я вельми ласа –

В них таке смаченьке м'ясо...

Вовку-брату я сестриця,

А зовуть мене... (Лисиця)

Ліс обійшов, поїв весь мед,
В барлогу ліг і спить...
А мед він любить, не секрет,
На те він і ... (Ведмідь)
Довгі вуха, кущий хвіст,
Невеличкий сам на зріст.
На городі побував –
Нам капусту попсував. (Заєць)

Вона живе в болоті,
Зелена, як трава.
І цілий день нам чути
З болота „ква-ква-ква”. (Жаба)

Невеличка та сіренька
В норці мешкаю тихенько.
Уночі по хаті – нир,
Я шукаю сало й сир. (Миша)

Вихователь: Діти, як ви гадаєте, з якої казки всі ці звірята?

Діти: «Рукавичка»

Вихователь: Так, вірно. І ми з вами потрапили до казки «Рукавичка»
(Зустрічає дітей дідусь)

Дідусь: Добрий день, діти! Дуже гарно, що ви завітали до моєї казочки.
Мені дуже потрібна ваша допомога. Я загубив одну рукавичку в лісі.
Намалюйте мені, будь ласка, таку саму.

(Діти за зразком розмальовують рукавичку)

Вихователь: Малята, ви дуже гарно постарались і допомогли дідусеві. Але
я бачу, що ви трохи втомились.

Фізкультхвилинка

У країні казочок
Жив веселий Колобок.
Разом з ним усі звірятка,
Вирушали на зарядку.
Похитали головою,
Раз притупали ногою,
Руки вгору піднесли,
Трішки ними потрясли,
Нахилились вліво, вправо.
Та цього іще замало.
Руки вгору, руки вниз,
Раз присіли, піднялись.
Головою похитали
І всі разом пострибали.

Вихователь: А ось, погляньте, колобок котиться.

Колобок: Доброго дні, малята! Як гарно, що я вас зустрів. Ви всі знаєте мою казочку?

Діти: Так.

Колобок: Допоможіть мені. Я дуже не хочу, щоб лисичка мене з'їла. Вигадайте новий кінець до моєї казочки.

(Діти пропонують свої варіанти кінцівки казки «Колобок»)

Вихователь: Ось ми допомогли й колобкові і нам час вирушати далі.

III Заключна частина

Вихователь: Діти, погляньте, он якась скринька стоїть. Давайте зазирнемо в неї.

(Відкривають скриньку, а в ній записка)

«Любі ви мої малята,

Милі хлопчики й дівчата.

Завершилась наша казка.

А тепер ви всі, будь ласка,

В чарівну скриньку зазирніть

І сюрприз у ній знайдіть!»

(Діти зазирають у скриньку, а в ній лежать цукерки)

Підсумок заняття

Вихователь: Діти, чи сподобалась вам наша подорож?

Діти: Так.

Вихователь: У яких казочках ми з вами побували?

Діти: «Коза – дереза», «Рукавичка», «Колобок».

Вихователь: Наступного разу нас чекає ще дуже цікава подорож. На все добре!

Иваненко Елена Петровна

*Воспитатель ДДУ №11 «Солнечный» г. Старобельска
Занятие по развитию речи, ознакомление с окружающим,
конструирование (средняя группа)*

Тема: Путешествие в Сказочную страну эмоций

Дидактические задачи: расширять представление об эмоциях, познакомить с эмоцией злости, жадности; учить детей определять эмоциональное состояние и настроение свое и окружающих, развивать способности узнавать эмоциональное состояние по схеме, мимике, картинками показать детям, что настроение можно передать цветом, повышать самооценку, уровень социальной компетентности ребенка в его взаимоотношениях со сверстниками, уверенность в себе. Формировать позитивное отношение к своему «Я». Развивать способность к согласованному взаимодействию, креативное мышление, воображение, речь, мелкую моторику рук. Воспитывать у детей позитивное отношение к окружающим.

Материал: сюжетные картинки, схемы эмоций, две ширмы, ворота с колокольчиком, игрушка-попугай Кеша, три сосуда с водой разного цвета, конструктор, «пряничный домик» (сладости), спички, свеча, волшебная палочка, разноцветные лепестки для игры: «Цветок хорошего настроения», платочки разного цвета, радуга на стене, игрушечное сердце.

(дети заходят в зал)

Воспитатель Дети к нам пришло много гостей. Давайте с ними поздороваемся.

Доброе утро, Солнце! Доброе утро, Небо! Доброе утро, всем!

Ребята, вы хотите отправиться в Сказочную страну?

Дети: Да!

Воспитатель: В путешествие могут отправиться только настоящие друзья. Давайте выполним упражнение «Приветствие» (сидя на стульях). У меня в руках игрушечное сердце. Сейчас мы будем передавать его по кругу, и каждый, кто возьмет его в руки, будет называть имя своего соседа и говорить ему «Здравствуй»!

Воспитатель: Теперь мы знаем, кого возьмем с собой в путешествие. Существуют люди, которые не умеют любить, потому, что их сердце «зачерствело». Я предлагаю вам научиться делать свое сердце «мягким» и любящим. Ребята, а кого вы любите?*(Ответы детей)*

Игра «Мягкое сердце»

(Возьмитесь рукой за игрушечное сердце, закройте глаза и представьте свое сердце таким же «мягким», как то, за которое держитесь)

Воспитатель: Только дружные и добрые ребята не боятся никаких трудностей. Чтобы попасть в Сказочную страну, нам нужно позвонить в колокольчик и пройти в волшебные ворота (дети подходят к воротам, появляется попугай Кеша.)

Попугай: Вы кто? И куда идете?

Дети: Мы ребята. Идем а Сказочную страну.

Воспитатель: Во-первых – Здравствуйте! А вы кто? Что здесь делаете?

Попугай: Я попугай Кеша! Я здесь живу и охраняю ворота. Никого не пропущу. А вы сейчас же уходите и здесь не шумите. Какие балованные, не послушные дети! Кому говорю, кыш, кыш! Вы плохие и глупые!

Воспитатель: Подожди-подожди! Ты почему обзываешься? Наши дети очень хорошие, добрые, много знают и умеют. Правда ребят?

Дети: Да!

Попугай: Я не верю и сейчас я вас проверю. Вы должны выполнить три моих задания. Вы готовы?

Дети: Да!

Попугай: Задание №1 Игра «Назови эмоции». Задание №2 Игра «Похвали себя». Задание №3 Игра «Комплимент»

Попугай: А вы знаете, что такое комплимент? (ответы детей)

Воспитатель: Дети, давайте скажем комплимент попугаю Кеше. (ответы детей)

Попугай: Спасибо вам, ребята! Теперь я знаю, что вы добрые, умные и к тому же воспитанные дети. Я полечу, позову Фею, а вы проходите в ворота и не забудьте позвонить в колокольчик. До свидания! (под музыку дети проходят в ворота, и перед ними появляется Фея)

Фея: Здравствуйте, дети! Как я рада видеть вас, дорогие мои! Вы находитесь в волшебной Сказочной стране, а значит, здесь все волшебное. Я хочу вас превратить в красные цветы. (Дети присаживаются вокруг Феи, закрывают глаза, Фея прикасается волшебной палочкой каждого ребенка, превращая его в цветок.)

Психогимнастика: «Эти красные цветы» (дети выполняют движения со ловами)

Эти красные цветки,
Распускают лепестки.
Ветерок чуть дышит,
Лепестки колышет.
Эти красные цветки,
Закрывают лепестки.
Головой кивают –
Тихо засыпают.

Фея: Дети, какое у вас настроение? (ответы детей)

Фея: Я предлагаю вам собрать цветок хорошего настроения.

Игра «Цветок хорошего настроения»

Фея: Как вы думаете, коричневый и черный лепестки, к какому настроению относятся? (ответы детей)

Фея: Я приготовила для вас три сосуда с волшебной водой. Когда человек чувствует себя хорошо, и у него все получается, он всем доволен и его настроение похоже на чистую воду (показывает первый сосуд). Мысли его чистые, ясные, лучистые – похожие на салют. Они блестят и переливаются (показывает второй сосуд). А свами такое было?

(ответы детей)

Фея: Но бывает по-другому. Мысли человека становятся грустными. Особенно это бывает, когда кто-то сказал вам что-то плохое. Тогда мысли человека становятся туманными и похожими на мутную воду (показывает третий сосуд). С вами случалось такое? Когда? Из-за чего? (ответы детей)

Воспитатель: Ребята, какое правило нужно знать, что бы поступить правильно, если вы что-то нечаянно сделали или обидели друг друга? (ответы детей)

Воспитатель: Всем советую дружить,

Ссориться не смейте.

Без друзей вам не прожить,

Ни за что на свете!

Ну, а если вы поссорились, то у меня для вас есть мирилка!

«Мирилка - обещалка»

Миришь, миришь, миришь!

И больше не дерись!

Обещаем не ругаться

Никогда не обзывать,

Зря руками не махать.

Вместе весело играть.

Лучше за руки возьмемся,

И друг – другу улыбнемся.

Прочь, обида, отойди!

Ждет нас дружба впереди!

Фея: Ребята! В Сказочной стране произошло одно печальное событие, злой волшебник разбросал кубики, и я не могу их собрать. Вы мне поможете?

Дети: Да! Поможем!

Конструирование (из кубиков)

«Сложи эмоцию» (дети объединяются в пары и каждая пара выполняет свое задание)

Фея: Спасибо, ребята! А я для вас приготовила сюрприз. Сейчас я дотронушь волшебной палочкой, и этот кубик превратится в пряничный домик. Закройте глаза. (дети закрывают глаза, Фея прикасается волшебной палочкой к кубику и воспитатель достает из него пряничный домик, в котором горит огонек – свеча)

Воспитатель: Спасибо!

Фея: До свидания, дети! Мне пора возвращаться в Сказочную страну.

ИТОГ: Где мы были? Какие домики мы построили? Что вам больше всего запомнилось? Как поступают настоящие друзья?

Клименко Олена Петрівна

Вихователь КДНЗ № 3 «Журавка» Сватівської міської ради

Тема: Наше рідне місто.

Мета: формувати в дітей знання про рідне місто, його вулиці, головні об'єкти та їх розташування. Повторити правила поведінки в природному довіллі. Використовувати в мовленні прислів'я і приказки по темі. Вести діалог з дорослими, висловлювати свою думку, враження, припущення.

Розвивати інтонаційну виразність мови, вміння аналізувати, розмірковувати. Підтримувати бажання вирости гідними сватівцями. Розвивати цікавість до виконання завдань естетичного характеру.

Виховувати любов до рідного міста, бажання берегти та примножувати його красу. Викликати емоційний відгук на почуті художні твори, перегляд ілюстрацій з краєвидами міста. Виховувати навички безпечної поведінки на вулиці та дбайливе ставлення до рідного міста.

Матеріал: Фотографії різних куточків нашого міста. Паперові долоньки з картинками добрих і поганих справ. Скринька, мікрофон, мобільні телефони, картка-звернення червоного кольору, картки майбутніх об'єктів міста.

Хід заняття:

Вихователь:

Сьогодні до нас в гості прийшла україночка. Вона заблукала і не знає де опинилася. Давайте їй розкажемо де вона знаходиться. Як називається наш дитячий садок?

- Як називається наша держава?
- Як називається наше місто?
- Як називають жителів нашого міста?
- Діти, а ви любите своє місто?
- А як ви думаєте, чи багато будинків і споруд у нашому місті?

Д/г «Місто яке?»

Скажемо гарні слова – компліменти про наше місто, яке воно? (діти називають слова і «кладуть» в долоньку вихователю слова: гарне, красиве, зелене, рідне, мальовниче, чарівне, святкове, затишне)

Вихователь:

Сьогодні, друзі, у гурті зустрілися ми знову
Про Сватівщину дорогу ми поведем розмову.
Про теплий, рідний, любий дім,
Про те, як затишно у нім,
Про те, як Сватово ми любим
І ніколи не забудем.

Вихователь:

– А ви любите своє місто? За що?
– Місто Сватове дуже красиве і мальовниче. Але чи завжди воно було таким? Згадати це нам допоможе родинне дерево. Воно схоже на те, що ви виготовляли вдома з батьками. На родинному дереві коріння, це наші старенькі прабабусі, прадіди. Ось і на нашому дереві коріння – це фотографії старовинного міста. Подивіться, яким воно було. (*Обговорюємо*)

Вихователь:

– Проходили роки, місто росло, розвивалося, міцнішало та розквітало наче квіти навесні. На родинному дереві ми покажемо яким різнобарвним стало сучасне місто. У мене у кошику є квіти і на кожній квітці зображення нашого міста. Оберіть собі квітку, скажіть яке місто ви бачите та прикрасьте нею дерево.

Вихователь:

– Ось яким квітучим і красивим стало наше місто!

У мене є альбом з фотографіями визначних місць Сватового. Зараз ми познайомимось з ними. (*Розкриваю альбом, а він пустий*) Ой, а що ж сталося? Тут нічого немає! Та це, мабуть, легкий вітерець пустував та розгубив і переплутав всі фотографії. Допоможете мені його зібрати? Я буду

описувати, про яке місце йдеться, а ви здогадаєтесь і підкажете, яку фотографію треба класти.

1. Місце, де поховані солдати ВВв. (Меморіал «Слави. Пам'яті.Скорботи»)
2. З цього місця відправляються у подорож потяги. (Залізничний вокзал)
3. У цій будівлі зберігається багато старовинних речей. (Музей)
4. Це місце для відпочинку всіх мешканців нашого міста. (Парк ім. Тітова)
5. У цій будівлі працює мер та депутати міста Сватове. (Міська рада)
6. Це пам'ятник , а колись він тягав вагони. (Паровоз)
7. Звідси відправляються у дорогу автобуси. (Автастанція)
8. У цьому будинку багато різних книг. (Бібліотека)
- 9.Цей пам'ятник у війну стріляв по танкам. (Пушка)
10. Магазин – супермаркет. (АТБ)
11. Пам'ятник схожий на квітку. (Пам'ятник « Воїнам Афганцям»)

Вихователь:

– Дякую за те, що допомогли зібрати альбом. Ми поставимо його в народознавчий куточок, будемо переглядати та поповнювати. Тепер ми можемо відпочити.

– Все із доброго чи злого починається з малого,
Листя виросте з листочка, з нитки витчеться сорочка...

Навіть річечка – ріка починається з струмка.

День турботою почнеться, все довкола усміхнеться.

Проганяй мерщій дрімоту і рукам давай роботу.

І роби невтомно, вміло, хоч мале, та добре діло.

Фізкультхвилинка

«Добрі справи»

Той, хто любить працювати,

Має добрих справ багато.

(ритмічно плескають в долоні)

Квіти в квітнику полити,

Деревце ще посадити,

Підмести в садку доріжку,

Ще і наш майданчик трішки.

Збудувати годівнички

Для горобчика й синички,

Щоб у наших діток

Був красивим дитсадок.

– А звідки можна дізнатися про наше місто? (з газет, книжок, інтернету, почути по радіо, побачити по телевізору).

– По телевізору показували новини про наше місто, де розповідали що наше місто дуже гарне, мальовниче, але останнім часом деякі сватівчани не дбають про чистоту, красу міста. З'явилися якісь Недбайки, Зривайки, Поламайки.

– Які у вас виникли відчуття, настрої, коли ви побачили забруднений берег озера, безпритульних тварин?(називають настрої, обирають картинку).

– Таки є в нашому місті недбайки, зривайки, поламайки.

– Хто хоче бути таким?

– А якими хочете бути?(добрими, дбайливими, гарними господарями міста).

– Що можуть зробити дорослі і діти, щоб місто наше було чисте, квітуче, сонячне?

Подивіться на картинки що на долоньках. Оберіть ті, де люди роблять добрі справи

Д/Г «Добре – погано»

– Що ти обрав? Чому? Чому не обрав інші картинки?

– Долоньки з поганими справами заховасмо у скриню з похмурих сонечком назавжди:

Йдуть недобрі, погані діла,

Ми не хочемо бачити зла.

Виростуть наші горожани,

Добрі та дбайливі сватівчани.

– А від добрих справ людей і дітей все в місті засяє, як сонечко.

– Звернемося до жителів нашого міста з нагадалочками, як треба дбати про рідне місто.

Діти вивчають приказки та прислів'я:

Чисто не там, де прибирають, а там, де не сміять. Чистота – найкраща краса. Не брудни криниці, бо схочеш напиться водиці. Не одяг красить людину, а добрі діла. Так треба у світі жити, щоб лиха не чинити.

Вихователь: Ми з вами розглядали різні картинки з зображенням нашого міста, а зараз я хочу щоб ви послухали звуки нашого міста, і сказали що ви чуєте.

Діти слухають звуки і коментують.

Вихователь:

– На останок, я хочу запалити свічку, яка буде символом нашої любові до рідного краю. А у ваших сердечках запалає маленький вогник гордості за те, що ви Сватівчани. Ви цей вогник маєте пронести через усе життя. Тож будьте чесні, розумні. Горді, любіть свою Сватівщину і матінку Україну.

Дитина:

1. Гей, Сватівщино, край мій прекрасний,

Бажаємо в злагоді жити.

Хай твоє небо завжди буде ясным,

Щасливо всміхаються діти.

2. Ми хочемо в мирі жити й радіти

Під сонечком ясным зростати

Щоб свою землю щиро любити,

І завжди про неї дбати.

Косач Анастасія Вікторівна

Магістрантка спеціальності «Дошкільна освіта» ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ).

Заняття з розвитку мовлення. (Друга молодша група)

Тема. На ярмарку.

Програмовий зміст: вчити дітей описувати овочі та фрукти за зразком вихователя, будуючи розповіді з 3–4 речень; узгоджувати слова-назви ознак – із назвами предметів; відповідати на запитання який?; удосконалювати вміння слухати вихователя, відгадувати загадки; розвивати пам'ять, увагу, зв'язне мовлення, мислення; виховувати емоційність, уміння слухати інших.

Словник: активізувати вживання іменників-назв овочів, прикметників.

Матеріал: одяг для господині; овочі; кошик; тарілки з нарізаними овочами (сирими, вареними); чарівний мішечок.

Хід заняття:

— Сьогодні я запрошую вас на ярмарок. (Вихователь в одязі господині.)

Гості дорогі!

Подивіться, ось ярмарок. Різний є для всіх товар. Можна все отут знайти, Так заходь і щось купи!

— Скажіть, малята, що продають на цьому ярмарку? (Овочі, фрукти, городину.) А де росте городина? овочі? фрукти? Які овочі ви тут бачите? Я бачу великі дині, огірки, а ви бачите?

(Діти називають овочі, фрукти та їх ознаки.)

— Овоч дам тому із вас, Хто описати його гаразд. Щоб придбати овочі на нашому ярмарку, потрібно їх описати.

(Діти описують овочі за зразком вихователя.)

— А зараз, малята, купимо фрукти. Опишіть їх.

— Молодці, малята, багато овочів і фруктів купили. Але чи пізнаєте ви їх за смаком?

Дидактична гра «Упізнай на смак»

(Вихователь пропонує по черзі скуштувати нарізані шматочками овочів та фруктів.)

— Якою є на смак морква? (Солодка, сира.) Яким є на смак помідор? (Кислий, солодкий, сирий.) Якою є на смак картопля? (Варена, смажена.) Яким є на смак яблуко? Груша? Слива?

Виконується пісня «Урожайна» (сл. та муз. В. Волковської).

— А який же ярмарок без загадок! Ось у мене є чарівний кошик. У ньому овочі та фрукти, які я купила на ярмарку. Відгадайте, що я купила?

Сідайте зручненько і відгадуйте гарненько.

Маленька, червоненька,

Із хвостиком тоненьким.

На городі мене рвуть

І до столу подають. (редиска)

Народжується з квітки,
Його всі люблять дітки,
Заліза в нім багато,
Рум'яне і хрустке.
А ну, скажіть, малята,
То що ж воно таке? (яблуко)
Лампочка вгорі висіла,
Стала смачна, пожовтіла.
Діти лампочку зірвали,
З апетитом скуштували. (груша)
У темній я живу коморі,
А коса моя надворі.
Гарбузова я сестра
Мене звати... (морква).

Поки зелені, всі їх шанують.
Сирими їдять і консервують.
А як пожовкнуть, смак свій втрачають
І тому люди їх не вживають. (Огірки.)

Ціле літо одягалась,
Навіть спеки не злякалась.
А хто стане роздягати,
Буде сльози проливати. (Цибуля.)

Сидить баба, одягнулась,
В сто сорочок загорнулась.
Ціле літо достигає
До нас у борщик поспішає. (Капуста.)

Спершу зацвіли на вітах
Невеличкі жовті квіти.
Коли квіти облетіли
— М'ячики зазеленіли.
Довго м'ячики зростали,
Аж поки червоні стали. (Помідори.)

Підсумок

— Молодці, дітки, гарно відповідали. Чи сподобалося вам у нас на ярмарку? Що сподобалося найбільше? За те, що ви були розумними, кмітливими, я пригощу вас гостинцями. (Господиня роздає фрукти)

Косолап Інна Віталіївна

*Вихователь Бутівського дошкільного навчального закладу садок
«Колосок» Старобільської районної ради*

Тема: «Моя Батьківщина – Україна»

Мета: розширити знання дітей про Батьківщину-Україну, столицю-місто Київ. Учити дітей відповідати на поставлені вихователем запитання,

активізуючи у мовленні слова з лексичної теми «Рідна країна». Сприяти розвитку розповідного мовлення, пам'яті, слухової та зорової уваги. Виховувати патріотичні почуття, гордість за свій народ, Батьківщину.

Матеріал та обладнання: карта України, лялька в національному одязі, види Києва, слайди «Бутове», матеріал до дидактичних ігор по змісту заняття, сердечка.

Хід заняття

Вихователь: Доброго ранку, мої малята,
Дуже рада вас вітати.
Наберем в долоні сміху
Кинем всім дітям на втіху.
Нашорошим наші вуха,
Щоб могли уважно слухать.
І поплескаєм завзято
Та й почнем наше заняття.

Вихователь. Заняття в нас сьогодні дуже цікаве та незвичне. Ми будемо говорити про нашу рідну неньку Україну. Подивіться, будь ласка, на карту нашої країни. Вона різнобарвна. Якого кольору найбільше? (Діти дають відповіді).

Так дійсно Україна – це рівнини і гори, річки і моря, міста і села, а найголовніше її народ. Давайте послухаємо вірші про Україну.

І Полісся, і Донбас,
Крим і Буковина-
Все це наш чудовий край,
Наша Україна.
Яблуневий ніжний цвіт,
Соняхи й калина-
Це найкраща на Землі
Наша Україна.

І дитячий наш садок,
Школа і родина-
Все це рідна назавжди
Наша Україна.

Вихователь. А зараз ми разом з вами вивчимо напам'ять вірш.

Україно, рідний край:
Поле, річка, синій гай.
Любо стежкою іти,
Тут живемоя і ти!

Вихователь.

- А як називається столиця нашої країни? Що ви знаєте про місто Київ? Чи бували ви там?

Дійсно Київ – найбільше та найкраще місто України. Воно дуже красиве, з широкими вулицями, великими майданами. У Києві багато старовинних

храмів, величних пам'ятників, висотних будинків. Там багато зелених насаджень. В місті живуть милі та привітні люди, які дуже люблять своє місто і піклуються про нього. А розташоване місто річці Дніпро. Це повноводна, широка, мальовнича річка. По ній плавають кораблі та маленькі човни. Над Дніпром літають білокрилі чайки. У його водах водиться багато риби.

Дидактична гра «Скажи навпаки»

Вихователь. Скажу я слово «високо»,

А ти відповіси «низько»;

Скажу тобі «далеко»

Ти скажеш мені «близько».

(Слова для гри: високий – низький, чистий – брудний, широкий – вузький, веселий – сумний, малий – великий, мілкий – глибокий, далекий – близький)

Вихователь. Україна – наша Батьківщина, наш рідний край, земля, де ми народились. Україна – цечервона калина, за вікном, це дзвінка пісня, що летить понад полями. Україна – це народ, який протягом багатьох віків боровся за свою свободу і незалежність. Ми – частина цього народу, діти своєї землі. Ми – українці. Які ми українці? (Діти повинні назвати якомога більше рис притаманних українцям. (добрі, розумні, веселі, привітні, ширі, виховані, усміхнені, сильні, дужі, культурні, ...)

Фізкультхвилинка

Встаньте, діти, посміхніться,

Землі нашій поклоніться

За щасливий день вчорашній.

І до сонцяпотягніться.

В різні боки нахиліться.

Веретеном покрутіться.

Раз присядьте, два присядьте.

І за парти тихо сядьте.

Вихователь. Діти, пригадайте прислів'я про Батьківщину.

➤ Батьківщина – мати, умій за неї постояти. Наша слава – Українська держава. Всюди добре, а дома найкраще. Кожному мила своя сторона. Людина без Батьківщини – пташка без крил. Без верби і калини – нема України.

Вихователь.

– Скажіть як називається ваше рідне село? Чи добре вам в ньому жити?

Дидактична гра «Розкажемо про село»

Вихователь розпочинає речення, діти мають логічно завершити його.

✓ В Бутове багато ... (вулиць).

✓ Повсюду в Бутове зростають дерева, отже Бутове... (зелене, пишне, квітуче).

✓ На весні цвітуть квіти і Бутове стає... (квітучим, гарним).

- ✓ В Бутове мешкає багато(людей).
- ✓ В Бутове гарні ... (будинки).

Показ та перегляд слайдів «Бутове».

Вихователь. Діти, Україна – велика і багата країна. Але ці багатства потрібно примножувати. Уявіть, що ви вже дорослі, розкажіть, що б ви хотіли зробити для України?

Дидактична гра «Крісло мрійника»

(Діти, розповідають про те, ким би вони хотіли бути в майбутньому та що зробили б для України).

Вихователь. Діти, а тепер перевіримо, що ж ви запам'ятали про Україну. Я буду називати слова, а ви будете, якщо назване є в Україні, плескати у долоні, якщо немає – тупати ногами. Слова до гри: річки, моря, гори, океан, ліси, міста, пустеля, квіти, пшеничні поля, джунглі.

Вихователь. Ну, що ж, діти, наше заняття підходить до кінця. Я думаю, що ви дізналися більше нового про нашу Батьківщину – Україну, її красиву природу, добрих і чуйних людей, мелодійну мову, наші звичаї і традиції.

Дівчинка. Україна моя мила,
 Ти моя рідненька,
 Я тебе так щиро люблю,
 Хоч я ще маленька.

Хлопчик. Хто ти хлопчику маленький?
 Син я України неньки.
 Українцем я зовуся
 Й тою назвою горжуся.

Вихователь. Діти, я пропоную, щоб кожен з вас сказав побажання для нашої рідної Батьківщини і приклеїв сердечко на карті. Ось як це зроблю я «Я бажаю нашій Україні бути неподільною...».

Діти, подивіться на карту, як прикрасили її ваші сердечка! І я впевнена, що вони будуть захищати нашу рідну Україну від ворогів, від зла і різних негараздів. Хочу закінчити заняття словами відомого українського поета Дмитра Павличка:

Виростаю, дитино, й пам'ятаю,
 Батьківщина – то найкращий край!

Кравченко Наталія Миколаївна

Вихователь НВК «Рудівська ЗОШ І-ІІ ст. -ДНЗ» с. Рудівка

Тема :Описова розповідь. Птахи.

Мета: учити створювати описові розповіді; закріпити вживання назв; вправляти в умінні утворювати слова у множині; учити правильно вимовляти звук (с), виховувати любов до природи.

Матеріали : демонстраційний: предметні картки із зображенням птахів; роздавальний: індивідуальні картки із зображенням птахів та місцем їх проживання.

Хід заняття

1. Психогімнастика.

2. Робота над віршем.

Вихователь виставляє на дошку малюнок із зображенням сороки і читає вірш, чітко вимовляючи слова зі звуком (с) :

Прилетіла в двір сорока,
Дуже гарна, білобока,
Всюди ходить заглядає,
Щось вона собішукає.
Тут в двір вийшла погуляти,
З курчатами квочка-мати,
А сорока не дримає,
До курчат все підступає.
Розставила свої крила,
На курчатко налетіла,
Ну і квочка не дримає,
Силу в крилах вона має.
Налетіла на сороку,
Мало не вбила білобоку,
Ледве та підняла крила,
Зпереляку полетіла.
Лети геть і пам'ятай,
Дзьоба більш не розкривай.

Вихователь пропонує дітям ще раз послухати вірш і плеснути в долоні, коли прозвучить слово зі звуком (с).

3. Вправа «Послухай та відгадай»

Вихователь пропонує дітям послухати загадки про птахів. Звертає особливу увагу на опис птаха та ознаки, які характеризують його. Після кожної правильної відповіді дітьми, вихователь вивішує на дошці його зображення.

В лісі кожен її знає
Бо вона плітки збирає
Що почує, те усе
На хвості своїм несе. (Сорока)
Жовтогруді щибетушки
Купили чорнік пелюшки
А щемають білі щічки
Називають їх(Синички)
Хто в червоному фартушку
Пострибав по сніжку?
Чи впізнали ви цю птичку,
Що шукає годівничку? (Снігур)

Весною з півдня прилітає
На гілці хатку обживає
Славиться крашимспівом
Люди звать його(Шпаком)
Маленький, сіренький на соняшників
Надзьобав добре і далі полетів (Горобець)

4. Гра «Чиє це житло?»

Діти уважно розглядають гнізда і серед розрізаних карток знаходять відповідних птахів, мешканців цих будинків. (У дуплі – дятел, сов , синиця; свого гнізда не має зозуля; під стріхою будівель – горобець, ластівка; у шпаківнях – шпак; у траві – соловей , жайворонок ; на дахах або стовпах – лелека.)

Далі дітям пропонується розповісти про птаха та описати його будову.

5.Фізкультхвилинка.

Раз , два, раз , два – подивись яка гора.
Три , чотири , три , чотири – це гірські високі схили.
П'ять, шість – це орли дивний танець повели .
Сім, вісім – ці орли нахилились до ріки.
Дев'ять, десять – це ріка під горою протіка.

6. Вправа «Один - багато».

Вихователь показує і називає якусь пташку в однині, а діти – у множині.
Наприклад : горобець-горобці, дятел-дятли, гусак-гусаки і т. д.

7. Підсумок заняття.

- Про кого ми сьогодні розмовляли? Яких птахів ви можете побачити на вулиці під час прогулянки?

Кучеренко Марина Володимирівна

Вихователь КДНЗ (ясла-садок) комбінованого типу № 9 «Дельфін»

м. Рубіжне

Тема: « Осінь – щедра господиня» (середня група)

Мета. Поповнювати словниковий запас дітей назвами фруктів і їх особливостей. Удосконалювати вміння дошкільників утворювати прикметники від іменників (*яблуко – яблучний, груша – грушевий* тощо). Продовжувати вчити складати невеличкі описові розповіді про фрукти. Сприяти розвитку мовлення, образного мислення, дрібної моторики, фантазії. Удосконалювати й диференціювати вимову звуків [Г], [Г']. Виховувати культуру пізнавальної діяльності.

Попередня робота. Уточнення назв плодів саду й городу, розглядання ілюстрацій у книжках, бесіда «Як я допомагав бабусі в садку».

Обладнання. Фрукти-муляжі в кошику, лялька у фартушку, дидактична гра «Консервуємо фрукти», аркуші на кожную дитину із завданням «Обведи і розфарбуй яблукка», картинка із зображенням гусака.

Хід заняття

– Діти, осінь не дарма називають щедрою господинею. Восени на городах дозрівають овочі, у лісі – гриби, а в саду – ? Так, фрукти. Ось до нас іде гість, який любить працювати на городі та в саду. Давайте зробимо для нього доріжку.

Артикуляційна вправа «Широка доріжка»

(Діти виконують артикуляційну вправу язичком: широкий розслаблений язик висунути, розслабити, покласти на нижню губу. Слідкувати, щоб не тремтів язик. Тримати 10–15 секунд).

– А тепер подивимося у підзорну трубу, чи йде гусак до нас?

Артикуляційна вправа «Підзорна труба»

(Діти виконують артикуляційну вправу язичком: висунути широкий язик. Бокові краї язика загнуті вгору. Виконувати у повільному темпі 10–15 раз).

– Молодці! А ось і прийшов наш гість – півник. Діти, хто прийшов? *(відповіді декількох дітей).*

– І приніс для нас ось цей кошик *(Вихователь показує закритий рушничком кошик)*. А що в ньому? Так, фрукти. Півник хоче, щоб ви розказали про фрукти, чи знаєте ви про них? Хто перший?

Д/ завдання «Розкажи про фрукт»

(Дитина дістає з кошика фрукт, називає його та його властивості).

– Що це? *(Яблуко)*. Яблуко яке? *(Осінь, велике, наливне, кругле, червоне, духмяне, солодке).*

(Усі названі якості спочатку повторюються кількома дітьми, а потім – усією групою).

– Молодці! Півники пропонує вам погратися у гру «Великий і маленький півники».

Дихальна вправа «Великий і маленький півники»

(На видих діти присідають, обхоплюють себе руками, на вдих – встають руки в боки).

– Півник нам дякує і повертається назад на город працювати. А до нас йде Марійка. Ось вона. Чогось плаче. Діти, чому вона плаче? *(Імовірні відповіді дітей)*. У неї великий урожай фруктів, і Марійка боїться, що вони зіпсуються. Давайте їй допоможемо та придумаємо, що можна зробити з фруктів? *(Відповіді: компот, варення, сік, цукати, желе тощо)*. Так, правильно. Ось Марійка принесла баночки та фрукти. Треба дізнатися, у яку банку потрапить фрукт і що з нього можна зварити. Допоможемо Марійці?

Д/гра «Консервуємо фрукти»

(Діти вставляють у відповідний отвір фрукт, утворюють від іменника прикметник: яблуко – яблучне варення...).

– Молодці, Марійка нам дякує – тепер вона знає, що робити з фруктами. А ми підемо в сад.

Фізкультурхвилинка «Пиріжки яблучні»:

Стигли яблучка малята з гілочок зривали.

(Діти стають навшипінки і тягнуться руками вгору).

А які додолу впали – вони позбирали.
(Присідають, збирають уявні яблука).
Кошик принесли додому. (Крокують).
Хутко кран відкрили.
(Відкривають уявний кран правою рукою).
Фрукти всі ретельно, старанно помили. (Показують дії).
Яблучка почистити треба ножичком гостреньким,
Ще й порізати на шматочки –
Кубики маленькі. (Імітують чищення і нарізання).
Замісили швидко тісто – і пухке і біле. (Місять).
Ліплять, ліплять пиріжечки
Яблучні уміло. (Імітують ліплення пиріжків).
– Діти глибоко вдихають і завдання вже чекають. За столом нас чекає завдання від півника – треба обвести яблука.
Робота за столами «Обведи і розфарбуй яблучка»
(Діти обводять пунктирну лінію і розмальовують зображення яблук).
– Діти, ви сьогодні були молодці. А що ви сьогодні дізналися? Що вам сподобалося? Хто до вас приходив?

Лазаренко Тамара Дмитрівна

*Вихователь дошкільного навчального закладу (ясла-садок) №4 «Росинка»
м. Лисичанська*

Заняття з ознайомлення з природою (середня група)

Тема: «Подорож в зимовий ліс»

Програмовий зміст: Знайомити малюків з особливостями зимової погоди, учити відгадувати загадки, збагачувати уявлення малюків про погодні явища, учити спостерігати за ними, збагачувати знання дітей про життя дикої природи лісів нашої місцевості взимку, сезонні зміни в життєдіяльності тварин, учити дітей розрізняти та класифікувати звірів за різними ознаками. Формувати вміння будувати граматично – правильні речення, формувати вміння працювати за таблицями Н. Гавриш. Розвивати інтерес до природного довкілля, викликати чуйне ставлення до тварин, які замерзають узимку. Формувати вміння пояснювати причинно - наслідкові зв'язки в природі. Виховувати в дітей бережливість до живої природи, свідоме розуміння того, що кожна тварина чи птах має право на життя.

Матеріал: Ілюстрації диких тварин, зимуючих птахів, декорації «зимового лісу», панно «Дикі тварини». панно «Зимуючі птахи», картки Н. Гавриш «Природа взимку», «Зимові явища».

Хід заняття

І. Вступна частина

Вихователь : Добрий день, дорогі діти! А яка зараз пора року? (Зима) .

Вихователь : А що зима принесла з собою?(Лижі, санки, ковзани, сніг, сніжинки) .

Вихователь : Кажуть, що у зими буває різний настрій: то вона радісна, то сумна, то сварлива і навіть зла. Діти, як ви думаєте, якими природними явищами вона виражає свою радість ? (Снігом , сніжинками , льодом , інієм, морозними візерунками) .

Вихователь : А якими - злість ?(Заметіллю , хуртовиною, поземкою , вітром , морозом , холодом).

Вихователь : Діти, а який у вас сьогодні настрій ?(:Гарний !)

Вихователь : А вам тепло?(Діти:Так!)

Вихователь: Ну тоді, давайте поділимося з нашими гостями своїм хорошим настроєм. Ми спочатку посміхнемось їм, а потім поставимо долоньку, подуємо на неї і подаруємо всім гостям своє душевне тепло.

II. Основна частина.

(Стукудвері)

Вихователь : Цікаво, а хто ж це може бути? *(Подає лист)*

Вихователь: Ой, так тут лист! Давайте його прочитаємо: «Дорогі діти, запрошуємо вас в зимовий ліс. Ми вас дуже чекаємо , нам потрібна ваша допомога.» Лісові звірі і птахи.

Вихователь : Ми зараз з вами підемо в зимовий ліс , але спочатку давайте згадаємо правила поведінки в лісі.

Правила

У лісі палки не ламати, дерева не калічити. Не палити багаття в лісі - це небезпечно! У лісі можна пограти, але головне нічого не чіпати і не заважати. Намагайтеся в лісі не шуміти , інакше лісзачаїться і не відкриє для нас жодної таємниці.

Вихователь : Ну в дорогу! (*Включається звук хуртовини*)

Вихователь: Йдемо, а то завірюха в лісі починається .

Психогімнастика

Спочатку йдемо один за одним, слід у слід. А тепер перед нами снігові замети –перестрибуємо їх. А тепер над нами низькі гілки - треба нахилитися, щоб пройти під ними. А тепер густий ліс–пробираємося крізь нього. Ну ось ми і прийшли!

Підходимо до декорації зимового лісу. Діти сідають на стільці.

Вихователь: Щось лісових мешканців не видно. Давайте дізнаємося, хто ж нам написав листа .

Діти вивчають сліди: вовка , зайця, синички, сороки .

Вихователь: А тепер, діти, відгадайте будь ласка загадки про лісних жителів, які живуть в цьому лісі.

Загадки

1. Хто це з високих сосен в діглахів шишку бросив? *(Білка)*
2. Хто в зиму холодну ходить злий , голодний ? *(Вовк)*
3. Він господар лісу строгий, любить спати в своїй барлозі, страшно може заревіть. Хто скажіть він ... *(Ведмідь).*
4. Руда шахрайка з пухнастим хвостом , живе під кущем *(Лисиця)*

Вихователь : Діти , а як звірі в лісі читають листи на снігу ? (Діти: Носом) .

Вихователь : А чим пишуть ?(Діти: Лапами , хвостом , дзьобом).

Вихователь : А у яких звірів і птахів дитинчата з'являються взимку ?
(Діти: У зайчихи, у ведмедиці, у снігура) .

Вихователь : А що роблять тварини в лісі під снігом? (Діти: Миші, куріпки, тетерева, глухарі ховаються в снігу).

Вихователь : Чому на річці роблять ополонку? (Діти : Для риб).

Пальчикова гімнастика

Хуга снігу намела
Спить у вулику бджола,
І ведмідь в барлозі спить,
Їжачок в гніздечку спить,
Бачить сон и павучок,
Не збудімо їх. Мовчок !

Вихователь : А тепер , діти , назвемо птахів , які зимують у лісі.

(Діти називають і показують птахів)

Діти : Горобці , ворони , довгохвості синиці , сорока , тетерева.

Вихователь : Діти , а деревам холодно взимку ?

Діти : Холодно взимку тільки молодим деревам, у них немає коркового шару в стволі.

Вихователь: Чому дерева не замерзають взимку?(В їх соку міститься сіль)

Вихователь : Діти , а зараз давайте допоможемо лісовим мешканцям, поселимо їх по своїх домівках.

(Діти на панно розміщують тварин)

Діти: Вовка в лігво. Лисицю в нору. Ведмідя в барлогу. Білку в дупло .

Фізкультхвилинка*(під музику)*

І ось рука і ось рука

Хлоп -хлоп -хлоп ,

Ось нога і ось нога,

Топ- топ- топ.

Руками заплескали,

Ногами потопали.

Повернулись вправо

Повернулись вліво.

А тепер пострибали

Раз , два , три , стоп!

Вихователь: Діти , а тепер давайте знову подивимося на екран і згадаємо, які зимові явища ми знаємо ?

Діти: Снігопад , ожеледь , заметіль, хуртовина , поземка , іній.

Вихователь : Щоб далі допомогти нашим звірам і птахам , потрібно дізнатися про погоду в лісі взимку.

Робота з картами «Закрий фішками» (ознаки зимової погоди)

1. Те , що допомагає рибам дихати взимку.*(Ополонка)*

- 2 . Чим пишуть люди і тварини на снігу.(Сліди)
- 3 . Погода , коли мете сніг .(Заметіль)
- 4 . М'які, білі, пухнастігори.(Замет)
- 5 . Лід, який покриваєгілки дерев.(Наморозь)
- 6 . Ростуть не влітку , а взимку , на дахах вниз головою.(Бурульки)
- 7 . Погода , коли випадає багато снігу.(Снігопад)
- 8 . Їх немає на світі жодної однакової.(Сніжинки)
- 9 . Не йдеться і не ідеться бо...(Ожеледиця)
- 10 . Що буваєвзимкунавікнах? (Візерунок)
- 11 . Сніг мете ікружляє .(Завірюха)

Таблиця 2

1. У верхньому ряду справа завжди зелене дерево в снігу.
2. У нижньому лівому - птах , який вмієсті вниз головою.
3. У верхньому ряду зліва – птах, що завжди поруч із людиною.
4. Унижньому ряді справа той, хто взимку білий, а влітку - сірий.
5. Середній ряд справа - просто ручна пташка.
6. Поруч з нею той, кого боїться заєць ,
7. Поруч з лисицею - птах з червоним чубчиком на голові.
8. Під ялинкою покладітьгодівницю.
9. Біля горобця - ягоду , яку їдять горобці.
10. У нижньому ряді в третьому квадраті - звірка, який вліткурудий , а взимку сірий .
11. У верхньому ряді в третьому квадраті - тварина, яка ніколи не бачила зими .
12. У верхньому ряді другий квадрат - водяний пар , який осідає на дерева у виглядікристалів.

III. Заключна частина.

Вихователь: Молодцідіти , ось ми і допомогли лісовим звірятам . Подивіться, а ви пам'ятаєте яке скоро свято ?

Діти : День Святого Миколая.

Вихователь : Діти , а як ви думаєте , що лісовіжителіхотіли б отримати в подарунок?

Зараз ми пограємо в *гру «Чарівний мішечок»*. Ви будете витягати з мішечка «подарунки» і дарувати лісовим звірятам.

Зайцю – морква, білці –горішки , птахам – насіння , ведмедю – мед, лисиці– мишку.

Люцканова Тетяна Олексіївна

*Завідувач КДНЗ (ясла-садок) № 45 «Джерельце» загального розвитку
Северодонецької міської ради*

Мельник Лариса Володимирівна

*Доцент кафедри філологічних дисциплін ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»*

Інтерактивна казка «Happy Birthday, dear Mouse!» (старша група)

Мета: повторити й закріпити вивчений лексичний матеріал за темами «Знайомство», «Тварини», «Кольори», «Числівники 1–10», «Руки та дії», «Свято»; розвивати навички сприйняття англійської мови на слух і навички усного мовлення, продовжувати збагачувати словник дітей, активізувати вживання прикметників та дієслів, що характеризують зовнішність і поведінку тварин, властивості предметів; розвивати в дітей артистичні здібності; виховувати культуру спілкування, підтримувати інтерес до вивчення іноземної мови.

Обладнання: маски (мишка, кішка, собака, жабка, жираф, рибка, поросятко, пташка), кольорові кульки, програвач, записи пісень, декорація «Будиночок».

Хід заняття

Вихователь: Good afternoon, kids!

Діти: Good afternoon!

Вихователь: Сегодня мы побываем в гостях у мышки Mouse. Она пригласила нас на День рождения. Let's go! *(Діти доповнюють речення англійськими словами, використовується метод асоціативних символів).*

Вихователь: Возле речки чудный ...

Діти: house.

Вихователь: Там живет малышка ...

Діти: mouse.

Вихователь: mouse любит ...

Діти: book читать ...

Вихователь: и на...

Діти: sofa сладко спать!

(З'являється Мишка).

Мишка: I am a mouse, I live in a house.

Вихователь: А к Мышке на День рождения пришли friends. Встречайте!
(Звучить запис пісні «Hello, nice to meet you!»), з'являються діти в масках).

Who are you? Расскажите нам.

(Діти за чергою розповідають вірші про свого персонажа).

Собачка: I am a dog.

My name is Spot.

I like to bark,

I like to walk.

Жабка: I am a frog,

I can jump and croak.

Поросятко: I am a pig.
My head is big.
I am nice and pink.

Жираф: I am giraffe.
My name is Rus.
I eat leaves,
I eat grass.

Кішка: I am a cat.
I am grey and fat.

Рибка: I am a fish.
Splish-splash-splish!

Пташка: I am a bird.
And I can fly.
Good bye!

Вихователь: Oh, bird, don't fly. Let us sing and dance, let's have fun!
(Звучить запис пісні «I can walk», діти співають і танцюють, відтворюючи рухи та дії тварин, про яких ідеться в пісні).

Вихователь: Давайте спросим, сколько лет исполняется нашей мышке Mouse? How old are you ?

Діти: How old are you ? *(Хорове промовляння).*

Мишка: I am ... *(Показує десять пальчиків).*

Вихователь: Oh, our Mouse не умеет считать! Let's help her. Show me your fingers.

Count: one-two-three-four-five-six-seven-eight-nine-ten.

Діти: One-two-three-four-five-six-seven-eight-nine-ten. Ten-ten-ten!
(Діти загинають і рахують пальчики до 10 вголос).

Вихователь: Our Mouse is ten today.

Look! We've got balloons! Can you see them? I see...

(Хором промовляють римовку, учитель демонструє кульку відповідного кольору).

Діти: I see green, I see yellow,
I see pink, I see blue,
I see you, and you, and you! *(Вказують на друзів).*
I see red, I see brown,
I stand up and sit down. (Підводяться і сідають).

Вихователь: Do you know the colours? What colour is it?
(Вихованці відповідають індивідуально, якого кольору кулька).

Дитина 1: It is yellow.

Дитина 2: It is ...

Вихователь: OK. Well done! Давайте поздравим Мышку с Днем рождения. Let's sing «Happy birthday» song.

(Звучить запис пісні «Happy birthday!»), діти співають і вітають Мишку).

Метасьова Наталія Степанівна

Вихователь дошкільного навчального закладу
(ясла-садок) №4 «Росинка» м. Лисичанська

Конспект заняття з розвитку мовлення для середньої групи

Тема: «Путешествие на передачу «Я и моя семья»

Програмное содержание: Связная речь: совершенствовать умение составлять рассказ на тему «Моя семья» по схеме К.Л.Крутий. *Звуковая культура:* развивать интонационную выразительность, умение говорить четко. *Грамматика:* учить образовывать формы существительных от глаголов, обозначающих профессию человека; учить употреблять собирательные числительные, согласовывая их с существительным. *Словарь:* активизировать словарь детей словами-названиями членов семьи. Воспитывать любовь и уважение своей семье, её членам.

Оборудование: семейное дерево, схема «Моя семья» по К.Л.Крутий, телевизор, ноутбук, презентация «В гостях у домовёнка Проши», ролик «Наша семья».

Ход занятия

I. Вступительная часть

Воспитатель: Ребята, посмотрите, сколько гостей собралось, давайте поприветствуем их.

Станем рядышком по кругу,

Скажем «Здравствуйте» друг другу

Нам здороваться не лень

Всем «Привет!» и «Добрый день!»

Если каждый улыбнётся – утро доброе начнётся

«Доброе утро!»

Звонок по скайпу. На экране ноутбука появляется домовенок Проша.

Воспитатель: Дети, нам кто-то звонит по скайпу. Давайте включим и посмотрим.

Домовёнок: Привет, ребята. Меня зовут домовенок Проша. Я - ведущий передачи «Я и моя семья». Мне очень хочется, чтобы сегодня вы стали гостями на этой передаче. Я для вас приготовил много интересного. А для того, чтобы оказаться у меня в гостях, вам нужно закрыть глаза и сказать волшебные слова: «Унды - фунды, чунды-эй, отправляемся скорей! Жду с нетерпением»

Воспитатель: Дети, вы хотите оказаться на передаче у Проши?

Дети: Хотим!

Воспитатель: Тогда закрываем все глаза и говорим: «Унды - фунды, чунды-эй, отправляемся скорей».

II. Основная часть

Воспитатель: Вот мы и оказались в гостях у Проши.

На экране телевизора появляется домовенок Проша:

Проша: Добрый день, уважаемые гости и зрители. Начинаем нашу передачу – «Я и моя семья», и я, ее ведущий – домовенок Проша, приветствую вас. Сегодня в нашей студии гости программы и участники, ребята детского сада «Росинка», группы «Радуга». Ребята, я вас сегодня пригласил для того, чтобы вы рассказали о себе, о своей семье, о своих дорогих и близких людях. Сегодня я вести программу буду не один, мне будет помогать ваш воспитатель – Наталья Степановна.

Воспитатель: Спасибо, Проша. Тогда для начала мы расскажем стихотворение про семью, которое знаем.

1. *Чтение стихотворения (Наталья Майданик)*

Семья – это мы! Семья – это я!

Семья – это папа и мама моя!

Семья – это братик, сестрёнка родная,

Семья – это пёсик и свинка морская!

Семья – это бабушки, дедушки тоже,

Семья – когда все друг на друга похожи!

Семья – это крёстные, дяди и тёти,

Семья – потому что вы вместе живете!

Семья – это город и улица ваша,

Семья – это Родина! Нет её краше!

2. *Беседа о семье*

Проша: Дети, какие вы молодцы. Мне очень понравилось стихотворение. Дети, а как вы считаете, что такое семья и зачем она нужна? *Ответы детей.*

Воспитатель: Дети, а что есть у всех людей, но у каждого человека своё?

Дети: Это собственное имя.

Воспитатель: Чем отличаются люди из разных семей?

Дети: Люди отличаются фамилией.

Воспитатель: Ребята, а кто сможет представиться нашим гостям?(2 – 3 чел).

Дети: Меня зовут..., моя фамилия....

Воспитатель: А сейчас, ребята, я предлагаю поиграть в игру «Члены моей семьи».

3. *Игра «Члены моей семьи»*

На экране появляются картинки членов семьи и задаются вопросы: «Какая у тебя мама (папа, бабушка, дедушка, брат, сестра) и что она/он умеет делать?»

Воспитатель: Молодцы, ребята. У каждого из ваших родителей есть своя профессия и когда они утром приводят вас в детский сад, то после идут на работу. Профессии бывают разные. Сейчас я буду перечислять профессии, а вы будете называть, чем занимается человек на своей работе.

4. *Упражнение «Назови кто что делает?»*

Учитель ... учитель учит детей. Строитель ... строитель строит дома. Продавец ... продавец продает в магазине. Музыкант ... музыкант играет на

музыкальном инструменте. Воспитатель ... воспитатель воспитывает детей. Водитель ... водит автомобиль. Швея ... швея шьет одежду. Хлебороб ... хлебороб выращивает хлеб. Певец ... певец поет песни.

5. *Зрительная гимнастика*

Воспитатель: А сейчас я вам предлагаю немного отдохнуть. В этом нам поможет зрительная гимнастика.

Дети под слова выполняют движения пальчиками и следят за ними глазами.

Ослик ходит, выбирает,
Что сначала съесть не знает.
Наверху созрела слива,
А внизу растет крапива
Слева – свекла, справа – брюква,
Слева – тыква, справа – клюква.
Снизу свежая трава,
Сверху – сочная ботва
Закружилась голова.
Кружится в глазах листва,
Выбрать ничего не смог
И без сил на землю лег.

Проша: Ребята, я знаю, что у каждого из вас есть веселая и хорошая семья, но у некоторых она большая, а других – маленькая.

Сейчас на экране будут появляться картинки с членами семьи, а вам надо будет их перечислить.

6. *Упражнение «Назови сколько»*

- 1 слайд: бабушка и три внуки.
- 2 слайд: мама и два сына
- 3 слайд: дедушка, два внука и две внучки
- 4 слайд: бабушка и два внука
- 5 слайд: четыре сестры и брат.

Воспитатель: А сейчас я вам предлагаю поиграть в игру

7. *Дидактическая игра «Исправь ошибку»*

Воспитатель читает предложения. В некоторых есть ошибка и её нужно исправить.

-Внук старше дедушки. Бабушка моложе внучки. Папа младше сына. - Мама старше дочки. Дедушка в семье самый молодой. Бабушка в семье самая старшая.

Воспитатель: А сейчас я предлагаю немного отдохнуть

8. *Физкультминутка (видео)*

Проша: Дети, и я тоже хочу с вами поиграть. Я буду начинать предложение, а вы его закончите.

Старших нельзя ... Родителям нужно ... Когда бабушка спит, то... Когда дедушка устал, то я... Если из родных кто-то приболел, то о нем надо ...

Воспитатель: Проша, Расскажи нам, в какой семье ты проживаешь?

Рассказ домовенка Проши.

Воспитатель: Проша, ребята с удовольствием расскажут тебе и телезрителям о своей семье. Для этого вам поможет вот такая схема. Дети, мы уже раньше работали с вами с похожими схемами и составляли разные рассказы. Вот и сегодня нам нужно составить рассказ по такой схеме. Дети, о чем будет наш рассказ?

2-3 ребенка рассказывают о своей семье

Воспитатель: Молодцы, ребята, садитесь.

Проша: Дети, давайте я вам расскажу о семейном дереве.

Рассказ Проши

Воспитатель: Спасибо, Проша, что рассказал нам о семейном дереве своей семьи. Дети, у нас тоже есть семейное дерево, но оно пустое. Мы с вами не так давно рисовали пап и мам, а также свои портреты. Давайте ими украсим семейное дерево.

III. Заключительная часть

Воспитатель: Дом, семья – это то, место, где человек чувствует себя защищенным, нужным, любимым. Все члены семьи связаны друг с другом тесными узами и живут дружно и счастливо. Дети, а какие пословицы о семье вы знаете?

- В семье дружат – живут, не тужат. Вся семья вместе и душа на месте. В семье, где лад счастье дорогу не забывает.

Проша: Какие вы молодцы, ребята, я приятно удивлен, вы меня очень порадовали. Но, к сожалению, время передачи пришло к концу и нам надо прощаться. Приходите ко мне еще в гости. А чтобы вернуться в детский сад, вам нужно снова произнести волшебные слова: «Унды - фунды, чунды-эй, отправляемся скорей».

Дети: Спасибо, Проша. До свидания! Унды - фунды, чунды-эй, отправляемся скорей.

Воспитатель: Вот мы и в детском саду ребята. Вам понравилось наше путешествие? Что интересного вы узнали? А хотели бы вы ещё попасть в гости к домовёнку Проше? Мы вместе с Прошей приготовили для вас большой подарок. Внимание на экран.

Видео с детскими рисунками о семье.

Непокрита Тетяна Іванівна

Вихователь ДНЗ «Дзвіночок» с.м.т. Новопсков

Заняття з математики для молодшої групи

Тема: «Лісові пригоди»

Мета : продовжувати ознайомлювати дітей із прийомами порівняння множин; учити розуміти слова: *стільки — скільки, порівну, більше — менше на один*; учити визначати напрямок від себе: *угорі — вниз*; закріпити поняття *багато* та

один; спонукати дітей складати квітку з двох частин; закріпити знання назв кольору; вправляти у змашуванні клейстером усієї форми; розвивати мислення, естетичні почуття, пам'ять; виховувати уважність, самостійність.

Матеріали: декорації лісу, іграшки: лисичка, білочка, ведмедик дерево – дуб з листочками та одним жолудем, великі квадрати з картону, синичка, 2 горобчики, ромашки;

Хід заняття

Вихователь: Сьогодні я збираюся піти в ліс, непростий ліс – чарівний, казковий. Ви хочете піти зі мною? Тоді ходімо! А хто ж це нас зустрічає?

Вихователь звертає увагу на іграшки під деревом. (Лисичка та білочка). Розглянути іграшки: які гарні, білочка посміхається, у неї пишній, вигнутий хвостик.

Зверніть увагу звірі не однакові за зростом.

Хто з них вищий? Скажіть! (Лисичка вища, а білочка нижча.)

Підемо далі, дітки, прогніть спинку та підлізьте під гілочкою.

Погляньте, яке дерево. Як воно називається? (*Дуб*)

А яке це дерево за висотою — високе чи низьке? (*Високе*)

• Скільки листочків на дереві? (*Багато*)

Якого вони кольору? (*Зеленого*)

Що це на гілочці? (*Жолудь*)

Скільки жолудів? (*Один*)

А зараз ходімо далі. Тепер необхідно перейти через річку. Але що це? Хтось порушив місточок. Мабуть, це вовк зробив. Давайте місточок полагодимо. З яких геометричних фігур складається місток? (З квадратів)

Діти беруть по одному квадрату і складають місток.

Діти, яка річка? (Широка та довга) А місточок який? (*Вузкий та короткий*). Отже, шикуйтесь одне за одним, ходімо дивитися! Йдіть обережно, щоб не замочити ніг. Ось ми й потрапили на казкову галявину. Як ви вважаєте, хто це так цвірінчить? (*Пташки*). Це, мабуть, вони так чудово співають? А де вони сидять? (*На дереві*). Скільки горобчиків на дереві? (*Один*). А скільки синичок? (*Одна*). А кого більше — синичок чи горобчиків? (*Порівну*). А ось хтось ще співає. Ой, ще один горобчик прилетів. Кого стало більше — горобчиків чи синичок? (*Горобчиків*). На скільки? (*На один*). А хто це сидить під деревом? (*Ведмідь*). Де сидить ведмідь? (*під деревом*). А пташки? (*На дереві*). А що росте за деревом? (*Квіти*)

Вихователь бере квітку, роздивляється її разом із дітьми.

Як називається ця квітка? (*Ромашка*). А яка в неї серединка? (*Жовта та кругленька*). Які пелюстки? (*Довгенькі та білі*). Скільки середінок у цій квітці? (*Одна*). А пелюсток? (*Багато*) Ой, які гарні квіти, зараз, я зірву їх.

Ведмідь реве. Ні, квіточки мої не рвіть, ліс бережіть!

Добре, ведмедику, хай ці квітки прикрашають ліс, а ми квіти самі зробимо на занятті з аплікації.

Підсумок заняття:

– Чи сподобалося вам у лісі? Кого ми там зустріли? Чому Ведмедик не дозволив нам зірвати квіти, можливо він просто жадний?

Павлова Тамара Ільнична

Воспитатель ДДУ №11 «Солнечный» г. Старобельска

Интегрированное занятие (старшая группа)

Тема: «Космическое путешествие»

Дидактические задачи: 1. Учить детей решать логические задачи, ребусы. Учить детей называть слова, обозначающие противоположное значение. Уточнить и систематизировать знания детей о космосе. 2. Закреплять знания о геометрических фигурах, смежных числах, прямом и обратном счете. Развивать память, речь, воображение, фантазию, логическое мышление. 3. Воспитывать любовь к своей планете, на которой живем.

Ход занятия:

Воспитатель: Ребята! Какой сегодня прекрасный день! Подставьте под солнечные лучики свои лица и ладошки. Солнце нам дарит свет и тепло. Чувствуете, как вам приятно?

Дети: Да!

Воспитатель: Без солнечного света не было бы жизни на Земле. Наступила весна и 12 апреля люди будут отмечать, какой праздник?

Дети: День космонавтики!

Стихотворенье:

Лети в космической дали
Наш космонавт вокруг Земли.
Хоть в кораблемалы окошки,
Все видит он как на ладошке:
Степной простор, морской прибор,
А может быть и нас с тобой!

(И. Мазин)

Воспитатель: Ребята, а назовите первого космонавта Земли?

Дети: Первый космонавт Земли - Юрий Алексеевич Гагарин!

Стихотворение: В космической ракете

С названием «Восток»
Он первым на планете
Подняться к звездам смог
Поёт об этом песни весенняя капель
Навеки будут вместе Гагарин и апрель.

–Вы уже много узнали о подготовке к космическим полетам. Как вы считаете, каким должен быть космонавт?

- Давайте поиграем. Я буду называть качества людей, а вы подберёте к каждому моему слову другое слова, обозначающее противоположное качество.

Игра «Скажи наоборот». (Дети становятся в круг). Воспитатель бросает мяч одному из детей и говорит:

- Ленивый – Трудолюбивый. Слабый – Сильный. Медленный – Быстрый. Неряшливый – Аккуратный. Грустный - Веселый. Злой – Добрый. Нервный – Спокойный. Трусливый - Смелый. Ловкий – Неуклюжий. Молодой – Старый.

(В конце игры один ребёнок перечисляет положительные качества, которые должны быть у космонавтов).

Воспитатель: Ребята! Посмотрите на эту картинку и скажите «Что обедняет предметы, которые на ней нарисованные?» (показывает картинку, на которой нарисованы: бабочки, птица, ракета, воздушные шарик, самолет, летающая тарелка...).

Дети: Все эти предметы могут передвигаться по воздуху – летать.

Воспитатель: Вот и я вас приглашаю в путешествие. Только оно будет необычное, а космическое. Вот мы отправляемся! Нас ждут разные приключения. Скажите, а хотите вы их испытать? (**Дети:** Да!)

Воспитатель: А какой мы вид транспорта выберем для космического путешествия? (**Дети:** Ракету!)

Воспитатель: Ну вот, дети, посмотрите и скажите, из каких геометрических фигур состоит наша ракета? (**Дети:** Из треугольников, кругов и прямоугольника).

Воспитатель: Сколько треугольников? (**Дети:** 4)

Воспитатель: Какого они цвета? Сколько кругов? А по величине они одинаковые или разные?

- А какого они цвета? А из какой ещё фигуры у нас построена ракета? (прямоугольник). Какого они цвета?

Воспитатель: А сейчас я приглашаю вас занять места в ракете. Вы все космонавты, а я буду командиром экипажа. Помните в полете все обязательно должны соблюдать дисциплину. К полету готовы?

По правилам отсчет времени в обратном порядке: 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1 Старт! Полетели! Закройте глаза мы летим. (звучит космическая музыка). Сейчас мы с вами находимся в состоянии невесомости, потому что уже далеко от Земли. Давайте проверим, а не мешает ли это нам соображать?

- Какой сегодня день недели? Какой был вчера? А какой будет завтра? Как называется планета, где мы живём? (Земля) Какая самая большая звезда согревает нашу Землю? (Солнце) Какие планеты вы ещё знаете? (Марс, Венера, Юпитер, Нептун и т.д.) Назовите слова, похожие на те, которые я назову: Космос.

Дети: Космонавт, космодром, космический.

Воспитатель: Луна

Дети: Луноход, лунатик, прилуница.

Воспитатель: Земля

Дети: Земной, земляника, землянин, подземный.

Воспитатель: А вот и первая яркая звезда. Но она зашифрована, нам надо её отгадать. Порядок букв обозначен цифрами.

А	Ф	Ь	А	Л
1	4	3	5	2

(Дети читают название «Альфа»)

Воспитатель: С древнегреческого языка – это означает начало. Вот здесь и начинаются испытания наших знаний. Тут живут роботы, которые руководят всем, что происходит у них на планете. Но однажды взрослые должны были решить неотложные дела на соседней планете и на хозяйстве оставили роботов-малышей. Маленькие хозяйничали сами и все-таки ошиблись где-то, и в главном компьютере нарушился цифровой ряд.

Давайте поможем исправить это, чтобы цифры стали на свои места. Смотрите на большой экран: 8, 3, 6, 1, 5, 2, 9, 4, 10, 7. (дети исправляют ошибку)

Воспитатель: Дети, ошибки закрались и в ваши компьютеры. Смотрите, с ваших маленьких экранов пропали цифры соседа. Восстановите их. (...5, ...8 и т.д.)

Воспитатель: Вот первое задание мы успешно выполнили и теперь можно двигаться дальше. Но вот на нашем пути появилась тучка, Но она что-то закрыла собой, отгадайте что?

Ночью по небу гуляю,
Тускло землю освещаю,
Скучно, скучно мне одной,
А зовут меня ... (Луной)

Воспитатель: А что же такое Луна?

Дети: Луна – это спутник планеты Земля. Луна- это пустынный мир без воды и воздуха. Луна – это каменный шар.

Воспитатель: Мы не сможем совершить посадку на Луну, если не выполним задание тучки. Слушайте внимательно:

- Как называется сумка школьника? Как называется маленькая модель нашей Земли? (Глобус) Кто из животных носит детёныша в сумке? (Кенгуру). Чем питается машина? (Бензином). - В кого Кошей Бессмертный превратил Василису-Прекрасную? (Лягушку)

А теперь задачки посложнее:

В детской комнате играли

Пять весёлых малышей

Двое к маме убежали

Сколько в комнате детей? (3).

К серой цапле на урок
Прилетели пять сорок
А из них лишь три сороки
Приготовили уроки
Сколько лодырей-сорок
Прилетело на урок? (2).
Раз к зайчонку на обед
Прискакал дружок-сосед
На пенёк ребята сели
И по пять морковок съели
Кто считать, ребята, ловок
Сколько съедено морковок? (10)

Воспитатель:Но вот мы немного попутешествовали и уже подлетаем к планете Земля. Что вы знаете о нашей планете? Какая Земля, как вам кажется?

Дети: Красивая, круглая, большая, богатая, живая, земная, прекрасная.

Воспитатель:Что же нужно сделать нам землянам, чтобы Земля осталась всегда такой красивой и живой?(Беречь).

Воспитатель:Как беречь? (дети отвечают)

Вот мы и приземлились. Выходите из ракеты. Видите, какая наша земля прекрасная. Давайте споём песню «Вместе весело шагать по просторам».

Воспитатель:Дети, вам понравилось путешествовать? Чем понравилось?

Петрова Інна Сергіївна

*Вихователь ДНЗ «Малютко» с. Половинкине Старобільського р-ну
Підсумкове інтегроване заняття в молодшій групі*

Тема: « Весело грасмо - зиму проводжасмо».

Мета : систематизувати знання дітей про зиму, зимовий одяг. Актуалізувати у їхній пам'яті казку «Рукавичка». Формувати вміння використовувати в мовленні порівняльні звороти, звуконаслідування. Розвивати пам'ять, уяву, просторове мислення, елементарні уявлення про форму та колір, інтерес до різноманітних видів образотворчої діяльності. Прищеплювати любов та турботливе ставлення до природи, виховувати доброзичливість, товарищівство.

Хід заняття.

Добрий день, мої малята!
Гарні ваші оченята-
Карі, сині та сіренькі,
Ви для мене всі миленькі!

— Сьогодні нам прийшов лист від хмаринки, давайте поглянемо, що в ньому(сніжинки). Дивіться , як гарно вони кружляють, а тепер візьміть кожен сніжинку і підійдемо з вами до цієї картини(картинки «Пори року»). До якої пори року вони відносяться? (відповіді дітей). Помилуйтеся ними.

Які вони? Давайте їх підкинемо і подивимось як вони красиво падають на підлогу. А на що вони падають на дворі? У яку пору року ми можемо ними милуватись? Розглянемо ілюстрації(тематична папка «Зима»).

Мовленнєва вправа.

Зараз ми пограємо і подивимось, що ви знаєте про зиму. Я говоритиму початок, а ви-закінчення.

1. Влітку тепло , а взимку...(холодно).
2. Взимку є сніжок, а влітку...(немає).
3. Влітку дерева вкриті листям, а взимку...(голі).
4. Влітку одягають шорти, плаття, футболки, а взимку...(теплі речі).

Так, малята. Взимку всі одягаються тепло, щоб не замерзнути і не захворіти, руки ховають у рукавички.

Вправа «Знайди пару за кольором».

Висипати з великої рукавиці- маленькі, різних кольорів. Потрібно знайти пару за кольором.

(Стукіт у двері).

– Погляньте хто до нас прийшов-це ж Зайчик. Він говорить , що в нього трапилась біда: раніше Зайчик жив у рукавичці, а коли дід її забрав, залишився без домівки. Тепер просить про допомогу. Допоможемо?

Спочатку згадаємо цю казку.(розповідання казки «Рукавичка»).

– Зайчику, не переймайся, ми допоможемо тобі!

Давайте трішки розізнаємось.

Фізкультхвилинка.

Гей, мерщій сюди, звірятка! (розводять руки в сторони)

Є для вас новенька хатка. (одночасно згинають пальчики, немовби кличуть когось)

Ось така висока! (піднімаються вгору, стають навшпиньки)

Ось така широка! (опускаються на всю ступню, руки в сторони)

Двері вузькі. (зводять руки, складають долоню до долоні)

А поріг низенький. (присідають)

-Добре трошки перепочили, а тепер давайте допомагати Зайчику та його друзям. Ось у нас який гарний будиночок є. Візьміть звірятка і заселіть його в свою квартируку.

Математична гра «Геометричний будиночок»

Зробити будинок, намалювати на ньому різні геометричні фігури різних кольорів. Взяти малюнки звірів із казки, наклеїти на відповідні геометричні фігури. Потім потрібно кожного героя посадити в своє віконечко. (Закріплення геометричних фігур та кольорів)

- От як добре ми попрацювали, тепер у кожного звірятка є своє житло. Зайчик вам дуже вдячний. І за це він хоче пограти з вами .

Гра «Зайчик сіренький сидить».

-Молодці, малята! Ви сьогодні добре попрацювали, весело пограли. Гості-сніжинки нагадали нам , якою була зима.

І весела, і чудова,
Дивовижна і святкова,
І холодна, й снігова-
Отака була зима!
Скоро вже піде від нас-
Попрощатись прийшов час.
А в дарунок для зими
Створимо картини ми!

Образотворча робота «Картини на крупі».

В коробки з- під цукерок наклеїти синій фон і насипати манної крупі.
Діти пальчиками малюють зимові візерунки.

Підсумок заняття:

Яку пору року ми згадували? Хто приходив до нас в гості? Чим допомогли Зайчику? Що найбільше сподобалося?

Пирлич Аліна Олександрівна

Вихователь ДНЗ «Світлячок» с.м.т Новописков

Формування основ моральних якостей

Тема: «Як котів соромно стало» (молодша група)

Програмовий зміст: учити розрізняти позитивні й негативні вчинки, давати їм оцінку; допомагати пізнавати морально-етичні цінності; розвивати мовлення; виховувати в дітей бажання і прагнення завжди діяти добре.

Матеріали: іграшковий котик.

Хід заняття

I. Вступна частина.

Психогімнастика «Хвилинка баловства»

За сигналом дітям пропонується побавитися – можна робити все, що дітям хочеться. Вони можуть стрибати, бігати, кричати тощо. Але за сигналом через 1-3 хвилини діти повинні перестати бавитися. Домовтеся про стоп-дію другого сигналу заздалегідь.

II. Основна частина.

Вихователь. Діти погляньте до нас у гості завітав котик Мурчик. Ми з вами так галасували, що він зазирнув поглянути що тут відбувається. Давайте привітаємось з котиком.

Мурчик. Так ви баловством займались! Я теж одного разу вирішив попустувати та все закінчилося так, що мені було дуже соромно.

Вихователь. Дітки а як ви думаєте, що таке сором? Чому він з'являється? Чи ви відчували колись сором? Чому?

Малюта, а давайте послухаємо, яка ж історія сталася з котиком Мурчиком?

В.О.Сухомлинський «Як котів соромно стало»

Вийшовкіт на поріг. Мружиться від ясного сонечка. Раптом чує — горобці зацвірінькали. Принишк кіт, насторожився. Тихенько почав

пробиратися до паркана. А там сидять горобці. Підповз аж до паркана та як стрибне. Хотів горобця схопити. А горобчик — пурх та й утік. Кіт перелетів через паркан та в калюжу й упав. Вискочив мокрий, брудний. Іде кіт додому. Соромно йому. А горобці позліталися з усього подвір'я, літають над невдахою і цвірінькають. То вони сміються з kota.

Повторне читання оповідання (за необхідністю).

Обговорення оповідання.

- Що робив кіт і що він почув? Куди став пробиратися? Що трапилося із котом? Яким він був, коли вискочив з калюжі? Чому горобці сміялися з kota? Чи шкода вам kota? Чому? Як він себе повів? Обговорення питання «Чому ж стало коту соромно?»

Вихователь. Мурчику, пограсш з нами в гру «Пташенята й кіт», де котику потрібно ловити пташенят.

Мурчик. Ой ні, я вже не хочу ловити птахів.

Вихователь. Але ж, Мурчику, це лише гра, де ролі пташенят будуть виконувати діти. Таких пташенят можна ловити.

Мурчик. Тоді я згоден.

Рухлива гра «Пташенята й кіт»

Мета: удосконалювати вміння бігати у різних напрямках; виховувати увагу та вчити орієнтуватися в просторі.

Хід гри

Вихователь зображує пташку, одна дитина — «кіт», решта «пташенята».

«Кіт» сидить на стільці на одному боці кімнати (майданчика) «Пташка з пташенятами» ходять і бігають кімнатою.

Вихователь

Пташенята полетіли,

На травицю дружно сіли.

І зернята подзьобали,

Крильцями всі помахали.

«Пташенята» збираються навколо «пташки», присідають, удають, що клюють зерно і п'ють водичку. Потім «пташка» перебігає в інше місце, «пташенята» біжать за нею, «розмахуючи крилами». Наближаючись до «kota», вихователь говорить:

Котик очі відкриває,

Пташенят наздоганяє.

«Кіт» нявчить і біжить за «пташенятами», які тікають в умовне місце. «Пташка» захищає «пташенят», розводячи руки в сторони, і говорить: «Геть, кішко, не віддам тобі пташенят». Гра повторюється.

III. Заключна частина.

Мурчик. Діти мені дуже сподобалось з вами грати. Я вам обіцяю, що не буду ображати пташок.

Вихователь. Дітки, а давайте й ми пообіцяємо Мурчику, що будемо намагатися поводити себе так, щоб не було соромно.

Прокопенко Світлана Володимирівна
Магістрантка спеціальності «Дошкільна освіта й логопедія»
Інституту педагогіки і психології ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»

Тема: Автоматизація звука «Р» у складах (старша група)

Програмовий зміст: автоматизація звука «Р» у мовленні дитини, досягнення правильної вимови поставлених звуків у фразовому мовленні, розвиток у дитини внутрішнього самоконтролю за своєю мовою та діяльністю, закріплення правильної вимови звука «Р», розвиток почуття ритму та рими (читання, складання чистомовок), закріплення правильної вимови звука «Р» у словах та фразах (вивчення віршів дітьми), розвиток мислення та уяви (гра «Докажи слівце»), тренування вимови звука «Р» у складах різних типів (відкритий та закритий), розвиток пам'яті та складової структури мовлення (гра «Відлуння»), вироблення повноцінних рухів і визначених положень органів артикуляційного апарату, необхідних для правильної вимови звуків (артикуляційна гімнастика).

Демонстраційний матеріал: добірка віршів із буквою «Р», плакати із зображенням складів і серії складів, плакати із словами зі звуком «Р», книжка із скоромовами, малюнки для артикуляційної гімнастики, малюнки для скоромовок.

Попередня робота з дітьми: виконання артикуляційної гімнастики, вивчення віршів, бесіди та інше.

Хід заняття

I. Вступна частина.

– Діти, добрий день! До нас сьогодні завітали гості – Тигрєня та Котик. Ви вже навчилися правильно вимовляти ізольований звук «Р», тобто голосно «ричати», як наші гості Тигрєня та Котик, але ви ще не бажаєте вставляти його у слова. Наші гості спробують допомогти вам подружити звук «Р» з іншими звуками.

II. Основна частина.

1. Бесіда вихователя з дітьми.

– Для початку виконаємо артикуляційну гімнастику. Робимо вправи для розминки: «Бегемотик», «Конячка», «Комарик», «Заведи мотор». Тепер робимо дихальну вправу «Здуй сніжинку».

– А зараз потренуємося вимовляти звук «Р» у складах різних типів. А хто пам'ятає, що таке відкритий, а що таке закритий склади? Правильно! Молодці! Відкритий – це склад типу «приголосний + голосний», а закритий – склад типу «голосний + приголосний».

– Діти, наші гості запропонували пограти в гру «Відлуння». Ви повторюйте за Тигрєням і Котиком склади та серії складів. Домовилися?

Вихователь разом з гостями називає різні склади, а діти повторюють за ними. (Ця вправа допоможе гарно розвинути пам'ять та складову структуру мовлення).

2. Гра «Відлуння»:

а) rrrrrrrrrrrraa
rrrrrrrrrrrroo
rrrrrrrrrrrruu
rrrrrrrrrrrrии
rrrrrrrrrrrrее

в) aarrrrrrrrr
oarrrrrrrrr
uurrrrrrrrr
иirrrrrrrrr
eerrrrrrrrr

б) ра-ро-ру
ро-ри-ру
ра-ру-ро
ру-ри-ра
ри-ру-ро
ру-ра-ро
ро-ра-ри
ри-ру-ра

яяrrrrrrrrr
ююrrrrrrrrr
еерrrrrrrrrr
ар-ор-ур
ер-ир-юр
ир-ір-яр
ер-ор-ар
ир-ур-ор

– Діти, а тепер ви вигадуйте та називайте склади для мене, а я буду за вами повторювати.

– Діти, а ви бажаєте ще пограти в іншу гру? Гарезд! Давайте грати в гру «Докажи слівце». Я з нашими гостями буду вигадувати початок речення, а ви здогадайтеся, який повинен бути кінець.

Вихователь з Тигреням, Котиком та дітьми грають у гру. Ця гра тренує вимову звука «Р», розвиває мислення та уяву.

3. Гра «Докажи слівце»:

На дворі йде цікава г...(ра).

Ми залізли на високу го...(ру).

Півень втратив в бійці пе...(ро).

Я приїхав на ме...(тро).

Голка дуже гос...(тра).

В чай кладуть цу...(кор).

Дує сильний ві...(тер).

Мама в'яже све...(тр).

Михайло зірвав з грядки червоний помі...(дор).

Землю оре трак...(тор).

Папа увімкнув телеви...(зор).

На перехресті світло...(фор).

– Діти, а тепер повторюємо слова із звуком «Р».

Вихователь вимовляє слова із звуком «Р», а діти повторюють. (Ця вправа розвиває внутрішній самоконтроль дитини за мовленням).

4. Слова із звуком «Р».

Рак, Рая, ракета, рама, рана, робота, розумний, ріст, рот, рога, Роман, рівний, рідкий, рука, руки, риба, парк, парта, горіх, пиріг, ворона, курка, двір, торт, гора, брат, край, кран, група, морква, квартира, перевірка, література, квартира, нора, перевірка, перший, народ, герой, макарони, баран, парад,

парасолька, ворог, брови, двір, піраміда, правда, врода, перукарня, грім, крит, граф, грохот, беркут, гранат, проруб, повернути, дар, Римма, тигр, буряк, вправа, город, травень, березень, доярка, пара, віра, барвінок, верба та інші.

– Діти, грати ще будемо? Молодці! Тигреня та Котик, що ви запропонуєте нашим дітям?

– Хлопці та дівчатка, наші гості запропонували таку гру: закінчити фразу відповідним словом – це називається чистомовки.

Вихователь починає з дітьми вимовляти чистомовки, які закріплюють правильну вимову звука «Р», розвивають почуття ритму та рими.

5. Складання чистомовок.

Ар-ар-ар – повар, санітар, Захар.

Ар-ар-ар – стоїть самовар.

Ар-ар-ар – у Дмитра жар.

Ор-ор-ор – помідор, коридор, мотор.

Ор-ор-ор – червоний помідор.

Ор-ор-ор - на дорозі затор.

Ур-ур-ур - шнур, контур, абажур.

Ур-ур-ур – кошениа говорить «мур».

Ур-ур-ур – коротенький шнур.

Ер-ер-ер – вітер, фермер, офіцер.

Ір-ір-ір – зефір, кефір, Дамір.

Ір-ір-ір – ми п'ємо кефір.

Ер-ер-ер – дядя Федір офіцер.

Арки-арки-арки – Рая збирає марки.

Орко-орко-орко – до мене прийшов Єгорко.

– Діти, а давайте вивчимо декілька віршиків із звуком «Р».

(Вихователь із дітьми заучують вірші, закріплюючи правильну вимову звука «Р» у словах та фразах).

6. Діти вчать та розповідають вірші.

Сонечко, вставай,

Зігривай наш край,

Освіти доріжки.

Ми дамо горішки,

Ще й солодких вишень,

Щоб до нас ти вийшло. (А. М'ястківський)

Іменини у ката.

Кличе в гості кіт крота,

Крит відмовив дуже чемно:

– Нам, кротам, на сонці темно. (Л. Куліш-Зіньків)

Хто не знає віслюка?

В нього вдача он яка:

Запряжи чи так веди –

Упирається завжди.

Я лозиною жону, –
Зву його

Ні – тпру – ні – ну! (Г. Бойко)

– Діти, а тепер давайте проговорювати скоромовки. Ця вправа досить складна. Але є один нескладний ігровий прийом, який дозволить перетворити роботу із скоромовками на цікаву та захоплюючу гру. Отже, розкладаємо перед дітьми зображення дитячого велосипеда, машини, літака, ракети та пропонуємо розташувати їх від самого повільного до самого швидкого.

– Уявіть, ми їдемо на велосипеді та вимовляємо скоромовку. Коли їдемо на велосипеді – говоримо не поспішаючи, їдемо на машині – скоромовка звучить швидше, на літаку – ще швидше, а на ракеті – зовсім швидко. Грайте разом із нашими гостями Тигреням і Котиком та отримуйте задоволення.

7. Проговорюємо скоромовки разом із дітьми.

Мурий з Мурмуркою

Вечеряли куркою:

«Мур-мур-мур-р-ри,
Гар-р-р-рні кур-р-ри!»

Бурі бобри брід перебрели,
Забули бобри забрати торби.

Кричав Архип, Архип охрип,
Не треба Архипу кричати до хрипу.

На річці Лука

Спіймав рака в рукава.

Рогата Корівка реве,-

Романко травинку рве.

III. Заключна частина.

– Наше заняття завершується. Вам сподобалося заняття? Що ви дізналися нового про автоматизацію звука «Р»? Нашим гостям Тигреняті та Котику дуже сподобалося наше заняття і вони ще до нас прийдуть. Давайте з ними попрощаємося.

Дітям пропонується розповісти вивчені скоромовку та віршик. (Діти розповідають віршики та повторюють скоромовки). Підведення підсумку заняття.

Удовиченко Олена Миколаївна

Вихователь ДНЗ «Дзвіночок» с.м.т. Новопсков

Заняття з розвитку мовлення для молодшої групи

Тема : «Родина»

Мета: закріпити словник з теми „Родина”. Вправляти дітей в диференціації звуків р – л, удосконалювати вміння чути звуки в мові, розвивати фонематичний слух і сприймання, логічне мислення.

Розвивати зв’язне діалогічне мовлення. Збагачувати словник дітей прикметниками; вчити дітей чітко і виразно промовляти слова в грі „Родина”.

Виховувати любов та повагу до членів своєї родини.

Обладнання: картинки із зображенням родин, фотографії родин дітей, малюнки для гри, червоні сердечка для образотворчої діяльності.

Хід заняття

Бесіда за малюнком «Родина обідає»

-Діти, кого ми бачимо на малюнку? Як можна назвати цих людей одним словом? Хто посередині? Зліва? Справа? По краях? -Яка родина?(Дружна, весела, велика). -В кожного своя родина. Є родини великі і маленькі, справжні і казкові. Родина – це найближчі люди, найрідніші, які живуть з вами. Дідусі і бабусі і ноді живуть окремо.

Розповідь «Моя сім'я»

(Діти приносять фотографію своєї родини і розповідають про всіх її членів. За потреби вихователь допомагає).

Гра «Так чи ні»

-Діти, якими б ви хотіли бачити своїх рідних? (Сердитими чи лагідними? Засмученими чи радісними? Спокійними чи злими? Здоровими чи хворими?)

Фізкультхвилинка

Я розкажу вам, добрі діти,
Родина в мене працює.
Бабуся зранку шарф плете,
Дідусь мітлою двір мете.
І тато мій часу не гає –
Він в люстрі лампочки міняє.
Матуся ліпить піріжки –
І випікає залюбки.
А ми - малесенькі малята -
Взялися квіти поливати.

«Всі в родині справу мають»

-Дітки, розкажіть, хто у вашій родині якими справами займається, в кого які обов'язки?

-Хто ходить на роботу; -готує їжу; -грається іграшками; -робить покупки; читає казки; ремонтує зламані речі тощо. (Відповіді дітей)

Робота з сюжетними картками «Чим можна займатися разом?»

(Саджати дерева, співати, гуляти, ходити в зоопарк, господарювати і т. д.)

Образотворча робота «Листівка»

-Діти, ви любите робити приємне своїм рідним? Що саме? (Варіанти відповідей)

-Ви любите своїх рідних? -Давайте зробимо подарунки.

- Подивіться на дошку, скажіть, що означають сердечка? (Любов).

-Ми з вами зробимо листівки з такими сердечками.

Пальчикова гра «Пальчик»

Пальчиком об пальчик стук-стук,

Кулачками тук-тук,

Тупнемо ніжками туп-туп,

Плеснемо в долоньки плесь-плесь,

Заховались пальці десь, (діти ховають ручки за спину)

Пальчики маленькі,

Де ви заховались,

Вас я виглядаю,

Всюди вас шукаю,

Пальчики де ви? Ось. (діти показують пальчики)

(Виконання роботи, оцінювання. Можна спитати в дітей кому саме вони подарують свою листівку).

Підсумок

-Як ми називаємо близьких людей? Як треба до них ставитись?

Фурсова Ірина Андріївна

Вихователь КЗ «Лисичанський дошкільний навчальний заклад

(ясла-садок) №4 «Росинка» м. Лисичанськ

Заняття з розвитку мовлення (старша група)

Тема:«Подорож до зайчика на день народження»

Програмовий зміст: Закріпити знання дітей про голосні та приголосні /тверді, м'які/ звуки, визначенні першого звуку в слові. Удосконалювати вимову звуків [Л], [Л'] в чистомовках.

Словник: Вправляти дітей у доборі антонімів – слів з протилежним значенням. Продовжити знайомство дітей з багатозначними словами.

Грамматика: Вправляти дітей в умінні визначати родову належність слів: чоловічий, жіночий, середній. Вправляти дітей у суфіксальному творенні слів; закріпити вміння дітей підбирати прикметники та дієслова до іменників. Виховувати увагу, вміння відповідати чітко і грамотно на запитання.

Матеріал:

Квіти червоного, зеленого і синього кольору, вирізані з паперу; ілюстрації позначають антоніми; предметні картинки, намальована схема на ватмані;

скриньку; запрошувальні листівки; посуд для чаювання; лист, магнітофон, карта-схема.

Попередня робота:

Вивчення прислів'їв, фізкультхвилинки; дидактичні ігри.

Хід заняття:

I. Вступна частина.

Вихователь: Діти, коли я вранці прийшла на роботу, у нас на ганочку лежав ось цей лист. Я не стала його розкривати без вас, думаю, що вам це буде цікаво. Давайте прочитаємо разом./*відкриваємо листа*/. «Здрастуйте, дорогі діти! Я не забув, як ви мене виручили з біди. У мене сьогодні день народження і я запрошую вас всіх на нього. Запрошувальні листівки я передав через сороку, вона обіцяла їх швидко доставити. Дуже чекаю».

– Цікаво, запросити запросили, а листівок немає. Ось лежить якась картка, а на ній доріжки, що ведуть до заячої хатинки. А зверху лежить записка від Сороки. Записка: «Щоб дістатися до запрошувальних листівок, потрібно пройти всі випробування, виконати всі завдання, і взагалі, добре попрацювати».

– Діти, а більше всіх у нас трудиться язичок. Давайте покажемо, чому він навчився. Повторюйте за мною чистомовки:

Ла-ла-ла – білочка спала;

Ло-ло-ло – у сосни дупло;

Лу-лу-лу – дайте нам пилу;

ля-ля-ля – ось моя земля;

чи-чи-чи – ми пасли козу;

лю-лю-лю – я вас всіх люблю.

II. Основна частина.

– Діти, та з такими успіхами ми все подолаємо. Готуйтеся, беріть з собою гарний одяг, подарунки – все ж на день народження йдемо.

– Вперед, в дорогу. Ой, подивіться, ми вийшли на галявину, яка вона гарна: зелена, вся в квітах. А квіти-то непрості, а чомусь тільки трьох кольорів: червоні, сині та зелені. Цікаво, що можуть означати ці кольори? Пригадайте, будьласка, ми з вами вивчали, що вони позначають?(Це звуки: голосні, м'які і тверді приголосні).

Гра «Назви звук».

Діти, доведеться взяти по одній квіточці і назвати будь-який звук, який відповідає цій фішці (діти називають).

– А тут крім квітів ще щось є. Візьміть в руки картинки, назвіть їх і визначте перший звук у цих словах (метелик, пташка, бабка, коник, жук, грибочок, листочок)

– Ви чудово впоралися з першим завданням, значить, ми можемо йти далі.

– Діти, подивіться, хтось зверху впадає шишками. Це хто може бути? /Біллка/ Давайте запитаємо в неї, якою дорогою нам йти далі, їх тут дві. Білочка говорить: «Якщо ви впораетесь з моїм важким завданням, то я

покажу вам потрібну дорогу, інакше можете потрапити до вовка». А завдання таке:

Дидактична гра «Скажи навпаки»

День – ніч. Цукор – сіль. Чистота – бруд. Зима – літо. Стеля – підлога.

Вузька – широка /спідниця/; довге – коротке /плаття/; сильний – слабкий /спортсмен/; весела – сумна /дівчинка/; високий – низький /осіб/. Сміється – плаче /дитина/. Лежить – сидить /осіба/. Закрити – відкрити /книгу/. Злітає – сідає /літак/. Одягає – знімає /светр/.

– Ось які ми розумні, знову виконали завдання, йдемо далі.

– Діти, подивіться, який густий, непрохідний ліс. Навіть страшно далі йти. І допомоги не в кого попросити. Ну, хіба що, у нашої знайомої ялинки, он вона, поруч стоїть, з мухоморчиком розмовляє. Я допоможу вам пройти далі, якщо ви про мої голочки що-небудь цікаве розповісте, а мухоморчику про його ніжку. Скажіть, діти, хіба тільки біля ялинки бувають голки. А які ви ще голки знаєте? /у сосни, швейну, у їжака, медичну/. А які ніжки ви знаєте? /у дітей, столу, стільця, крісла/.

– Молодці, діти, ви дуже швидко впоралися із завданням, мені, здається, вони навіть не чекали, що ви знаєте багатозначні слова. Треба йти далі, а сил зовсім немає, а ось і пеньочок варто, може, відпочинемо?

Фізкультхвилинка «Дикі тварини»

Встанемо, треба відпочити,

Наші пальчики струсити.

Піднімайтеся, ручки, вгору,

Ворушіться, пальчики, –

Так ворують вушками

Зайчики сіренькі.

Крадемося тихо навшипиньки,

Як бродять лисиці по лісочку.

Вовк озираться навкруги,

І ми головки повернемо.

Тепер сідаємо тихіше, тихіше

Притихнем, немов, у нірках миші.

Ходив ведмідь по лісу,

Топтався і гарчав.

Хотів він дуже меду

А де дістати – не знав.

4. – Ходімо, діти, далі, сил у нас додалося, тепер нам нічого не страшно. Але ось біда, попереду болото, через нього небезпечно проходити, може воно нас засмоктати. Але що робити? А ось Жаба сидить, давайте у неї запитаємо. – Виявляється, вона може перекинути місток, якщо ми виконаємо її завдання.

Дидактична гра «Назви, чий предмет: мій, моя, моє?»/ілюстрації/

ведмідь, лисця, сонце, вовк, білка, вікно, лось, сорока, дерево, лелека, ворона, яблуко

– Діти, ми знову впоралися із завданням, жабі доведеться перекинути місток. Йдемо далі, вже недалеко знаходиться заячий будиночок.

5. – Діти, подивіться, величезне дерево впало, перегородила нам дорогу. А під ним щось лежить. Виявляється, це скринька, але вона закрита. Зазвичай, в таких скриньках ховають скарби, може, там теж скарб. Давайте ми підберемо слова, які відповідали б на питання: «Який?» і «Що робить?», тоді він відкриється, і ми побачимо, що там знаходиться. А ми будемо підбирати слова до слова «Зайчик».

Дидактична гра «Скажи який? Що робить?»

Зайчик /який?/ – маленький, боягузливий, добрий, сірий, чемний, працьовитий, ласкавий, турботливий, пухнастий. Зайчик /що робить?/ – спить, стрибає, бігає, їсть, танцює, радіє, ховається, тремтить, боїться, тікає. Настрій у зайчика /який?/ – радісний, веселий, щасливий. А гості на день народження /що роблять?/ – веселяться, радіють, танцюють, грають, п'ють чай, вітають і т. д.

– Хлопці, я думаю, що зайчикові дуже приємно буде дізнатися, як добре ми про нього розповіли. А тепер давайте подивимося, що в скриньці. Та тут запрошувальні листівки для нас на день народження зайчика. Значить, не обдурила нас Сорока.

– Діти, а як ви думаете, Зайчик вже накрив стіл до приходу гостей. /Так/

– Цікаво, куди Зайчик покладе хліб? Як називається посуд для хліба? /Хлібниця/. Для цукру? /Цукорниця/. Для цукерок? /Цукерниця/. Для салату? /Салатниця/. Для серветок? /Підставка для серветок/. Для масла? /Маслянка/. Для солі? /Сільничка/.

III. Заключна частина.

Молодці! Впоралися з черговим завданням. Одягайте своє вбрання, ми йдемо на свято з найкращими побажаннями, адже ми так гарно попрацювали. Діти, а які прислів'я про працю ми знаємо? («За всяке діло берись уміло»; «Життя дається на добрі справи»; «Які праця, такі й плоди» тощо).

– А тепер Зайчик запрошує вас за святковий стіл (проводиться чаювання) .

Холод Марина Анатоліївна

Вихователь КДНЗ №7 «Червона Шапочка» м. Рубужне.

Заняття з розвитку мовлення (старша група)

Тема: « Переказ української народної казки «Пан Коцький»»

Мета: продовжити знайомити дітей з казкою. Закріплювати вміння дітей зв'язко, послідовно і виразно переказувати казку. Формувати вміння відповідати на запитання повною відповіддю, використовуючи слова героїв казки. Вчити переказувати текст від імені героїв. Формувати інтонаційну виразність мови. Розвивати пам'ять, увагу і пізнавальний інтерес дітей. Виховувати любов до української народної творчості.

Обладнання: пази з зображенням сюжету з казки « Пан Коцький»

Попередня робота: читання української народної казки «Пан Коцький»

Хід заняття

I. Вступна частина.

Вихователь. Добрий день малята! Сьогодні, коли я вранці, зайшла до групи, то побачила ось цю скриню. Давайте подивимося що там! (Вихователь відкриває скриню з пазлами. Пропонує дітям зібрати пазли)

Вихователь. – Сюжет з якої казки ви побачили? (відповіді дітей) Так, мотодці! Послухайте ще раз казку «Пан Коцький».

II. Основна частина.

1. Читання казки «Пан Коцький».

2. Фізкультхвилинка

Разом по лісу йдемо,

Не поспішаємо, не відстаємо.

Ось виходимо ми на луг. (Ходьба на місці.)

Тисяча квітів навколо! (Потягування - руки в сторони.)

Ось ромашка, волошка,

Медуниця, кашка, конюшина.

Розстеляється килим

І направо, і наліво. (Нахилитися і торкнутися лівої ступні правою рукою, потім навпаки - правою ступні лівою рукою.)

До неба ручки протягнули,

Хребет розтягнули. (Потягування - руки вгору.)

Ми все встигли відпочити

І на місце знову сіли. (Діти сідають.)

3. Бесіда за змістом

- Діти, як називається казка, яку я вам розповіла? А хто придумав цю казку? (вона народна). Про кого розповідається в цій казці? Чому кот опинився в лісі? Кого він зустрів там першим? Що запропонувала йому лисичка? Хто попросився в гості до лисички? (зайчику). Що вона відповіла зайчику? Кому зайчик розказав про Пана Коцького? Що вирішили звіри? Чого злякався кабан? - Що трапилось далі?

4. Психогімнастичний етюд «Легідний котик»

III. Заключна частина.

Переказ казки 2-3 дітьми.

Чекуласва Катерина Володимирівна

Логопед дошкільного навчального закладу (ясла-садок) №4

«Росинка» м. Лисичанська

Логопедичне підгрупове заняття

Тема: «Автоматизація звука [р] в слогах, словах и предложениях»

Цель: автоматизація звука [р].

Програмное содержание: Развивать артикуляционную моторику при выполнении комплекса упражнений; закреплять правильное произношение звука [Р] изолированно, а также на уровне слога, слова,

предложения;развивать фонематический слух и навыки звукового анализа, формируя умение слышать звук на фоне слова, а также определять место заданного звука в слове;обогащать словарный запас;тренировать навык правильного согласования существительных с числительным «пять»; учить детей подбирать слова противоположные по значению; развивать внимание, воображение, мышление.Воспитывать у детей положительное эмоциональное настроение, интерес к занятиям, умение работать в коллективе, желание говорить правильно.

Оборудование: карта «Остров в океане»; рыбки для игры «Рыбалка»; презентация «Угощение для крокодила»; набор картинок: ромашка, ракетка, ручка, карандаши, картошка, горох, забор, топор, помидор; раскраски «Фрукты», «Ягоды»; сундучок с сокровищами.

Ход занятия

I. Вступительная часть

Организационный момент.

Логопед. Здравствуйте ребята. К нам на занятия пришли гости. Поздоровайтесь с ними. Сегодня, когда я вошла в ворота нашего детского сада я увидела большого и красивого попугая. У него в клюве был конверт и вот этот сверток. Давайте посмотрим, что в нем находится? (письмо и карта). Ребята да это же письмо для нас.

«Дорогие ребята, вас приветствует смелый и отважный пират Джек Воробей. Яприглашаю вас на свой остров, где спрятаны сокровища. Вас ждёт весёлое иувлекательное путешествие. А чтоб не сбились вы с пути по карте нужно вамидти! А еще помогать вам в поискахсокровищ будетзвук, который слышится в словахрыба, матрос, морской шторм, корабль.»Вы догадались, что это за звук...?

Дети. Р-р-р.

II. Основная часть

Артикуляционная гимнастика.

Логопед. Молодцы. Звук [р] сложный для язычка, поэтому перед тем как отправиться в путь нужно сделать гимнастику, чтобы язычок был подвижный и послушный и произносил все звуки красиво и правильно.

Дети выполняют упражнения перед зеркалом.

«Качели», «Индюк», «Парус», «Маляр», «Барабаничик».

Логопед.Логоритмика (видео пароход). Теперь поднимем якорь и заведём «Мотор»: д-р-р-р.

Дети, повторяя за логопедом, произносит изолированный звук [р]

.Садимся в наш корабль. А чтобы наш путь был веселым, давайте произнесем девиз:1,2,3 - наш корабль вперед плыви!

Вот мы уже плывем, чувствуете какой замечательный морской воздух, давайте подышим.

Дыхательная гимнастика, музыка шум волн

- На нашем корабле есть монитор. Мы на нем можем проследить наш путь (на мольберте изображение карты). Давайте рассмотрим карту(рассматривают карту «Острова в океане»).Для того, чтобы наше путешествие было удачным нам нужно проложить курс. Берем курс на первый остров.

Проговаривание слоговых цепочек со звуком [р].

Логопед. Возвращаемся в наши каюты.

Волны плещутся за бортом, раскачивают наш корабль, и издают вот какие звуки, будьте внимательны и повторяйте за мной:

Пра — про — пры

Бро — бра — брэ

Тра — тру — тры

Дро — дру — дрэ

Дети отражённо проговаривают за логопедом звуковые цепочки со звуком [р].

Проговаривание слов и словосочетаний, содержащих звук [р].

Игра «Рыбалка»

Логопед. А вот и остров. Ребята, что-то не видно никого вокруг. Похоже, он необитаем. Около острова водятся очень красивые рыбки. Хотите, поймем их и возьмем с собой для нашего аквариума?

Дети вылавливают рыбок (к игрушке рыбке привязана лента и прикреплена к карандашу). Скручивают и произносят фразы «первая рыбка», «вторая рыбка» и т.д.

Логопед. Молодцы рыбаки, много рыбок поймали! А теперь давайте расскажем про них. Я буду читать вам стихотворения, а вы будете заканчивать строчку недостающим словом. И запоминайте эти слова.

Плавники у нас росли бы,

Мы бы плавали, как ... (рыбы)

Я б хвостом махала гибким

И резвилась, словно ... (рыбка)

Вот с крючка срывает крошки

Очень мелкая ... (рыбешка)

— Эх, сорвался мой улов! —

Рассердился ... (рыболов)

— Рыба не клюет никак,

Видно я плохой ... (рыбак)

От обиды чуть не плачет,

Но весь день сидит, ... (рыбачит)

Рыбаку ужасно жалко,

Что не удалась ... (рыбалка)

Логопед. А теперь давайте вспомним все слова со звуком (Р), которые вы добавляли (рыбы, рыбка, рыбешка, рыболов, рыбак, рыбачит, рыбалка).

Согласование существительных с числительным «пять»

Игра «Угости крокодила»

Логопед. Молодцы, теперь отправляемся дальше. Мы с вами приплыли ко второму острову. А на нем живет зубастый, голодный крокодил. Давайте накормим его из наших запасов. Угощайте крокодила. Я буду давать ему один пирожок, а ты пять - пирожков, я дам ему одну грушу, а ты пять – груш, я дам ему одну ватрушку, а ты пять — ватрушек, я дам ему один персик, а ты пять – персиков. (Презентация «Накорми крокодила»).

Дети самостоятельно продолжают составлять словосочетания.

Отражённое и самостоятельное проговаривание предложений.

Логопед. Отправляемся к третьему острову. Жители этого острова разбежались. Ребята, а вы знаете, что на корабле можно многое перевезить. Давайте скажем, что можно перевезти на корабле. Например: «На корабле можно перевезти мандарины». А теперь сами подумайте и скажите, что еще можно перевезти на корабле.

«На корабле можно перевезти рыбу треску».

«На корабле можно перевезти тростниковый сахар».

«На корабле можно перевезти креветки».

«На корабле можно перевезти арахис».

Дети самостоятельно строят и проговаривают предложения.

Определение положения звука [р] в слове.

Игра «Разложи картинки»

Логопед. Мы отправляемся к четвертому острову, на котором живут одни обезьяны. К нему волны принесли разные предметы. Обезьянки не знают, что это за предметы. Их у них уже очень много. Но мы с вами знаем, как называются эти предметы и даже знаем, где в их названиях находится звук Р. Давайте разделим наши картинки на три столбика. В первом столбике будут картинки, где звук (Р) в начале слова, во втором – в середине слова, а в третьем – звук (Р) в конце слова. Молодцы теперь обезьяны будут знать, что это за предметы, а мы с вами их научили находить звук (Р) в этих предметах.

Картинки: ромашка, ракетка, ручка, карандаши, картошка, горох, забор, топор, помидор.

Дети проговаривают слова и раскладывают картинки на три группы.

Антонимы из числа прилагательных

Игра «Скажи наоборот»

Логопед. Отправляемся к пятому острову. На этом острове живет наш пират. (Под музыку выходит Пират).

Пират: Здравствуйте ребята. Я очень рад вас видеть. Я скажу вам, где находятся сокровища. Только я хочу, чтобы вы со мной поиграли. Поиграете? Игра «Скажи наоборот».

Медленный — быстрый, веселый — грустный, смелый — трусливый, мягкий — твердый, сухой — мокрый, тупой — острый, мелкий - крупный, длинный — короткий, узкий — широкий, злой — добрый, тихий — громкий, молодой — старый, плохой — хороший, левый — правый.

Дети произносят слова наоборот.

Образование относительных прилагательных

Игра «Какой сок?»

Пират: Какие вы молодцы. Я с удовольствием поделюсь с вами сокровищами. Вот смотрите это для вас (открывает сундук в нем раскраски, а внизу конфеты). Что изображено на раскрасках? (Фрукты и ягоды). Назовите их (груша, гранат, мандарин, смородина). Я люблю из них готовить разные соки.

Дидактическая игра: «Какой сок?». Какой сок у меня получится? Сок из груши – грушевый. Сок из граната - ... (гранатовый, мандариновый, смородиновый).

Дети подбирают и проговаривают прилагательные.

Пират. Вы молодцы. Теперь я вам дарю настоящие сокровища – драгоценные камни.

III Заключительная часть

Логопед. Пора возвращаться домой, наш путь был долгим и трудным. А какой звук помогал вам сегодня в поисках сокровищ?

Дети произносят звук «р-р-р».

Логопед: Ребята, сегодня мы нашли сокровища – драгоценные камни, они стоят очень дорого, мы могли бы купить много игрушек, сладостей, но настоящие сокровища – это вы, наши дети, а что самое главное в ваших отношениях (дружба, помощь друг другу, взаимовыручка...) , на этом наше занятие закончено, до свиданья!

Швидка Світлана Ігорівна

Магістрантка спеціальності «Дошкільна освіта й логопедія»

Інституту педагогіки і психології ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Тема: «До нас прийшла зима» (старша група)

Програмовий зміст: розвивати граматичну правильність мовлення; учити дітей складати розповідь за схемою та малюнком; формувати навички правильної артикуляції, зокрема вимови звука [р]; збагачувати словниковий запас дошкільників.

Матеріал: дошка з крейдою, малюнки, схеми для розповіді, м'яч, аркуші, фарби.

Хід заняття

I. Вступна частина.

– Доброго дня діти! Діти, подивіться уважно у вікно, що це таке біле лежить на землі, деревах...? Правильно, це сніг. А що це означає? Так, до нас прийшла зима!

II. Основна частина.

1. Гра з дітьми.

– Діти, а зараз ми з вами пограємо. Я буду кидати вам м'яча, а ви, вловивши його, називайте слова, пов'язані з порою року – зима. Добре? (Наприклад, сніг, мороз, лід, снігова баба та ін.).

– Добре. (Діти називають слова.)

2. Розповідь за малюнком та схемою.

– Діти, спочатку ми з вами спробуємо створити розповідь за схемою: «Прийшла зима та ... всі діти...А на вулиці...».

– А тепер спробуємо скласти розповідь за малюнком.

– Отже, діти давайте поміркуємо, як може називатися цей малюнок? Що на ньому зображено?

– Розглянемо малюнок детальніше. (Що роблять діти? Яких птахів ми бачимо та що вони роблять? Чому дерева без листя?)

– Як би ви доповнили цю картину?

3. Гра «Скоромовки».

Мурлика муркоче –

Морозива хоче.

Муркоче руденький –

Замерзнеш, дурненький.

4. Фізкультхвилинка.

Ось під ялинкою зеленою (Встали.)

Весело скачуть ворони: (Стрибаємо.)

Кар-кар-кар! (Голосно.) (Оплески над головою в долоні.)

Цілий день вони кричали, (Повороти тулуба вліво-вправо.)

Спати хлопцям не давали: *(Нахили тулуба вліво-вправо.)*

Кар-кар-кар! *(Голосно.) (Оплески над головою в долоні.)*

Лише до ночі замовкають *(Махають руками, як крилами.)*

І всі разом засипають: *(Сідають навпочіпки, руки під щоку – засинають.)*

Кар-кар-кар! *(Тихо.) (Оплески над головою в долоні.)*

5. Гра «Сімейка».

Хід гри: Вихователь роздає дітям картки, на кожній з яких написано слово «сніг» *(гра проводиться з невеликою підгрупою дітей).*

Далі вихователь пропонує дітям придумати слова, всередині яких «сховалося» дане слово. Наприклад: *Снігуронька, снігова баба, снігур, снігопад, снігохід, сніговик.*

6. Гра «Назви лагідно».

Хід гри: Гра проводиться з м'ячем. Вихователь кидає дитині м'яч і називає слово з теми. Дитина повертає м'яч, уживши слово із зменшувально-пестливим суфіксом, тобто називає предмет або явище лагідно.

Слова: *сніг (сніжок), вітер (вітерець), зима (зимонька), лід (льодок), мороз (морозець), холод (холодок).*

7. Гра «Годинничок».

Мета: формування навички правильної артикуляції язика, зубів, м'язів щелепно-лицьової ділянки в стадії початкового поштовху при ковтанні.

Хід гри: Вихователь говорить: «У годинника є стрілки, які весь час ходять по колу. При цьому годинникова стрілка рухається дуже повільно, хвилинна – швидше, а секундна біжить дуже швидко. Ось і наш язичок має навчитися ходити по колу, як стрілки годинника. Для цього необхідно відкрити рота і язиком по внутрішніх стінках верхньої й нижньої губи здійснювати рухи по колу зліва направо та навпаки».

Діти роблять вправи за командою: «Як годинникова стрілка – повільніше; як хвилинна – швидше; як секундна – ще швидше». Вихователю необхідно стежити, щоб рот у дітей постійно був відкритий, а нижня щелепа залишалася нерухомою.

8. Гра «Якщо я...».

Вихователь просить дітей почати речення зі слів «Якщо я...». Наприклад, подумати про можливі наслідки в таких ситуаціях:

– *Якщо я вийду на вулицю в мороз... Якщо я буду ловити сніжинки на долоню... Якщо я буду кататися на санчатах з гірки... Якщо я вийду на мороз без куртки...*

Потім можна продумати відповіді на ті ж ситуації, але з часткою «НЕ».

III. Заключна частина.

Вихователь: Діти, на сьогодні наша пригода закінчилась. Вам сподобалося заняття? А тепер я вам пропоную розповісти про те, що вам сподобалося найбільше на нашому занятті.

ПОЧАТКОВА ОСВІТА

Амусва Альона Олександрівна

Учитель початкових класів НВК «ГАРМОНІЯ» (шкільний підрозділ)

м. Северодонецьк

Тема: «Іменник як частина мови» (4 клас, школа з російською мовою навчання)

Мета: Поглибити знання учнів про значення і граматичні ознаки іменника; формувати вміння розпізнавати іменники серед інших частин мови і робити їх граматичний розбір; виділяти основні ознаки і класифікувати; учити конструювати слова-іменники; розвивати зв'язне мовлення; виховувати любов до рідної мови.

Обладнання: підручник «Українська мова» О.Н. Хорошковської та ін., таблиця «Частини мови», картки з індивідуальними завданнями.

Хід уроку

I. Організація учнів до роботи.

Ну мо, діти, підведіться!

Всі присмно посміхніться.

Продзвенів уже дзвінок,

Починаємо урок!

II. Актуалізація опорних знань учнів. Перевірка домашнього завдання.

1. *Перевірка домашнього завдання (вправа 105(Б), с.52). Індивідуальне опитування.*

2. *Каліграфічна хвилинка.*

Шк ол ла Школа

– Допишіть словосполучення, змінюючи слово «школа».

Йти до ..., вчитель працює у ...; обійти ...

3. *Бесіда.*

– Які частини мови вам відомі? (*Іменник, дієслово, прикметник, сполучник*).

– Яку роль у мовленні виконує кожна з них?

– Наведіть приклади слів, що належать до відомих вам частин мови (*Школа, ходити, яскравий, але*).

– Отже, ви знаєте такі частини мови, як іменник, прикметник, дієслово, сполучник. Крім цих, також виділяють інші частини мови, з якими ми познайомимося під час вивчення великого розділу. Він так і називається – «Частини мови».

III. Мотивація навчальної діяльності.

– А відкриває мандрівку в країну частин мови – іменник. Але щоб потрапити туди, слід дещо пригадати.

- Що таке іменник? (*Це частина мови, яка означає предмет і відповідає на питання хто? що?*).
- На які групи поділяються іменники? (*Власні і загальні*).
- Пригадайте інші ознаки іменника (*Назви істот і назви неістот*).
- Як визначити рід іменника? (*Іменники чоловічого роду співвідносяться із займенником він, жіночого – вона, середнього – воно*).
- Які числа має іменник? (*Одина і множина*).
- Якими членами речення можуть виступати іменники? (*Підмет*).
- Що треба пам'ятати при написанні іменників-власних назв? (*Іменники, які є власними назвами, характеризуються тим, що пишуться з великої літери, мають або тільки однину (Дунай, Львів), або тільки множину (Карпати, Черкаси)*).

IV. Повідомлення теми, мети й завдань уроку.

- Відкрийте підручники на сторінці 53. Давайте розглянемо вправу 106.

– Сьогодні ми розширимо свої знання про лексичне значення іменника.

V. Сприймання й первинне усвідомлення матеріалу.

- Діти, відкрийте сторінку 54, вправа 107 (виконуємо усно). Прочитайте слова: *Дружити, дружба, дружний, сум, сумний, сумувати*. У кожному рядку записані спільнокореневі слова, але належать вони до різних частин мови. Ви погоджуєтесь з цією думкою? (*Відповіді дітей*).

VI. Осмислення нових знань.

1. Виконання завдань з підручника.

- Вправа 108. Доберіть до поданих слів спільнокореневі іменники й запишіть їх.

Сивий – *сивина*, жити – *життя*, думати – *дума*, хоробрий – *хоробрість*, читати – *читанка*, чистий – *чистота*, синій – *синь*, вишневий – *вишня*, сміливий – *сміливість*, малиновий – *малина*, малювати – *малюнок*, боротися – *боротьба*.

- Вправа 109. Розгляньте малюнок, прочитайте текст. Доберіть заголовок і спишіть текст. Назвіть іменники. За якими ознаками ми віднесли їх до цієї частини мови? Якими членами речення вони тут є?

2. Фізкультхвилинка.

VII. Узагальнення та систематизація знань.

- А зараз я роздам вам картки із завданням, на яке вам дасться 10 хвилин.

Картки

У далекі часи Київ був відомим торговим центром. У ньому проводили великі ярмарки. Сюди приїжджали купці з Німеччини, Угорщини, Китаю, Єгипту. Вони привозили до Києва шовкові тканини, золоті й срібні нитки, вино, фрукти, зброю, прикраси. Вивозили купці з України товари, які користуються попитом у їхніх країнах. Серед цих товарів – хліб, хутро, мед, риба.

- Випишіть загальні іменники.
- Випишіть власні іменники.
- Які з іменників належать до істот, а які – до неістот? Надпишіть зверху олівцем.

VIII. Підсумок уроку.

- Яку частину мови пригадали на уроці?
- Що називається іменником?
- Як змінюється іменник?
- Які граматичні ознаки має іменник?

IX. Домашнє завдання.

- Відкрийте щоденники і запишіть: с.55, вправа 113.

Волоха Анна Іванівна

Учитель початкових класів Ведмежівської загальноосвітньої школи I-III ступенів Роменського району Сумської області

Урок української мови в 4 класі

Тема: Однорідні члени речення

Мета: члени речення; розвивати вміння визначати однорідні члени речення в реченні, розширити знання учнів про члени речення; формувати поняття про однорідні і складати речення з ними; розвивати увагу, мовлення учнів; виховувати охайність та культуру оформлення письмових робіт.

Тип уроку: комбінований

Обладнання: таблиця однорідні члени речення, зображення виготовлення хліба.

Список літератури: підручник М.Д. Захарійчук, А. І. Мовчун «Українська мова. 4 клас»; календарно – тематичне планування 4 клас.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Нумо, діти, підведіться!

Всі приємно посміхніться!

Пролунав уже дзвінок –

Починаємо урок.

II. Актуалізація опорних знань

1. Перевірка домашнього завдання

Фронтальна перевірка (вправа 66, с 33) – прочитайте складені речення .

2. Каліграфічна хвилинка

Зз за зр зв зу зе зл

Згряя взимку заметіль

Заметіль замела всі стежки.

- Розберіть речення за частинами мови.
- Встановіть зв'язок слів у реченні.

3. Робота з деформованим текстом

— Прочитайте.

— Запишіть речення в такому порядку, щоб утворився текст.

ХЛПБ

Потім зерно зібрали, змололи, тісто замісили — хліб спекли. (4)

І лежить хліб — золотий, теплий, пахучий, руками роботящими подарований. (5)

Принесли хліб і на стіл поклали. (1)

Робочі руки зерно в ріллю посіяли. (3)

Лежить хлібина золота і ніби до сонця промовляє: любіть мене, шануйте мене, їжте та здоровими будьте. (2)

— Установіть зв'язок слів у реченні, що відповідає схемі.

4. Постановка проблеми.

— Ви вже знаєте, що в реченні є головні і другорядні члени речення. Всі вони важливі, бо кожен з них виконує свою роботу. Усі члени речення пов'язані між собою.

— Виявляється, у реченнях можуть бути однорідні члени.

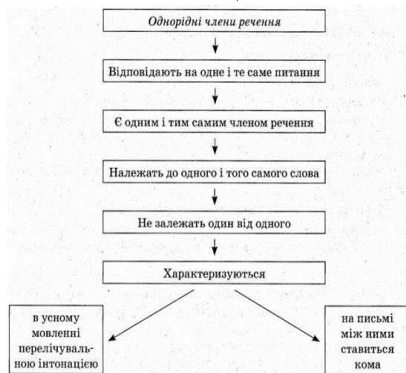
— Замисліться над змістом слова однорідні. Як ви виявляєте однорідні члени речення? Вони близькі чи різняться за своєю роботою в реченні?

ІІІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ, МЕТИ УРОКУ

— Сьогодні на уроці ми дізнаємося, які члени речення зиваються однорідними; будемо вчитися визначати їх на письмі та вимовляти з правильною інтонацією.

ІV. СПРІЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота за таблицею

2. Первинне закріплення (вправа 67)

Прочитайте текст.

Випишіть речення, що перелічуються, разом із словом, до якого вони відносяться.

3. Ознайомлення з теоретичним матеріалом (с 34)

4. Робота з деформованим текстом (вправа 68)

Прочитайте текст, вставляючи слова з довідки. Спишіть , підкресліть однорідні члени речення.

5. Фізкультхвилинка

Встаньте, діти, посміхніться,
Землі нашій уклоніться
За щасливий день вчорашній.
Всі до сонця потягніться,
Вліво, вправо нахиліться,
Веретенцем покрутіться.
Раз присядьте, два присядьте
І за парти тихо сядьте.

V. Узагальнення й систематизація отриманих знань

1. Самостійна робота (вправа 69).

Спишіть, замініть виділені слова однорідними членами речення з довідки. Підкресліть однорідні члени речення.

2. Творчий диктант

У лісі росли берези, дуби, ...
Повітря було чисте, ...
А скільки під ногами грибів-боровиків, ...
Весело співали дрозди, ...

3. Гра «Хто швидше?»

— Складіть і запишіть речення за моделями.
Хто?, хто?, хто?, хто? щороблять? де?
Хто? Що роблять?, що роблять?, що роблять? де?

VI. Підсумок

1. Бесіда

— Що називається однорідними членами речення? Які члени речення можуть бути однорідними? Як вимовляються однорідні члени речення? Як на письмі передається перелічувальна інтонація?

VII. Домашнє завдання

С 36 вправа 70. Списати текст, визначте однорідні присудки. Підкресліть головні члени речення.

Емельяненко Елена Вячеславовна

Учитель-методист ССОШ № 45 г. Львова,

Тема: Изучение рассказа А. Алексина «Как Ваше здоровье?» (4 класс)

Ориентировочная цель: познакомить учащихся с произведением А. Алексина «Как Ваше здоровье?»; формировать умение анализировать, сравнивать, обобщать характеры героев, их взаимоотношения; воспитывать чуткое отношение к родителям, близким, родным.

Ход урока

I этап «До чтения».

1. Организационный момент.

2. Проверка домашнего задания.

Пересказ текста «Он живой и светится».

3. Речевая разминка

Упражнение на регулирование дыхания «Пушинки на ладошках»

Представьте, что у вас на обеих ладошках есть невесомые пушинки. Аккуратно сдувайте пушинки с ладони. Каждый раз быстро и бесшумно выдыхайте через нос и слегка приоткрытый рот. Выдыхайте медленно и плавно.

Разучивание и проговаривание в быстром темпе без ошибок 5 раз подряд скороговорки:

Здоровому и нездоровое здорово,
а нездоровому и здоровое нездорово.

Упражнения в орфоэпически правильном чтении слов: грустно, известно, чувство, сейчас, операции, двадцать, тридцать,

Упражнения на расширение оперативного поля чтения детей (задание 1, стр. _ в тетради)

Упражнения на развитие навыка смысловой догадки:

1. Работа с пословицами (разминка, стр. 64 в учебнике).
2. Работа с лексикой людей разных профессий (разминка, стр. 64 в учебнике).

4. Введение в тему, подготовка детей к восприятию произведения.

Объявление темы урока

Прочитайте столбики слов:

вот	гром	дата	вечер
вал	грач	вата	нечем
вам	трос	рука	плечи
вас	кран	нога	свечи

В каждом столбце найдите повторяющиеся буквы и составьте слово.

- К кому обращаются люди, у которых возникают проблемы со здоровьем?

- Какие специальности врачей вы знаете? Кардиолог (сердце, сосуды), окулист (зрение), педиатр (детские заболевания), ЛОР (ухо, горло, нос), дерматолог (заболевание кожи), хирург, терапевт (общие заболевания), стоматолог (зубы).

Рассказ учителя

Анатолий Георгиевич Алексин родился 3 августа 1924 в Москве. В годы Великой Отечественной войны работал на стройке; окончил Московский институт востоковедения. Тогда же издал сборник повестей «Тридцать один день», одобренный К.Г.Паустовским.

Произведения Алексина пользуются популярностью в силу психологической наблюдательности, благодаря доброму юмору, актуальным сюжетам, узнаваемым персонажам и обстоятельствам (семья, школа, игра, первая любовь).

Писатель вел активную литературно-общественную деятельность (один из организаторов детских и юношеских журналов, член редколлегии журнала «Юность», президент ассоциации «Мир – детям мира»); в 1970 году удостоен премии за сценарий документального фильма «Право быть ребенком». В 1982 году Алексин был избран членом-корреспондентом Академии педагогических наук СССР.

Книги Алексина изданы на сорока восьми языках мира, тираж которых превысил сто двадцать миллионов экземпляров.

Сейчас проживает в Израиле, куда вместе с женой переехал к дочери.

Прием предугадывания

- Прочитайте заглавие рассказа по-разному. С какой интонацией, с каким чувством можно прочитать это предложение?

- Предположите, о чём может повествовать рассказ с таким названием.

Предварительная словарная работа: профессор - учёное звание, которое присваивается самым квалифицированным преподавателям высших учебных заведений и научным сотрудникам научно-исследовательских учреждений; кандидат наук – первая учёная степень, которая присуждается после защиты диссертации (научной работы); дублёр - актер, заменяющий основного исполнителя роли в спектакле;

Разминка перед чтением: удача – неудача – неудачник; интересно - интересовалась – поинтересовалась; ожидали – не ожидали – неожиданность; без перерыва – непрерывно; без условий – безусловно; лучше – улучшение; сам чувствовал – самочувствие.

II этап «Во время чтения».

1. Первичное восприятие текста.

Комбинированное чтение учитель - ученик

- О ком этот рассказ? (выполнение задания 2 в тетради) Какова тема рассказа? Какую картину вы наиболее ярко представили, читая рассказ? Какое чувство по отношению к отцу испытывал мальчик, когда разговаривал по телефону?

Физкультминутка.

2. Повторное чтение текста и анализ произведения.

Чтение вслух, цепочкой.

- В чём бабушка упрекала папу? Написано ли в тексте что-нибудь о том, как реагировал на эти замечания отец? А мама? Какое мамино желание сбылось? Чему были удивлены мама и бабушка в первый день болезни папы? Как схитрил сын? Чего он хотел этим добиться? Удалось ли ему осуществить свой план? Достиг ли он желаемого результата?

Чтение по логически законченным частям и составление плана.

Примерный план

1. Папа - «отстающий».
2. Грипп.
3. Бесконечные звонки.

4. Удивление родных.
5. Незаменимый хирург.
6. Хитрость сынишки.
7. Признание отцовских заслуг.

Выборочное чтение

- Найдите в тексте и прочитайте предложение, смысл которого можно сопоставить с пословицей «Не было бы счастья, но несчастье помогло»?

Установление причинно-следственных связей: выполнение задания 3.

Сюжет:

вступление: дома успехи папы, врача по профессии, бабушка и мама сравнивали с успехами институтских товарищей и считали неудачником;

завязка: папа заболел гриппом и впервые за три года не вышел на работу;

развитие действия: папа болеет, телефон разрывается от звонков; в трубке голоса незнакомых людей, которые беспокоятся о здоровье больного и предлагают свою помощь; сын хитростью обращает на это внимание мамы и бабушки;

развязка: мама и бабушка понимают, что папа каждый день спасает жизни людей, и это достойно уважения;

заключение: болезнь папы помогла понять членам его семьи важность и необходимость его работы.

Анализ образных слов и выражений:

слова, употреблённые в переносном значении:

сравнения: папа – неудачник по сравнению с **профессорами, кандидатами наук, главврачами;** больница **не театр, дублёры** не устраивают;

фразеологизм: слово в слово – буквально, в точности, дословно, точь-в-точь.

Совершенствование техники чтения:

1. Скачкообразное чтение «Кенгуру».

Под счёт 1, 2, 3 фиксируется взгляд на начале, середине и конце строки. Читаем абзац вслух. Такое упражнение используется для расширения для расширения оперативного поля чтения, фиксируя взгляд на начале и конце строки.

2. **Многократное чтение** одного-двух абзацев способствует ежедневному накоплению в памяти ученика зрительных образов слов, учит правильному, быстрому и выразительному чтению. Многократное прочтение осуществляется в таком порядке:

1– й раз – медленное чтение с учителем, четкое проговаривание слов;

2– й раз – повторное прочтение без учителя в темпе разговорной речи;

3 –й раз – каждое предложение перечитывается с поочередной постановкой логического ударения на каждом знаменательном слове;

4– й, 5-й, 6-й раз – темп чтения доводится до уровня скороговорки.

3. Обобщение прочитанного.

- Что, на ваш взгляд, является наиболее ценным в человеке? Как на этот вопрос отвечает рассказ А.Г.Алексина?

Определение основной мысли произведения:

- Чему нас учит этот рассказ? А как относитесь к своим родителям вы?

Основные черты характера героя-папы: ответственность, выносливость, организованность, высокий профессионализм, великодушие, отзывчивость, бескорыстность.

Основные черты характера героя-сына: доброжелательность, доброта, заботливость, любовь и уважение к родным, находчивость, общительность, деликатность, тактичность.

Мотивы поведения героя: сынишка сочувствовал любимому папе, которого недооценивали в семье, а схитрил, потому что маму и папа тоже очень любил и уважал и хотел, чтобы они сами поверили в папу так, как это делал он.

Выяснение авторского отношения к нему:

- Что говорит автор о герое? Как он это говорит? Как реагируете на их просьбы? Как нужно относиться к своим близким, родным, родителям? Кто помогает нам в трудную минуту?

Совет:

Друзья, берегите минуту и час

Любого из школьных дней!

Пусть станет профессором каждый из вас

В профессии нужной своей. (М. Раскатов.)

4. Выразительное чтение произведения либо отрывка.

Работа над постановкой логических ударений:

1. Выполнение задания (стр _ в тетради)

2. Учитель просит объяснить постановку логических ударений в следующих предложениях:

Хотя все они когда-то приходили **к тебе** за советами.

Звонили раз **тридцать!**

Хотя у меня были **другие** возможности, я положил жену в **эту** больницу.

Поставьте ему **этот** градусник.

Может быть **ты** ей поможешь?

3. Обсуждение интонации и чувств, с которыми надо читать (задание , стр _ в тетради)

III этап «После чтения»

1. Выполнение задания «Давай обсудим» (стр. 69 в учебнике).

2. Выполнение задания «Давай поиграем» (стр. 69-71 в учебнике).

3. Написание сочинения-миниатюры.

Задание: объясни смысл пословицы, используя содержание рассказа А.Г.Алексина «Как ваше здоровье?».

Варианты пословиц:

1. Жизнь дана на добрые дела. (Например: Врач из рассказа «Как ваше здоровье?» спас жизнь многим. Он добрый и счастливый человек, хотя родные люди его не понимали. Люди любили и ценили доктора, а это – высшая награда для любого хорошего человека.)

2. Ошибся, что ушибся, вперёд наука.

3. Учи поступками, а не словами.

4. Добрый конец – всему делу венец. (Например: Герой рассказа «Как ваше здоровье?» хочет доказать маме и бабушке, что они недооценивают его отца и что зря считают его неудачником. Отец мальчика – доктор. Когда он заболел, ему звонили врачи, медсёстры, больные, потому что он был нужен людям. Мама и бабушка поняли, что люди беспокоятся о своём докторе, потому что он им нужен. Теперь они стали хорошо относиться к нему.)

Ориентировочное домашнее задание: прочитать и пересказать рассказ

А. Алексина «Как ваше здоровье?» по плану, составленному в классе; по желанию от имени разных действующих лиц; составить 3 вопроса по содержанию рассказа (не таких, которые требуют ответа одним словом).

Ковальчук Оксана Вікторівна

Магістрантка спеціальності «Початкова освіта»

Інституту педагогіки і психології

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Урок літературного читання для 4 класу

Тема: «Літературні казки»

Мета: ознайомити учнів із поняттям «літературна казка»; вчити виразно інтонувати казку, правильно читати в особах, аналізувати казкові сюжети, розкривати мотиви вчинків дійових осіб, риси їх характерів; розвивати зв'язне мовлення учнів, критичне мислення, збагачувати словниковий запас; виховувати почуття дружби, доброзичливого ставлення до людей.

Демонстраційний матеріал: демонстраційні картки, таблиці слів, портрет І.Я. Франка, зображення лисички і журавля, ілюстрації до казки «Лисичка і Журавель», маски лисички і журавля, картки із завданнями для роботи в групах.

Хід заняття

I. Організація класу.

Пролунав уже дзвінок,

починається урок.

Він незвичний і цікавий,

до нас гості завітали.

Повернемось обличчям до гостей

і лагідно промовим: «Добрий день».

II. Актуалізація опорних знань.

– Сьогодні до нас на урок завітала чудова гостя. А ім'я її ви дізнаєтеся, коли складете слово з цих букв: *К К З А А*.

1. *Інтерактивна вправа «Асоціативне гроно»:*

– Які поняття та асоціації виникають у вас зі словом казка? Чому? (Бабуся, мама, герої, диво, добро, зло, фантастика, зло).

2. *Бесіда:*

– Казок чимало є на світі – і веселих, і сумних. А чи зможемо прожити ми без них?

– Із перших днів дитинства нас супроводжують казкові герої. Казки нам читали бабусі та мами, із задоволенням ви дивитеся їх по телевізору.

– Діти, чи любите ви читати казки? Назвіть свої улюблені казки. А від якого слова утворилося слово казка? (*Від слова «казати»*). Доберіть споріднені слова до слова казати (*Казкар, казковий, казка*). Хто такий казкар? (*Людина, яка складає казки*). А хто чи що може бути казковим? (*Герой, вечір, свято, подарунок, пісня*). А яке це казкове? (*Дуже гарне, про яке людина може тільки мріяти*). А що таке казка? (*Це оповідання про незвичайні, часом фантастичні події*). Чим казка відрізняється від оповідання? (*У казці відбуваються події, яких не може бути в житті*).

III. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.

– Казки народилися в сиву давнину. Вони виникли значно раніше, ніж люди навчилися писати. Тому їх не могли записувати, а переказували один одному. Згодом ім'я автора забувалося. Казка ставала народною. На відміну від народних, є казки, автори яких відомі. Тому ці казки називають авторськими або літературними.

Тому сьогодні на уроці ми почнемо знайомство з літературними казками. Читатимемо казку І.Я.Франка «Лисичка та Журавель», яка входить до збірки казок «Коли ще звірі говорили». На прикладі цієї казки ми з вами вчитимось порядності, дружби. Спробуємо помирити Лисичку з Журавлем. Із назви казки ви вже здогадалися, що дійовими особами казки є ... (*Лисичка і Журавель*).

– Як ви гадаєте, чи може Лисичка дружити з будь-яким птахом? Чому?

– От ми зараз і дізнаємось, чому ж Лисичка не дружить із Журавлями.

IV. Сприймання і засвоєння матеріалу уроку.

1. *Словникова робота.*

– Перш ніж читати казку, давайте разом розберемо значення окремих слів, які зустрічатимуться вам у казці:

а) пояснити значення слів:*призволяйся, приятелі, страва, зареклася, запросини, розгнівалася;*

б) дібрати близькі за значенням слова до даних слів:*приятелювати, припрошувати, пісним голосом,встромлює голову, не погордуї, облизня спіймавши.*

2.*Первинне ознайомлення з казкою.*

Читання казки вчителем.

– Куди запрошували Лисичка і Журавель один одного?

3. *Читання казки учнями «ланцюжком».*

– Які страви готували приятелі один одному? Чому саме ці страви?

4. *Перевірка сприймання змісту казки. Гра «Так чи ні».*

– Лисичка та Журавель були сусідами(*Ні*). Для Журавля Лисичка наварила кашки(*Так*). До столу вона подала свою страву у тарілці(*Так*). Журавель наварив смачної страви і склав її у казанок(*Ні*). Лисичка з глечика пила саму юшку(*Ні*). З того часу Лисичка не пригощає Журавля(*Ні*).

Взаємоперевірка.

5. *Фізкультхвилинка.*

Ми з вами трохи потрудилися

І, мабуть, трохи притомилися.

Тепер настав час відпочинку,

Ми почнемо фізкультхвилинку.

Рано-вранці сонце встало

І проміння всім послало.

Сонце в спинки припікає,

Лиски з нірок вибігають

І під сонечком стрибають.

Дмухнув вітер – лиски сіли,

Бо страшений вітер збив їх.

Піднялися, тихо встали,

Мило з нами танцювали.

Будемо ми всі сідати

Й далі плідно працювати.

6. *Аналіз тексту з елементами вибіркового читання.*

– Зачитайте, як Лисичка запрошувала Журавля до себе в гості? Як припрошувала? Яку посудину вибрала Лисичка для частування гостя? Як ви думаете, чому? Уявіть себе на місці Журавлика, як він почувався в гостях у Лисички? Як відреагував Журавлик на Лисиччине частування? Прочитайте, яку посудину обрав Журавлик? Чому? Як відреагувала Лисичка на Журавлине частування? Чи приятелюють від того часу Лисичка з Журавлем? Чому? Від чого застерігає народ у цій казці?

7. *Підібрати рядки з тексту, які б могли бути підписом до малюнка.*

8. *Характеристика дійових осіб.*

Робота в групах. Інтерактивна вправа «Асоціативний куц».

V. Закріплення вивченого матеріалу.

1. *Гра Закінчи речення»*(Учитель читає речення, а учні шукають його і дочитують до кінця).

2. *Робота в групах.*

1 група – з'єднати частини прислів'я так, щоб можна було його прочитати:

Яке частування – так і їстимеш. Як посолиш, воно добром вернеться. Роби добро, таке дякування.

2 група – складіть прислів'я і подумайте, яке з них може бути заголовком до нашої казки:

Друзі напізуються в дібі. (*Друзі пізнаються в біді*). Потрудись, габіпой а дітожевдіайбо (*Потрудись, побігай, а тоді вже обідай*). Як сополиш, кат і тиїсмеш. (*Як посолиш, так і їстимеш*).

3 група – спробуйте помирити Лисичку і Журавля. Придумайте продовження казки.

3.Творча робота. Розвиток мовлення.

– Чи правильно вчинила Лисичка? Чому вона так вчинила?

Метод «Прес»: Я вважаю, що Тому що

4. Інтерактивна вправа «Задай питання герою»(Діти беруть інтерв'ю в героїв).

VI. Підсумок уроку.

Інтерактивна вправа«Мікрофон».

- Продовжіть думку: *На уроці я навчився Я дізнався Я зрозумів*
- Діти, які б поради ви дали своїм друзям, щоб вони не потрапили у такі неприємні ситуації, як герої казки «Лисичка та Журавель»?

VII. Домашнє завдання (на вибір).

Переказувати казку від імені Лисички або Журавля; поділити казку на частини і дібрати заголовки до них.

Косолап Інна Віталіївна

Магістрантка спеціальності «Початкова освіта»

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Урок української мови в 2 класі

Тема: Розпізнавання іменників за питаннями *хто? що?*. Складання речень.

Мета:закріплювати знання учнів про іменник як частину мови; вчити ставити питання, розподіляти слова на групи за значенням, розрізняти іменники, які відповідають на питання *хто? і що?*; розвивати мовлення учнів, збагачувати словниковий запас; виховувати бережливе ставлення до хліба.

Обладнання:лист-звернення, таблиці, картки, презентація «Слова, які відповідають на питання *хто? що?*», хліб-сіль на вишитому рушніці.

Тип уроку:комбінований.

Хід уроку

I. Організаційний момент

1. Віршик – привітання

Знову лунає шкільний наш дзвінок, Кличе всіх нас на незвичний урок. У класі сьогодні гостей є багато, Усі ми зібралися наче на свято.

2. Зустріч гостей

Здавна в українців існує чудовий звичай: шанованих гостей зустрічати з хлібом-сіллю. (Учениця вручає хліб-сіле гостям на рушнику).

Ми вам раді, люди добрі,
І вітаєм щиро вас,
І запрошуєм ласкаво
На урок у другий клас.

3. Вправа «Очікування»

- Чого ви очікуєте від сьогоднішнього уроку?

4. Девіз нашого уроку:

Від кожного – за здібностями, Кожному – успіх, всім – радість.

II. Мотивація навчальної діяльності

А тепер зручніш сідайте, починаємо урок.

Сьогодні я зустріла по дорозі до школи поштарку. Вона передала мені лист, адресований учням 2 класу. Цікаво від кого він? Відкриємо і прочитаємо?

Лист

«Любі діти! Рідне слово - невмируще джерело, з якого ми пізнаємо навколишній світ. Сьогодні у вас незвичайна, особлива, можливо, й нелегка мандрівка, під час якої ви маєте показати себе знавцями рідної мови й Батьківщини. Перед вами будуть різні випробування, але ми сподіваємось, що ви дружно подолаєте всі перешкоди. Тож у добру путь, любі другокласники!».

З повагою члени клубу знавців рідної мови

Що ж, гадаю, ви вже зрозуміли, що сьогодні ми вирушаємо в незвичну подорож стежками рідної мови.

III. Повторення вивченого матеріалу

Якщо вам вдасться відповісти правильно на всі мої запитання, ви зможете отримати ключ, який відкриє таємницю нашої мандрівки.

1. Мозковий штурм

- ✓ Скільки букв в українському алфавіті? (33).
- ✓ Скільки голосних звуків? (6).
- ✓ Які букви позначають по два звуки? (я, ю, є, ї, щ).
- ✓ Яка буква завжди мовчить? (ь).
- ✓ Які є види речень за метою висловлювання? (Розповідні, питальні, спонукальні).
- ✓ Давайте пригадаємо на які питання відповідають слова – назви предметів.
 - ✓ Які слова відповідають на питання *хто*? Наведіть приклад.
 - ✓ Які слова відповідають на питання *що*? Наведіть приклад.
 - ✓ Поставте питання до слова *учень, школа*.
 - ✓ Приведіть приклади: назви людей; назви тварин.
 - ✓ Як називаються слова, щопозначають назви предметів? (Іменники).

2. Каліграфічна хвилинка

- ✓ *Вимовте слово іменник.*
- ✓ *Назвіть послідовно звуки. Скільки їх?*
- ✓ *Скільки складів у цьому слові. Чому?*
- ✓ *Згадаємо з'єднання букв у цьому слові.*
- ✓ *Запишемо з'єднання букви всеслово, не відриваючи руки. Яка*

орфограма в цьому слові?

Іменник іменник

Іменник – 7б., 6зв., 3 гол., 3 пригол., 3 скл.

IV. Повідомлення теми та мети уроку

Отже, сьогодні ви пригадаєте, доповните ваші знання з теми «Іменник». Наша мета навчитися розрізняти іменники за запитаннями, розвивати мовлення.

V. Вивчення нового матеріалу

1. Пояснення вчителя

Іменник – велика самостійна частина української мови – тобто як родина. Відрізнити цю родину за прізвищем Іменник легко – кожен її член, тобто кожне слово, відповідає на питання “хто?” або “що?”. Тобто є істоти – вони відповідають на питання “хто?”, а є предмети-неістоти – питання “що?”.

2. Віршоване пояснення учнів

Починаємо вивчати

Ми тепер частини мови.

Всіх їх треба добре знати,

Щоб здобути знань основи.

Перша з них - іменник, друзі.

Цю частину люблять дуже,

Бо усе вона назве,

Дасть імення золоте.

Мама, мир і Україна.

Сонце, небо, світ, людина,

Звуки, букви, слово, мова –

Ось частина ця чудова.

Хто? Сестричка, нянька, батько,

Пташка. Білочка, зайчатко...

Що? Земля, ріка, діброва.

Книжка, зошит, ручка, школа.

3. Правило у підручнику на с. 111

4. Робота в групах

Записати по три іменники, які відповідають на такі питання:

- 1 ряд – хто?
- 2 ряд – що?

5. Висновок

– Яке питання ставимо до назв людей і тварин? Яке питання ставимо до усіх інших предметів? До назв людей і тварин ставимо питання хто? До назв усіх інших предметів ставимо питання що?

Фізкультхвилинка

VI. Закріплення вивченого

1. Робота над загадкою

Народився із землі.

Зарум'янився на вогні,

І з'явився на столі

До борщу тобі й мені. (Хліб)

2. Робота з підручником (вправа 283)

- Самостійно прочитати та відгадати загадку.
- Перевірити чи правильно ви відгадали, прочитавши перші літери у словах кожного рядка.
- Записати слово-відгадку у зошитах.
- Назвати питання, на яке відповідає слово-відгадка.
- Чи можна переносити слово *хліб*.
- Складіть усно речення зі словом *хліб*.

3. Слухання оповідання «Про хліб» (читають учні)

Спробуй уявити собі, що на світі не існує хліба. Ні хліба, ні булочки, ні матусиних запашних млинців чи пиріжечків... Правда, дивно було б? Тож, недарма кажуть: «Хліб — усьому голова!».

Уперше хліб з'явився на землі понад п'ятнадцять тисяч років тому. У пошуках їжі авні люди почали вживати колосся дикої пшениці, жита, ячменю. Згодом навчилися розтирати його між камінням і варити на вогнищі.

Перший хліб мав вигляд рідкої каші. Можна припустити, що якась частина каші вилася на вогонь і перетворилася на рум'яний корж. Своїм приємним смаком він здивував людину, і хліб почали пекти.

А от дивина! В Індії, Африці та на деяких островах Тихого океану ростуть справжні хлібні дерева, їх плоди досягають іноді метра завдовжки і важать понад десять кілограмів. Запечені, вони мають смак пшеничного хліба.

4. Бесіда про цінність хліба

За всіх часів і в усіх народів було найбільшою святістю, коли лежав на столі хліб. Тяжко він діставався в давнину.

Батьки ніколи не залишали в полі хліба, не викидали його, несли додому як святину, своїм дітям.

Хліб був мірилом життя. Будь-яке свято не обходилося без паляниці. Без хліба наш народ не уявляв свого життя. Навіть діти шанобливо називали його «папа». Він був потрібний людині, як батько в сім'ї.

А ще хліб уподібнюють до сонця.

Поруч з хлібом народ завжди ставив сіль, бо без солі він теж не уявляв свого життя... Тому сіль і хліб, що доставалися людям важкою працею, вважалися дорогим надбутком і завжди шанувалися в народі.

Хліб – це праця людська, це надія на майбутнє. Його потрібно шанувати і берегти.

5. Робота над вправою 285

- Прочитати текст. Прочитати заголовок. Яке це речення за метою висловлювання? До чого воно нас закликає? Списати заголовок у зошити.

Фізкультхвилинка

Зарядка для очей

Наші очі дивилися

І дуже втомилися

Подивіться вгору

Подивіться вниз

Вправо, вліво і кругом

Починаємо вправу знов.

6. Вибірковий диктант «Вироби з борошна»

Запишіть лише ті слова – назви предметів, які виробляють з борошна.

Холодець, тиріг, вареники, суп, млинці, каша, коржі, сметана, торт, борщ.

Перевірка написаного.

7. Робота в парах

Скласти зі слів речення. Знайти головні члени речення. Встановити зв'язок слів у реченні.

хліб, Бабуся, пече, смачний.

Бабуся пече смачний хліб.

Бабуся (що робить?) ...; пече (що?) ...; хліб (який?)... .

8. Самостійна робота з картками за варіантами

I варіант

1. Іменники відповідають на питання:

а) хто?, що?; б) який?, яка?, яке?, які?

2. Познач іменник, який відповідає на питання хто?

а) учитель; б) вишня.

II варіант

1. Слова, які означають назви предметів відповідають на питання:

а) хто?, що?; б) який?, яка?, яке?, які?

2. Познач іменник, який відповідає на питання хто?

а) космонавт; б) машина.

VII. Підсумок уроку

1. Прийом «Фантастичні гіпотези»

Що було б, якби зникли всі слова – назви предметів?

2. Відповіді на запитання. Вправа «Мікрофон»

- Що нового ви дізналися на уроці?

- Чи справдилися ваші сподівання ?
- Якими іменниками ви можете його охарактеризувати? (Цікавість, веселість, увага, творчість, знання).

3. Аналіз роботи класу

VIII. Домашнє завдання (з поясненням вчителя)

Вправа 287, правило с. 111

Косолап Тетяна Олександрівна

Учитель початкових класів Бутівської загальноосвітньої школи

I- III ступенів Старобільського району Луганської області

Урок української мови в 4 класі

Тема: Зв'язок прикметників з іменниками у реченні. Визначення роду і числа прикметників за іменниками. Складання усної розповіді про прикметник за поданим планом.

Мета: розширити знання учнів про граматичний і смисловий зв'язок прикметників з іменниками; вчити розпізнавати рід і число прикметників; розвивати вміння будувати зв'язні розповіді на граматичні теми, робити висновки; виховувати любов до рідної мови.

Обладнання: карта України, таблиці, опорні схеми, картки, малюнки, сигнальні картки.

Тип уроку: комбінований

Хід уроку

I. Організаційний момент

1. Привітання

Продзвенів уже дзвінок

Починається урок.

Поверніться до гостей

І промовим: «Добрий день!»

2. Настрій на роботу

А щоб урок пройшов не марно,

Треба сісти рівно й гарно,

Отож, часу не будем марнувати,

Починаєм працювати.

Чого ви очікуєте від сьогоднішнього уроку?

Працювати будемо дружно, згуртовано, допомагати один одному. Покажіть з яким настроєм ви прийшли на урок. Я думаю, що гарний настрій буде у вас протягом усього уроку, бо часу у нас обмаль, а роботи багато. Тож відправляємося в подорож просторами України, але міста сьогодні будуть незвичні. Перше місто – ПОВТОРЕННЯ.

II. Повторення вивченого (місто Повторення)

1. Каліграфічне письмо (зразки записані в зошитах учнів)

2. Повторення правил. Лінгвістичний двобій (кожен учень готує питання для учня називає його ім'я «... , я викликаю тебе на двобій»). Звучить питання. Правильна відповідь? Оцініть)

3. Списати з дошки речення

Сніг укрит білою ковдрою чорну землю.

- Розібрати речення за членами речення.
- Розібрати речення за частинами мови.
- Усно встановити зв'язок слів у реченні.

4. Утворити з іменників прикметники. Виділити корінь в словах

Зима – зимовий. Мороз – морозний. Сніг – сніжний.

5. Добір заголовків для характеристики предметів-речей (робота в парах)

А) Лимон – розмір, форма, смак, колір

Б) Горобчик – розмір, колір, наявність розуму, характер

6. Впізнати предмет за його характерними ознаками

Росте хлопчик гарненький .

На городі в мене:

Чорні очі, жовті вії,

Капелюх – зелений. (Соняшник)

Довгий, зелений – добрий солений,

Добрий і сирий – хто він такий? (Огірок)

Круглий, та не місяць,

Зелений, та не діброва,

Хвостатий, та не миша. (Кавун)

- Які прикметники допомогли вам відгадати загадки?

Фізкультхвилинка (місто Лінгвістичне)

1. Чоловічий рід – руки вгору.

Жіночий рід – руки в сторони.

Середній рід – руки вниз.

Брат, сестра, вікно, радість, поле, сіль, хлопчик, сталь, ключ, чайка, море, шлях, село, книга.

2. Іменники – руки з'єднуємо.

Прикметники – руки розводимо.

Дівчинка, підручник, сніжний, вовк, теплий, товариш, веселий, кіт, новий, олівець, учнівський, квітка.

III. Оголошення теми та мети уроку

Тема сьогоднішнього уроку: «Зв'язок прикметників з іменниками у реченні. Визначення роду і числа прикметників за іменниками. Складання усної розповіді про прикметник за поданим планом».

А мета нашого уроку – будемо вчитися встановлювати зв'язок прикметників з іменниками, визначати їх рід і число, розповідати про прикметник за поданим планом.

Прикметник – це частина мови
Без неї нам не обійтись,
Ти вслухайсь в слово пречудове
Йому як другові всміхнись.

IV. Вивчення нового матеріалу (Місто Новинки)

1. Утворення словосполучень. (Запис на дошці)

Рідні (Україна, край, село, батьки).

- Визначити рід і число прикметників з іменниками.
- Зробити висновок, як змінюються прикметники.
- Чи можна визначити рід у множині? Чому?

2. Пояснення вчителя. Висновок

Рід і число прикметників можна визначити за іменником, пов'язаним з цим прикметником.

3. Ознайомлення з теоретичним матеріалом підручника

Робота над правилом на с. 88 (самостійне читання).

4. Складання усної розповіді про прикметник за планом

Виконання вправи 170. (Робота в групах по 4 учні)

Фізкультхвилинка (місто Відпочинкове)

Час настав для відпочинку,

Проведемо фізкультхвилинку.

Руки вгору підняли

І на місці всі пішли

Сіли – встали, сіли – встали

І на місці пострибали.

Закрийте оченята і послухайте уважно (настрій на подальшу роботу).

Вчити українську мову

Ми продовжимо з вами знову.

Будемо далі працювати,

Про прикметник все вивчати.

V. Закріплення вивченого (місто Закріплення)

1. Робота з підручником. Коментоване письмо з поясненням

- Вправа 171.

2. Повторення теоретичного матеріалу про прикметник (робота з картками)

1. Прикметник запитує:

- який?, яка?, яке?, які?;
- що робити?, що зробити?;
- хто?, що?

2. Прикметник - ...

- називає предмет;
- ознаку предмета;
- дію предмета.

3. Знайди прикметники:

- великий, рясно, дзвінка;
- сонячний, красива, біжить;
- молодий, смілива, рясні.

4. Знайди правильне твердження «Прикметник змінюється за ...»:

- числами і відмінками;
- числами, відмінками, а в однині і за родами;
- числами, відмінками, часами.

5. З якою частиною мови зв'язаний прикметник у реченні?

- з дієсловом;
- з іменником;
- з прикметником.

6. У реченні прикметник виступає:

- другорядним членом речення;
- підметом;
- присудком.

3. Створення «Асоціативного куща»

число рід

який? яка? яке? які?

другорядний член речення

VI. Підсумок уроку (місто Підсумкове)

1. Бесіда.

Ось і закінчилась наша подорож просторами Української мови. Ми повертаємось до нашого дому, до рідного краю, бо немає нічого милішого, ніж повертатися додому. Ви дуже добре працювали сьогодні. Я задоволена вашими знаннями. І зараз ви розкаже про те, що нового дізнались, чого навчились, що запам'ятали.

2. Вправа «Продовж речення»

- На цьому уроці я навчився ... Я дізналася, що ... Мені сподобалося ... Мої очікування ... Цікавим на уроці було те ... Мені сподобались такі види роботи ... Я розповім батьках про те ...

3. Слухання вірша

Зараз ви почуєте вірш, складений із прикметників. Попробуйте їх підрахувати. (Їх у вірші 26 і лише один іменник)

Ніжна, мила, світанкова,
Ясна, чиста, колискова,
Мелодійна, дзвінкотюча,
Дивна, радісна, співуча,
Легідна, жива, казкова,
Красна, чарівна, шовкова.
Найдорожча, добра, власна.
Мудра, сонячна, прекрасна,

Солов'їна, барвінкова
Українська мова!

Ми повинні вивчати рідну мову, шанувати і берегти її.

4. Оцінювання

VII. Домашнє завдання (місто Домашнє)

С. 88, вивчити правило; с. 109, вправа 173, 2).

Вже урок наш закінчився,

Може хто із вас втомився?

Швидше картку підійміть,

Мені настрій покажіть!

Ну, а гостям ми хочемо сказати:

Приходьте до нас не раз,

Тому що діти в нас –

Ну просто «клас»!

Маркотенко Тамара Савеліївна

*Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філологічних дисциплін
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»*

Тема. Правопис іменників у формі родового відмінка множини.

Перевірна робота. Діалог.

Мета: формувати уміння правильно вживати відмінкові закінчення в у формі родового відмінка множини (закінчення -ів, -їв: звірів, країв відсутність закінчень в іменниках середнього роду на -я: знання – знань, завдання – завдань); перевірити вміння складати діалоги при роботі в парі; розвивати мовлення, уважність до використання різних граматичних форм; виховувати пізнавальний інтерес до вивчення української мови.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Думати – швидко;

Виконувати – чітко;

Творчо працювати,

Каліграфічно писати.

II. Актуалізація опорних знань учнів:

1) перевірка домашнього завдання;

2) каліграфічна хвилинка: *Пі жі ці ці лижі ножі речі криниці гостинці очі
и ги ки хи пироги мурахи усмішки ялинки вільхи дороги*

- Позначте закінчення іменників.

- Згадайте, коли вживаємо закінчення – *и*, а коли – *і*.

3) словниковий диктант:

*Айстра, бджола, брова, ведмідь, вечір, вовк, вогонь, вухо, голка, горіх,
друг, рибалка, робота, субота, товариш, тополя, фартух, черевик, чоловік,
щока, яблуко, яблуна.*

- Усно поставте ці іменники у форму множини.

- В яких з них відбувається чергування голосних в корені? (*ведмеді, вечори, вогні*) приголосних в корені слова? (*друзі*)

- Назвіть іменники з закінченням *-і* у формі множини. Поясніть вимову і пропис закінчень.

4) вправи на переклад:

Запишіть словосполучення українською мовою. Поясніть вживання буквосполучень *йо,ьо*.

Лётная погода, встретил его, был у него, пришли вчетвером, работали троим, летнему солнцу, бодрое состояние, серьезный проект, полевой госпиталь, подъемный кран, цветные карандаши, знакомый голос, познакомился с интересным человеком, вкусный бульон.

- Підкресліть іменник з прикметником, вжиті у множині. Позначте закінчення.

5) словниковий зорово-слуховий диктант з коментуванням вивчених орфограми *и – е* в коренях та префіксах:

Ст..хати, в..л..тень, в..дм..дик, ш..рочінь, кл..новий, т..хнічний, вж..вати, гл..бинний, в..селковий, з..мельний, пр..мудрий, глиб..на, пр..бігти, ос..литися, сп..нити.

- Підкресліть іменники. Який з них вживаються тільки в однині?

- Поставте інші іменники в форму множини.

III. Мотивація навчальної діяльності учнів, повідомлення теми та мети уроку:

- Назвіть якомога більше власних назв, що мають форму множини.

Суми, Черкаси, Карпати, Гімалаї, Альпи, Балкани, Чернівці, Каракуми, Кордильєри, Філіппіни.

- Спробуйте поставити їх у форму родового відмінку множини. Чи виникли труднощі? (*Сум, Черкас, Карпат, Гімалаїв, Альп, Балкан, Чернівців, Каракумів, Кордильєр і Кордильєрів, Філіппін*)

- Сьогодні ми будемо вчитися правильно вживати відмінкові закінчення у формі родового відмінка множини.

Чи знаєте ви, що іменник гроші в родовому відмінку множини наголошуємо на другому складі: грошей.

IV. Сприймання та усвідомлення учнями нового навчального матеріалу:

1) виконання вправи 225 (ст. 81 в підручнику) під керівництвом учителя:

- Знайдіть порівняння у тексті вправи (*неначе густим молоком облити*).

Поясніть, як ви його розумієте.

- Назвіть слова, вжиті у переносному значенні. Доберіть до них синоніми.

- Як ви розумієте значення сталого виразу «очей не одведеш»?

(*милуватися ким-, чим-небудь, дивлячись на когось, щось*)

2) читання правила за підручником (ст. 81 в підручнику);

3) перевірка розуміння нового матеріалу: виконання вправи 226 (ст. 81 в підручнику).

V. Осмислення нових знань у процесі практичної діяльності:

1) виконання вправи 227 (ст. 81 в підручнику) під керівництвом учителя; Доцільно звернути увагу на форми іменників *черешень, вишень (подвійний наголос), солдатів,*

VI. Творчі вправи.

Пригадайте такі іменники, що вживаються тільки у формі множини:

назви будівель та їх частин: *сіни, ворота, сходи, двері;*

назви знарядь праці і предметів домашнього вжитку: *граблі, вила, терези;*

назви парних предметів: *окуляри, ножиці, кліщі;*

назви одягу і взуття: штани, джинси, бриджі, бутси, панталони;

назви речовини, продуктів харчування: *вершки, дріжджі, прянощі, консерви, макарони;*

назви відрізків часу, свят: *будні, канікули, іменини, заручини, зажинки, обжинки;*

назви ігор — *шахи, піжмурки;*

назви на позначення почуттів, емоцій — *радощі, веселощі, труднощі, ревнощі.*

- Складіть діалог, вживаючи іменники, що мають форму тільки множини.

VII. Підсумок уроку.

Закінчіть речення:

Тепер я знаю..., умію..., навчився...

VIII. Завдання додому: виконати вправу 228 (Підручник: Українська мова для загальноосвіт. навч. закл. з навч. рос. мовою: підруч. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Н. В. Гавриш, Т. С. Маркотенко. – К. : Генеза, 2015. – 144 с.)

Мацнєва Ярослава Ігорівна

Магістрантка спеціальності «Початкова освіта» ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Урок української мови в 3 класі

Тема. Правопис префіксів роз-, без-.

Мета: ознайомити учнів з літературною вимовою та написанням префіксів роз-, без-; закріплювати вміння розрізняти префікси та прийменники, правильно їх писати; розвивати зв'язне мовлення, орфографічну пильність, увагу до усного і друкованого слова; виховувати почуття доброти і поваги до своїх батьків.

Тип уроку: комбінований урок.

Обладнання: схема-опора, підбір тематичних малюнків, перфокарти, сигнальні картки, малюнковий план уроку, мовний матеріал.

Форма проведення: урок-дослідження.

Хід уроку:

I. Організаційний момент.

- Діти, торкніться один до одного рукою і подаруйте один одному чудовий настрій і усмішку. Адже, ніщо в світі не коштує так дешево і не цінується так дорого.

Із цих промінчиків добра, що заіскрилися на ваших обличчях, ми і розпочнемо урок.

- Отож, будемо розпочинати. До роботи!

Робота в парах

До поданих слів дописати префікси роз-, без-

Роз-	без-
...плести	...звучний
...в язати	...змістовний
...класти	...хмарний
...горнути	...крайній

II. Перевірка домашнього завдання.

- Вдома ви познайомились із текстом вправи № 254 "Шануйте хліб". Відкрийте зошити.

- Хто хоче виконати подібне завдання на карточці біля дошки? (*Поділи слова для переносу.*)

Акація, їжак, лінійка, розмова

- Діти, скажіть, будь ласка, які думки викликав у вас цей текст?

- Прочитай, як можна поділити для переносу слово "подумки". Повільно вимовляй кожен склад. (*По-ду-мки, по-дум-ки*) - Чому так? Який префікс у цьому слові?

- Подивіться, будь ласка, на дошку. Чи правильно поділені слова для переносу? (*Ака-ція, їжак, лі-ній-ка, роз-мо-ва*). Чому слово "їжак" не поділено для переносу? В якому слові є префікс? (*Розмова*). Від префікса одну букву відривати не можна, тому переносимо роз-мо-ва.

III. Актуалізація опорних знань.

- А тепер я їду на вас "мозковою атакою". Чи ж витримаєте ви, шановні Добрики і Веселики, мій наступ?

1. З яких частин складається основа слова? 2. Як визначити корінь у слові? 3. Що таке префікс? 4. Що таке прийменник? 5. Що утворюємо за допомогою префіксів?

- Молодці, атаку витримали на відмінно!

IV. Каліграфічна хвилинка.

- Діти, сьогодні ми говорили про усмішку і гарний настрій. А від кого залежить наш настрій?

- Так. І саме ці близькі нам люди першими приходять на допомогу, щоб підтримати у тяжку хвилину і розрадити добрим словом. Недарма ж народна мудрість каже: *Друг пізнається в біді.* (Читаємо хором з дошки)

- Як ви розумієте це прислів'я? Перш, ніж записати це прислів'я, повторимо написання деяких букв, буквосполучень.

Рр Бб Дд угу друг

- Який префікс у слові "пізнається"? Чи є в цьому реченні прийменники?

Хвилинка поезії

Прочитай вірш про калину. Виділені слова замінити на префікс роз-,

Серед поля край села

Калинонька, зацвіла

Ніби дівчинка в віночку

У вишитій сорочці

Русу косу заплела.

(заплела – розплела,

зацвіла – розцвіла)-

V. Повідомлення теми уроку.

– Отож, сьогодні на уроці ми будемо намагатись далі опанувати мудрість рідної мови, а, зокрема, навчимося правильно вимовляти і писати слова з префіксами роз-, без-, складати текст-міркування.

– Це і буде головним мовним завданням нашого уроку.

VI. Робота над новим матеріалом.

- Відкрийте свої підручники на ст. 104. Мовчки прочитайте назву параграфа.

- А тепер прочитайте правило. (Вголос)

- Ви бачите слово "запам'ятайте". Це означає, що з цього правила винятків немає. Всі слова з префіксами роз-, без- завжди пишуться з буквою з, незалежно від вимови.

- Прочитаємо "ланцюжком" слова в синій рамочці. Розпочну я - розписати.

- Який чуєте кінцевий приголосний у префікса роз-? (с-) (Він вимовляється глухо, тому що далі стоїть глухий приголосний звук. Наша мова милозвучна і для того, щоб легше вимовляти слова, інколи перед глухими деякі дзвінки вимовляються теж глухо. Але, не дивлячись на це, пишемо з буквою з).

- Розбити. (Звук з вимовляється дзвінко, бо наступний звук дзвінкий).

- Дочитуємо слова до кінця. Звертайте увагу на вимову.

- Отож, ви зрозуміли, що слова треба вміти не тільки правильно писати, а ще й правильно вимовляти.

VII. Закріплення.

1. Практичні вправи

- А зараз виконаємо практичні вправи. Попрацюймо з підручником.

- Від поданих слів за допомогою префікса роз- слід утворити нові слова і записати їх.

Добрики виконують завдання першої колонки, а Веселики – другої. А тепер станемо вчителями, обмінємося зошитами і перевіримо один одного.

- А тепер складемо і запишемо по одному реченню з першого утвореного слова. Зачитаємо утворені речення. Підкресліть головні члени речення. Усно встановіть зв'язок між словами.

VIII. Фізкультхвилинка.

- Шановні учні, я бачу ви вже притомилися. Давайте відпочинемо.

- Отож, розпочнемо. Сіли всі рівненько.

- Хто це, хто це вчиться тут?

- Це ми - Добрики завзяті!

Гарні хлопчики й дівчата.

- Хто це, хто це вчиться тут?

- Ми – Веселики слухняні!

В школі, вдома - скрізь старанні.

- Хто це, хто це вчиться тут?

- Ми - Розумники-Всезнайки,

Йдемо по Країні Знань

Без зупинок, без вагань

До високої мети –

Щастя і добро нести.

ІХ. Закріплення знань учнів.

1. Робота в парах

- А зараз попрацюємо в парах.

Гра "Будівельник"

- Дістаньте з конвертів частинки слів.

- Ваше завдання - побудувати з них два слова. Виграє та пара, яка першою закінчить роботу. Переможець прочитає свої слова. Який префікс у цих словах? Як він пишеться? Хто не зміг утворити свої слова, скористайтесь підказкою, яка захована в середині конверта.

2. Перфокарти

- А тепер - "вищий пілотаж" нашого уроку. Перевіримо, чи добре ви засвоїли новий матеріал, чи вмієте бути уважними. Вставте пропущені букви.

- Самоперевірка. (Відповіді на дошці). Чи в усіх словах ви написали букву "зе"? Чому?

3. Сигнальні картки

- Молодці, добре засвоїли новий матеріал. Тепер можна виконати завдання і на повторення раніше вивченого.

- Я читаю слова, а ви сигналізуєте, яку букву **е** чи **и** в них слід писати.

- Щоб не помилитись, пригадаємо раніше вивчений вірш-помічник:

Е чи **и** писать?

- Не знаю!

- Щоб уникнуть

зайвих мук,

Ти під наголос,

звичайно,

разу став сумнівний звук!

Стебло, весна, зима, село, зелений, верба, димок, синок, земля, листок, степи, озеро, життя, вишневий, кленовий, темніє, синіє.

Х. Підсумок уроку.

- Що ж ви запам'ятали про правопис префіксів роз-, без-? Чи досягли ж ми з вами мети, яку поставили перед собою на початку уроку? Чому? Я хочу сказати, що ви, шановні Добрики і Веселики, працювали сьогодні бездоганно, відповідали – безпомилково, безупинно, розважливо і роздумливо. Ви мене нітрішки не розчарували, не розгнівали, а навпаки – розохотили. А тому я розщедрилась і ставлю вам хороші бали.

Мордовцева Наталія Валеріївна

*Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філологічних дисциплін
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»*

Тема: Іменники-синоніми, іменники-антоніми. Багатозначні іменники. Пряме і переносне значення іменників

Мета: удосконалювати вміння вживати в мові іменники - синоніми, іменники - антоніми, як засіб увиразнення мовлення. Вміти влучно використовувати слова в прямому і переносному значенні, застосовувати в мовленні багатозначні іменники, показати їх роль в народних прислів'ях, приказках. Розвивати в учнів мовленеве чуття, культуру мовлення, формувати вміння вибирати з ряду синонімів ті іменники, які відповідають змісту висловлювання. Виховувати любов до рідної мови, колориту, влучності в добір висловів.

Обладнання: Мовне дерево "Іменник" (схема-малюнок), схема-опора "Іменник", таблиці синонімів, антонімів, багатозначних і однозначних слів, малюнки, магнітофон (аудіозапис).

Хід уроку:

I. Організація класу до роботи.

Дітки поверніться до гостей, що будуть присутніми на нашому уроці, подаруйте їм свої посмішки і сідайте, будь ласка, за парти.

Ось дзвінок нам дав сигнал - Працьовитий час настав. Тож і ми часу не гаймо, Урок мови починаймо.

А щоб мова рідна нам допомогла своїми правилами, вказівками, підказувала нам вірний шлях виконання вправ і завдань, ми до неї звернемось із невеличким проханням.

Мово українська, мово наша мила! Дай поміч школярам, Щоб ми всі шанували рідну мову, І пісню любу, милу, пречудову... Щоб солов'їну ми її повік любили, І рідним словом вільно говорили.

А чи чули ви, що щось зашелестіло в класі?

Так, це осінні, поживклі кленові листочки шепочуться між собою і я бачу, що це дерево з'явилося у нас в класі не спроста, це мабуть мова нам цікаві завдання принесла. А чи бачите ви, що листочки ледь тримаються, вітерець їх чуть торкне і почнуть вони кружляти в осінній заметілі. А ось і перший листочок, що ж він нам за завдання приніс? (загадка).

II. Актуалізація опорних знань

Загадка - Хто ти? Що? Твоє ім'я?

Перший листочок. Іменна моя сім'я.

Знають всіх в ній поіменно,

А зовуть сім'ю ... (іменник).

Як кожна сім'я має своє родовідне дерево, так і іменник має своє. Кожна гілочка на цьому дереві слугує опорою такої частини мови як іменник. Опадає наступний кленовий листочок. То над чим ми з вами працювали на минулому уроці? (над темою іменник).

Індивідуальні завдання на картках (різнокольорове листя клена, на зворотній стороні якого завдання).

Дітки, давайте пригадаємо правило:

Що таке іменник? (Іменник - це частика мови, що означає назву предмета і відповідає на питання: хто? або що?). Іменники можуть бути ... (Назвами істот (хто?) і не істот (що?). А які ще бувають іменники? (Власними, загальними). Більшість іменників належать до родів, яких? (Чоловічий, жіночий, середній). Іменники мають ... (Числа - одинина, множина).

А чи знаєте ви, що виявляється половина усіх слів в нашій мові припадає на іменник. Тому майже кожне друге слово в українській мові це іменник.

А тепер відкрийте свої зошити і запишіть число. Сьогодні 14 жовтня. Це день народження нашої школи. Сьогодні їй виповнюється 9 років. Крім того, сьогодні день Покрови, велике православне свято.

Робота з індивідуальними картками

1. Хвилинка каліграфії (зашифроване слова "праця" з творчим завданням). Закресліть літери, що найчастіше повторюються, і утворіть слово.

П, б, з, е, р, е, б, з, а, з, б, е, ц, б, е, з, я Дітки, хто зміг прочитати зашифроване слово?

Будь-ласка, біля дошки запишіть це слово і зробіть звуко-буквений аналіз.

Праця - [п] [р] [а] [ц] [а] - 5 б., 5 зв., 2 скл.

Підберіть, будь ласка, спільнокореневі слова до слова *праця* таким чином, щоб вони були різними частинами мови, (працівник, працювати, працьовитий).

А тепер утворіть нові слова за допомогою префіксів: *на*, *до*, *пере* (напрацювати, допрацювати, перепрацювати).

А може хтось з вас знає прислів'я про працю? Адже ми недавно вивчили усну народну творчість з читання.

Праця робить людину розумною. Землю красить сонце, а людину - праця.

Пташку пізнають по польоту, а людину по роботі.

А ось ще одне завдання на листочку: скласти прислів'я, яке щойно пороздував легендарний осінній вітерець.

Марнує годує, людину а лінь - Праця. Праця людину годує, а лінь - марнує.

Знайдіть слова, які відповідають на питання - що? (Праця, лінь).

Діти, а яка особливість цих слів у прислів'ї? (Протилежні за значенням).

То як називаються слова, що мають протилежне значення? (Антоніми).

Наприклад: Ніч - день, зима - літо, радість - печаль.

Повідомлення теми і мети уроку

Сьогодні ми будемо продовжувати знайомитися з іменниками - антонімами, синоніми і дізнаємось про багатозначність слів, про слова в прямому і переносному значеннях.

Вивчення нового матеріалу.

Робота з таблицею «Антоніми».

Робота над вправою 103.

Відкрийте підручники на сторінці 51. Прочитайте речення і знайдіть в кожному з них іменники - антоніми. Коментуйте і записує...

Записуємо в рядочок слова - антоніми через тире. Випишіть іменники-антоніми парами, наприклад зима-літо, Батьківщина чужина, мати - мачуха.

Дітки, той який ми можемо зробити висновок про роль антонімів в реченнях, прислів'ях? (Вони допомагають увиразнити мовлення, точно висловити свою думку або загострити увагу на чомусь особливому, дають можливість яскравіше виразити протилежні явища).

А тепер, будь ласка, звірте свій висновок з наведеними відомостями у підручнику, (читання мовчки). Хтось там бачу притомився і на парту похилився. Треба всім нам дружно встати, фізкультпаузу почати.

Фізкультхвилинка

Крім антонімів, що ще впливає на виразність мовлення? (Синоніми).

Пригадаємо, що таке синоніми? (Синоніми - це слова, однакові або близькі за значенням, але різні за звучанням і написанням).

Наприклад: Іти, плентатися, шкандибати, повзти, летіти. Діти, спробуйте дібрати синонімічний ряд до слова Ліс. (Ліс, бір, гай, діброва, пуща, перелісок, байрак, чорноліс).

Словникова робота

Байрак - це невеликий лісок за балкою, горбом. Чорноліс - густий зарослий ліс, чагарник.

То яку роль грають в мовленні іменники - синоніми? (вони дають можливість найточніше, найвиразніше і найвлучніше висловлювати свою думку).

А чи знаєте ви діти, що існують спеціальні словники антонімів і синонімів? От наприклад у словнику синонімів до слова ліс подано аж більше 35 слів синонімів, а до слова йти аж 70.

Самостійна диференційована робота на картках

1 варіант

Вибрати найбільш влучне слово із синонімічного ряду іменників:

їжа, страва, харч, корм, пожива.

Восени люди заготовляють для тварин - _____ . (корм).

Комахи під корою дерев знаходять - _____ . (поживу).

У дорогу турист взяв із собою - _____ (їжу).

2 варіант

Замінити словосполучення найбільш влучним іменником -синонімом.

Восени падає листя - _____ (листопад).

Сильний дощ - _____ (злива).

Дрібний осінній дощ - _____ (мряка).

Перевірка виконаного завдання.

Вправи для стомлених пальчиків.

А) Шелест листя (діти піднімають руки вгору, імітують шелест листя)

Б) Імітація кружляння осінніх листочків в повітрі.

В) Осінній дощик барабанить по листочках.

Робота з таблицею: пряме і переносне значення слів.

Робота над вправою 104. Робота над вправою 105.

Прочитайте, будь ласка, текст.

То як слова стають багатозначними? (Можна доповнювати існуючі слова новими значеннями).

Робота за малюнками (дві лисички - тварини) (лисички - гриби)

(сонечко - на небі) (сонечко - комаха) (коса - дівчини) (коса - знаряддя праці) (коса на річці). Сконцентруйте увагу на словах, що звучать однаково, але мають різне значення.

Косу дівчина плете, На косі трава росте. Плєж найкращий на косі, Поки ще трава в росі. Із косою йде на косу, Хлопець той, що траву косить.

(А. Свещенко) В якому новому значення вживаються тепер слова:

в автомобілі двірник

людина, яка прибирає;

сумка, портфель дипломат

працівник посольства;

комп'ютерний диск

автомобільний

музичний тварина миша

комп'ютерна

А тепер поєднайте іменники ніс, перо, ключ, бік з іншими словами так, що б показати їх багатозначність за зразком в підручнику.

Ніс човна. Кирпатий ніс.

Перо птаха. Перо до ручки.

Ключ дверний. Ключ журавлиний. Ключ гасчний. Музичний ключ.

Бік правий (лівий).

Робота над вправою.

Прочитайте. Визначте, що це - текст чи окремі речення. Чому? (Тому що текст - це декілька речень, поєднаних між собою спільною думкою).

Що це за чорне золото, яке добувають у Донбасі? (вугілля). А ще чорним золотом називають нафту.

А що то за біле золото, яке вирощують на полях Середньої Азії? (бавовна). А тепер будь ласка усно проаналізуйте слово "шахта" в такій послідовності:

Аналізоване слово (шахта). Частина мови (іменник). Власна чи загальна назва (загальна). Назва істоти чи неістоти (неістота). В якому значенні вжито - в прямому чи в переносному (в прямому). Рід (жіночий). Число (множина). На яке питання відповідає (де?). Яким є членом речення, головним чи другорядним (другорядним)

Корекція та поглиблення знань учнів

Прочитайте будь ласка загадки, відгадайте їх. Випишіть парами іменники - антоніми із загадок.

Я антонім слова літо, В мене біла, тепла свита, Хоч мороз люблю сама, Адже звать мене ... (Зима)

Я антонім шуму, стуку, Уночі без мене мука, Для спочинку наймиліша, Відгадаеш, хто я ... (тиша). В зошитах - (літо - зима, шум - тиша).

Оцінювання.

Підсумок уроку

– Діти, то який ми можемо підвести підсумок нашого уроку?

Чим більше людина в своєму мовленні використовує антоніми, синоніми, багатозначні слова, пересипаючи свою мову прислів'ями та приказками, тим вона стає милозвучнішою, багатограннішою, адже недарма її називають солов'їною, порівнюють з піснею найспівочішої пташки - солов'я.

Домашнє завдання

Скласти по два речення з кожним з поданих іменників, уживаючи їх у прямому і переносному значенні.

Ноженко Анна Олександрівна

Студентка 3 курсу ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ)

Тема: Підсумковий урок за розділом „Казки зарубіжних письменників” (4 клас)

Мета: вчити творчість зарубіжних письменників – казкарів, систематизувати знання учнів за розділом „Казки зарубіжних письменників”; удосконалювати навички діалогічного та монологічного мовлення; розвивати вміння узагальнювати, співставляти прочитане, оцінювати вчинки дійових осіб; виховувати бажання поповнювати свої знання.

Урок проводиться у вигляді інтелектуальної гри „Брейн-ринг”

Клас поділено на 4 команди: „Знайки”, „Чомусики”, „Читайлики”, „Казкарі”.

На дошці карта подорожі та правила роботи в команді

Хід уроку

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

- Гра „Пеньок”

1. Швидко читайте слова у стовпчиках, не «спіткніться об пеньок»

Листок	Весна	Кіт
Листок	Весла	Кит
Місток	Весна	Кіт
Листок	Весна	Кіт

III. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і мети уроку

– Сьогодні ми ще раз помандруємо у країну Кросвордію, де потрапимо у захопливий світ казок зарубіжних письменників. Уявіть себе на казковому кораблі, який мчить нас крізь час і відстань у чарівну країну. Назвіть своїх улюблених казкових героїв. Послухайте вірш, пригадайте з яких казок ці герої.

Деся за синіми горами, За далекими лісами, Де земля, мов пишний сад, Є країна Казкоград. Там живуть чарівні феї, Королі та королеви, Там Дюймовочка живе, В човнику Івась пливе.	Там П'єро і Буратіно В гості ходять до Мальвіни. Карлсон дружить з малюком Горбоконики – з дурником. В Попелюшки справ багато – Підмести, прибрати в хаті. Фея їй допомагає.
---	--

Пречудова Цар-дівичка В темряві чекає принца.	Там Незнайко вірш складає. Там живуть веселі гноми, Ці герої всім відомі.
--	---

– Кого зі знайомих героїв казок ви зустріли?

КАРТА ПОДОРОЖІ

1. Вікторина
2. Авторська
3. Міркувалки
4. Загадка
5. Підсумкова

ПРАВИЛА РОБОТИ У

КОМАНДИ

1. Не поспішай. Думай
2. Не перебивай товариша
3. Умій вислухати іншого
4. Говори коротко, чітко.
5. Говори, котли тобі

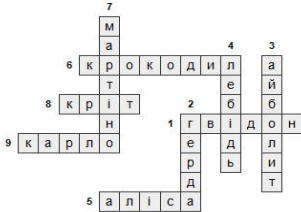
дозволяють.

IV. Повторення й узагальнення вивченого матеріалу

– Починаємо змагання із станції „Вікторина”. Розгадайте кросворд; за кожну правильну відповідь 1 бал.

- Гра „Упізнай героя”
1. Як звали сина царя Салтана?
 2. Яке ім'я сестри Кая в казці „Снігова королева”?
 3. Лікар, який лікував усіх звірів?
 4. Ким стало гидке каченя з казки Андерсена?
 5. Як звали лисицю – подружку кота Базілію?
 6. Ким був товариш Чебурашки?

7. Як звали головного героя казки, який ішов дорогою, яка нікуди не вела?
8. Наречений Дюймовочки?
9. Батько Буратіно?

Гра „Переплутанка”

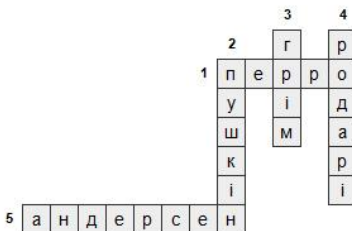
– Наші герої заблукали, щоб повернутися – їм необхідно правильно назвати казки. Але Незнайко переплутав назви казок, і тепер герої не можуть повернутися додому. Допоможіть їм.

1. Снігова принцеса („Снігова королева”). 2. Жовта шапочка („Червона шапочка”). 3. Казка про червоного півня („Казка про золотого півня”). 4. Королева на горошині („Принцеса на горошині”). 5. Гидке курча („Гидке каченя”). 6. Казка про царя Гвидона („Казка про царя Салтана”). 7. Казка про рибку и бабку („Казка про рибака і рибку”).

- Станція «Авторська»

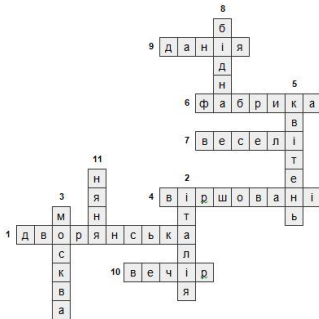
– Пригадайте авторів прочитаних казок, розгадайте кросворд за прізвищами.

1. „Червона Шапочка”.
2. „Казка про царя Салтана”
3. „Бременські музиканти”
4. „Дорога, що нікуди не вела”
5. „Гидке каченя”

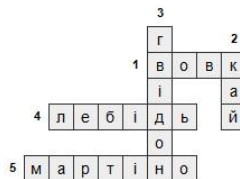
– Щоб потрапити до іншої станції, потрібно розгадати кросворд, про життя авторів, яких ми вивчали.

1. У якій родині народився О. С. Пушкін?
2. Де народився ДжаніРодарі?
3. У якому місті народився О. С. Пушкін?
4. Які казки створював О. С. Пушкін?
5. У якому місяці відзначають Всесвітній День казки та народження великого казкаря (Г. К. Андерсена)
6. Де працював Ганс Крістіан Андерсен у 12 років?
7. Які історії вигадував у дитинстві ДжаніРодарі?
8. Якими за статусом були родини ДжаніРодарі та Ганса Крістіана Андерсена?
9. Де народився Г. К. Андерсен?
10. Коли навчався Г. К. Андерсен в безкоштовній школі для бідних?
11. До кого ставився О. С. Пушкін з особливою увагою?

– Увага! Увага! Станція „Міркувалки”. Нам потрібно терміново зупинитися, щоб допомогти казковим героям потрапити до своєї казки. Розгадайте кросворд.

1. „Червона Шапочка”
2. „Снігова Королева”
3. „Казка про царя Салтана”
4. „Гидке каченя”
5. „Дорога, що нікуди не вела”

• Станція „Загадкова”

1. У якій казці А. С. Пушкіна сестри-завдрісниці обдурюють царя?

А. „Казка про мертву царівну і про сім богатирів”.

Б. „Казка про золотого півника”.

В. „Казка про царя Салтана”.

Г. „Руслан і Людмила”.

2. Яка з запропонованих пар пушкінських казкових героїв НЕ з однієї казки?

А. Цар Дадон і шамаханська цариця.

Б. Цар Салтан і тридцять три богатирі.

В. Королевич Єлисей і мертва царівна.

Г. Князь Гвідон і зла мачуха.

3. У кого з персонажів казок Андерсена поцілунок був «холодніше льоду»?

А. У Русалочки.

Б. У Снігової королеви.

В. У Дюймовочки.

Г. У Елізи.

4. З якого квітки з'явилася Дюймовочка?

А. Троянда.

Б. Тюльпан.

В. Дзвіночок.

Г. Конвалія.

V. Підсумок уроку

Станція „Підсумкова”. 1.Інтерактивна гра „Пароль”

Які бувають казки? Хто більше назве зачинів казок? Що ще є у казках? Назвіть можливі кінцівки у казках (на вибір). 2.Добір прислів'їв (Казка мудрістю багата. Казка вчить, як на світі жити. Маленькі казки додають багато розуму. Казка – вигадка, та в ній щось повчальне розумій).

VI. Домашнє завдання.

Рудь Светлана Михайловна

Магистр, ассистент кафедры филологических дисциплин

ГУ «Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко».

Урок литературного чтения в 3 классе

Тема. С.Козлов «Как поймать облако».

Цель: познакомить учащихся со сказкой С.Козлова «Как поймать облако»; совершенствовать технику чтения, умение читать в лицах; развивать речь, мышление, наблюдательность, творческое воображение; воспитывать чувство дружбы, взаимопомощи.

Оборудование: иллюстрация к сказке; Лапшина И.Н., Попова Т.Д. Литературное чтение. 3 класс: учеб. для общеобразоват. учеб. заведений с обучением на русском языке. – К.: Издавательский дом «Освіта», 2013.– С. 37-39

Тип урока: комбинированный урок.

ХОД УРОКА

I. Организационный момент

II. Повторение изученного материала. Проверка домашнего задания

1. Какую тему начали изучать? Прочитайте придуманные Вами двустихия об осени.

2. Пересказать статью «Парк осенью» Н Глущенко, добавляя предложения о том, что понравилось (не понравилось) в этой картине.

III. Актуализация опорных знаний. Мотивация учебной деятельности

Со сказкой всегда интересно,

Сказки все любят читать.

Сегодня попробуем вместе

Смысл авторской сказки понять.

1. Беседа

– О какой сказке говорится в стихотворении? Что такое авторская сказка? (*Сказка, написанная автором, сочинителем, писателем.*). Кто ещё создает сказки? (*Народ.*) Чем отличаются народные и авторские сказки? (*У народной сказки автор неизвестен, сказка передается из уст в уста, из поколения в поколение с разными изменениями. У авторской сказки есть свой сочинитель, автор, который создает свою сказку, делает её узнаваемой и неповторимой.*)

– Какие авторские сказки вы знаете?

– К авторам, писавшим сказки, относится и Сергей Григорьевич Козлов.

IV. Сообщение темы и цели урока

– Сегодня мы познакомимся с авторской сказкой Сергея Козлова «Как поймать облако».

В сказке мы встретимся со старыми знакомыми – Ёжиком и Медвежонком, узнаем об их новых приключениях. Выясним, что хотел сказать нам автор, какой урок преподать.

V. Первичное восприятие нового материала

1. Рассказ учителя об авторе.

– Сергей Григорьевич Козлов – поэт, известный писатель-сказочник, создатель сценариев для мультфильмов. Это он придумал любимых детьми героев: Ёжика, Медвежонка, Львёнка, Черепаху. С ними вы встречаетесь в мультфильмах «Осенняя рыбалка», «Как Львёнок и Черепаха пели песню», «Как Ёжик и Медвежонок встречали Новый год» и других.

Сказки для детей он начал сочинять в шестидесятые годы. Автор открывает в них удивительный мир, где каждый зверёк живёт в своём доме, запасает еду и дрова, топит печку, слушает ветер и дождь. В этом мире рядом живут правда и вымысел, смелость и трусость, искренняя дружба и коварство.

Читая сказку, подумай: есть ли в сказке фантастические события?

2. Словарная работа: *смеркаться, наживка, задремывать* (объяснить значение слов можно по ходу чтения, используя подбор синонимов: *смеркаться – темнеть, наживка – приманка, , задремывать – засыпать.*)

3. Комбинированное чтение сказки (учитель, учащиеся).

– Понравилась ли вам осенняя сказка Сергея Козлова? Что запомнилось в ней? С какими героями сказок С.Козлова в ней встретились? Куда отправились Ёжик и Медвежонок? Есть ли в сказке фантастические события?

VI. Осознание нового материала.

1. Работа над текстом.

– Как развивались события в сказке? О чем подумал Медвежонок? Найдите в тексте ответ на вопрос и прочитайте его.

– Как вели себя герои во время рыбалки? (*Медвежонок смотрел на поплавок Ёжика, а Ёжик – на поплавок Медвежонка. Было тихо-тихо, и поплавки неподвижно отражались в воде.. – Почему она не клюет? – спросил Медвежонок. – Она слушает наши разговоры, сказал Ёжик. Рыбы к осени очень любопытны!.. – Тогда давай молчать.*)

– Что ловили всю ночь герои? Кто им помогал? Удалась ли им рыбалка? Давайте сравним Ёжика и Медвежонка. Из предложенных слов выберите те, что помогут дать характеристику героям.

Решительный, несмелый, заботливый друг, пугливый, любопытный, готов прийти на помощь, рассудительный, хороший друг, фантазёр, послушный.

Примерный ответ:

Ёжик	Медвежонок
решительный	несмелый, пугливый
любопытный	послушный
рассудительный	
фантазёры	
заботливый друг	
готов прийти на помощь	
хороший друг	

– Что объединяет героев? (*Они – большие друзья, заботящиеся друг о друге, готовые в любую минуту помочь и поддержать друг друга.*)

2. Работа над иллюстрацией.

– Рассмотрите иллюстрацию к сказке. Какому эпизоду из сказки соответствует рисунок? Найдите в тексте и прочитайте отрывок, соответствующий этому эпизоду.

3. Работа над языком произведения.

– Какие главные слова вы бы выделили в тексте? (*Тихо, хорошо, спокойно, медленно, поплыла, задремывать.*)

– Какое ощущение они создают? (*Ощущение спокойствия, тишины. Даже герои разговаривают шепотом, чтобы не нарушить картину.*)

– Автор использует в тексте такие слова: *узеный, мостик, горошина, листик, солнышко, кораблики*. Его герои – *Ёжик, Медвежонок*. Почему С.Козлов выбирает для сказки такие слова? (*Очевидно, они помогают читателю почувствовать отношение автора к своим героям, создать неповторимый сказочный мир, в котором живут Ёжик и Медвежонок.*)

4. Физкультминутка

VII. Закрепление и осмысление знаний

1. Обобщающая беседа.

– Удалась ли им рыбалка? Правильно ли утверждение, что «дружба и братство дороже всякого богатства»? Что главное в прочитанной нами сказке? Как вы думаете, симпатизирует ли автор своим героям? Почему? А какой из героев симпатичен вам? Почему?

2. Работа над выразительным чтением.

– Поработайте в парах. Выберите отрывок, который вам больше всего понравился, и выразительно прочитайте его в лицах.

VIII. Итог урока

– Над чем работали на уроке? Что запомнилось? Чему учит сказка С.Козлова? Какой урок преподал автор?

IX. Домашнее задание

Прочитать выразительно сказку. Придумать и написать сказку об осени. Можно написать продолжение сказки С.Козлова «Как поймать облако».

X. Оценивание работы на уроке (рефлексия)

Учащимся раздаются карточки для оценивания своей работы на уроке.

На уроке я работал (а)	с интересом	без интереса
Своей работой на уроке я	доволен	не доволен
Урок для меня оказался	длинным	коротким
Материал урока мне был	полезен	бесполезен
Домашнее задание мне кажется	интересным	неинтересным

Шкуріна Наталія Олександрівна

Студентка 3 курсу ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ)

Тема: Підсумковий урок за темою «Іменник». Урок-гра «До іменника на гостину» (4 клас)

Мета: повторити і поглибити знання учнів про загальне значення й граматичні ознаки іменника; удосконалювати вміння розпізнавати іменники в тексті серед інших частин мови; розвивати спостережливість за мовними явищами; розвивати усне та писемне мовлення учнів; виховувати любов до природи.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Нумо, діти, підведіться!
Всі приємно посміхніться.
Продзвенів уже дзвінок,
Починаємо урок!

II. Мотивація навчальної діяльності повідомлення теми і мети уроку

Чується спів пташки. На дошці – картинка снігура.

Вчитель: До нас прилетіла пташка. (Бесіда про цю пташку). Вона принесла нам лист.

Вчитель читає загадку:
Він предмети називає,
На питання хто? і що?
Залюбки відповідає.
Хто? – зайчисько,
Що? – вареник
Відгадали? Це ... (іменник).

Пташка пропонує нам сьогодні повторити вивчене про іменник. А про яку пору року ми будемо говорити, ви дізнаєтесь, відгадавши загадку.

Я антонім слова "літо",
В мене біла тепла свита,
Хоч мороз люблю сама,
Адже звать мене ... (Зима)
- Снігур дуже любить зиму

III. Закріплення, корекція та контроль знань.

1. Тестування .Гра "так" –" ні"

1 Іменник – це частина мови, що означає:

- а) ознаку предмета;
- б) назву предмета;
- в) дію предмета;

2. Іменник відповідає на питання :

- а) Що робив ? Що робить ?
- б) Який? Яке? Яка?
- в) Хто? Що?

3. Іменник змінюється за:

- а) родами, відмінками
- б) числами, відмінками
- в) числами, родами.

2. Утворити слова

Заме..., хур...вина, за...рюха, ...телиця, хурде...ця.

– Як можна назвати ці слова (Синоніми). На які питання відповідають ці слова? Якою частиною мови вираженні?

3. Вибірковий диктант:

– На які групи поділяються іменники?. Впишіть іменники в 2 стовбчики:

1 ст. – іменики – назви істот; в 2 ст. – іменники – назви неістот. На дошці

записані слова: сніжинка, вовк, ялинка, лисиця, ліс, мороз, сонце, зима, ведмідь, хлопчик

Фізкультхвилинка «Зима прийшла»

Прийшла до нас зима біла, (Діти йдуть один за одним по колу, ступаючи на носочках)

Все пухнастим снігом вкрила: (Продовжуючи ходьбу, плавно розводять руки в сторони)

І дерева, і будинки, (Струшують кистями піднятих вгору рук)

І поля, й луги, й стежинки... (Ходьба гусячим кроком, такі самі рухи кистями біля підлоги)

Сніг кружляє, сніг іде, (Діти підводяться і плавно обертаються навколо себе)

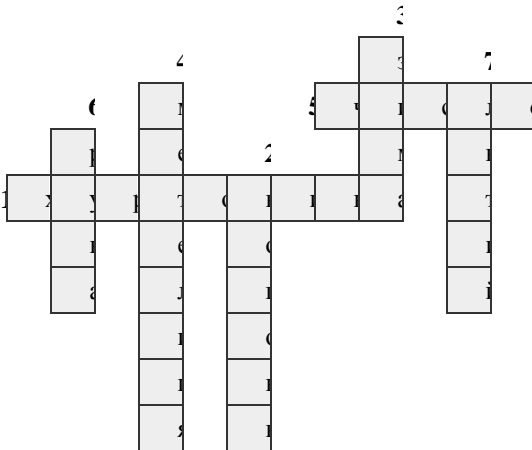
Він несеться, він мете... (Легкий біг із хаотичними махами рук.)

Гарна казка зимова – (Перехід на ходьбу, щоки обхоплені долонями, похитати головою)

Скатертина снігова! (Діти зупиняються і, простягаючи випрямлені руки вперед – у сторони, показують довкола себе)

4. Визначити рід іменників. Кросворд.

1. Розсипала Лукер'я срібні пір'я, закрутила, замела, стала вулиця біла.
2. Іменник, який вживається в однині – не горить, а гасити доводиться.
3. Антонім до слова «літо».
4. Синонім до слова «хуртовина».
5. У іменників воно може бути в однині і в множині.
6. Слово, яке найчастіше серед іменників вживається. Частина тіла людини.
7. Сніг колючий по землі жене вітер: місяць зими.

5. Випишіть іменники і визначте відмінок. (Самостійна робота)

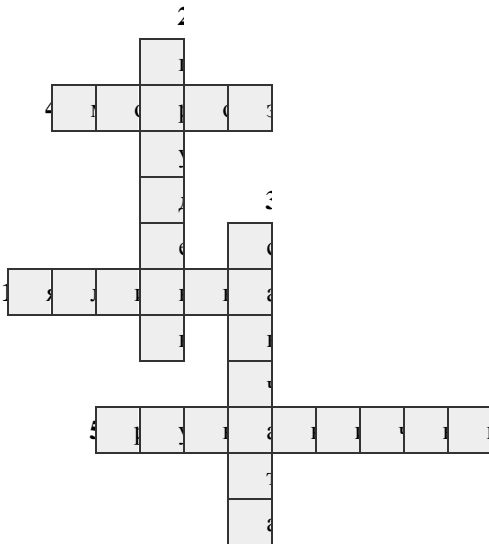
Зима

Дорога біла стелеться,
 І краю їй нема.
 Сніжок мете. Метелиця.
 Прийшла до нас зима.
 Льодком тоненьким скована,
 Спинилася ріка.
 Повита тихим сном вона,
 Весняних днів чека.
 І ліс дріма. Безлистною
 Верхівкою поник.
 Над ним пісні висвистує
 Лиш вітер-сніговик.

6. Перевірка самостійної роботи.

7. Відгадування кроссворду. Визначення числа.

1. Ми купили вішалку з зіркою на маківці, повісили на вішалку не шапки, а іграшки!
2. «Кінець року і початок зими!» – ось так загадку поставили мені. морози і замітали, і сніг на дворі, до нас у гості приходять зима.
3. Вони летять швидше вітру, і я лечу з них на три метри, ось мій політ закінчено, хлоп! м'яка посадка в замет.
4. Хто розфарбував щоки дітям червоний колір взимку, а не влітку? а хто щипає їх за ніс? вгадали? Дід...
5. З овечої вовни тонкої, як гуляти – так одягати, щоб не мерзли п'ять та п'ять.

IV. Підсумок уроку:

– Як називається частина мови, що означає назву предмета ? Наведи приклад іменника. На які питання відповідає іменник? Іменники можуть бути назвами істот і Наведи приклад іменника-назви істоти. Більшість іменників належать до родів, яких? (Чоловічий, жіночий, середній). Наведи приклад іменника середнього роду. Іменники мають числа ... Іменники поділяються на власні та... . З якої букви пишуться власні іменники? Наведи приклад.

– Прекрасно! Хочу вам сказати в кінці –
Ви сьогодні МОЛОДЦІ!

СЕРЕДНЯ Й СТАРША ШКОЛА

Бабенко Надія Сергіївна

*Педагог-організатор Лебединської загальноосвітньої школи I-III ступенів
№ 6 Сумської області*

СЦЕНАРІЙ СВЯТА ДО ТИЖНЯ ЗНАТЬ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Ведучий 1. Ми живемо у суспільстві людському,
Існує багато правил у ньому.
Ти їх виконуй скрізь і завжди,
Тоді unikне людство біди.

Ведучий 2. Жити у великому місті чи маленькому містечку і не знати
правил дорожнього руху неможливо.

Ведучий 1. Надорожчий скарб людини — це її власне життя і здоров'я, а
необережність на вулиці часто призводить до втрати не тільки здоров'я, а й
навіть життя.

Ведучий 2. З кожним роком машин стає все більше, і всі вони кудись
поспішають. Щоб зберегти життя, unikнути неприємних ситуацій на дорозі,
слід знати та дотримуватися правил дорожнього руху, а й іноді нагадувати
своїм рідним про них.

(Виступ учнів із демонстрацією знаків)

1-й учень. Все, що ви побачите,
Все запам'ятайте.

2-й учень. Для життєвої безпеки
Підказок не чекайте.

3-й учень. Щоб не трапилось біди
Пам'ятайте це завжди.

4-й учень. Щоб вас на дорогах нещастя минали,
Потрібно, щоб правила добре всі знали.

5-й учень. Хто дружить із знаками, не знає біди,
Виконуйте правила скрізь і завжди.

6-й учень. Дорожніх знаків сім груп є
Завдання в кожній своє.

1-й учень. Ось трикутників сім'я
Знає все від «А» до «Я».

Дружно скаже – подивись
Небезпека – бережись.

2-й учень. Пріоритету знаків шість
Чи господар ти чи гість

Першочерговість визначають
Про перевагу руху дбають.

3-й учень. А побачиш білий круг
Червона лінія навкруг

Знай, це певна заборона

Тут не місце перегонам.

4-й учень. А це наказові знаки,

Їх потрібно добре знати.

Підкоряйся їм завжди

І уникнеш ти біди.

5-й учень. Інформаційно-вказівні

Розкажуть все тобі й мені.

Вони суворими не є

Та мають значення своє.

6-й учень. На блакитному фоні

Предмети всі знайомі.

Їдальня, джерельце

Знаки сервісу це!

1-й учень. Розшифровку нам несуть

Таблички до знаків.

Вони мають свою суть,

Їх потрібно знати.

2-й учень. Якщо правила вивчаєш,

Про свою безпеку дбаєш,

Певен будеш ти тоді –

Не опинишся в біді.

3-й учень. Хочеш все в житті встигати,

Треба дисципліну мати.

Більше діла – менше слів!

Ось дивись – і все успів.

4-й учень. Знає будь-яка дитина:

Йти не можна, де машини.

Тому Коля і Тамара

Йдуть собі по тротуару.

5-й учень. Тротуари – це доріжки,

Ми по них ідемо пішки.

Всі, хто тротуаром ходить

Звуться просто пішоходи.

6-й учень. По дорозі йдеш до школи,

Не лови ти гав ніколи.

А завжди подумай ти:

Як дорогу перейти.

1-й учень. І ніколи не біжи,

Завжди з розумом дружи.

Про своє життя подбай,

Тому правила вивчай.

2-й учень. Якщо вам потрібно конче

Перейти дорогу –
Перехід і світлофор –
Вірна допомога.

3-й учень. А якщо відсутній знак

Треба нам зробити так:

При дорозі зупинитись

І ліворуч подивитись.

Бачиш, транспорту немає,

До середини рушасш.

Є тут лінія чудова,

Незвичайна, розділова.

Знов на ній ти зупинись

І праворуч подивись.

Як машини всі пройдуть –

Пішоходу – вільна путь.

Ведучий 1. А щоб ви не забували,

Для вас пам'ятку ми склали.

Ведучий 2. Ви уважно прочитайте,

На все життя запам'ятайте!

Пам'ятка:

1. Ходити по тротуарах і пішохідних доріжках, дотримуючись правої сторони.

2. Перед тим, як починати перехід через дорогу, вулицю треба зупинитись і приготуватися до переходу.

3. Перетинати проїжджу частину по назначених пішохідних переходах. Суворо виконувати сигнали світлофора і регулювальника.

4. При відсутності в зоні видимості переходу чи перехрестя переходити дорогу, вулицю, залізничний переїзд треба під прямим кутом до краю проїжджої частини на ділянці, яка вона добре проглядається.

5. Ити, а не бігти через дорогу.

6. Допомогати в переході вулиці тому, хто цього потребує (незрячим, людям похилого віку, малюкам).

7. Стримувати тих дітей, які своєю недисциплінованою поведінкою створюють аварійні ситуації на дорогах.

8. Коли станеш велосипедистом, дотримуйся правил їзди на велосипеді.

4-й учень. Збережи своє життя:

Знай закон від «А» до «Я».

5-й учень. Ти забудь про дискотеки,

Вивчи правила безпеки.

6-й учень. Бо вони як оберіг,

Рятівний закон доріг.

Ведучий 2. Хоч маленький знак дорожній,

Він стоїть не просто так.

Будьте, діти, обережні,
Поважайте кожен знак!

Ведучий 1. Любіть себе та інших поважайте.

Своє життя й здоров'я бережіть.

І правильну дорогу вибирайте,

Якщо до старості бажаєте дожити.

Література

1. Обертинська А. П. Твої дороги [Текст] : дорож. грамота : для дітей мол. шк. віку / Обертинська Анеля Петрівна; худож. О. Ляшук, К. Очерedyкo, Т. Очерedyкo. — К. : Росава-Н, 2008. — 110 с. **2. Радущинська О.** Абетка до школярика-пішоходика / Радущинська Оксана; худож. В. Ярош. — К. : Калита, 2006. — 63 с.

Баранник Наталія Олексіївна

Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Корчова Олена Михайлівна

Асистент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

«БРИНІТЬ-СПІВАЄ НАША МОВА»

(літературно-музична композиція, присвячена Дню української писемності та мови)

Оформлення: святково прибрана аудиторія (портрет Т.Г. Шевченка, вишиті рушники, грона калини, осінні квіти, книжкова виставка авторських студентських поезій, плакати з висловами про мову).

Звучить марш запорозьких козаків.

Виходить козак: «Вельмишановна громадо міста Глухова! Світле свято збрало нас у цій залі. Зібралися шанувальники традицій народних, пісень вільних, мови рідної. І прославимо в цей день рідне слово. Хай у віках живе діло славних рук наших предків і не висихає джерело душ людських і традицій народних! По цьому бути».

Пісня «Я люблю Україну свою» (сл. і муз. А. Матвійчука)

(на екрані демонструються слайди про Україну)[1].

Ведучий 1. Україно... Мила моя Україно! Тихії води і ясні зорі, зелені сади, білі хати, лани золоті пшениці, медовії та молочнії ріки...

Ведучий 2. Україно – розкішний вінок із рути і барвінку, що над ним свіять золотії зорі...

Ведучий 1. Земле Шевченкова! Земле Франкова,

Ниво, засіяна щастям-добром,

Вічна твоя соловейкова мова,

Вічна розмова з Дніпром.

На фоні мелодії «Боже, великий, єдиний» студентка читає «Молитву до мови» К. Мотрич.

Молитва до мови

– Мово! Пресвятая богородице мого народу! З чорнозему, любистку, м'яти, рясту, евшан-зілля, з роси, з дніпровської води, від зорі і місяця народжена!

Мово! Мудра берегине, що не давала погаснути земному вогнищу роду нашого і тримала народ на небесному Олімпі волелюбності, слави і гордого духу.

Мово! Велична молитво наша у своїй нероздільній трійці, що еси Ти і Бог-Людина, і Бог-Віра, і Бог-Надія...Мово, що стояла на чатах коло вітара нашого національного Храму й не впускала туди злого духа скверноти, злого духа виродження, злого духа ганьби та й висвячувала душі козацького роду спасеними молитвами і небесним вогнем очищення, святими водами Божого річища, щоб не змалів і не перевівся нарід той. І множила край веселий, святоруський і люд хрещений талантами, невмирущим вогнем пісень і наповнювала душі Божим сяєвом золотисто-небесним, бо то кольори духовності і Господнього знамення...

...Стаю перед тобою на коліна і за всіх благаю: прости нас, зрішних, і повернися до нашої хати, звідки Тебе було вигнано...

...Прости! Воскресни! Повернися! Возродися! Забуяй віщим і вічним Словом від лісів – до моря, від гір – до степів. Освіти від мороку і освяти святоруську землю. Русь-Україну возвелич! Порятуй народ її на віки!

Ведучий I. Священна Україна... Рідна земля... Ти не можлива без мови!

Ведучий II. Дорогі гості – шанувальники рідного слова! Гостинно запрошуємо на свято традицій народних, пісень вільних, мови рідної!

Студентка читає поезію Д. Білоуса «Мово моя українська».

*Мово моя українська,
Батьківська, материнська,
Я знаю тебе не вивчену –
Не з-за морів покликану,
Не з словників насмикану.
Ти у мене із кореня,
Поле мені наговорена.
В чистій воді смакована,
Болем очей продивлена,
Стуком багать продавлена,
З хлібом у душу всмоктана,
В поті людським намокнута,
З кров'ю моєю змішана,
І аж до скону залишена*

В серці моїм.

Ведучий І. Рідне слово... Скільки в тобі чарівних звуків, животворного трепету і вогню.

Ведучий ІІ. Пригадую рядки:

Мова – краса спілкування.

Мова – як сонце ясне.

Мова – то предків надбання.

Мова – багатство моє.

Ведучий І. А мені рідна мова нагадує гру сопілки...

Гра на сопілці (виконують студенти)

Ведучий ІІ. Мова наша поетична і ніжна, у ній невичерпна криниця багатства.

Ведучий І. Скільки б не звертався до неї, а кожного разу відкриваєш щось нове.

Ведучий ІІ. Про багатство і красу української мови захоплено відгукуються не лише її носії, але й іноземці.

Ведучий І. Послухаймо розмову чотирьох пасажирів, яка відбулася далекого 1916 року у купе поїзда «Львів-Відень».

Інсценізація

Першим заговорив англієць:

1 пасажир. Англія – країна завойовників, мандрівників і мореплавців. Англійська мова – це мова Шекспіра, Байрона, Діккенса, Ньютона, Дарвіна. Безумовно, англійській мові належить світове майбутнє.

2 пасажир. Ні в якому разі, – гордовито промовив німець. – Німецька мова – це мова двох великих імперій, які займають більше половини Європи. Це мова філософії, техніки, армії, медицини, мова Шиллера, Гегеля, Канта, Вагнера, Гете, Гейне. І тому, безперечно, німецька мова претендує на світове панування.

Італієць усміхнувся і тихо промовив:

– Панове, ви обидва не маєте рації. Італійська мова – це мова сонячної Італії, мова музики й кохання. Мелодійною італійською мовою написані кращі твори епохи Відродження, твори Данте, Петрарки, лібрето знаменитих опер Верді, Пуччіні, Россіні, Доніцетті. Тому італійська мова має бути провідною в світі.

Українець довго думав, нарешті промовив:

– Я також міг би сказати, що моя рідна мова – це мова незрівнянного сміхотворця Котляревського, мова геніального Тараса Шевченка. Це лірична мова кращої з кращих поетес світу – Лесі Українки, мова нашого філософамислителя Франка, який вільно володів чотирнадцятьма мовами, у тому числі й названими тут. Нашою мовою звучить понад 300 тисяч народних пісень. Я можу назвати ще багато славних імен свого народу, проте вашим шляхом не піду. Ви ж, по суті, нічого не сказали про багатства своїх мов. Ну, могли б ви

своїми мовами написати невеличке оповідання, у якому б усі слова починалися з однакової літери?

– Ні, ні, ні! Це неможливо, – відповіли в один голос **англієць, німець та італієць**.

– Це у вас неможливо, а нашою мовою це зовсім просто. Назвіть якусь букву, – звернувся він до німця.

– Хай буде буква «П», – сказав **німець**.

– Добре. Оповідання називатиметься

«Перший поцілунок»

Популярному поету Павлу Петровичу Подільчаку поштою прийшло присмне повідомлення: «Приїздить, Павле Петровичу», – писав поважний правитель Підгорецького повіту Полікарп Параскевич.

Павло Петрович поспішив, прибув першим поїздом. Палац Паскевичів привітно прийняв приїжджого поета. Потім під'їхали поважні персони – приятелі Параскевичів. Посадили Павла Петровича поряд із панночкою – премилою Поліною. Поговорили про політику, погоду. Павло Петрович прочитав пречудові поезії. Поліна Полікарпівна пограла прекрасні полонези.

Потім Поліна попросила прогуляться, помилуватися природою...

Порослий напороттю прадавній парк подарував присмну прохолоду. Побродивши по парку, пара присіла під порослим плющем платаном. Посиділи, помріяли, пошепталися, пригорнулися. Прозвучав перший поцілунок.

Прощай, парубоче привілля! Прийдеться поетові приймакувати.

У купе заплодували.

– Нічого собі!

– Оце так мова!

– Геніально!

– Незрівнянно! (німець, англієць, італієць).

Ведучий II. Дійсно, українською мовою можна передати будь-що. Слів вистачить, щоб описати сміх і смуток, всі найтонші й найскладніші почуття та думки, найвищу красу, задовольнити найвитонченіший смак.

Ведучий I. А ще українську мову вважають однією з наймилозвучніших мов у світі. На одній міжнародній конференції було названо три мови, які є найкращими для співу. Серед них – і українська. Послухайте легенду про українську пісню.

Легенда про пісню

Якось Господь Бог вирішив наділити дітей світу талантами.

Французи обрали елегантність і красу, угорці – любов до господарювання, німці – дисципліну і порядок, діти Росії – владність, поляки – здатність до торгівлі, італійські діти одержали хист до музики.

Обдарувавши усіх, підвісся Господь Бог зі святого трону і раптом побачив у куточку дівчинку. Вона була боса, одягнута у вишивану сорочку,

руса коса переплетена синьою стрічкою, а на голові багрянів вінок із червоної калини.

– Хто ти? Чого плачеш? – запитав Господь.

– Я – Україна, а плачу, бо стогне моя земля від пролитої крові й пожеж. Сини мої на чужині, на чужій роботі, вороги знуцаються з дідів та сиріт, у своїй хаті немає правди і волі.

– Чого ж ти не підійшла до мене скоріш? Я усі таланти роздав. Як же зарадити твоєму горю?

Дівчина хотіла вже йти, та Господь Бог, піднявши правицю, зупинив її.

– Є у мене неоціненний дар, який уславить тебе на цілий світ. Це – пісня.

Узяла дівчина-Україна дарунок і міцно притиснула його до серця. Поклонилася низенько Всевишньому і з ясним обличчям і вірою понесла пісню в народ.

Ведучий П.

Мова – це наша світлиця.

Мова – як сонце ясне.

Мова – багатство моє.

Ведучий І. Рідна мова – то безцінне духовне багатство, у якому народ живе, передає з покоління в покоління свою мудрість і славу, культуру і традиції. Рідне слово – невичерпне, животворне і невмируще джерело, з якого ми черпаємо уявлення про навколишній світ, про свою родину, про своє село і місто, про рідний край.

Звучить пісня «Цей край, де я родилась і живу»
(на екрані з'являються краєвиди рідного міста, села)

Слайди «соціальна реклама»

Ведучий І. Так сталося, напевно, тому, що в історії розвитку нашої материнської мови є чимало моментів, які надовго прикрили її своєю чорною тінню...

Презентація зі слайдами

(лектор) Понад тисячу років тому з'явилася наша абетка. Вона, звичайно, мала інший вигляд, аніж той, який ви знаєте. Її укладачем є болгарський священник, учений і просвітитель Кирило разом зі своїм братом Мефодієм. Назвали цю абетку кирилицею. Складалася вона з 43 букв.

Минули століття. Українська мова розквітла, але не надовго...

Так, у 1720 році указом Петра I заборонено книгодрукування українською мовою.

1783 рік – указ Катерини II про заборону викладання української мови в Києво-Могилянській академії – першому вищому навчальному закладі східних слов'ян.

1863 рік – «Валуєвським циркуляром» заборонено навчати українською.

1876 рік – імператор Олександр II підписав Емський указ про заборону друкувати українською мовою.

(студенти читають поезію)

Цареві блазні і кати,
Раби на розум і на вдачу,
В ярмо хотіли запрягти
Її, як дух степів гарячу,
Хотіли вирвати язик,
Хотіли ноги поламати,
Топтали під шалений крик,
В'язнили, кидали за ґрати.
Зробить калікою з калік
Тебе хотіли, рідна мово!

(лектор) Не кращою було мовна ситуація в Україні і на початку ХХ ст.

У березні 1914 року – заборонено святкування 100-річчя від дня народження Т.Г.Шевченка!

З початком I Світової війни Микола II видає указ про заборону української преси.

З 1927р. Україну охоплює сталінський терор.

16 грудня 1934 року, вночі, як терористів було розстріляно групу українських інтелігентів, серед них 17 письменників.

(студенти читають поезію)

А мова не корилася царю,
Ані царю, ані його сатрапам,
З орлом двоглавим стаючи на прю,
Що брав у пазуристі лапи.
Несла устами відданих синів
Мужицьку правду ту, що є жалюча,
Сміялася з ненависних панів,
Бо їхня правда на всі боки гнуча.
Плюндрованій не надавали прав,
Немов на звіра об'явили лови.
Орел впивався в душу, тіло рвав –
Він був безмозкий, хоч і двоголовий.

(лектор) І от початок 60-х років. Знаменита «хрущовська відлига». Вона дала нам багато імен, від яких війнуло подихом вільної людини, гідної своєї мови, своєї землі, свого народу... Василь Стус, Василь Симоненко, Микола Хвильовий.

Проте законодавчої конституційної сили українська мова набула лише 28 жовтня 1989 року з прийняттям Закону «Про мови в Україні».

(студенти читають поезію)

Як давно ждали ми своєї волі слова,

І ось воно співає, бринить.
Бринить - співає наша мова.
Чарує, тішить і п'янить.
Як довго ждали ми . . .
Уклін чолом народу,
Що рідну мову нам зберіг
Зберіг в таку страшну негоду.
Коли він сам стоять не міг (*Олександр Олесь*)

**Дівчата виконують український танок
під композицію «Як у нас на Україні всі лани квітучі»**

Ведучий II. Кожна мова прекрасна і багата. І справді, освічена людина повинна знати іноземні мови, але перш за все – знати, поважати і любити рідну, пишатися, що вона є її носієм. Однак, у житті трапляються різні ситуації з носіями мови.

Ведучий I. І тоді на сторожу мови виходить влучний, іскрометний український гумор, що має тисячолітню історію і зумовлений світоглядом народу. Українські жарти не злостиві, іронічні. Як сказав Лесь Подерев'янський, українці «сміються часто-густо над самими собою, що дуже привабливо і симпатично. І це є ознакою їхньої сили й душевного здоров'я».

Гуморески від П. Глазового.

Наші хлопці

Іде вуйко Хрещатиком –
Приїжджа людина.
Запитує у зустрічних:
– А котра година?
Перехожі пробігають,
Позиркують скося.
Той рукою відмахнеться,
Той відверне носа.
А тут раптом двоє негрів
Вийшли з гастроному.
Один глянув на годинник:
– Зараз чверть на сьому.
Вуйко низько поклонився.
– Дякую, шановні!
Значить, є ще у столиці

Україномовні.

У трамваї

У трамваї повно.
– Что ви за народ?
Впереді слободно, проході вперед!

Ти чево, чувішка, прьосося на носок?
Опупела, что лі? В голове песок?
Нікакіх пойнятії об культурѣ нет.
Убері свой локоть, он же как шкілет.
Дама в полосатом, топай веселей!
Трудно ж протолкаться, как среді джунглей.
Ти, піжон у шляпе, глазом не косі!
Здесь тебе невдобно? Єздяй у таксі.
Да протрі гляделкі, коріш дорогой!
Ти же мне на тухлю лезеш сапогой.
Что ти строіш хаханькі, будто не причом?
Я же тібя спрашую руським язиком!

Так, бува, в трамваї здоровань гука.
А у нього мова, чуєте, яка?
І, либонь, гадає лобуряка той,
Що російську знає так, як Лев Толстой .

Соціальна реклама про українську мову[2].

Ведучий П. Нині Україна святкує своє відродження, а значить – і відродження власної мови.

Ведучий І. Ми – діти великого українського народу, коріння якого сягає глибини віків. Наша мова – вічно молода, барвіста, милозвучна, чарівна, солов'їна, калинова, мелодійна.

Українська пісня «Зелен клен».

Ведучий П. Живе слово... коли воно справжнє, щире – це, дійсно, яесь незбагненне диво. Ним можна насолоджуватися, захоплюватися. Це диво – як розквітлий яблуневий сад, який відразу бере тебе в полон усього до останку....

Ведучий І. Знаймо і цінуймо Слово!

Ведучий П. Бережімо мову!

Ведучий І. Мова – державна перлина,
Нею завжди дорожїть!

Ведучий П. Без мови немає країни
Мову, як матір, любїть!

Музична композиція «Моя Україна, моя Батьківщина»[3].

(під час останнього приспіву на сцену з блакитно-жовтими стрічками виходять усі учасники літературно-музичної композиції).

Література:

1. <https://www.youtube.com/watch?v=HgXFLyXre68>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=gwvToV5YWuI>
3. https://www.youtube.com/watch?v=LdA4S9p8h_0&app=desktop

Вербицька Світлана Миколаївна

Студентка 53-У групи факультету філології та історії

Глухівського національного педагогічно університету ім. О. Довженка

Урок української літератури в 11 класу

Тема: «Я (Романтика) – новела про добро і зло в житті людини та в душі. Проблема внутрішнього роздвоєння людини між гуманізмом і обов'язком».

Мета: розкрити зміст присвяти, символічність образу матері, визначити проблематику твору, охарактеризувати образ ліричного героя; розвивати уміння зв'язного мовлення; виховувати в учнів етичні цінності, гуманізм.

Тип уроку: урок-дослідження

Обладнання: портрет М. Хвильового, плакат «Проблеми новели «Я (Романтика)», схема-опора «Образи новели».

Епіграф: Errare humanum est. Людині властиво помиляться.

Латинське прислів'я

Хід уроку

I. Актуалізація опорних знань

1.1 Поетична хвилинка

Є вищий суд

Пориви невгамовності людської!

Як неблаганно постає: хто ти?

Мов хрест важкий, – жорстокий виклик долі.

Він невисокий, та стрункий,

І хтось йому шепоче: – Хвильовий,

Спини нестримність Слова і руки –

І голос твій ніколи не зів'яне...

– Та як ти міг!

Та як ти тільки міг?!

Таке ось, не продумавши, сказати.

Як плаче Правда – не писати гріх,

Та й як мовчати, коли в горі Мати. –

Є вищий суд незнищених сумнів,

Є віщий суд землі своєї, роду,

Є вічний суд життя – все інше тлін.

Все інше змито у пусту породу.

Вернутися дано звідтіль не всім,

Не всім судилося смерть перебороти.

Він чистоту свою нам заповів,

Постав, як присуд нищості й підлоти.

1.2 Слово вчителя

У чому трагедія самого письменника? Життєлюб – і закінчив життя самогубством? Чи не складнощі і суперечності уподобань, мрії, любов до правди і фанатичної віри в комуну і любові до України привели до

фатального кінця? Аналізуючи біографію письменника, доходимо до висновку, що він не пережив роздвоєності власної душі. Цей мотив є наскрізним у новелі «Я(Романтика)».

II. Повідомлення теми, мети, мотивації навчальної діяльності

2.1 Оголошення теми уроку вчителем

Темою нашого уроку є: «Я (Романтика) – новела про добро і зло в житті людини та в душі. Проблема внутрішнього роздвоєння людини між гуманізмом і обов'язком.

2.2 Робота в зошитах

Запишемо тему уроку – «Я (Романтика) – новела про добро і зло в житті людини та в душі. Проблема внутрішнього роздвоєння людини між гуманізмом і обов'язком.

2.3 Повідомлення мети уроку

Під час уроку ми розкриємо зміст присвяти, символічність образу матері, визначимо проблематику твору, охарактеризуємо образ ліричного героя.

2.4 Робота з епіграфом

Давайте звернемося до епіграфу, який розміщений на дошці. Ним стало латинське прислів'я: «Errare humanum est - Людині властиво помилятися».

Поміркуймо над проблемним питанням: чому людина має право на помилку? Остаточні висновки зробимо на підсумковому етапі уроку.

III. Дослідження матеріалу учнями

3.1 Повідомлення вчителя

Уперше новела «Я (Романтика)» була надрукована в альманасі «Гарт» у Харкові 1924 року. Яким був цей час для України? Відповідь на це питання нам дасть учень-історик, який спробує сформулювати тему даного твору

3.2 Повідомлення учня-історика

Орієнтовний текст повідомлення

10 березня 1919 року, у розпал громадянської війни, більшовиками була проголошена самостійна Українська Соціалістична Радянська Республіка (УСРР; у подальшому – УРСР) зі столицею в Харкові. До складу УРСР були включені губернії Новоросії, західна частина колишньої Облaсті Війська Донського.

Під час військових дій території південних губерній неодноразово переходили з рук в руки. Катеринославська губернія і Приазов'я деякий час перебували під контролем Селянської повстанської армії Нестора Махна, деякий час під контролем Армії Денікіна.

Навесні 1919 року північні губернії стали ареною боїв громадянської війни. У результаті наступу військ були зайняті Донбас, Катеринослав, Харків та Одеса. 31 серпня ними було взято Київ, уряд Петлюри перемістився до Вінниці, а потім – до Кам'янка-Подільського. Сільська місцевість Приазов'я та і Катеринославської губернії перебувала під владою загонів Нестора Махна. До осені 1919 наступ білих втратив силу і східна

частина України знову потрапила під владу більшовиків. До грудня 1919 на більшій частині території України була встановлена влада УРСР.

Темою новели є зображення громадянської війни як одного з найтрагічніших явищ в історії України, адже в основі війни лежить руйнація, нівелювання родинних зв'язків, братовбивство. Автор засвідчив, як генетичні, вроджені риси людяності, добра, любові до матері розчиняються в патологічному відчутті відданості примарним ідеалам комуні.

3.3 Виступ-дослідження групи «Літературознавці»

Орієнтовний текст виступу-дослідження групи «Літературознавці»

Ми, група «Літературознавці», дослідила історію написання новели, походження назви, визначила жанр твору, з'ясувала, чому автор присвятив новелу творові М.Коцюбинського "Цвітові яблуні".

У грудні 1923 року у Київському театрі ім. Т.Г.Шевченка у холодному нетопленому залі зібралася кількатисячна аудиторія. Цього дня читав свої твори М.Хвильовий. Він вийшов на сцену і глухо прочитав: «Я (Романтика)». Квітові яблуні». В залі раптом запахло весною, сонячний промінь людських посмішок сяйнув рядами...

Та коли автор дочитав останні рядки новели, над аудиторією зависла свинцева тиша. Згодом цей твір почали критикувати. Героя осуджували, але не тому, що той убивав матір, а що вагається і сумнівається перед цим, не вміє «витравити з себе почуття милосердя, співчуття, жалю».

– Що можна зазначити про назву твору? Як вона виникла?

Сама назва сигналізує про два смислові пласти тексту: «Я» – у центрі уваги перебуває світ оповідача, «Романтика» – романтичне осмислення буття та його проблем. «Я» означає «мій власний, відмінний від інших світ», а друга назва уточнює простір цього внутрішнього світу. Ним виявляється «романтика», яка в результаті зводиться до трагедії людської особистості.

За філософським словником, романтика – героїка, підйом, пафос боротьби і звершень. Тому назву ще можна прочитати так: людина у період підйому, героїчної боротьби і звершень.

– Чому твір має таку незвичайну присвяту «Цвіту яблуні»?

«Я (Романтика)» присвячено новелі «Цвіт яблуні» М. Коцюбинського, причому саме новелі, а не письменникові. «Цвіт яблуні» розповідає про душевні страждання митця, який, спостерігаючи смерть власної дитини, переживає психологічне роздвоєння. Як і у «Цвітові яблуні», у новелі «Я» на першому плані перебуває внутрішній світ особистості, а також мотив роздвоєння людської особистості, подвійне сприйняття світу героєм.

– Який літературний жанр називаємо новелою?

Новела – це невеликий за обсягом прозовий епічний твір про незвичайну життєву подію з несподіваним фіналом, сконденсованою та яскраво вимальованою дією. У психологічній новелі увага звертається не на події, а на свідомі чи підсвідомі порухи душі, на думки й емоції.

– Якою є композиція новели «Я (Романтика)»?

Новела складається із ліричного вступу і трьох розділів, упродовж котрих змінюється ставлення головного героя до факту вбивства: у першому розділі убивство як явище й особиста причетність до нього є джерелом мук і душевних страждань героя; у другому розділі герой постає людиною без сумнівів і без вагань (влада над життям інших приносить йому майже фізичне задоволення); третя частина новели – ілюстрація того, як саме реалізуються доктрини, що відкидають загальнолюдські цінності, природні синівські почуття.

3.4 Літературна гра «Упізнай героя новели «Я (Романтика)».

А зараз спробуйте за даними цитатами з'ясувати героїв новели.

А) *«...Розвалився на широкій канапі вдалі від канделябра, і я бачу тільки білу лисину й надто високий лоб...»* (Доктор Тагабат)

Б) *«Сидить праворуч мене з розгубленим обличчям і зрідка тривожно поглядає на доктора... Нервово переходить з місця на місце й усе поривається щось сказати»*(Андрюша)

В) *«Мені видно лише його трохи безумні очі, але я знаю:— у ... — низенький лоб, чорна копа розкуйовдженого волосся й приплюснутий ніс...».* (Дегенерат)

А що ми можемо про них дізнатися зі слів ліричного героя, безіменного чекіста, так званого «Я», нам розкажуть група Психологів.

3.5 Виступ-дослідження групи «Психологи»

Орієнтовний текст виступу-дослідження групи «Психологи»

Учень 1. Доктора Тагабата Я називає своїм «звірячим інстинктом», в ньому втілене все жорстоке. Автор звертає увагу на такі деталі портрета доктора, як «надто високий лоб» і його шалений цинічний регіт, від якого герою здається, що він іде в «холодну трясовину». Герой твору розмірковує: *«Цей доктор із широким лобом і білою лисиною, з холодним розумом і з каменем замість серця, це ж він і мій безвихідний хазяїн, мій звірячий інстинкт».* Доктор не має в душі нічого людського: він радіє проявам гніву Я на Андрюшу (*«Так його! – і покотив регіт по пустельних лабіринтах княжих кімнат»*), цинічно знущається з нього, коли той розгубився, побачивши серед арештованих свою матір (*«регіт грохотом покотився, бухнувся об стелю і пропав. То доктор Тагабат: «Мамо»?! Ох ти, чортова кукло! Сісі захотів?»*).

Учень 2. Дегенерата герой називає *«сторожем своєї душі».* Цей персонаж нагадує каторжника, кримінального злочинця. Промовисті портретні деталі – «низенький лоб, дегенеративна будівля черепа» – свідчать про відсутність будь-якого інтелекту. Тому дегенерат і мовчить протягом усього твору. Мовчки й віддано цей *«вірний пес революції»* виконує, мов автомат, свої обов'язки: розстрілює і стежить за порядком. *«Він, цей дегенерат, завше був солдатом революції і тільки тоді йшов із поля, коли танули димки й закопували розстріляних».*

Учень 3. Третій член трибуналу, Андрюша, може здатися позитивним персонажем, адже діяльність товаришів розцінює як *«що так не чесно, що так комунари не роблять»*. Він просить Я відпустити його на фронт, бо *«цей наївний комунар буквально не знає, навіщо ця безглузда, звіряча жорстокість»*. Однак він таки підписує постанови про розстріл, а те, що його підпис нагадує *«незрозумілий, зовсім химерний, як хетейський ієрогліф, хвостик»*, не змиває з нього гріха. Він – втілення «кволої волі». Деталі зовнішності це підкреслюють: *«розгублене обличчя, тремтячий і непевний голос»*.

Учень 4. Мати – найрідніша, ніжніша особистість у душі головного героя. Саме тому герой, побачивши матір серед арештованих, відчуває, що схопили другий кінець його душі: *«...До материнної хати, аби ковтнути свіжого повітря добра, постіпає морально спустошений після розстрілів син. Її сумне обличчя з'являється перед ним у хвилини жорстокості як докір совісті:*

*І в той же момент раптом переді мною підводиться образ матері.
...Розстрілять»???»*.

Я продовжує вагатися, коли веде матір на розстріл: ніжність до неї жене від себе образ загірної комуні. Не хочеться вірити, що син уб'є свою матір, але Я перестає розрізняти реальність і галюцинацію, здавлює собі голову і переконує, що мусить так зробити. Мати викликає у героя переважно тактильні асоціації: він відчуває дотик її рук, тепло тіла, а також мати асоціюється із запахом м'яти.

3.6 Коментар учителя

Герої новели втратили людську подобу. Їхня совість залита алкоголем: доктор Тагабат і дегенерат постійно п'ють. А ліричний герой тамує страх і втому, приходячи до матері. Я, як окремої особистості, не існує, він – сума характеристик інших героїв. Усі вони втілюють ту чи іншу частину його роздвоєної душі.

3.7 Робота з логічною схемою «Образи новели»

Доктор Тагабат - «звірячий інстинкт,

«Я»Дегенерат – «сторож душі»

Андрюша – «втілення кволої волі»

Мати – втілення совісті, основа життя

Отже, образ матері – це символ життя, як мірило цінності того, що робить не тільки головний герой. Образ матері постає як докір совісті, як попередження про антигуманну сутність того, що робилося іменем революції.

3.8 Бесіда за запитаннями

– У ліричному вступі йдеться про дві великі любові «Я». Назвіть їх.

(Мати і «загірна комуні», символ «прекрасного майбутнього», за яке бореться герой).

– Чи був вибір «Я» свідомий? Чи легко він дався ліричному героєві? Доведіть на прикладі першої частини, що в ньому ще не вмерло все людське.

(Я вважає, що виконує важливу місію. Однак інтуїтивно відчуває, що його волею хтось керує, він не бачить виходу. Герой розривається між почуттям і обов'язком, тому образ матері то наближається, то віддаляється від нього. Саме наодинці з матір'ю «Я» запишається собою, проте йому важко зізнатися в цьому).

– Як ви розумієте фразу: *«Шість на моїй совісті? Ні, це неправда. Шість сотень, шість тисяч, шість мільйонів – тьма на моїй совісті!»*? Чому після цих слів герой здавлює голову? Як розуміти зміст наступної фрази: *«Але знову переді мною проноситься темна історія цивілізації, і бредуть народи, і віки і сам час...»*?

(Герой усвідомлює, що він не просто вбиває конкретних людей, а знищує їхніх ненароджених потомків. Це відкриття вражає його як людину. Однак за мить він знаходить собі виправдання, адже вважає себе вершителем історії).

– Які зміни відбулися в душі й поведінці героя у другій частині? Що прогресує – гуманізм чи фанатизм? Знайдіть приклади, що свідчать про його цинізм і садизм.

(Ліричний герой «входить у роль». Йому подобається місія вершителя людських доль та історії. Як Тагабат, він смакує, що через дві години знищать групу черниць. Слово «розстрілять» промовляє рішуче.)

– Який момент у цій частині кульмінаційний? Чи можна було спрогнозувати, як вчинить герой з матір'ю?

(«Я» вражений, що побачив серед черниць свою матір: «у тривозі метнувся вбік», «почуваю, що от-от упаду», «мені дурно»). Проте слова Тагабата повертають його до реальності: *«Нікому, ніколи й нічого не говорити, як розкололось моє власне "Я"»*. У героя є ще можливість врятувати себе і свою матір. Але читач здогадується, яким буде вибір, адже Я йде «в нікуди»).

– Початок третьої частини – це ще одна можливість зробити інший вибір. Чому герой робить його на користь ідеї? Можливо, це страх бути знищеним?

(Ні, вибір свідомий: *«це була єдина дорога, до загірних озер невідомої прекрасної комуни»*).

– Прокоментуйте сцену вбивства. Чи можна виправдати героя?

(Убивство здійснюється у пориві «якоїсь неможливої радості. *«...Після вбивства Я «дико озирнувся». Він цілує тіло, але залишає його не похованим... Потім цілком віддається волі «сторожа душі» і йде назустріч канонад»*. Убивши матір, герой повністю помирає духовно.)

– Яка ж ідея твору? (Ідею можна виділити через Біблійні Заповіді: Шануй отця і матір твою – дивлячись, хто вони; Не убивай – дивлячись кого).

3.9 Виступ-презентація міні-проекту «Проблематика твору»

Група виділила такі ключові проблеми новели «Я (Романтика)»:

1) добра і зла;

- 2) любові й ненависті;
- 3) совісті;
- 4) жорстокості й милосердя;
- 5) фанатизму та гуманності.

М.Хвильовий по-новому розкрив перед читачем споконвічну суперечку між добром і злом в житті та душі людини, розкрив проблему внутрішнього роздвоєння людини між гуманізмом й обов'язком. Ситуація в новелі М.Хвильового трагічна, бо персонаж сам мусить обрати добро чи зло, шлях людяності, гуманізму, усепощення чи стежку служіння абстрактним ідеалам. Шлях його вибору дуже тяжкий, тому в центрі авторської уваги і є душа героя, її страждання, розгубленість, беспорядність.

Я називає себе справжнім комунаром, водночас усвідомлюючи, що робота, яку виконує він і його трибунал – це *«чорне брудне діло»*. Але виходу не бачить. І врешті приходить момент, коли в розколі на людину і звіра переміг звір.

3.10 Довідка вчителя

У новелі М. Хвильовий аналізує одну з основних проблем часу – гуманізму й фанатизму – *«Тоді я у млості, охоплений пожегаром якоїсь неможливої радості, закинув руку за ший своєї матері і притиснув її голову до своїх грудей. Потім підвів маузера й нажав спуск на скроню»*. Письменник підводить нас до висновку, що фанатична відданість ідеї несе тільки зло, убиває почуття справедливості, розуміння добра і правди.

3.11 Виступ-дослідження групи «Естети»

Про символіку твору нам розкажуть естети, які навчилися бачити у творах не лише відображення певних ідеалів, а й витвір мистецтва.

1.Мотив ночі, тьми

Мотив ночі, тьми увиразнює враження про чорну, диявольську роботу трибуналу комуни.

2.Мотив грози, грому, вибухів

Мотив грози і схожої на неї канонади звучить протягом усього твору, що створює враження неминучості катастрофи. Можливо, за задумом автора, ця гроза повинна була стати для «Я» очисною, але після грози не прояснилося небо і не сталося очищення душі.

3.Мотив безвиході, пустоти.

Мотивом безвиході автор наголошує на моральній дезорієнтації не тільки персонажа, а й усього суспільства.

4.Мотив нереальності, галюцинації, фантому.

Цей мотив підводить нас до висновку: у світі, керованому більшовиками, непотрібною галюцинацією стали доброта, ніжність, людяність, які втілює образ матері.

5.Запаховий образ м'яти.

Запах м'яти супроводжує образ матері. Він протиставлений у тексті запаху смерті, який став звичним для доби революцій і громадянської війни.

IV. Підсумок уроку.

4.1 Міні-висновки кожної з груп

Давайте ж спробуємо вяснити, у чому художня цінність новели «Я (Романтика)»?

Літературознавці. Оригінальна композиційна будова новели не тільки забезпечує розгортання сюжету, а й допомагає передати внутрішню боротьбу ліричного героя. Наприклад, можна простежити, як місце подій впливає на психічний стан героя.

Психологи. На прикладі ліричного героя, так званого «Я» автор показав, як генетичні, вроджені риси людяності, добра, любові до матері розчиняються в патологічному почутті відданості ефемерним ідеалам комуні. М. Хвильовий майстерно відобразив психологію Добра і Зла.

Експерти. Новела «Я (Романтика)» має повчальний зміст. М. Хвильовий засвідчив, що на ріках невинної крові не могло постати гуманне суспільство.

Естети. Багатою є новела на художні деталі, які допомагають розкрити внутрішній світ персонажів. Наприклад, інтер'єрні, портретні і психологічні деталі.

4.2 Робота з епіграфом

Давайте дамо відповідь на проблемне запитання: чи має людина право на помилку? (На мою думку, людина має право на помилку, проте якщо це зрада, вбивство, звичайно, таке пробачити неможливо.).

V Домашнє завдання

1. Написати твір-роздум на тему: «Конфлікт фанатизму і людяності у новелі М. Хвильового "Я (Романтика)"» (творчий рівень); 2. Уміти аналізувати образи-персонажі твору (для всіх).

Література

1. Немченко І. Ю. Композиція та сюжет новели М. Хвильового «Я (Романтика)» // Наша школа. – 1997. – 3. – С. 55 – 57. **2. Ставицька Л.** Лінгвостетичний аналіз новели М. Хвильового «Я (Романтика)» // Дивослово – 1998. – №11. – С. 10–12. **3. Українське слово:** Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст. / Упорядники Яременко В., Федоренко Є.: У 3 кн. – Кн. 2. – К., 1994. – 688 с.

Гоголь Наталія Валеріївна

Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Урок української літератури в 6 класі

Тема: «В. Нестайко «Гореадори з Васюківки». Пригодницький захоплюючий сюжет твору».

Мета: ознайомити учнів із життєвим і творчим шляхом письменника, розпочати аналіз пригодницького твору, виявити ідейно-тематичну спрямованість художнього твору, особливості назви;

розвивати навички виразного читання, вміння толерантно і аргументовано доводити свою думку, відстоювати власну позицію;

виховувати почуття пошани до творчості В. Нестайка, оптимізм, активну життєву позицію.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань і формування на їх основі умінь і навичок.

Обладнання: презентація «Всеволод Нестайко», відеоматеріали, словник літературознавчих термінів.

Хід уроку

I. Актуалізація опорних знань

1. Вступне слово вчителя.

- Чи траплялися з вами цікаві пригоди? Чи можна за ними написати художній твір?
- Чи подобається вам пригодницька література? Чим саме?
- З якими творами цього жанру ви ознайомлені?
- Назвіть письменників зі світової літератури, які писали пригодницькі твори? (Д. Дефо, Ж. Верн, Марк Твен і ін.)
- Що вирізняє пригодницьку літературу з-поміж іншої?
- Отже, пригодницьким творам характерне відтворення несподіваних випадків, цікавих пригод.

II. Повідомлення теми, мети уроку, мотивація навчальної діяльності

2.1. Коментар учителя

- Сьогодні на уроці ми дізнаємося про життєвий і творчий шлях письменника, який був майстром пригодницьких творів. Щоб дізнатися хто це, нам потрібно переглянути невеличке відео-повідомлення. Увага на екран!

2.2. Перегляд відеоролика

2.3. Бесіда на основі попередньо сприйнятої інформації

- То про кого ви дізнались із відеоролика?
- Пригадайте, що ви знаєте про життя і творчість В. Нестайка.
- Які твори митця ви читали у початкових класах?
- Чи сподобались вам твори письменника? Чим саме?

2.3. Оголошення теми, мотивація навчальної діяльності.

- Сьогодні на уроці ми розглянемо життєвий і творчий шлях В.З. Нестайка, дізнаємося, які враження із власного дитинства допомогли письменникові створити геніальний твір «Гореадори з Васюківки»; спробуємо розібратися в ідейно-тематичній спрямованості художнього твору.

2.4. Робота у зошитах

- Запишіть число, класна робота і тему уроку: «В. Нестайко «Гореадори з Васюківки». Пригодницький захоплюючий сюжет твору» (*учні роблять записи у зошитах*).

III. Засвоєння нових знань і формування на їх основі умінь і навичок

3.1. Робота з портретом

(Слайд № 1 презентації «Всеволод Нестайко»)

- Уважно погляньте на портрет Всеволода Зіновійовича Нестайка. Що ви можете сказати про цю людину?
- Які риси характеру, на вашу думку, притаманні цьому чоловіку?
- Як ви думаєте, яким він був у дитинстві?

3.2. Випереджальне завдання

- Зараз я розкажу вам про життя і творчу спадщину В.З. Нестайка, ви уважно слухайте, а потім дайте відповідь на запитання: що спонукало письменника взятися за перо і у дорослому віці знову поринути у дитинство?

3.3. Розповідь учителя

Всеволод Зіновійович Нестайко належить до покоління, чие дитинство зруйнувала війна. Дитячі згадки письменника залишили згадку не лише про війну...

Народився В. Нестайко 30 січня 1930 року у місті Бердичеві Житомирської області. Батька хлопчик майже не пам'ятав. Йому було чотири роки, коли прийшла звістка про те, що тато загинув за кордоном, виконуючи державне завдання. Всеволод пригадує лише те, як батько частував його смачними цукерками у прощальний вечір, а мама повела його і сестричку в цирк, щоб хоч якось розрадити після татового від'їзду.

Про Бердичів хлопчик майже нічого не пам'ятав, окрім страшного голоду тридцять третього. Рятуючись від страшних подій, сім'я переїхала до Києва, де жила мамина сестра з чоловіком. Із того часу Київ став рідним містом для них.

(Слайд № 2 презентації «Всеволод Нестайко»)

Мати письменника – Марія Іванівна Довганюк, була вчителькою словесності. Саме вона привила синові любов до літератури. Ще у 3–4 роки мама читала маленькому Всеволодові оповідання А. Чехова «Ванька Жуков» і через це, як стверджує митець, він полюбив Чехова на все життя. Але улюбленим письменником В. Нестайка був Г. Х. Андерсен. Творчість данського казкаря стала другим чинником, який вплинув на вибір роду діяльності В. Нестайка у дорослому віці.

У дитинстві Всеволод був дуже хворобливим хлопчиком. Не було, здається, такої хвороби, якою б він не перехворів. Мама вчителювала і не могла постійно сидіти біля сина. Доводилось зачиняти його самого вдома, а тому дитинство Всеволода було пов'язано із самотністю. Сидів хлопчик у коридорі під дверима і вслухався в жакливу тишу, малюючи в уяві різних потвор і чудовиськ. Потім починав гірко плакати, але його ніхто не чув. Та щоб не лякатися від жакливих картин, що виникали у його уяві, почав вигадувати смішні історії. Отак і змагалися між собою жахи і веселі дотепи.

Потім було навчання у школі. І знову, як згадував письменник, він залишився сам, але самотність уже змінилася на самотійність. На одному із уроків у першому класі надокучило Всеволодові сидіти, він неквапливо підвівся з місця і пішов собі між партами.

- Ти куди? – здивовано запитала Ліна Митрофанівна.

- Нікуди. Я просто гуляю. Мені казала мама, що сидіти довго на одному місці не можна.

Отак і розпочалися пригоди В. Нестайка, які супроводжували його все життя.

Багато професій змінив письменник. Він був і столяром, і слюсарем, і візником, і репетитором. Та найбільшу втіху Всеволод Зіновійович отримував від спілкування із маленькими читачами, які часто зізнавалися письменникові, що брали до рук його книги, коли залишаються самі вдома.

Літературна діяльність В. Нестайка була пов'язана з роботою у журналах «Дніпро», «Барвінок», видавництві «Молодь», де було надруковано його першу книжку «Шурка і Шурко». (Слайди № 3-4 презентації «Всеволод Нестайко»).

Одна за одною були написані повісті, оповідання для дітей: «В країні сонячних зайчиків», «Пригоди Робінзона Кукурузо», «Незнайомець з тринадцятої квартири», «Пригоди близнят-козенят», «Тореадори з Васюківки», «П'ятірка з хвостиком» та багато інших. Головними героями цих творів були дотепні, жваві, веселі, розумні, кмітливі, сміливі маленькі герої в різних життєвих ситуаціях, часом і драматичних, і зовсім химерних, сфантазованих.

За свою плідну діяльність В. Нестайко отримав чимало нагород. (Слайд № 5 презентації «Всеволод Нестайко»).

16 серпня 2014 року серце В. Нестайка перестало битися. Поховано письменника у м. Києві.

3.4. Бесіда

- То що спонукали В. Нестайка знову поринути у світ дитинства у своїх художніх творах?

- Що ви дізналися про письменника? Яким було його дитинство? Ким працював В. Нестайко? З якими журналами пов'язана літературна діяльність митця? Які твори написав В.З. Нестайко для дітей?

3.5. Робота в зошитах

- Попередньо ми говорили про те, що Всеволода Нестайка називають майстром пригодницького жанру. Давайте звернемось до літературознавчого словника і дізнаємось, який твір називається пригодницьким.

Пригодницький твір – твір, у якому зображені непередбачені, несподівані події, випадки, що трапляються з героями під час подорожі, мандрівки і часто пов'язані з ризиком (*учні записують визначення у термінологічні словнички*).

- Твір «Тореадори з Васюківки» є пригодницькою повістю, тому нам необхідно з'ясувати, що називається повістю.

Повість – великий за обсягом епічний твір, у якому детально розповідається про одну або кілька подій одного чи кількох головних героїв протягом досить тривалого часу (*запис визначення у термінологічні словнички*).

3.4. Робота з текстом художнього твору

3.4.1. Повідомлення вчителя.

- Персонажами пригодницьких творів, як правило, виступають діти. Погляньте на екран і скажіть, якими вони є? (*перегляд фото із зображенням дітлахів*).

- Тепер спробуємо дізнатися, якими їх зображує В. Нестайко у творі «Тореадори із Васюківки». Перед тим, як перейти до читання повісті, відзначу, що композиційно твір складається з трьох основних частин: «Надзвичайні прогоди Робінзона Кукурузо та його вірного друга і однокласника Павлуші Завгороднього в школі, дома та на безлюдному острові поблизу села Васюківки», «Незнайомець з тринадцятої квартири, або Злодії шукають потерпілого», «Гасниця трьох невідомих, або Повість про те, як сварилися Іван Васильович з Павлом Денисовичем і що з того вийшло», кожна з яких поділяється на розділи.

3.4.2.Словникова робота.

- Як ви вважаєте, кого називають тореадорами? (Учасників кориди – бою з биками).
- У якій країні світу популярна корида? (Корида популярна в Іспанії).
- Які якості притаманні тореадорам?
- Чому В. Нестайко називає своїх героїв тореадорами?

3.4.3. Виразне читання художнього твору.

3.4.4. Бесіда за прочитаним.

- Як враження ви отримали від прочитання художнього твору? Хто є головними героями повісті? Що ми дізналися про них із твору? Який епізод вам найбільше сподобався? Навіщо хлопці рили метро? Чим закінчилися наміри Яви і Павлуші провести метро під свинарником? Знайдіть і зачитайте уривок у тексті. Яким чином хлопці стали тореадорами? Чим закінчилося їхнє тренування з Констрибуцією? Знайдіть уривок в тексті і зачитайте. Як хлопці познайомились із Собакевичем? Як діти поставилися до злочинця, який вкинув щеня у колодязь? Про які риси характеру Яви й Павлуші свідчить те, що вони врятували Собакевича? Як хлопчачки ставляться до льохи Манюні, до корови та цуценяти Собакевича? Про які риси характеру говорять вчинки дітей? Знайдіть і зачитайте опис зовнішності діда Варави. Які деталі опису викликають у вас усмішку? Які кумедні слова у своєму мовленні використовує дід Варави? Знайдіть і зачитайте. Чи можна зазвати Яву і Павлушу справжніми друзями, фантазерами, розбишаками, рятувальниками і винахідниками? Доведіть свої думки.

3.4.5. Використання окремих елементів аналізу ідейно-тематичного змісту художнього твору.

- Визначимо тему та ідею повісті.

Тема: зображення різноманітних пригод хлопців, які потрапляють у цікаві і захопливі пригоди.

Ідея: возвеличення дитячої кмітливості, винахідливості.

- Спостерігаючи за вчинками цих малих бешкетників, ми, можливо, впізнаємо в них самих себе, своїх знайомих. Хлопці вчать нас цінувати той прекрасний світ дитинства, який кожен із нас прожив.

IV. Підсумок уроку

4.1. Гра «Знайди правильну відповідь»

- Зараз ми перевіримо, чи уважними ви були на уроці. Я пропоную зіграти у гру, правила якої є дуже простими: я зачитуватиму вам запитання і декілька варіантів відповідей. Ваше завдання – уважно слухати і, якщо звучатиме правильна відповідь, плеснути у долоні.

1. Коли дід сварився на Ванька, то називав його: волоцюгою, *хуліганом*, пройдисвітом.

2. Старий хотів, щоб хлопці: вирвали бур'ян за клунею, пропололи городину, *вилізли з ями*.

3. Хлопці під свинарником хотіли провести метро, як у: *Києві*, Харкові, Полтаві.

4. Станціями метро повинні були стати: «Город» і «Сад», «Дід» і «Баба», «Клуня» і «Крива груша».

5. Батько у Яви був: баяніст, столяр, *скрипач*.

6. Матір у Яви: *ланкова кукурудзозоводів*, фермер, вчителька.

7. Характер у Яви був наче: камінь, крига, *сталь*.

8. Іван і Павло побилися через: *кандидатуру на бій корови*, дурниці, помсту.

9. На килимку «тореадорів» було вишито троє: биків, коней, *цуценят*.

10. Новим другом хлопців став: *Собакевич*, Шарикович, Сіркович.

4.2. Мікрофон.

- Висловіть ваші думки з приводу того, якими ви уявляєте справжніх друзів.

4.3. Заключне слово вчителя

- Отже, сьогодні на уроці ми мали можливість ознайомитися із життєвим і творчим шляхом відомого майстра пригодницького жанру – Всеволода Нестайка. Ми розпочали аналіз одного із найвідоміших його творів – повістю «Тореадори з Васюківки», у якому яскраво виражені найхарактерніші риси пригодницької літератури. Також ми дізналися про пригоди двох справжніх друзів-бешкетників. На наступних уроках ми продовжимо дізнаватися про інші цікаві пригоди Яви і Павлуші.

V. Оголошення і коментар домашнього завдання.

Література

1. **Авраменко О. М.** Українська література : підруч. для 6 кл. загальноосвітн. навч. закл. / О. М. Авраменко – К. : Грамота, 2014. – 264 с.

2. **Українська література** 5–9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (за новим державним стандартом).

3. **Нестайко В. З.** Тореадори з Васюківки: трилогія про пригоди двох друзів;

нова авт. ред. з новими епізодами / В. З. Нестайко; передм. В. Нестайка; худож. А. Василенко. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2004. – 543 с.

Гричаник Наталія Іванівна

Аспірант кафедри української мови, літератури та методики навчання факультету філології та історії Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Тема: Елеонор Портер «Полліанна». Щирість, мужність і оптимізм героїні твору, її вплив на життя міста

Мета дидактична: продовжити роботу над текстом роману Е. Портер «Полліанна», розкрити щирість, мужність та оптимізм дівчинки Полліанни, простежити її вплив на життя міста;

Мета розвивальна: розвивати усне зв'язне мовлення, логічне мислення; вміння виділяти головне з прочитаного та робити правильні висновки, висловлювати судження на основі прочитаного і посилатися під час відповіді на цитатний матеріал;

Мета виховна: виховувати оптимізм, позитивне світосприйняття, щирість, відкритість у стосунках, доброзичливість

Тип уроку: урок поглибленої роботи над текстом твору

Обладнання: малюнки учнів, порівняльна таблиця «Будинок тітки Поллі»

Зміст уроку

I. Актуалізація опорних знань учнів

1. Гра «Так чи ні»

1. Народилася Елеонор Портер 1868 року в штаті Нью-Гемпшир і походила з досить заможної та шанованої родини перших поселенців до Америки (так).

2. Із дитинства маленька Еллі над усе любила співати. Кілька років Елеонор вчилася музики в Бостоні. Вона грала на фортепіано, співала в церковному хорі, виступала з концертами. Їй пророкували славу великої артистки (так).

3. Елеонор Портер мріяла про те, що коли-небудь стане відомою письменницею (ні, ніколи).

4. У родині Портерів був гарний ошатний будинок, найбільшою окрасою якого був сад, що ріс просто на пласкому даху будівлі. Елеонорі дуже подобалося відпочивати там, сидючи в кріслі посеред дерев, дивитися в небо. Одного разу вона захопила з собою олівець, зошит і почала писати оповідку (так).

5. Портер стала письменницею, на той час їй було двадцять три роки (Ні, їй було вже тридцять три роки).

6. У 1912 році письменниця взялася за невеличку повість для дітей. То була зворушлива історія про те, як сувора багата тітка взяла на виховання племінницю-сирітку. Героїня носила чудернацьке ім'я Полліанна (так).

7. Твір після виходу у світ не отримав широкого читацького визнання (ні, роман користувався популярністю).

2. Презентація дитячих малюнків.

3. Прослуховування притчі «Образи й радості».

Якось двоє друзів багато днів ішли пустелею. Раз вони посперечалися, і один з них зопалу дав іншому ляпаса. Друг відчув біль, але промовчав. Лише написав на піску: «Сьогодні мій найкращий друг дав мені ляпаса». Друзі продовжили подорож, і через багато днів знайшли оазис із озером, у якому вирішили викупатися. Постраждалий від ляпаса ледь не втопився, але друг його врятував. Коли ж отямився, то висік на камені: «Сьогодні мій найкращий друг врятував мені життя». Перший поцікавився: «Коли я тебе скривдив, ти написав на піску, а тепер – пишеш на камені. Чому?». І друг відповів: «Коли хтось скривдить нас, ми повинні писати це на піску, щоб вітри могли стерти напис. Але повідомлення про гарні вчинки ми повинні висікати на камені, щоб ніякий вітер не міг це стерти. Навчися писати образи на піску й висікати радості на камені. Залиш дещичку часу для життя! І нехай тобі буде легко і світло...»

4. Бесіда за змістом прослуханої притчі

- Яке враження справив на вас зміст притчі?

- Як ви гадаєте, чому «гарні вчинки треба висікати на камені»? (щоб вони залишилися навіки, щоб про них дізналися інші)

- Хто, на вашу думку, може сприяти світлому й радісному в нашому житті (рідні, найближчі люди та справжні друзі).

II. Повідомлення теми, мети і завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності

«Сучасний світ - жорстокий», – часто ми чуємо навкруги. Чому він такий? Чи можемо ми його змінити, зробити кращим, радіснішим, світлішим? Це питання вічні, на них робили спробу дати відповіді письменники різних століть. Елеонор Портер своїм романом «Полліанна» теж висловила власну точку зору. Сьогодні і ми з вами зробимо спробу дати відповіді на ці філософські питання. Отож, тема нашого уроку: «Елеонор Портер «Полліанна». Щирість, мужність і оптимізм героїні твору, її вплив на життя міста». Протягом уроку ми продовжимо читати твір, зупинимося на характеристиці образу Полліанни, розкриємо її вплив на життя мешканців міста.

III. Сприймання та усвідомлення нового навчального матеріалу

1. Перегляд відеофрагменту «Кімната на горищі» з кінофільму «Полліанна».

2. Евристична бесіда за переглянутим відеофрагментом та 4 розділом твору «Маленька кімнатка на горищі».

- Пригадайте, що ви знаєте про дівчинку Полліанну? (Вона сирота, тільки втратила батька, тому змушена приїхати до тітки Поллі, бо це була одна рідна людина в її житті).

- Опишіть, як тітка Поллі зустріла небогу (Тітка навіть не підвелася, щоб зустріти племінницю. Вона подивилася на неї через окуляри байдуже і холодно).

- Як відреагувала дівчинка на знайомство з тіткою? (Зраділа зустрічі, кинулася перед нею на коліна, почала цілувати руку).

- Про кого тітка Поллі заборонила говорити Полліанні? Якою була реакція дівчинки на цю заборону? (Тітка заборонила говорити про батька. На очах у дівчинки з'явилися сльози, які вона всіма силами стримувала, їй було неприємно таке чути)

- Що побачила дівчинка, піднімаючись з тіткою до своєї кімнати? Знайдіть у тексті твору і зачитайте цитату («Позаду в одній із кімнат двері лишилися прочиненими, і дівчинка помітила яскравий килим та стільці, обтягнуті атласною тканиною... У кімнатах висіли картини, освітлені сонячними променями, що пробивалися крізь мереживні фіранки.

- О, тітко Поллі! Тітонько! – захоплено видихнула дівчинка. – Який же у вас прекрасний будинок»).

- Опишіть, якою була кімнатка Полліанни (Вона істотно відрізнялася від інших кімнат будинку. Була розташована майже на горищі. Голі, облуплені стіни, ліжка і це все, що там було).

- Як відреагувала героїня на побачене? Чи співпадало це з тим, що собі уявляла дівчинка? У якому стані її побачила Ненсі? (Дівчинка була вражена, вона впала на підлогу, затулила обличчя руками і почала плакати. У такому стані її знайшла Ненсі, почала заспокоювати).

- Чому заплакала Ненсі? (Їй було шкода дівчинку)

- Зачитайте, як Полліанна заспокоювала Ненсі. («О, Ненсі, я ще ніколи не бачила такого гарного краєвиду! Ти тільки поглянь на всі ці дерева й будинки! А он видніється церква, і річка виблискує немов справжнісіньке срібло! Що ж, Ненсі, з таким краєвидом жодні картини не потрібні. Яка ж я рада, що тітонька дала мені саме цю кімнату!»).

3. Робота з порівняльною таблицею «Будинок тітки Поллі»

Будинок місс Поллі очима Полліанни	Кімната, яку дівчинка уявляла	Кімнатка, в яку поселили
Крізь відчинені двері позаду вона втигла помітити килими у м'яких тонах...	...мила...	...голі стіни обабіч..., ...голо підлога..., голі вікна
...меблі, обшиті атласом	Прекрасна кімната	...кінці сходів – сутінки до найдальших закутків...
Ноги Полліанни потопали в чудовому килимі, схожому на	...повна фіранок, килимків та картин...	...дах спускався майже до підлоги...

зелений мох		
Обабіч сходів на стінах золочені рами або зблиски сонячних променів що пробивалися крізь прозоре мереживо фіранок, засліплювали очі...		Громоздилося безліч ящиків та скринь...
...прекрасний будинок!		...було спекотно і душно..

Коментар вчителя. Отже, ми з вами порівняли мрії дівчинки Полліанни про красивий будинок і ту реальність, в яку вона потрапила. Але, незважаючи на це, її душа не змінилася, не очерствіла, а залишилася такою ж відкритою і доброю.

4. Читання учнями «ланцюжком» розділу 5 «Гра»(ст.192-195)

5. Словникова робота

Милиці – кистиль, дерев'яна нога.

Люстро – дзеркало;

6. Бесіда за змістом прочитаного матеріалу

- У житті кожної людини бувають сумні та радісні хвилини. Які асоціації викликає у вас слово «сум». А слово «радість»?

- Що допомогло Полліанні уникати сумного настрою? (Допомогла «гра в радість»).

- Знайдіть у тексті твору і зачитайте, що це за «гра в радість» («...це коли в будь-якій ситуації треба знайти щось таке, з чого можна порадіти»).

- Розкажіть, хто навчив дівчинку цій грі? Як появилася ідея цієї гри? (Навчив цієї гри батько дівчинки. Одного разу йому було сумно, він взяв Біблію, перечитав її всю та порахував, скільки разів у Святому Письмі Господь закликає своїх вірян до радості. Вийшло – понад 800 разів.)

- Хто в будинку тітки Поллі погодився грати у цю гру? (Ненсі погодилася).

Коментар вчителя. Отже, батько передав своїй донечці у спадок безцінний дар – позитивне відношення до життя, вміння насолоджуватися тим, що у тебе є, він навчив її грати у Радість. Чим важче було радіти, тим більш захоплюючою та складною була гра. І це дуже допомогло Полліанні у житті, коли дівчинка залишилася сама і їй довелося опинитися серед незнайомих людей.

7. Ситуативна гра.

Наведіть приклади з власного життя, коли вам теж доводилося «грати у радість».

8. Слово вчителя.

Життя Полліанни у будинку тітки тривало. Дівчинка своєю появою внесла якесь дивовижне світло у буденне, часто безрадісне життя. Оскільки поблизу будинку тітки Поллі не було сімей, де б проживали ровесники Полліанни, дівчинка з легкістю спілкувалась із дорослими, навчила грати у свою гру і буркотливу, вічно незадоволену місіс Сноу, і похмурого містера Пендлтона, допомогла закоханій Ненсі, дуже перейнялась долею безпритульного Джиммі Бінна, намагаючись знайти йому родину. А лікар Чилтон «приписував» Полліанну, як найефективніші ліки для своїх хворих. Значних змін зазнав і внутрішній світ тітки Поллі.

9. Гра «Відгадай, про кого мова».

1. Зневірений, бездомний, нещасний (Джиммі Бін).
2. Самотня, нещасна, сувора (тітка Поллі).
3. Буркотлива, вічно незадоволена і хвора (місіс Сноу).
4. Добра, турботлива, щира (Ненсі).
5. Похмурий, замкнутий (Джон Пендлтон).
6. Чуйний, добрий, але самотній (лікар Чилтон)

10. Перегляд відеофрагментів фільму «Полліанна».

Пропоную переглянути фрагменти фільму та охарактеризувати людей, які оточували Полліанну. Подумайте, які внутрішні зміни відбулися зі згаданими героями.

IV. Узагальнення і систематизація набутих знань учнів

1. Гра «Грунування»

Відбулася наша перша зустріч з Полліанною - чудовою дівчинкою, яка змогла побачити сонечко в буденному житті з буденними клопотами. Визначте, які риси характеру Полліанни сприяли змінам мешканців міста. Спробуємо створити гроно рис характеру Полліанни (мужність, дотепність, доброта, безпосередність, життєрадісність, щирість, оптимізм).

2. Гра «Допоможи героям».

Уявіть, що Полліанна мала здатність подорожувати в часі та зустрічатись з відомими літературними героями. Подумайте, які приводи для радості вона знайшла б у їхньому житті.

V. Підведення підсумків уроку, осмислення домашнього завдання

1. Читання вчителем уривка з оди Ф.Шиллера «До радості».

Радість – всесвіту пружина,
Радість – творчості душі,
Дивна космосу машина
Нею живиться й руша.
Радість квіти розвиває
І розгін дає сонцям,
Їх в простори пориває
Невідомим мудрецам.

Я теж вам бажаю завжди «грати у радість», бути оптимістами, радіти кожному прожитому дню, залишатися Людиною з великої літери.

2. Домашнє завдання.

Виписати з тексту роману цитати до характеристики друзів Полліанни. Підготувати розповідь про одного із друзів Полліанни.

Література

1. **Світова** література: підруч. для 5 кл. загальноосвіт. навч.закл. / О.М. Ніколенко, Т. М. Конєва, О. В. Орлова. – К. : Грамота, 2013. – 296 с.
- 2.**Світова** література. 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2013.

Дятленко Тетяна Іванівна

Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови і літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка

Урок української літератури

Тема: «Україна в огні» як громадянський подвиг Олександра Петровича Довженка. Кіноповість про горе і страждання, велич і патріотизм українського народу; викриття тоталітарних систем сталінізму й гітлеризму.

Мета: знати історію написання й опублікування кіноповісті, зміст твору, розуміти особливості жанру кіноповісті, вдумливо читати текст, коментувати найосновніші фрагменти, публіцистичні відступи; шліфувати вміння виділяти провідні мотиви, проблеми, образи, обговорювати їх з позицій сьогодення, удосконалювати навички учнів працювати над художньо-естетичним змістом твору; виховувати сприйняття життєвих явищ, подій, людей у контексті загальнолюдських понять і цінностей.

Тип уроку: літературознавче дослідження.

Обладнання: портрет митця, архівні фото періоду війни, комп'ютерна презентація

Цей твір у нашій літературі тих часів
не має собі рівного
О. Підсуха

Хід уроку

I. Актуалізація опорних знань.

1.1. Вступне слово вчителя.

15 березня 1942 року Олександр Петрович занотовує у «Щоденнику»: «Дійсність стала багато страшнішою за всяку, навіть позбавлену смаку, уяву. І її так треба показати. Душа людська міряється повною мірою, та такою, про яку навіть і не підозрював світ. Книги і фільми про нашу правду, про наш народ мусять тріщати од жаху, страждань, гніву і нечуваної сили людського духу... Україна мусить родити найсильніші твори про народ у війні, бодай один твір». Таке «надзавдання» виконав сам О. Довженко, завершивши восени 1943 року кіноповість «Україна в огні».

1.2. Перегляд фотографій періоду війни, слайди з презентації.

Подивіться уважно на фотографії і слайди, пригадайте з історії інформацію про ті страшні випробування, які випали на долю нашого народу. Погляньте на фото самого Довженка у військовій формі, він був кореспондентом і добре знав і бачив війну. Отже, творився сценарій майбутнього фільму «про український народ у другій світовій війні» в самому вирі страшних подій. Без лакування, без глянцю, а так, як це було насправді, якою ту найжорстокішу за всю історію людства війну патріот-філософ бачив власними очима. Іншими словами, «Україна в огні» - це правда. Страшна, трагічна, без лукавства. Про це ми читаємо у щоденникових записах: «Мені важко од свідомості, що «Україна в огні» - це правда».

II. Повідомлення теми, мети уроку, мотивація навчальної діяльності учнів.

2.1. Оголошення теми й мети уроку.

Ми продовжуємо вивчати мистецьку спадщину творця жанру кіноповісті в українській літературі, геніального письменника і філософа водночас, майстра кінематографу О.Довженка. Зокрема, ми зупинимось на повісті «Україна в огні», яка стала громадянським подвигом Олександра Петровича Довженка, оскільки це твір про горе і страждання, велич і патріотизм українського народу в період війни, цей твір; викриває тоталітарні системи сталінізму й гітлеризму.

2.2. Робота з епіграфом. Мотивація навчальної діяльності.

Прочитайте уважно епіграф до нашого уроку і запишіть слова у зошит. Олександр Підсуха – один із шанувальників і палких пропагандистів новел, повістей і щоденникових записів Довженка наголошував: «За широтою охоплення матеріалу, глибиною і правдивістю зображення, за справді - таки шекспірівськими колізіями цей твір у нашій літературі тих часів не має собі рівного». Протягом уроку ми спробуємо довести правильність цього твердження. Окрім цього, звертаю вашу увагу на тему уроку, зокрема, вислів, що кіноповість «Україна в огні» сучасниками була визнана як громадянський подвиг митця. Застосуйте в ході уроку вправу «Бортовий журнал» і в зошит випишіть ваші судження в одне слово, що саме дало підстави так оцінити літературознавцям твір і роботу автора.

III. Застосування знань, умінь і навичок.

На етапі підготовки до уроку учні класу об'єдналися у групи і виконали випереджальні завдання. Надамо слово дослідникам ви ж уважно слухайте і виконуйте випереджальні завдання.

3.1. Група «Літературні історики».

Ми досліджували історію написання кіноповісті у контексті біографії автора. 1941 -1945 рр. – друга світова війна стала дорогою ціною Довженкового прозріння. Евакуація, літератор-консультант газети «Красная армия», кореспондент «Известий», часто на фронті. Саме в цю важку годину для народу він перейшов остаточно до літератури.

Під час війни Довженко освоює «малі» літературні жанри, він пише публіцистичні статті, памфлети, листи – звернення, новели «Ніч перед боєм», «Мати», «Стій, смерть», «На колючому дроті», «Незабутнє» та ін.

«Навальний натиск думки» (Л.Новиченко), який справді вражав і вражає кожного, хто доторкнеться до сповнених найвищої інтелектуальної напруги текстів цього автора, дозволяє стверджувати, що їхня дієвість, міра мобілізуючого їх впливу на читача в час війни перевершувала емоційно-філософську впливовість його геніальних кінострічок». Григорій Штонь.

Спрямування творів – наближення перемоги, осмислення трагедії України, що опинилася під гітлерівцями, думки про прийдешнє.

Мало хто знав, що О.Довженко вів щоденник, якому довіряв не лише найзаповітніші мрії, а й роздуми про теперішнє, у яких нещадно викривав сталінсько-беріївську систему, оскільки почав розуміти основні закони руху велетенського маховика імперії. Олександр Петрович все життя ходив по лезу ножа, наражаючи себе на смертельну небезпеку. Будучи палким патріотом, він не думав про страх, а навпаки залишався вірним своєму принципу – завжди говорити правду, якою б страшною вона не була.

Його хвилює доля українського народу. У «Щоденнику» від 2.07.42р. читаємо: «В яку безодню горя впав мій народ і скільки горя ще жде його в майбутньому! Поділять його знову. Роз'єднають, бодай не з'єднували, розженуть, як журавлиний ключ у бурю, та ще й звинуватять що не звідти сонце сходить, не туди заходить».

Тяжким ударом для письменника виявилася і невідготовленість армії й СРСР до війни, яка очікувалася й не була несподіваною. У «Щоденнику» читаємо: «Не було у нас культури життя – нема культури війни. Тому страждаємо багато і по-дурному. Ніщо не проходить даром, сатрапство і дурість особливо». Глибоким аналітичним розумом він піднявся над сталінською-беріївською системою, викрив її потворність і людиноненависництво, заперечення всього живого, людяного, щасливого.

Територія України неминуче окупувалася німецькими військами. «Найстрашнішим під час відступу був плач жінок. Коли я згадую зараз відступ, я бачу довгі-довгі дороги і численні села, і околиці, і скрізь жіночий невимовний плач. Плакала Україна. Вона плакала, гірко ридала, свою долю гірко проклинала. Ой, синочки мої синочки, на кого ви мене покидаєте? Куди ведуть ваші дороги?»

У цих словах відчувається журна пісня невільників, народні голосіння і замовляння, українська пісня, красу і тужливу мелодію якою виніс із сосницької хати. Там був мир і дитячий спокійвсе знищила війна. Його батьки теж залишилися під німцями, батько пізніше загине від кулі окупантів. Довженко виношує ідею про новий твір: «Книги і фільми про нашу правду, про наш народ мусять тріщати од жаху, страждань, гніву і нечуваної сили людського духу».

Роботу над кіноповістю Довженко розпочав в Ашгабаді, куди його було евакуйовано. Вісті з фронтів надходили щораз сумніші. Коли стало відомо, що німці в Києві, він кілька днів не виходив із дому. Пізніше митець так скаже про події в Україні: «Україна горить. Палає! Розумієте? Україна в огні». На аркуші паперу твердою рукою виведе: «Україна в огні».

Початок написав швидко і натхненно. Гострою стала потреба виїзду на фронт, щоб зібрати матеріал для основної частини. На фронті він спілкується з бійцями, з людьми, які були в оточенні, у полоні. З командиром партизанського загону він проговорив цілу ніч. Завжди Олександр Петрович носив записну книжку, до якою заносив окремі фрази, вислови людей, описував епізоди, свідком яких був сам чи з уст очевидців...

1943 р. – усе пережите і передумане оформилось у кіноповість «Україна в огні». Вона почала друкуватись у кількох газетах і журналах російською мовою («Смена», «Знамя», «Литературная газета»), українською підготовлена до друку в журналі «Україна». З однією із журнальних версток познайомився Сталін. Це був кінець.

3.2. Бесіда.

- У яких умовах створювалася кіноповість? Що лягло в основу твору? Якого принципу ніколи не зрадив Довженко-митець? Яку роль для розуміння вами душевного стану митця відіграли щоденникові записи? Чому період війни у житті Довженка дослідники назвуть дорогою ціною прозріння? На що прозрів Довженко – митець, громадянин? Чому, як ви думаєте, твір не сподобався Сталіну? Що означає для Довженка «кремлівське розп'яття»?

На це запитання відповідь шукали група «Біографів», а також у ролі самого Довженка виступить окремий учень, який сидить окремо за столом, покритим скатеркою, з канцелярським приладдям і рукописами.

3.3. Рольова гра.

Учень –Довженко читає цитати із «Щоденника»: « Сьогодні ... узнав і тяжку новину: моя повість «Україна в огні» не сподобалася Сталіну, і він її заборонив для друку і постановки. Що його робити ще не знаю. Тяжко на душі і тоскно. І не тому тяжко, що пропало марно більше року роботи.... Мені важко од свідомості, що «Україна в огні» - це правда. Прикрита і замкнена моя правда про народ і його лихо. Значить, нікому, отже, вона не потрібна і ніщо не потрібно, крім панегірика».

26.11.1943 р.

«Біографи»: 31 січня 1944р. відбулося «кремлівське розп'яття» Довженка, яке організував сам Сталін. На засіданні двох політбюро центральних комітетів всесоюдної та української компартій доповідав сам диктатор: «Про антиленінські помилки й націоналістичні перекручення в кіноповісті «Україна в огні» .

Через дев'ять років Довженко запише у «Щоденнику» брутальні подробиці цього аутодафе.

Учень –Довженко: «Пригадую злодійську піку, що скорчив Берія, коли привезли мене до Сталіна на суворий і страшний суд з приводу «України в огні». Витріщивши на мене очі, як фальшивий поганий актор, він грубо гаркнув мені на засіданні політбюро:

- Будем вправлять мозги!

Хто тільки не вправляв мені мозги. Боже мій, кому не клявся я в вірності партії і соціалістичній Батьківщині, яке ментори не повчали мене». 10.03. 1953р.

«Біографи»: Це був сигнал до чергового величезного «полювання на націоналістичних відьом», команда партійно - тоталітарній братії розпочати «ідеологічну боротьбу» проти «націоналістичних збочень і перекручень». Патріотичні теми, національна самосвідомість, що активізувалися у перший тяжкий період війни, тепер викорінювалися як «вільнодумство», загроза імперії і тоталітаризму. Довженко був «розіп'ятий» першим, аби інші боялися накликати на себе гнів із боку партократів.

Учень – Довженко: «Тридцять першого січня 1944 року мене було привезено в Кремль. Там мене було порубано на шмаття і скривавлені частини моєї душі було розкидано на ганьбу й поталу на всіх зборищах. Все, що було злого, недоброго, мстивого, все топтало й поганило мене...

Я народився і жив для добра і любові. Мене вбила ненависть великих якраз у момент їхньої малості». 31.01. 1944 р.

«Біографи»: Довженко добре знав, яка доля чекає того, хто потрапив у немилість до «вождя», він бачив тисячі таких доль поміж інтелігентів і простих людей.

Учень – Довженко: «Мене ще ошельмують перед народом і всю мою многолітню працю замовчать чи теж обернуть на зашифрований обман».

3.01.1944 р.

«Біографи»: «Україну в огні» надруковано лише 1966 року, через десять літ по смерті автора. На той час відбувся XX з'їзд КППС, який розвінчав культ особи і дозволив заборонене Сталіним повернути народу, відновити зганьблені системою імена. Вийшла кіноповість уже в добу початку брежнєво-суловського застою. Вчасно, коли твір потрібний був читачеві, твір так і не побачив світ, оскільки був заборонений сильними світу того. Не зважаючи на це, кіноповість Олександра Довженка назавжди залишиться невідпорним документом епохи, що засвідчив у такий лихий час історії широчінь українського національного мислення, патріотизму, високий рівень самосвідомості українців, які не знищили ані репресіями, ані купили преміями і званнями, ані залякали вигнанням із України.

3.4. Бесіда.

- Чому сучасники назвали кіноповість Довженка документом епохи? Чому вона стала громадянським подвигом митця?

- «Україна в огні». Першоелементом і літературної, і сценарної діяльності О. Довженка було слово. Вражаючою метафоричністю та експресивністю позначена назва твору. Як ви її розумієте?

3.5. Робота в зошиті.

Занотуйте у зошит коментарі назви твору, її символічність.

1. Вогонь – це лихоліття, яке випало на долю України в перші роки війни. Україна - то Батьківщина, рідна земля-мати. Вона - вогні війни. Це спалена і розорена земля, знищені дотла села і міста, це біль втрат, напруження людських душ.....

2. Страшні випадки наруги гітлерівців над українським народом, над молодістю, над жіноцтвом, а, значить, над Україною – то вогонь нищення, то вияв тоталітарної системи гітлеризму.

3. Вогонь – то заклик до вибуху нового вогню - боротьби за визволення уярмленого, але нескореного народу.

4. Вогонь – то прадавній ритуал очищення совісті, переосмислення прожитого, переоцінка здійсненого, усвідомлення величі майбутнього.

3.6. Група «Літературних теоретиків».

Ми вже називали жанр твору. Це кіноповість. Група учнів досліджувала особливості жанру і добирала приклади із твору.

Кіноповість – специфічний літературний твір, якому притаманні всі ознаки повісті і в той же час у ньому наявні драматичні елементи, він створюється, щоб бути втіленим на екрані.

Зазвичай кінорежисери ставлять фільми за сценаріями інших авторів. Олександр Петрович сам писав сценарії для своїх кінофільмів. Тож він виступав одночасно і як кінорежисер, і як письменник. В українській літературі він виступив зачинателем жанру кіноповісті.

Його кіноповісті особливі. За своєю будовою і формою вони мають класичні ознаки прозового художнього твору і читаються як твори, що мають цілком самостійне художнє значення. Вони відзначаються філософською заглибленістю, романтичною окриленістю і масштабністю. Автор майстерно розробляє діалогічні сцени, широко вводить власні міркування про події, героїв, використовує ліричні відступи, користується ремарками, у яких радить акторам, як грати роль чи сцени.

Як правило, середній обсяг сценарію – шістдесят – вісімдесят сторінок, тому сцени лаконічні, гранично місткі.

3.7. Спостереження за сюжетом.

Визначте частини сюжету. Назвіть сцену, яка виконує роль експозиції.

Експозиція – світла сцена літнього вечора. Зачитайте її.

- Як ви зрозуміли репліку, що родина колгоспника Лавріна Запорозця, мов на картині, сиділа. Яку картину ви уявляєте? Де і у кого ви її зустрічали?

- Яку роль у творі відіграла українська народна пісня «Ой піду я до роду гуляти», яку дуже любив сам автор?

- Які ознаки української етнокультури утворює автор уже на початку твору? Які ознаки кіномистецтва представлені в експозиції?

- Визначте зав'язку твору. **Зав'язка** твору – трагічна панорама евакуації.

- Чим стала війна для звичного життя сільської родини? Як змінюються настрої людей між сценами? Чому тут представлена масовка? Як оцінюють війну люди, чого чекають від неї? Зачитайте.

- Як **розгортаються події** у творі? Що є епіцентром усіх подій?

- На які умовні частини можна поділити розвиток подій?

Перша частина – відступ наших військ; друга частина – дні німецької окупації і партизанський рух; третя частина – переможний наступ наших військ.

- Зверніться до тексту і зачитайте цитати до кожної виділеної нами частини, які найбільш вражають драматизмом, лаконічністю, напруженістю.

- Яку сцену можна вважати **кульмінацією** повісті? Зачитайте сцену смертельного двобою Лавріна Запорожця з Ернестом фон Краузе, прокоментуйте мітинг у визволеній Тополівці, виступ Василя Кравчини.

- Який епізод є **розв'язкою** твору? Зачитайте зустріч Василя, Олеси, Лавріна, Романа, Івана.

- Кого серед них не було із членів родини, про яких йшлося в експозиції? Чому вони стали укупі коло печища? Яку пісню й на чию честь заспівали? Поясніть символічні деталі сцени. Чи можемо стверджувати, що сюжетна основа кіноповісті – доля родини Лавріна Запорожця? Чому, як ви думаєте, саме це прізвище обирає автор? Які ознаки кіноповісті яскраво виражені у композиції твору, назвіть їх. Чи можна назвати кожний епізод картиною, виписаною для постановки і зйомок у кіно? Назвіть додаткові засоби, використані автором, крім гри акторів.

Отже, ми назвали спільні і відмінні риси повісті і кіноповісті. Сценарій кіноповісті складається з 50-ти епізодів-картин, а кожна з них – з певної кількості кінокадрів., Це коли йдеться про кінотвір. А оскільки «Україна в огні» за жанром ще й художня повість, доцільно говорити про її розділи, Давайте разом дамо їм назви, наприклад:

- У тихий літній день на Україні.

- Проводжала мати синів на війну.

- «Горять жита... Плач на всю Україну».

- Під вербою, край криниці, дівчина стояла...

3.8. Огляд образної системи твору.

- На які два умовні табори можна поділити всіх персонажів твору. Визначте патріотів України і завойовників та їх прибічників. До якого табору віднесете військового прокурора Лиманчука як уособлення правлячої комуністичної верхівки?

- Назвіть епізоди величї й патріотизму українського народу. Зачитайте й прокоментуйте епізоди страти Демида Запорозця, смерті Левчихи, втеча з-за колючого дроту Лавріна Запорозця тощо.

- Назвіть епізоди слабодухості і розгубленості персонажів у творі. Зачитайте. Як пояснює сам автор причини цього...

- Який образ твору можна назвати центральним? Що ми дізналися з твору про тодішню Україну? З чїх уст? До якого висновку про Україну підводить автор читача ?

- Які архетипи образу України використовує автор і навіщо? Зачитайте епізоди, де згадується вода, земля, біла хата, мати-птаха. Де ще зустрічаються ці образи? Чого досягає митець цим прийомом?

- Які пісні звучать у творі? З якою метою автор уводить їх у текст? Зачитайте. Який просторовий обсяг охоплює кіноповість? Який часовий проміжок представлений у творі? Визначте тему твору. Сформулюйте ідею твору.

IV. Підсумок уроку.

4.1. Бортовий журнал.

Протягом уроку ви виписували в зошит факти, які дали підстави сучасникам стверджувати, що кіноповість «Україна в огі» - це громадянський подвиг митця, здійснений в умовах тоталітаризму. Зачитайте свої записи.

4.2. Робота з епіграфом.

Прочитайте слова О.Підсухи. Чи погоджуєтесь ви з ними? Обґрунтуйте свою позицію.

- Чому, на вашу думку, кіноповість не екранізована до тепер? У чому актуальність твору?

V. Оголошення і коментар домашнього завдання.

Підготуватися до характеристики образів твору, дібрати цитатний матеріал.

Література

1. **Довженко О.** Господи, пошли мені сили: Щоденник, кіноповісті, оповідання, фольклорні записи, листи, документи / О.Довженко. – Харків: Фоліо, 1994.- 176с. 2. **Куценко М.** Сторінки життя і творчості О.П.Довженка / М.Куценко.- К.: Дніпро, 1975. – 168с. 3. **Мовчан Р.** Олександр Довженко // Мовчан Р. Українська проза ХХ ст. в іменах. – К., 1997. – 92 с.

Кабиш Марина Юрїївна

Кандидат філологічних наук., старший викладач Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Павлішена Віта Володимирівна

Студентка 53-У групи факультету філології та історії Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Позакласний захід

Тема. Літературний конкурс «Кращий знавець творчості українських митців ХІХ ст.».

Мета: повторити і поглибити знання учнів; розвивати усне мовлення, творчі здібності; виховувати любов до українського слова, повагу до творчості визначних письменників ХІХ ст.

Тип заходу: літературний конкурс

Місце проведення: класна кімната

Епіграф:

Мова – жива схованка людського духу,
його багата скарбниця, в яку народ складає
і своє давнє життя, і свої сподіванки,
розум, досвід, почування.

Панас Мирний

Зміст заходу:

I. Повідомлення теми, мети заходу; визначення команд гравців, ознайомлення з правилами конкурсу.

На сьогоднішньому позакласному заході ми повторимо раніше вивчений матеріал і поглибимо набуті знання у формі літературного конкурсу.

Знайомство з капітанами команд та командами (*завдалегідь клас ділиться на 2 команди та обирається капітан*).

Оголошення правил конкурсу:

Не викрикуй з місця! Знаєш правильну відповідь, піднімай руку! Не перебивай інших! Будь уважним!

II. Проведення конкурсів

Конкурс 1 «Цитата-твір»

Кожна команда отримує цитати. Завдання: назвати твір, якому належить кожна з цитат і його автора (1 бал за кожен правильну відповідь).

Команда I

«У гурті каша їється, а гуцка дітей не розгонить» (*І. Нечуй-Левицький. «Кайдашева сім'я»*).

«Дурно ніхто нічого не робе: ви для мене - я для вас» (*І. Карпенко-Карий. «Хазяїн»*).

«Ах ти, нещасна, безводна хмара! І прожене тебе вітер над рідною землею, і розвіє, не проливши і краплі цілющої води на рідні ниви, де при таких хазяїнах засохне наука, поезія і благо народа!!!» (*І. Карпенко-Карий. «Хазяїн»*).

«Його насуплене, жовтувате лице не розвиднювалось навіть тоді, як губи осміхались» (*І. Нечуй-Левицький «Кайдашева сім'я»*).

«Дівчина була невелика на зріст, але рівна, як струна, гнучка, як тополя, гарна, як червона калина, довгообраза, повновида, з тонким носиком. Щоки червоніли, як червоні яблучка, губи були повні та червоні, як калина. На чистому лобі були ніби намальовані веселі тонкі чорні брови, густі-прегусті, ніби шовк» (*І. Нечуй-Левицький «Кайдашева сім'я»*).

«Вся її голова аж ніби горіла квітками проти сонця. Павине пір'я блищало й миготіло, а золотий пружок парчі на чорних косах сявав і надавав краси тонким чорним бровам та блискучим очам» (І. Нечуй-Левицький «Кайдашева сім'я»).

Команда II

«Навіщо мені чуже, коли у мене й свого доволі» (І. Карпенко-Карий. «Хазяїн»).

«Дурний ти, хлопче! Чоловік на те й уродився, щоб робити, а не лежати» (Панас Мирний. «Хіба ревуть воли...»).

«Життя — що погода. Як серед ясного літнього дня, коли сонце аж пече, так гріє та світить, дивись: де не взявся вітер, надув — нагнав з усіх боків чорні хмари, — заклобочались вони; насупилося небо... заховалося сонце — похмурило... загуло, закурило, закушпенило шляхом...» (Панас Мирний. «Хіба ревуть воли...»).

«Вона стояла по другий бік тину, висока та суха, неначе циганська голка, в запасці, в рясній білій, як сніг, сорочці, в здоровій хустці на голові. Слепе око біліло ніби наскрізь, як вушко в голці, хоч туди нитку затягай» (І. Нечуй-Левицький «Кайдашева сім'я»).

«На йому сорочка чорна-чорна, полотна не знать, та ще й порвана; штаненята — саме гноття висить на очкурі — позасукувані аж до колін» (Панас Мирний «Хіба ревуть воли...»).

«Високого зросту, станкий, бравий, широкоплечий, як з заліза збитий, а до того ще меткий, як заєць... Хороше з лица — повновидий, рум'янець на всю щоку, з чорними веселими очима, з чорним лискучим усом, — він був перший красень на селі» (Панас Мирний. «Хіба ревуть воли...»).

Конкурс 2. Інценізація уривку із будь-якого вивченого твору (5 балів).

Конкурс 3. «Упізнай персонажа твору»

Учасники конкурсу за поданим цитатним портретом називають літературного персонажа і твір (2 бали за правильну відповідь).

1. «Його молоде довгасте лице було рум'яне. Веселі сині, як небо очі світились привітно й ласкаво. Тонкі брови, русяві дрібні кучері на голові, тонкий ніс, рум'яні губи — все подихало молодою парубочою красою. Він був схожий з виду на матір» (Лаврін. «Кайдашева сім'я» І. Нечуй-Левицький).

2. «Борода йому була гладенько виголена; як та сокирка, видалась вона уперед, ховаючи у прогалині між довгим носом і собою запалий рот з сухими тоненькими губами; голова трохи подалася назад; довга шия вип'ялася так, яку вола, коли його у ярмо запрягають; на грудях одтопирилися верхні краї форменного сюртука, застібнутого унизу за два гудзики...» (Секретар Чижик. «Хіба ревуть воли...» Панас Мирний).

3. «Чорне кучеряве волосся, завітчане польовими квітами, чудовно вилося коло білого чола; очі оксамитові, чорні, — здається, сам огонь говорив ними... Дві чорні брови, мов дві чорні п'явки, повпивалися над очима, злегенька прикритими довгими густими віями. Сама невеличка; метка

й жвава, з веселою усмішкою на виду, вона так і вабила до себе» (*Галя. «Хіба ревуть воли...» Панас Мирний*).

4. «Він був широкий в плечах, з батьківськими карими гострими очима, з блідуватим лицем. Тонкі пружки його блідого лица з тонкими губами мали в собі щось неласкаве. Гострі темні очі були ніби сердиті» (*Карпо. «Кайдашева сім'я» І. Нечуй-Левицький*).

5. «На перший погляд йому, може, літ до двадцятка добиралося. Чорний шовковий пух тільки що висипався на верхній губі, де колись малося бути вусам; на мов стесаній борідці де-где поп'ялося тонке, як павутиння, очі — теж гострі; лице довгобразе — козаче; ні високого, ні низького зросту, — тільки плечі широкі та груди високі...» (*Чіпка. «Хіба ревуть воли... Панас Мирний*).

6. «Він був уже немолодий чоловік, коренастий, з довгими усами, з закрученим за ухо оселедцем» (*Мирін Гудзь. «Хіба ревуть воли...» Панас Мирний*).

7. «Вона вбралася в зелену спідницю, в червону запаску, підперезалась довгим червоним поясом і попускала кінці трохи не до самого долу, одяглась в зеленій з червоними квіточками корсет, взулась в червоні чоботи, наділа добре намисто, взяла в руки білу хусточку та й пішла до церкви» (*Мотря. «Кайдашева сім'я» І. Нечуй-Левицький*).

8. «Вона розцвіла і стала повніша на виду. Її очі, її тонкі брови блищали на сонці, а лице горіло рум'янцем од висків до самого підборіддя» (*Мелашка. «Кайдашева сім'я» І. Нечуй-Левицький*).

9. «Він собі худощавий, низький, мишастий — справжній пацюк, такий і прудкий, говіркий, співучий — на селі перший співака» (*Пацюк. «Хіба ревуть воли...» Панас Мирний*).

10. «Чорна здорова хустка чорніла на ній, неначе горщик, надітий на високий кілок» (*Маруся Кайдашиха. «Кайдашева сім'я» І. Нечуй-Левицький*).

11. «Вона була вже не молода, але й не стара, висока, рівна, з довгастим лицем, з сірими очима, з тонкими губами та блідим лицем» (*Маруся Кайдашиха. «Кайдашева сім'я» І. Нечуй-Левицький*).

12. «Він був білявий, але волосся на його голові зверхечку було трохи рудувате» (*Карпо. «Кайдашева сім'я» І. Нечуй-Левицький*).

13. «Висока на зріст, рівна станом, але не дуже тонка, з кремезними ногами, з рукавами, позакачуваними по лікті, з чорними косами, вона була ніби намальована на білій стіні. Загоріле рум'яне лице ще виразніше малювалося з чорними тонкими бровами, з темними блискучими, як терен, облитий дощем, очима.» (*Мотря. «Кайдашева сім'я» І. Нечуй-Левицький*).

14. «Він оступився на два ступені до стола і знов став непорочно, неначе скеля, білий, як крейда. Його темні очі погасли і ніби померкли, а волосся на голові настовбурчилось і стирчало, неначе в їжака» (*Карпо. «Кайдашева сім'я» І. Нечуй-Левицький*).

15. «На його широкому блідому лобі, на його спущених віках лежала глибока, важка туга, лежав сором, перемішаний з жалем» (*Кайдаш. «Кайдашева сім'я» І. Нечуй-Левицький*).

16. «Він був широкоплечий парнище, високий, бравий, з хорошим панським личком, з чорними гарними усами, з карими веселими очима... Вони так і говорили у його» (*Лушня. «Хіба ревуть воли...» Панас Мирний*).

Конкурс 4. «Рекламна пауза»

Учасники конкурсу декламують вірші, виконують улюблені пісні митців XIX ст. (3 бали).

Конкурс 5. «Крацій капітан»

Капітани по черзі називають вислови із вивчених творів, які стали крилатими (афоризмами). Отримує перемогу той гравець, чия відповідь була останньою (3 бали за кожну відповідь).

III. Домашнє завдання

Підготувати творчий проект на тему «Перлини творчої майстерності українських митців XIX ст.»

IV. Підсумок

Підрахунок балів. Оголошення результатів конкурсу. Нагородження команд.

Кисленко Леся Михайлівна

*Учитель української мови та літератури вищої кваліфікаційної категорії,
старший учитель*

*Глухівська загальноосвітня школа I – III ступенів № 2 Глухівської міської
ради Сумської області*

Урок української літератури в 10 класі

Тема: Знаки етнокультури українського народу у творі І. Нечуя – Левицького «Кайдашева сім'я» на темі родинних стосунків.

Мета: Формувати в учнів поняття сім'я, рід, родина; показати майстерність І. Нечуя – Левицького у творенні художніх образів, їх типовість, близькість до народу; з'ясувати роль героїв у розкритті ідейного змісту; розвивати навички аналізу літературного твору; розвивати творчі здібності учнів, уміння самостійно проводити дослідження; виховувати повагу до старшого покоління, формувати зовнішню і внутрішню культуру учнів.

Тип уроку: проблемно – тематичний.

Обладнання: мультимедійний проектор, грамзапис пісні «Родина» В. Кашенка.

Епіграф:

«Українська нація збереже себе в родині»
І. Нечуй – Левицький.

Хід уроку

1. Мотивація навчальної діяльності учнів, повідомлення теми і мети уроку.

Звучить музика пісні «Родина» у виконанні Н.Яремчука, сл.В.Кашенка, муз.О.Золотника (1 куплет).

- Сім'я, родина, рід – основа духовності української.

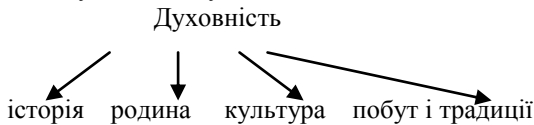
А що таке духовність? Адже це поняття для вас не нове.

Учні літературознавці.

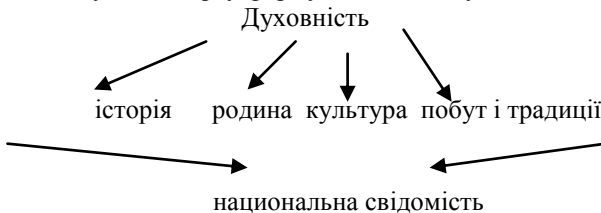
- Духовність – здатність людини виходити за межі індивідуального буття, мати розвинені духовні потреби, ставити свої духовні інтереси і цінності вище матеріального.

- Саме через призму художніх творів і художніх образів ми будемо намагатися дати пояснення цьому поняттю.

- Що ж входить у поняття духовність?

- А духовність у свою чергу формує національну свідомість.

- Чи не чинне місце у формуванні свідомості має родинне виховання? Просліджуючи історію розвитку української літератури, ми бачимо, що поняття рід, родина, сім'я завжди не залишалися поза увагою літераторів.

Недаремно у народі кажуть: «Сім'я, рід, родина – ключ до щастя людини».

А згадаймо І.П.Котляревського, який у своєму творі «Наталка Полтавка» сказав: «Де згода в сімействі; де мир і доброта, щасливі там люди, щаслива сторона.

Їх Бог благословляє, добра їм посилає,

І з ними вік живе.»

А ось у І.Нечуя – Левицького ми читаємо: «Українська нація збереже себе в родині».

Саме ці слова І.Нечуя – Левицького ми візьмемо епіграфом для нашого уроку. Чому так високо цінували родинне виховання?

Отже, тема нашого уроку:

«Знаки етнокультури українського народу у творі І. Нечуя – Левицького «Кайдашева сім'я на темі родинних стосунків».

- Учні-літературознавці намагалися пояснити термін етнокультура.

Учні – літературознавці.

Це слово складне, воно складається із двох слів «етно» і «культура».

Етно – народ, плем'я.

Культура – сукупність створених у процесі людської праці матеріальних і духовних цінностей.

Отож, якщо скласти ці два слова, отримаємо:

Етнокультура – культура окремо взятого етносу.

- Оскільки ми сказали, що культура це духовне і матеріальне, то ми, як уже зазначалося, будемо говорити про духовне, зокрема родинне виховання.

Ви вже прочитали твір І.Нечуя – Левицького «Кайдашева сім'я», маєте певний досвід у родинних стосунках: кожен із вас є донькою, або сином, внуком чи онукою, а, можливо, правнуком чи правнучкою. Спробуємо довести, чому «Українська нація збереже себе в родині».

2.Застосування знань, умінь і навичок.

Завдання для учнів класу.

- Відразу хочу наголосити, що наш урок багатетапний, учні-літературознавці підготували приказки та прислів'я на тему: «Рід, родина, сім'я». Для вас завдання: знайти і записати, яке на вашу думку прислів'я чи приказка розкривають зміст певного етапу уроку. З давніх-давен серед українців виник і утвердився погляд на сім'ю і рід як на святиню.

- Тема дослідження: «Українці про сім'ю, рід і родинне виховання».

Учень – дослідник відповідає.

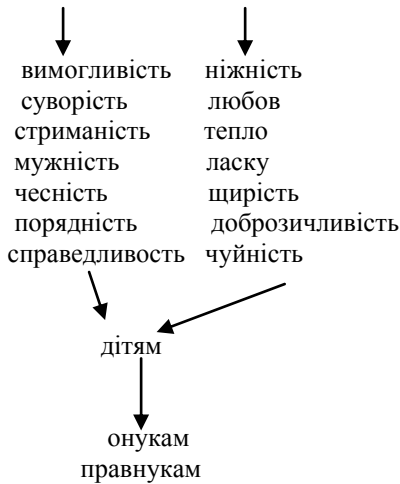
У кінці виступу наголошує на те, що схематично це можна зобразити так:

Гармонія

батько

мати

- А як на темі родинних стосунків знаки етнокультури нашого народу зображує І.Нечуй –Левицький із повісті «Кайдашева сім'я»?

Запитання:

- Хто був главою сім'ї Кайдашів? Чому?

Добре це чи погано?

- Кайдаші були багаті. Хто в цій сім'ї заробляв гроші?

- Як ставилися діти до годувальника сім'ї. Наведіть приклади.

- Проаналізуйте факт побиття Карпом старого батька. Як зреагував на вчинок сина Омелько?

- Як ви розумієте слова Омелька, що діти загнали його «на піч»? Хто саме з синів це зробив?

- Як справляли похорон Кайдаша? (Зачитайте)

Як ви розцінюєте таку поведінку?

(Учні роблять висновки, підсумовують ставлення дітей до батька).

- Як ви думаєте, чи була гармонія між подружжям Кайдашів?

- Хто в цьому винен?

- Чи можемо ми назвати Кайдашиху хорошою матір'ю для своїх дітей?

- А свекрухою для невісток?

- Чому Кайдашиха назвала себе «сиротою», розповідаючи, як її ображають діти?

- Як ставилися сини до Кайдашихи? Невістки? Доведіть.

- Оцініть мову героїв твору.

(Учні роблять висновки).

Інценівка.

Дійові особи:

1-а – дівчинка

2-а – дівчинка

На сцені розкидані груші, вибігає дівчинка. Починає збирати.

Вбігає друга дівчинка. Починають діалог.

Д.2. – А нащо ти збираєш наші груші?

Д.1. – Еге! Це не ваші груші! Бабуся казали, що це груша батькова, а не дядькова.

(Продовжує збирати груші)

Д.2. – Зараз повикидай груші, бо я дам таких груш, що не потрапиш кудою втікати.

Д.1. – Ти дивись, вона ще й биться лізе, а за що?

Д.2. – За те, щоб не крала наших груш.

Д.1. – Отакої «наші груші». Це наша груша, хіба ж ти не знаєш, чи що. Я тобі востаннє говорю.

Д.2. – На нашому городі та виросла ваша груша! Це, мабуть, тобі баба наговорила. Ось я тобі зараз (кидається битися).

Д.1. – Ой мамо, рятуйте! (Зчинився гвалт).

Учитель.

- Продовжіть, будь ласка, текст.

- Чи однаково ставилися онуки до Марусі?

Про що це свідчить?

- Подумайте, чи виростуть ці діти порядними людьми?

(До кожного етапу уроку учні добирають і записують у зошити прислів'я та приказки).

Учитель. Ось таке воно, молоде покоління. Груша всохла, суперечки вщухли, а чи надовго ... Ще, напевно, довго в цій родині не буде злагоди та миру.

Але І.Нечуй-Левицький вірив: «Українська нація збереже себе в родині». Адже життя ламається, летить під укіс, якщо людина відходить від морально-етичних норм, не дотримується їх.

Доповнює учень-дослідник.

(Про особисту долю І.Нечуя-Левицького, у якого практично не було родини, якому навіть не судилося «умерти не в своїй хаті»).

Учитель.

- Проходять роки, але проблема родинних стосунків залишається.

Учень-дослідник «Родинні традиції сучасної сім'ї».

Учитель.

- Традиції, звичаї і обряди – це наша спільна історія, яка живить і єднає нас.

«Традиції моєї родини» таке індивідуальне повідомлення готувала Матосова Леся.

(Учениця розповідає).

Учитель:

- Незважаючи на серйозні кризові явища, що є у суспільстві, родина продовжує жити, і ми з упевненістю можемо сказати: «Українська нація збережеться в родині».

3. Підсумок уроку, оцінювання.

4. Домашнє завдання.

Обгрунтувати вислів «З родини йде життя людини», або твір-роздум «Українська нація збереже себе в родині».

Учитель.

- Родина – природній осередок найглибших людських почуттів. Тема роду, родини не вичерпана на сьогоднішньому уроці. Ми навчимося зберігати рід, доводити, що сім'я є носієм найвищих національних ідеалів. А ви, майбутнє покоління, яке покликане продовжувати рід, будете будувати гармонійні родини.

Звучить пісня В.Кашенка «Родина».

Максименко Катерина Максимівна

Магістрант 61-У групи факультету філології та історії Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Урок української мови

«ТИРЕ У БЕЗСПОЛУЧНИКОВОМУ СКЛАДНОМУ РЕЧЕННІ»

Тема 1: Тире у безсполучниковому складному реченні

Тема 2: Я і національна історія та культура

Мета: поглибити знання учнів про складне безсполучникове речення; засвоїти правила вживання тире між частинами складного безсполучникового речення зі смисловими відношеннями умови, часу, наслідку, протиставлення й зіставлення, порівняння;

формувати вміння визначати відповідну пунктограму, удосконалювати практичні навички конструювати й аналізувати речення цього типу;

виховувати повагу до свого народу, його історії та культури

Обладнання: роздатковий матеріал

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу

Хід уроку

I. Перевірка домашнього завдання

Доброго дня! Сідайте. Приготуйтеся до уроку української мови.

– Над якою темою ви працювали на попередньому уроці? Ось зараз і перевіriamo, як ви засвоїли вивчений матеріал.

Підкресліть предикативні центри речень. Напишіть схеми речень, надпишіть необхідне слово над двокрапкою, укажіть тип смислових відношень.

1. Суперником Лукаша-поліглота з українських письменників міг би бути хіба що Агатангел Кримський; він був орієнталістом широкого профілю – водночас арабістом, іраністом і тюркологом.

[:]: ^(а саме) [пояснення].

Ніколи він це читав без олівця: з читаних книжок старанно виписував на картки переважно фразеологізми, але не обминав і вартого уваги лексичного матеріалу.

[]:⁽⁶⁰⁾[причина].

2. Лексикографом був і Лукаш: інколи вінрецензувавсловники Інституту мовознавства.

[]:⁽⁶⁰⁾[причина].

Цілком зрозуміло: вивчення української мови в такий спосіб позитивно відбилося на перекладацькій праці Лукаша, збагатило його мовні ресурси.

[]:⁽⁷⁰⁾[доповнення].

II. Актуалізація опорних знань учнів

2.1. «Незакінчене речення»

Зараз я зачитаю вам початок речення, а ви закінчіть його.

1) *Складне речення – це ... це речення, яке має дві або більше граматичних основ, тобто складається з двох або більше простих речень.*

2) *За характером зв'язку складні речення поділяють на ...складні безсполучникові, складні сполучникові (складносурядні, складнопідрядні) і складні з різними видами зв'язку.*

3) *Безсполучниковим складним реченням називається ... таке речення, у якому прості речення об'єднуються за змістом та інтонацією без допомоги сполучників чи сполучних слів.*

4) *Основний засіб зв'язку між частинами безсполучникового речення – це...інтонація.*

5) *Між частинами безсполучникового складного речення ставимо такі розділові знаки: кому, крапку з комою, двокрапку, тире.*

6) *Двокрапка між неоднорідними частинами складного безсполучникового речення ставиться у випадку... коли друге просте речення вказує на причину того, що відбувається у першому; якщо друге просте речення пояснює перше; якщо друге просте речення доповнює, уточнює зміст першого.*

III. Повідомлення теми і мети уроку

Сьогодні на уроці ми дізнаємося, за яких умов у безсполучниковому складному реченні ставиться тире.

Розгорніть зошити та запишіть сьогоднішню дату, класна робота, тема уроку: «Тире у безсполучниковому складному реченні».

IV. Пояснення вчителем нового матеріалу

4.1. Робота з підручником

Давайте ж з'ясуємо, у яких випадкахнеобхідно ставити тире в безсполучникових складних реченнях.

Розгорніть підручник на сторінці 236-й, зачитайте правила вживання тире у безсполучникових складних реченнях.

Тире у безсполучникових реченнях ставиться:

- коли зміст першої частини речення протиставляється(або зіставляється) змістові другої. Між частинами речення можна поставити сполучники *а, наче*. Наприклад: *Дурнів не сіють і не жнуть – вони самі ростуть(н.тв.)*.

- якщо перша частина вказує на умову або час дії, про яку йдеться в другій частині. Перед першою частиною можна, як правило, поставити сполучники *коли, якщо, хоч*. Наприклад: *Якщо згинуть воріженьки, вицхнуть прокльони – спиниться бій*.

- якщо друга частина виражає наслідок або висновок з того, про що йшлося в першій частині(*до неї можна поставити питання і який наслідок?, і що це означає?*). Наприклад: *Продержало з тиждень морозом– земля залякла, як кістка*.

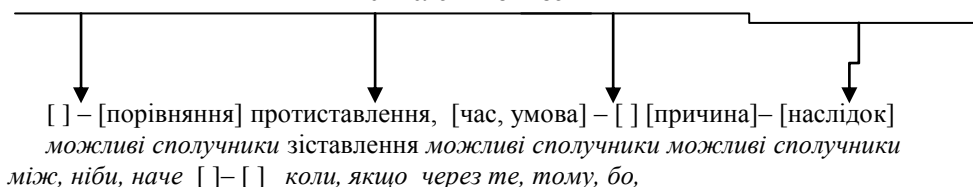
- якщо в другій частині міститься порівняння. Можна підставити сполучники *між, ніби, наче*. Наприклад: *То не хмара – біла пташка хмарою спустилась*.

- якщо в предикативних частинах показується швидка зміна подій. Наприклад: *Відчинила двері – жандарм як забіжить у хату, аж іскри з очей*.

Отже, підсумовуючи все вищесказане, побудуємо схему «Складне безсполучникове речення», якою ви будете користуватися протягом уроку.

СКЛАДНЕ БЕЗСПОЛУЧНИКОВЕ РЕЧЕННЯ

смісловий зв'язок

Отже, тире в безсполучникових реченнях ставимо: *відповідь учнів. Якщо зміст першої частини речення протиставляється(або зіставляється) змістові другої; якщо перша частина вказує на умову або час дії, про яку йдеться в другій частині; якщо друга частина виражає наслідок або висновок з того, про що йшлося в першій частині; якщо в другій частині міститься порівняння; якщо в предикативних частинах показується швидка зміна подій*.

V. Вправи на закріплення отриманих знань

А на закріплення вивченого матеріалу ми з вами виконаємо декілька вправ.

5.1. Робота в парах

На партах лежать картки з завданнями, зачитайте завдання.

Вам необхідно завершити народні прислів'я та записати їх у зошити.

Обґрунтуйте правила вживання тире. Як ви розумієте цей вислів?

З першого по четверте речення ви виконаєте в зошитах, а тим часом з п'ятого по восьме речення виконає біля дошки...

На виконання завдання вам дається 5хвилин.

1. Про землю піклується – ... 2. Сиділи три дні – ... 3. Пожалів вовк кобилу – ... 4. Чумакові віз ламається – ... 5. Розкажи другу – ... 6. Грім не гряне – ... 7. Багато диму – ... 8. Коза з вовком тягалася – ...

Для довідок. 1. ... золотим зерном милується. 2. ... висиділи злидні. 3. ... залишив хвіст і гриву. 4. ... чумаку ума набирається. ... піде по колу. ... чоловік не перехреститься. ... мало тепла. ... одна шкура залилася.

Назва ум, вжита в 4 реченні, відома літературній мові, вживається в багатьох крилатих висловах. Проте в мовній практиці бажано використовувати слово розум.

1. Про землю піклується – золотим зерном милується. [умова]– [...]. До першого речення можна підставити сполучник якщо.

2. Сиділи три дні – висиділи злидні. [причина]– [наслідок]. Якщо друга частина виражає наслідок або висновок з того, про що йшлося в першій.

3. Пожалів вовк кобилу – залишив хвіст і гриву. [причина]– [наслідок]. Якщо друга частина виражає наслідок або висновок з того, про що йшлося в першій. (Людина співчужуючи на словах, на ділі завдає збитків, призводить до нещастя, біди. Вживається як вираз недовіри до слів співчужуючого, від якого на ділі очікують неприємностей.)

4. Чумакові віз ламається – чумаку ума набирається. [умова]– [...]. До першого речення можна підставити сполучник якщо.

5. Розкажи другу – піде по колу. [причина]– [наслідок]. Якщо друга частина виражає наслідок або висновок з того, про що йшлося в першій. (Уживається для вираження недовіри до людини)

6. Грім не гряне – чоловік не перехреститься. [умова]– [...]. До першого речення можна підставити сполучник якщо. (Безтурботна людина не зробить необхідного заздалегідь, перш, ніж його не змусять до цього обставини.)

7. Багато диму – мало тепла. [...] – [...]. Коли зміст першої частини протиставляється другій, і можна підставити протиставні сполучники а, але, проте. (Так говорять про людину яка багато говорить, обіцяє, але не виконує.)

8. Коза з вовком тягалася – одна шкура залилася. [причина] – [наслідок]. Якщо друга частина виражає наслідок або висновок з того, про що йшлося в першій.

5.2. Робота за підручником

Розгорніть підручник на сторінці 237, виконайте вправу 548.

Впр. 548. Запишіть речення, розставте розділові знаки, поясніть їх уживання

1. У товаристві лад – усяк тому рад. (Якщо перша частина вказує на умову, про яку йдеться в другій частині. Якщо у товаристві лад, то усяк тому рад.)

2. Знає кума – знає півсела. (Якщо перша частина вказує на умову, про яку йдеться в другій частині. Якщо знає кума, то знає півсела.)

3. Продають – хвалять, купують – гудять. (Якщо перша частина вказує на умову, про яку йдеться в другій частині. Якщо продають, то хвалять, якщо купують, то гудять.)

4. Біль у душу мою закрадається – вужем відчай груди мені розпахує. (Якщо друга частина передає наслідок з того, про що йшлося в першій частині. Слово розпахує – не вживається в українській літературній мові, його відповідником є назва розпанахує: різким рухом, з силою рве на частини, шматки; роздирає, розриває. Використано із вірша Симоненка «Дід умер». Біль у душу мою закрадається, тоді відчай груди мені розпахує.)

5. Ще сонячні промені сплять – досвітні вогні вже горять. (Якщо зміст першої частини протиставляється змістові другої. Ще сонячні промені сплять, а досвітні вогні вже горять.)

6. Сонце встало – і яка ж краса! Навкруги пишається весна. Добрий ранок, рідна сторона. (Якщо друга частина виражає наслідок з того, про що йшлося в першій частині. Сонце встало, тому така краса!)

7. В такі ночі довго хвилюється серце косаря: йому згадується літо. (У цьому реченні ми ставимо двокрапку, тому що друге просте речення вказує на причину того, про що йдеться в першому реченні. В такт ночі довго хвилюється серце косаря, бо йому згадується літо.)

8. Учора се була казка – сьогодні дійсність. (Якщо зміст першої частини зіставляється зі змістом другої. Учора се була казка, а сьогодні дійсність.)

Розгорніть підручник на сторінці 237, вправа 549.

Впр. 549. Перетворіть складнопідрядні і складносурядні речення на синонімічні безсполучникові. Укажіть на смислові відношення між компонентами у безсполучникових складних реченнях. Поясніть уживання розділових знаків.

1. Як тільки будете дотримуватися принципів раціонального харчування, так відразу ж зникнуть проблеми зі здоров'ям. (Будете дотримуватися принципів раціонального харчування – відразу ж зникнуть проблеми зі здоров'ям. (умовні відношення))

2. Немає невиліковних хвороб, а є люди недисципліновані, без волі, без достатнього розуміння законів природи. (Немає невиліковних хвороб – є люди недисципліновані, без волі, без достатнього розуміння законів природи. (протиставні відношення))

3. Якщо систематично займатися спортом, то здоров'я буде міцним. (Систематично займайтеся спортом – здоров'я буде міцним. (умовні відношення))

4. Коли людина живе, мобілізуючи і фізичні, й інтелектуальні, й емоційні ресурси, вона може прожити втричі довше. *(Людина живе, мобілізуючи і фізичні, й інтелектуальні, й емоційні ресурси – проживе втричі довше. (умовні відношення))*

5. Життя безперервно ставить перед людиною ті чи інші перешкоди, а подолати їх її завдання. *(Життя безперервно ставить перед людиною ті чи інші перешкоди – подолати їх її завдання. (протиставні відношення))*

6. Якщо ви не привчите себе в шкільні роки працювати напружено, то звичка до обмеженості мислення, відмова від усього творчого чекає вас у майбутньому. *(Не привчите себе в шкільні роки працювати напружено – звичка до обмеженості мислення, відмова від усього творчого чекає вас у майбутньому (умовні відношення))*

7. Коли ти оптиміст, завжди радієш життю, здоров'я твоє впорядку. *(Ти оптиміст, завжди радієш життю – здоров'я твоє впорядку.(наслідкові відношення).У цьому реченні можуть бути як наслідкові, так і умовні відношення у залежності від того, який зміст у ньому ми сприйматимемо.)*

VI. Підсумок

А зараз давайте підсумуємо знання, отримані вами на цьому уроці та попередніх уроках.

– Яке речення називається безсполучниковим? На які дві групи поділяються безсполучникові складні речення за характером синтаксичних і смислових зв'язків між простими реченнями? Назвіть умови, за яких у безсполучниковому складному реченні ставиться двокрапка? Назвіть випадки, за яких у безсполучниковому складному реченні ставиться тире?

VII.Завдання додому та інструктаждо нього

Опрацювати §44 на сторінці 236.Виконати впр. 550 на сторінці 237. Вам потрібно за поданими схемами скласти безсполучникові складні речення.

Література

1. «Українська мова» 8-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (класів) з поглибленим вивченням української мови / (автори Г.Т. Шелехова, В.І. Тихоша, А.М. Корольчук, В.І. Новосолова, Я. І. Остаф. За редакцією Л.В. Скуратівського). – К. : Ірпінь: Перун, 2008.

2.Українська мова: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл.(класів) із поглиб. вивч. укр.мови / В.І. Тихоша, М. Я. Плющ, С. О. Караман, О.В. Караман. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2014.– 368с.

Мороз Інна Борисівна

Магістрант 61-У групи факультету філології та історії Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Виховний захід з української літератури

Тема.«Іван Франко – трибун народний, пророк-ватаг, ратай-співець і громадянин благородний...»

Мета: поглибити знання учнів про життя видатного Каменяра народу – І. Франка; розвивати творчі здібності учнів, спонукати їх до власної творчості; на прикладі життя Каменяра виховувати любов і повагу дорідної землі, свого народу, мови, культури, традицій нашого народу, патріотизм.

Форма: заочна подорож по творчості І. Франка

Обладнання: презентація, портрет Івана Франка, нагороди для учнів (грамоти)

Місце: класна кімната

Епіграф:

Люди, люди! Я ваш брат,
Я для вас рад жити
Серця свого кров'ю рад
Ваше горе змити.
А що кров не зможе змить,
Спалимо вогнем то!
Лиш боротись – значить жить!
VIVERE MEMENTO!
І. Франко

Хід заняття:

І. Повідомлення теми, мотивація діяльності

1.1. Слово вчителя

Іван Франко

Іван Франко – трибун народний,
Пророк – ватаг, ратай – співець
І громадянин благородний,
Як той Орфей, герой рапсодний
Він з неба віщий посланець.
Іван Франко – мов дух стихії,
Що творить в нас і серед нас,
Що будить сили молоді,
Руйнує зло, живить надії
На Україні в лютий час!
Іван Франко – могутча сила
Як гордий дуб, міцний граніт,
Котрого буря не зломила,
І хоч верхів'я опалила,
А він красує стільки літ!
Чолом тобі, життя стражденне!
Хай стисне зранена рука,
Як меч, перо своє натхненне!
Хай сяє нам благословенне
Ім'я славетного Франка!

Сьогоднішній захід ми присвячуємо провіснику возз'єднання українського народу, визначного діяча нашої культури І.Я.Франка. Глибше пізнаємо його життєвий та творчий шлях видатного Каменяря. Погляньте уважно на його портрет І. Яковича, який він?

Він був гарним, високим чолом, з трохи крученим рудавим волоссям, рудавими вусами і сірими очима. На його розумному й енергійному обличчі ніколи не було гримас фальші, роздратування чи глузування. Очі й уста свідчили про впевненість і завзяття.

Одяг мав невибагливий. Завжди ходив у вишитій сорочці.

Був середнього зросту, а йшов як велетень. Спокійної вдачі, а вибухав, як порох, особливо, коли йшлося про добро трудящих.

Влада гнобителів не пустила його викладати у вищій школі, а він став учителем всього народу.

Напрацювався за десяток, а життя йому було лише одне, тай то недовге. Таким був І.Франко, робітник пера, Каменярь, чарівник слова.

II. Заочна подорож

2.1. Зупинка перша «Вогонь батьківської кузні»

(Вірш «Коли Тарас помер і думали царі»)

Іван Якович Франко народився 27 серпня 1856 р. в с. Нагуєвичі на Дрогобиччині в заможній сім'ї коваля Яця Франка. Батько мав землю, худобу, велику нову кузню, був людиною неабиякого неабиякого розуму й непересічного таланту. Мати – Марія Кульчицька була на 30 років молодша від свого чоловіка, мала гарний голос і знала безліч казок і легенд. Улюбленим місцем Яся (так в дитинстві звали Івана) була батькова кузня.

(Виходить хлопчик)

Оскільки школа в Нагуєвичих знаходилася досить далеко від домівки Франка і вчитель не відзначався освіченістю та авторитетом, батько віддав Івана до школи в Ясеницю-Сільну. Там він жив у дядька по матері, який навчав малого читання і письма.

Малий Франко дуже любив читати книжки і вже в такому віці мав доступ до великої бібліотеки місцевого священика Йосипа Левицького, після смерті всі книжки перейшли до Івана.

За два роки навчання Франко навчився читати й писати українською, польською, німецькою, вивчив чотири арифметичні дії і в той час не мав сумірного характеру, а навпаки був ще тим шибеником.

(Хлопчик)

1864 року батько віддали Івана до Головної школи в Дрогобичі. Там з «ослячої» партії Іван швидко перейшов на першу. Вже тоді в хлопчика проявилися літературний хист.

(Хлопчик)

Батько був присутній на екзамені сина за перший рік навчання. Старенький чоловік дуже переживав за свого первістка і надзвичайно втішався, коли Іванові знання оцінили найвище.

(Хлопчик)

Через місяць батько не стало. Господарство почало занепадати. Мати не справлялася із господарством, тим більше, крім Івана було ще три дитини.

Тому мати вийшла вдруге заміж за Гриня Гаврилка, бідного, але порядного парубка, який став сиротам другим батьком.

1867 року Іван вступив до гімназії. Вчився охоче та мав гарні оцінки. 1 червня 1872 року померла мати. Інтуїтивно, Франко приїхав з Дрогобичів, заставши матір ледь живою.

Першим віршем Івана був «Великдень», у якому йшлося про Якова Франка. А пізніше поет написав вірш «О, батьку мій».

О, батьку мій! Коли сьогодні

Хоч іскра тих огнів горить

У моїй груді, щоб народні

Злі дні в добро перетворить,

Коли нещастям, горем не знидів я,

А встав, щоби братам служити,

То все те – спадщина твоя.

(Вірш «Живи, Івану, сину Якова»)

Отож, дитинство І. Франка було більше сумним, ніж радісним. Але у кожній людині є ще золота пора юності, пора шалених почуттів. Які ж випробування приготувала вона для Франкові?

2.2. Зупинка друга «Тричі мені являлася любов...»

Після сьомого класу гімназії Франко задумав подорожувати рідним краєм. Цього ж літа, він став репетитором Ярослава Рожкевича, Франко закохався в його сестру Ольгу.

Любов була великою, взаємною, чистою і святою. Коли Іван Якович потрапив до в'язниці, то перед ним постав вибір: або Ольга, або соціалізм.

Він вибрав друге, хоч і кохав дівчину. Але таємне листування, поговорі, скандали у сім'ї Рожкевичів не були найкращим виходом зі становища. Наївна дівчина почала думати про фіктивний шлюб. Це був небезпечний крок. Батьки Ольги здобули перемогу, дівчина дала згоду вийти заміж за другого. Коли ж Франко отримав звістку, що його кохана Ольга виходить заміж, у нього стався мікроінсульт.

Та два люблячих серця не переставали кохати один одного навіть на відстані. І вони зустрілися. Після одруження це була перша і остання зустріч.

(Виходить юнак і дівчина – І. Франко та О. Рожкевич)

Молодість, весна, кохання! Три спокуси людського життя – три принадні сестри, увінчані квітами, віншують молоде чоло людини. Де тільки з'являються вони разом, там відразу вже є четверта – поезія.

(Франко сидить за столом і читає щойно написаного вірша «Не знаю що мене до тебе тягне»)

У березні 1885 року в Києві Франко знайомиться з Ольгою Хоружинською, яка стає його дружиною. Вона була розвинена і освіченою

дівчиною з демократичними поглядами, привітна і дотепна. Ольга Федорівна була доброю матір'ю, вірною дружиною, невтомною помічницею І.Франка.Здавалося б,що саме їй адресовано всі любовні гімни. Але...

(звучить пісня «Бездежне поле в сніжному завою»)

(Франко сидить за столом,читає піднесеним тоном)

Згодом до Франка прийшли ще дві великі любові: до смертельної хворої Юзефи Дзвонівської і гордої неприступної ЦеліниЗигмунтовської.

(Вірш «Я забув, що то осінь холодна!»)

Це перша і не остання поезія, яка була присвячена саме

ЦелініЖуровській,до одруження Зигмундовській.Целіна завжди твердила, що Франко буквально її переслідував. Вона йде з роботи, а він за нею. Вона зупиниться – і він зупинився. Потім Франко зник. Аж одного дня він з'явився в супроводікоїсьжінки. Вони стояли і,поглядаючи на Целіну, щось говорили. Товаришки по роботі сказали, що то дружина Франка. Панна Целя полегшено зітхнула: нарешті буде мати спокій.

(Заходить панянка і похапцем відкриває конверта. Дістає листа і схвильовано читає). Франко сидячи, за столом,читає. (Вірш «Явилась третя – Жениця чи звір?»)

Отож, протягом життя кохання ще двічі брало в полон серце І.Франка. Але перше кохання не забулося,не стерлося новими почуттями.

І.Звісно ніколи не треба забувати про жінку, що була завжди поруч, про Ольгу Хоружинську, яка несла на своїх слабких жіночих плечах всю славу мужа-тирана.

Життя Івана Франка було переповнене не тільки коханням. Будучи політиком,революціонером, постійно знаходився під пильним оком поліції.

Продовж життя його тричі заарештовували.

2.3. Зупинка третя«Три арешти І. Франка»

Івана Франка тричі заарештовував австрійський уряд. І хоча найдовше ув'язнення тривало лише 8 місяців, кожен арешт мав для Івана Франка дуже тяжкі наслідки.

Так перший (1877р.) зруйнував Франкові надії після закінчення університету працювати викладачем гімназії.

Другий (1880 р.) остаточно розлучив його з коханою Ольгою Рожкевич, яка за наполяганням батька вийшла заміж за Озаркевича.

Третій (1887 р.) спричинив тяжкі недуги дружини І.Франка

Ці три спіткання з царським правосуддям дали ґрунт для написання І.Франком кількох прозових і поетичних творів. Зокрема, І. Франко вивів у світ сонетарій новий різновид сонета – тюремний сонет.

(Франко)

(Вірш «У камері коло вікна йому»)

(Вірш «Там сморідна жаринь і духота»)

Особливо тяжким для Франка були 1881-1884 рр. Через матеріальні нестатки довелося повернутися в Нагуєвичі, зайнятися хліборобською працею.

(Вірш «Він за плугом ходив на батьківському полі»)

2.4. Зупинка четверта «Творчі здобутки Каменяря»

Узявши від землі сили, любові, наснаги, Іван Франко багато і плідно працює.

Здається, життя таке коротке. Що ж може встигнути за цей час людина?

1) Вищу освіту Франко здобув. Але не у Львові, а в Чернівецькому і Віденському. Успішно захистив докторську дисертацію, мріяв про кафедру в університеті. Та шлях до викладання був закритий.

2) Часто доводилося великому поетові через матеріальні нестатки виконувати будь-яку роботу. Надзвичайне перенапруження фізичних сил призвело до того, що він тяжко захворів, на якийсь час втратив зір, здала нервова система. Але й у такі важкі часи він сподівався на краще майбутнє.

3) Івана Франка вважають найбільшим книголюбом серед письменників-класиків. Ще школярем він зібрав собі невелику в 500 томів, хоч грошей на те не мав. Задля цього Франко, виконуючи за товаришів письмові завдання, у нагороду брав книжки.

4) І. Франко був одним із перших професійних письменників, які заробляли собі на хліб пером. Дуже важливе значення мав для письменника розпорядок робочого дня. Лягав пізно, а прокидався найпізніше о 9-й годині ранку. Виходив на прогулянку, після чого брався до термінової роботи, працював 5-6 годин. Близько другої години Франко обідав, післяобіднього відпочинку не визнавав, писав здебільшого до 4-ї, 5-ї години. Тоді знову вирушав на прогулянку по дорозі заходив до бібліотеки, де проводив залишок дня.

5) Така працездатність породила літературну бувальщину «За бар'єром – бар'єр». Іван Франко просив фольклориста підготувати статтю і дав йому тиждень строку. Ось таким невтомним був І. Франко.

6) Ліричні поезії Франко творив впродовж цілого свого життя – і у дні юності, і у зрілому віці, і на схилі літ.

Українську пісню письменник любив найніжнішою любов'ю. Це була святиня.

Іван Франко залишив безцінну спадщину не тільки в поезії, а у прозі: 100 оповідань і 10 повістей широкої тематики.

Лірика Івана Франка вражає тематичним і жанровим розмаїттям: громадсько-політична, філософська, інтимна, національно-політична.

Доробок Франка-фольклориста, складав близько 400 пісень і 1800 коломийок, які він почав записувати з десятирічного віку. Про його відчуття музичного ритму свідчить той факт, що на його твори було покладено близько 200 композицій, а на окремі твори декілька.

Маємо пригадати й такий шедевр світової музики, як вірш-гімн «Не пора...».

Цьому творові понад сто років. На цей вірш поета майже півстоліття накладала свої заборони царська цензура, польсько-шляхетні, румунсько-болгарські власті. Ніде правди діти, понад півстоліття не друкується вірш І.Франка і в сучасних виданнях. З боєм доводиться констатувати, що вірш не лише не друкується, але й не співається, хоч свого часу він набув широку популярність.

2.5. Зупинка п'ята «Заповіт українському народові»

В останні десятиріччя свого життя Франкові жилося тяжко, складно. Крім матеріальних нестатків, нагніталася злоба тих, хто хотів бачити Західну Україну в складі Польщі чи Австро-Угорщини. Одного ранку поет побачив за вікном повішений на дереві манекен, який до найменших рис був подібний до нього.

(Вірш «Вночі повісив хтось рудого манекена»)

Франкова любов до України ніколи не була сліпою. Він добре знав душу свого народу, його достоїнності й слабкості. Поет ганьбив усе поверхове, нечесне, лицемірне й користлюбне, все те негативне, що протягом століть тяжкої неволі темною плямою лягало надушу народу, спотворювало людські характери. Івана Франка називали «зрадником Русі», «смутною появою». А він відповідав:

Який я декадент? Я син народа,
Що вгору йде, хоч був запертий льох,
Мій поклик: праця, щастя і свобода,
Я є мужик, пролог, не епілог

У 1905 році Каменяр написав і видав найкращу поему «Мойсей», у вступі якої вертався не до біблійної племені, а до своїх земляків і нащадків – українців.

(Читання прологу до поеми Мойсей)

27 серпня 1906 року Іван Франко одержав до дня народження незабутній подарунок: Вчена рада Харківського університету в цей день присвоїла йому без захисту ступінь доктора словесності, а вчені Академії наук Росії запропонували затвердити Франка членом-кориспондентом Петербурзької Академії наук.

Але доля знову приготувала удар. Передчасно і трагічно його старший син Андрій, який був улюбленцем, першим помічником і гордістю його. Він стільки допомагав батькові і вже сам розправляв крила орляти для польоту.

Дивовижно, але сам Франко вистояв і тут. А от дружина – ні. Смерть сина Андрія настільки ускладнила її нервово захворювання, що вона так і не видужала до кінця своїх днів. А Франко врятувала, очевидно, праця, у яку він поринув з голови.

У 1908 році Франко тяжко захворів. У поета була тяжка форма поліартриту. Почався параліч рук, але письменник не припинив працювати. Він, як тільки міг, боровся із хворобою.

Ось у таких складних умовах 2 липня 1913 року почалися дні, присвячені 40-річчю творчої діяльності поета. Від делегації з Ходорова Франкові було вручено терновий вінок з китицею білих троянд.

9 березня 1916 року Франко підписав заповіт. Рукопис й бібліотеку заповів народові, будинок – дітям.

28 травня 1916 року о 16 годині Франка не стало.

«Подібно до легендарного Данко, розірвавши свої груди він дістав вогненне серце і освітив ним шлях до визволення свого народу», – сказав про Франка Агтангел Кримський.

Звучить реквієм

«Як спитьсЯ Вам?»

2.6. Зупинка шоста Літературна вікторина «Творчий і життєвий шлях І.Я. Франка»

1. Коли народився Іван Якович Франко? 2. Що найдужче любив Франко?

3. Як називався перший вірш Івана? 4. До кого у Франка виникло перше кохання? 5. Скільки разів заарештовували І. Франка? 6. Якою працею зайнявся Франко після повернення в рідне село Нагуєвичі? 7. Що брав малий Франко за нагороду, коли виконував письмові робрти товаришів? 8. Що любив Каменяр найніжнішою любов'ю? 9. Які дві пристрасті було в письменника? 10. Як називався Франковий шедевр світової музики? 11. Що побачив поет за вікном? 12. Як називалася найкраща поема І. Франка? 13. який подарунок одержав великий поет до дня свого народження? 14. Як звали першого помічника письменника? 15. Коли вдійшов у вічність І.Я. Франко?

III. Оголошення результатів

IV. Нагородження переможців

V. Підсумок заходу

5.1. Слово вчителя

Якщо духовне життя народу порівняти з багатою, розлогою кроною, то постать Каменяра – це міцний стовбур, який понад 40 років тримав на собі цю крону на межі двох століть: кінця XIX – початку XX століть. Його називали академією в одній особі; бо перу Франка належить близько 5 тис. праць різних жанрів. Найповніше видання їх в Україні – 50 томів, але все написане Каменярем не вміститься, мабуть, і в 100 томах.

Хочеться завершити наш захід словами М. Рильського: «Іван Франко – це розум і серце нашого народу, мука і передчуття щастя України. України і людяності. І ми маємо гордитися тим, що така людина належить до нашого народу, що Іван Франко жив і працював лиш за ради слави і кращого майбутнього України».

Я дякую всім за увагу. Сподіваюсь, що пам'ять про народного Каменяра залишиться в ваших серцях.

Оникієнко Ірина Павлівна

Викладач української мови та літератури ДПТНЗ «Кролевецьке ВПУ»,
м.Кролевець, Сумська область

Урок української літератури

Тема: «Місце любовної теми у творчості І.Франка. Життєві імпульси появи творів (автобіографічність). Широка емоційна гама почуттів ліричного героя, утвердження невмирущості людських почуттів, ідеалу кохання»

Мета: розкрити світ почуттів і пристрастей, створений поетичним словом І.Франка на основі збірки «Зів'яле листя»; творчо осмислити й відтворити події, що відбувалися в житті поета;

- формувати медіаграмотність та медіакомпетентність учнів;
- розвивати дослідницькі здібності учнів, усне мовлення, навички аналізу художнього тексту, креативне мислення, увагу, пам'ять;
- виховувати інтерес до творчості поета, гордість за нього, збудити бажання краще пізнати глибинний зміст його ліричних творів; чистоту й благородство почуттів.

Теорія літератури: інтимна лірика, лірична драма.

Обладнання: портрети І.Франка, Ольги Рошкевич, Юзефи Дзвонковської, Целіни Журовської, тексти ліричних творів, аудіозапис пісні «Час рікою пливе» на сл. І.Франка, мультимедійна презентація.

Тип уроку: комбінований

Епіграф уроку

Любов – це те, що буде вічно,
І ні початку, ні кінця.

Іван Франко

Перебіг уроку

І. Організаційний момент

1.1 Вступне слово вчителя

Добрий день! У народі кажуть, що добрий гість – дому радість. Сподіваюсь, що ви, діти, як і я, раді нашим гостям.

Урок у нас сьогодні незвичайний. Упевнена, що працювати ви будете творчо, креативно, продемонструєте свої найкращі здібності.

Отже, слухаємо пісню «Час рікою пливе» Можливо, для когось її слова будуть знайомими.

1.2 Питання до класу

- Ваше враження? Що вас здивувало? (Дуже незвично, здорово, несподівано, (діти відмічають, що це пісня на слова І.Франка).

І знову Франко, знову відкриття і сьогодні ми будемо відкривати нові грані творчості поета.

ІІ. Мотивація навчальної діяльності

2.1 Питання до класу

- Що ви знаєте про І.Франка? (*Титан праці, видатний письменник, учений, публіцист, видавець, перекладач, активний громадський діяч. Письменник мав великий дар – уміння промовляти не лише до своїх сучасників, а й до наступних поколінь*).

2.2 Слово вчителя

М. Коцюбинський зазначав: “Людина, яка б вона сильна не була, не може жити самою боротьбою, самими громадськими інтересами. Трагізм особистого життя часто влітається в терновий вінок життя народного.”

Іван Франко – геніальний поет, громадський діяч, але він ще й просто чоловік. Чоловік зі своїми переживаннями і радощами серця, який прагнув земного – любові. Та його любов перетворилася на неземне страждання.

Сьогодні ми познайомимось з іншим Франком – глибоким ліриком, співцем кохання.

III. Оголошення теми та мети

(діти записують тему та епіграф в зошити)

3.1 Коментар учителя

Тема уроку «Нев’яуча чарівність інтимної лірики Івана Франка»

Сьогодні на уроці ми розкриємо світ почуттів і пристрастей, створений поетичним словом І.Франка на основі збірки «Зів’яле листя», аналізуватимемо поезії, які входять до її складу; творчо осмислимо й відтворимо події, що відбувалися в житті поета

3.2 Оголошення епіграфа

Епіграфом до уроку послужать слова І.Франка: «Любов – це те, що буде вічно, і ні початку, ні кінця».

Ви вже діти дорослі. Хтось уже закохувався, у когось усе ще попереду. Кожен має свою відповідь на питання: «Що означає любити?»

3.2 Проблемне питання: Що означає любити? Що є кохання для І.Франка?

IV. Актуалізація опорних знань

4.1 Робота з літературознавчим словником (повторення)

У центрі нашої уваги на сьогоднішньому уроці інтимна лірика І.Франка.

Інтимна лірика (від лат. *intimus* — «найглибший», «потаємний») — умовна назва ліричного твору, у якому панівний мотив - любовна пристрасть автора. Таку лірику ще називають «любовною».

Інтимна лірика розкриває широкий діапазон душевних переживань, постає найяскравішим художнім документом історії людського серця.

V. Сприйняття та засвоєння навчального матеріалу

5.1 Слово вчителя

Протягом десяти років І. Франко пише цілий ряд інтимних поезій, які об’єднує у поетичну збірку «Зів’яле листя», що з’явилася друком 1896р. Поет дає їй підзаголовок «Лірична драма». Це словосполучення засвідчує поєднання у творі елементів лірики і драми.

5.2 Робота з літературознавчим словником (повторення)

- **Лірика** (грец. *lyrikós*— лірний; твір, виконаний під акомпанемент ліри) — один із родів художньої літератури, в якому у формі естетизованих переживань осмислюється сутність людського буття.

- **Драма** (грец. *drama*— дія) — один з літературних родів, який змальовує світ у формі дії.

5.3 **Робота з таблицею** Звернімо погляд до таблиці і пригадаємо ознаки, які властиві драмі й ліриці.

Драма

- драматичний конфлікт;
- художнє відтворення подій повсякденного життя;
- закінчення драми найчастіше нещасливе для головного героя;
- викриття і засудження недоліків у характері персонажів.

Лірика

- висока емоційність, схвилюваний тон розповіді;
- зображення людини через відтворення її переживань;
- інтенсивне використання образотворчих засобів.

5.3 Робота в групах

Заздалегідь учні об'єднані в три групи, кожна з яких готовила інформацію про жмутки збірки «Зів'яле листя»

1. Учень-доповідач

Одна несміла, як лілея біла,

З зітхання й мрій уткана, із основ

Сріблястих, мов метелик, підлетіла.

До першого «жмутку» входить 20 поезій, які І.Франко створював упродовж семи років: з 1886 по 1893 р.

Ліричного героя переповнюють почуття радості зустрічі з коханою і гіркота розлуки, надія, що кохана відповість взаємністю. Він кохає і від того відчуває велике щастя. Ліричний герой обіцяє:

Я понесу тебе в душі на дні.

Облиту чаром свіжості й любові,

Твою красу я переллю в пісні...

Але незабаром приходить розчарування від нерозділеного кохання.

Учні 1 групи зачитують тексти поезій

1 учень

Не знаю, що мене до тебе тягне,

Чим вчарувала ти мене, що все,

Коли погляну на твоє лице,

Чогось мов щастя й волі серце прагне

І в груді щось метушиться, немов

Давно забута згадка піль зелених,

Весни і цвітів, – молода любов

З обійм виходить гробових, студених

2 *учень*

За що, красавице, я так тебе люблю,
Що серце тріпаєсь в грудях несамовито,
Коли проходиш ти повз мене гордовито?
За що я тужу так, і мучусь, і терплю?

Виразне читання поезії «Безмежнеє поле...» та її аналіз

Безмежнеє поле в сніжному завою,
Ох, дай мені обширу й волі!
Я сам серед тебе, лиш кінь підо мною
І в серці нестерпні болі.
Неси ж мене, коню, по чистому полю,
Як вихор, що тутка гуляє,
А чень, утечу я від лютого болю,
Що серце моє розриває.

У чудовій метафорі «Безмежного поля в сніжному завою» втілено образ людського життя, зимовим холодом підкреслено самотність ліричного героя, який прагне звільнитися від нерозділеного почуття, адже в його серці «*нестерпні болі*».

У поезії ми бачимо алегоричний образ коня, який є символом лицарської волі, надії, мрії, життєвого стрижня, оптимізму. Ліричний герой звертається до нього:

*Неси ж мене, коню, по чистому полю,
Як вихор, що тутка гуляє,
А чень, утечу я від лютого болю,
Що серце моє розриває.*

Мотив утечі підкреслює самотність, сум героя, який прагне втекти від себе і свого горя, у такий спосіб вгамовуючи свої пристрасті. Тому його ваблять рух, інший простір — простір серця, яке ніяк не може вгамуватися.

Перший жмуток було присвячено Ользі Рошкевич (портрет на дошці)

Ольга Рошкевич, донька одного руського панотця. У 1874р. І.Франко познайомився з нею. Драма їхнього кохання була типовою для того часу. Вони кохали одне одного. Але... У 1877 році Франка було заарештовано. Отець Михайло, батько Ольги, наполягав на розриві їхніх стосунків. Тому вона залишила родину, але все-таки вимушена була вийти заміж за богослова Володимира Озаркевича. Дізнавшись про одруження Ольги, Франко дуже захворів.

презентація сенкану (Сенка сторила американська поетеса Аделаїда Кренсі. Її надихнули японські жанри хоку і танку, і вона вирішила поєднати ці два жанри і створити новий, який назвала сенкан. Сенкан складається з 5 рядків і 22 склади.)

Ольга
Ніжна, невинна.
Вчарувала, збудила, розпалила.

Несміла, як лілея біла.
Весна.

2 Група

1. Учень-доповідач

*Цвітко осіння,
Бита сльозою, -
Чом тяжкий мені
Жаль за тобою?*

До другого «жмутку» входить 20 поезій, які були написані Іваном Франком протягом 1895 року.

Другий «жмуток» збірки «Зів'яле листя» написаний в основному у народнопісенній манері, і багато поезій стали улюбленими піснями та романсами.

Слово вчителя

М. Коцюбинський писав:

«Це такі легкі, ніжні вірші, з такою широкою гамою чувства і розуміння душі людської, що, читаючи їх, не знаєш, кому оддати перевагу: чи поетові боротьби, чи поетові-лірикові, співцеві кохання і настроїв... Взагалі Франко – лірик високої проби і його ліричні твори просяться часто в музику».

Виразне читання поезії учнем «Ой ти, дівчино, з горіха зерна»

Ой ти, дівчино, з горіха зерня,
Чом твоє серденько – колюче терня?
Чом твої устонька – тиха молитва,
А твоє слово остре, як бритва?
Чом твої очі сяють тим чаром,
Що то запалює серце пожаром?
Ох, тії очі темніші ночі,
Хто в них задивиться, й сонця не хоче!
І чом твій усміх – для мене скрута,
Серце бентежить, як буря лют
Ой ти, дівчино, ясна зоре!
Ти мої радощі, ти моє горе!
Тебе видаючи, любити мушу,
Тебе кохаючи, загублю душу
Аналіз :
Вигук (ой).

Поетичне звертання (дівчино).

Риторичні питальні та окличні речення.

Зменшено-пестливі слова (устонька, серденько).

Постійні епітети (ясна зоре, буря люта)

Анафора (чом, чом).

Метафори (дівчина — з горіха зерня; устонька — тиха молитва).

Антитеза (радощі, горе)

Фразеологізми (загублю душу)

Другий жмуток присвячений Юзефі Дзвонковській

У 1883 році Франко був у Станіславі і познайомився там з Юзефою Дзвонковською. Ця вродлива, розумна дівчина справила на Франка сильне враження. Він покохав її. Мало того, він вирішує, що після Ольги Рошкевич Юзефа саме та жінка, яка може бути його дружиною. Франко звернувся до її матері, просячи руки, та отримав відмову. Він пояснював це аристократичним походженням, гордістю дівчини. Однак згодом з'ясував причину відмови дівчини: вона була хворою на сухоти.

Презентація сенкану

Юзефа

Горда, сумна.

П'янила, надихала, відмовила.

Таємна, недоступна, мов святиня.

Осінь

3 група

1. Учень-доповідач

Явилась третя – жєницина чи звїр?

Це була Цєліна Журовська, в яку І.Франко був закоханий багато літ. Він сам писав про неї так: «Я пізнав одну панночку польку і закохався в неї. Отся любов перемучила мене дальших десять літ...» На початку 1890 р. Цєліна виїхала зі Львова, а за декілька місяців у газеті «Львівський кур'єр» з'явилося оголошення про одруження панни Журовської. Франко вирішив, що мова йде про Цєліну. Але у 1896 році вона знову з'являється у Львові. Була неодруженою, але невдовзі взяла шлюб із Здіславом Зигмунтовським.

Поезії третього «жмутку» – це пекельні переживання ліричного героя, викликані жорстокими умовами життя та нещасливим коханням, що довели його до відчаю. Розповідаючи про муки свого нерозділеного кохання, герой ніби розриває жмуток за жмутком, розкидає зів'яле листя своїх пісень, щоб воно щезло безслідно. Ліричний герой осягає увесь біль нерозділеного почуття, він внутрішньо спустошений і безсилий. Це найсумніший, зимний «жмуток».

У вірші «Тричі мені являлася любов» ми можемо відшукати її портрет і переживання автора. «Глядиши на неї – і очам приємно, впивається її красою зір. Та розум страх бере, душа холоне..».

Автор використовує яскраві епітети та порівняння, описуючи її: Іскри – яркі, страшні, солодкі, мелодійні; жєницина – звїр; дух мій – у сіті птах; страх бере – душа холоне).

Презентація сенкану

Цєліна

Холодна, байдужа.

Доглядала, надихала, лицемірила.

Найтайніший порив, що п'янив.
Зима.

5.4 Доповнення вчителя

Діти, у збірці ми бачимо трьох жінок, три кохання поета. Але ж Іван Франко був одруженим чоловіком.

Жінка, що була поруч (за висловом Р. Горака) — Ольга Хоружинська — не увійшла в число «трьох». Стосунки подружжя Франків були складними. Однак знову ж... Четверо прекрасних дітей, вихованих цим подружжям великою мірою компенсують «ту серцеву недостатність», на яку воно страждало.

5.5 Бесіда з учнями

– Чи був щасливим Іван Франко? Чи можемо ми визначити, якій саме жінці Іван Франко присвятив збірку «Зів'яле листя»?

Орієнтовна відповідь

1. Можна, звичайно ж, судити, можна висувати різні «альтернативні версії», однак... чи потрібно?

2. Та хіба складає різницю — чиї то уста і чиї оті очі? Адже ними зазирає у душу кожного єдина любов поета. Скільки б мільйонів разів вона не являлась — Вона — завжди одна. Та, від якої квітнуть сади, загораються зорі й оживає Поезія...

5.6 Заключне слово вчителя, перегляд презентації

"Зів'яле листя" — одна з найкращих збірок інтимної лірики у світовій літературі, яку Іван Франко наповнив не тільки своїми почуттями, а й усім тим, що є в нашій мові найніжнішого, найсердечнішого.

Перегляд презентації .

VI. Підсумки уроку

Проблемне питання:

Повертаючись до епіграфу уроку: «Любов – це те, що буде вічно, і ні початку, ні кінця» Що ж означає любити? Що є кохання для І.Франка?(відповіді учнів)

VII. Домашнє завдання

Підготуватися до уроку позакласного читання. Прочитати драму Івана Франка «Украдене щастя». Щоб вас зацікавити пропоную переглянути буктрейлер за твором «Украдене щастя» (відео)

VIII. Оцінювання учнів

Проклова Оксана Ігорівна

Студентка 53-У групи факультету філології та історії

Глухівського національного педагогічно університету ім.О.Довженка

Урок української літератури для 11 класу

Тема: «Юрій Яновський. Творча біографія митця. Романтичність світовідчуття і стилю в раннійтворчості. Роман у новелах «Вершники» як «реабілітаційний двійник» «Чотирьох шабель».

Мета уроку: презентувати творчу біографію Юрія Яновського, визначити місце письменника в розвитку української літератури, особливості світовідчуття і стилю в ранній творчості митця, розкрити жанрову специфіку і своєрідність твору; розвивати зв'язне мовлення, пізнавальні інтереси; виховувати естетичні смаки.

Тип уроку: урок-презентація

Обладнання: портрет письменника Ю.Яновського, ілюстрації до твору

Епіграф: Він жив для літератури, а не з літературою.

Микола Бажан

Хід уроку

I. Актуалізація опорних знань учнів

1.1. Вступне слово вчителя

«Йому властивий піднесений романтичний тон вічної молодості, любові, доцільної праці і мудрості людської. Ці мотиви є основними і визначальними в усій його творчості», – так зазначив літературознавець Г.Костюк про Ю.Яновського, письменника, над творчістю якого ми розпочинаємо роботу сьогодні на уроці. Він – один із тих, чиї «романтичні крила» були підрізани тоталітарним режимом, але справжні художні здобутки, які митець устиг створити, стали окрасою української літератури.

II. Повідомлення теми, мети, мотивація навчальної діяльності.

2.1. Оголошення теми уроку

Темою нашого уроку – «Юрій Яновський. Творча біографія митця. Романтичність світовідчуття і стилю в ранній творчості. Роман у новелах «Вершники» як «реабілітаційний двійник» «Чотирьохшабель».

2.2. Робота в зошитах

Запишемо тему уроку

2.3. Повідомлення мети уроку

Сьогодні ми презентуємо життєпис одного з представників періоду «Розстріляного Відродження» – Юрія Івановича Яновського, визначимо місце письменника в розвитку української літератури, особливості світовідчуття і стилю в ранній творчості митця, розкриємо жанрову специфіку і своєрідність твору. Письменник прожив складне і недовге, але прекрасне, сповнене творчих пошуків життя. Саме йому належить визначальна роль у розвитку романтичного напрямку в українській прозі.

2.4. Робота з епіграфом

Зверніть увагу на епіграф до нашого уроку. Прокоментуйте власне розуміння його змісту. Наприкінці уроку ми ще раз зацентруємо увагу на цитаті М. Бажана про Ю.Яновського.

III. Презентація матеріалу

3.1. Повідомлення вчителя

Детальніше життєпис Ю. Яновського нам презентують учні, які підготували відповідні завдання.

3.2. Презентація учня «Дитинство та юність письменника»

27 серпня 1902 року в селі Майєровому на Єлизаветградщині (нині село Нечаївка, Кіровоградської обл.) у молодого подружжя Івана Миколайовича та Марії Мусіївни народився перший син. Дід Микола Максимович наполіг, щоб онука назвали Юрієм. Прадід майбутнього письменника належав до козацької старшини й після скасування Запорізької Січі отримав дворянство, але при переписі виявилось, що документи втрачені, й уже тоді дід Микола Максимович зберіг лише титул – «міщанин Єлисаветградського повіту». Дід дуже любив свого внука і мріяв «зробити з нього пана». Старий розповідав малому про те, що в шостому коліні їхнім предком був пан Яновський і в минулому його рід переплітався із родом відомого письменника – Миколи Гоголя. Малий Юрко дуже любив дідуся, його образ письменник потім змалює в новелі «Дитинство» (роман «Вершники»). Мама Марія Мусіївна мала чудовий голос, багато читала й сама навчила грамоти малого Юрія. Дитячі роки хлопця пройшли в садибі дідуся Мусія Семеновича Здорика (батька по матері).

У 6 років хлопця віддали до церковно-парафіяльної школи. Школу закінчив на «відмінно». У серпні 1911 року вступив до Єлисаветградського реального училища, жив у родичів. Дуже цікавився книжками, почав збирати свою бібліотеку, першою книжкою якої стали «Вечори на хуторі біля Диканьки» М. Гоголя. Училище хлопець закінчив у 1919 році із золотою медаллю, потім вступив до механічного технікуму. Працював інструктором у статистичному бюро, управлінні народної освіти. У 1922 році вступив до Київського політехнічного інституту на електромеханічний факультет. Але студентське життя було голодне й холодне. Юнак застудився й «заробив» собі туберкульоз. Можливо, й помер би, але допомогли друзі. В інституті Ю. Яновський вступає до літературного гуртка, організовує стінгазету і стає її редактором. Проте закінчити вуз не довелося. Ю. Яновського виключили з комсомолу, виписали із вузу. Та Києва хлопець так і не покинув. І хоч інженером Ю. І. Яновському стати не судилося, із цієї миті починається його шлях у велику літературу.

3.3. Постановка запитань

– Хто запропонував назвати новонародженого Юрієм? (Дід Микола Максимович). Як ставився малий Юрко до свого дідуся? В якому творі пізніше було втілено образ діда? (У новелі «Дитинство» (роман «Вершники»). Яка книжка стала першою в бібліотеці Ю. Яновського? («Вечори на хуторі біля Диканьки» М. Гоголя). До якого закладу вступає Ю. Яновський в Києві? (Вступив до Київського політехнічного інституту на електромеханічний факультет). На яку хворобу захворів Ю. Яновський в інституті? (На туберкульоз)

3.4. Презентація учня «Доросле життя письменника»

Згодом Юрій Іванович Яновський захопився театром, почав ходити на репетиції в театр імені Михайличенка, став помічником режисера. У цей час він публікує свої перші вірші, знайомиться із М. Семенком та М. Бажаном. У

1927 році було створено Всеукраїнське фото управління (ВУФКУ) в Харкові, і Ю.Яновського запросили на роботу разом із М. Бажаном та О.Довженком. Згодом Юрій познайомився із Тамарою Жевченко, і в 1928 році молоді люди одружилися. Тамара працювала в театрі Леся Курбаса, а переїхавши до Києва, грала в театрі юного глядача. У 1927 році Юрій Іванович переїхав до Харкова, а далі – до Києва. У 20-ті роки Яновський належав до митців, що групувалися довкола Миколи Хвильового. Він підтримував заклик орієнтуватися на Європу, прокладати самостійно шлях у новій літературі. Був членом ВАПЛІТЕ, Політфронту. З початком репресій в 30-х роках більшовицька система таврувала Юрія Івановича як «націоналіста», «хвильовіста». І після смерті М.Хвильового письменник зрозумів, що доведеться мати власне «Я», щоб вижити. Тоталітарна система вміло використовувала для приручення митців як батіг, так і пряник. Так, у 1939 році Яновського нагородили орденом Трудового Червоного Прапора, навіть дали квартиру в Києві: сподівалися від автора творів на замовлення. Тому в цей час він пише мало – трагедію «Дума про Британку»(1937 р.) , книгу оповідань «Короткі історії»(1940 р.).

У роки війни був евакуйований до Уфи, де працював редактором журналу. Потім все ж випросився на фронт військовим кореспондентом Першого Українського фронту, де письменник познайомився з М.Хрущовим. Війна не залишила душу митця байдужою, тому з'являється роман «Жива вода»(1947). Але схвалення цей роман не отримав. На пленумі Спілки письменників України роман розгромили вщент. Почалися страшні дні для митця. Матеріальні нестатки змусили письменника розкаятися в неіснуючих гріхах перед радянською владою. Після всього митець знаходить в собі сили, пише збірку «Київські оповідання» (1948 р.), яку було висунуто на Сталінську премію. На початку лютого 1954 року у Києві театр ім. Лесі Українки ставить прем'єру за п'єсою Ю.Яновського «Дочка прокурора». П'єса пройшла при повному аншлазі. Але здоров'я митця погіршилося, 25 лютого 1954 року через неправильно поставлений діагноз, Юрій Іванович помер. Письменника потрібно було негайно оперувати, а не приписувати хворому спокій. Ось так пішов із життя прекрасний романтик. Поховали Ю.І.Яновського на Байковому кладовищі у Києві.

3.5. Запитання до учнів

–Назвіть ім'я дружини Ю. Яновського (Тамара Жевченко). З ким почав товаришувати Ю.Яновський? (О.Довженком, М.Бажаном, М.Хвильовим). До якого угруповання належав Ю.Яновський? (ВАПЛІТЕ) Чому Ю. Яновського нагородили орденом Трудового Червоного Прапора? (Влада хотіла підкупити Яновського, сподіваючись, що він буде писати твори на замовлення). Який твір письменника був розкритикований і приніс авторові багато проблем? (Роман «Жива вода»). Яку збірку митця було висунуто на Сталінську премію? («Київські оповідання») У якому році помер Ю.Яновський і де був

похований? (Митець помер 1954 року, похований на Байковому кладовищі в Києві)

– Можна зазначити, що життя письменника було дуже нелегким, проте іноді йому посміхалася доля, що надихало його працювати та творити.

3.6. Презентація вчителя

Ю.Яновський залишив нам багатожанрову спадщину: 70 новел, оповідань, чимало поезій, повість, чотири романи, сім п'єс (деякі успішно ставилися театрами), а ще кіносценарії, публіцистика. Ю.Яновський виступав у літературі під псевдонімом Георгій Ней, Юрко Юрченко. Його справедливо називають сміливим новатором в українській літературі ХХ ст. Він – один із найяскравіших представників неоромантичної течії.

Уже перші збірки новел Ю. Яновського «Мамутові бивні»(1925 р.), «Кров землі»(1927 р.) підтвердили відхід нової хвилі української літератури від народницько-просвітницьких традицій ХІХ ст. Серед ранніх творів Ю.Яновського – новела «Поворот», надрукована вперше тільки 1967 році. У романтичному стилі написана повість «Байгород», яка створювалася 1927 р. в Одесі. Роман «Майстер корабля» (1928 р.) – абсолютно новаторський за змістом і формою твір в українській літературі. Яновський осмислює роль творчої інтелігенції, власне, еліти суспільства у формуванні й становленні світогляду нової доби.

Уромані «Чотири шаблі» (1931 р.) показано могутню стихію національно-визвольного руху в Україні в революційний час та його трагічні наслідки. Така тема в українській літературі була порушена вперше. Твір складається із семи розділів (пісень). Таким чином, письменник започаткував в українській літературі новий різновид роману – роман у новелах.

Після появи 1935 року роману в новелах «Вершники» письменник став досить відомим. Цей твір узагалі протягом довгого часу вважався вершинним добутком митця.

«Вершники» – перлина творчості Ю. Яновського. П. Г. Тичина зазначив, що саме цим романом новітня українська література склала екзамен на атестат зрілості. Тема громадянської війни постає у твор по-справжньому героїчною й романтичною. Автор правдиво відтворює трагедію цілої родини Половців, яких революція розкидала по різні ідеологічні фронти. Особливо яскраво виявилася в цьому творі композиційна майстерність Ю.Яновського. Роман складається із восьми сюжетно завершених новел («Подвійне коло», «Дитинство», «Шаланда в морі», «Батальйон Шведа», «Лист у вічність», «Чубенко, командир полку», «Шлях армій», «Адаменко»), які в сукупності передають панораму періоду громадянської війни. За жанром «Вершники» – новелістичний роман.

Роман «Вершники» розпочинається новелою «Подвійне коло». У ній зображено події, що розгортаються в серпні 1919 року, під час громадянської війни, та родину Половців, які беруть участь у цій війні. Ю.Яновський у цій новелі зображує боротьбу братів, що належать до різних

класів, мають різні інтереси, хоча й вийшли з однієї родини. *Це і є подвійне коло: громадянська війна – братовбивча війна. Автор цим твором засуджує братовбивчу війну, жорстокість, насилля. Він закликає до єдності роду, до терпимості, надання переваги загальнолюдським цінностям.*

IV. Підбиття підсумків

4.1. Підсумкова бесіда

–Яке враження у вас склалося про Ю. Яновського? Чи виникло бажання прочитати його твори?

–У яких літературних жанрах проявив себе письменник?

(Вірші, оповідання, фейлетони, романи, кіносценарії, п'єси)

–Жанр твору «Вершники» – це... (Роман у новелах, новелістичний роман)

4.2. Робота над епіграфом

Прочитайте епіграф до нашого уроку. Як ви розумієте вислів М.Бажана?

4.3. Формулювання висновків

Таким чином, презентація матеріалів про життєпис Ю.Яновського засвідчила, що доля митця була нелегкою. Однак Майстер слова жив романтикою. Письменнику випало йти незвіданими шляхами, відкривати нові теми, творити образи людей і шукати для цього відповідних художніх форм. За словами Олеса Гончара, «це був художник-відкривач, що дорожив свіжістю, правдивістю образів, нетерпимець до будь-якої рутини». А творив він на рубежі прози й поезії і, працювавши в багатьох жанрах, лишив по собі неповторні, високомистецькі здобутки. Він бачиться Вершником у нашій літературі, як звеличені ним герої — в революційних битвах. Його шлях повчальний, значення вершинних здобутків неперехідне, закладені ним животворні традиції продовжують розвиватися в творчості наших сучасних майстрів літератури.

4.4. Оцінювання з мотивацією

V. Домашнє завдання

Знати біографію письменника. Опрацювати матеріал підручника на с. 83-98 (для всіх).

Написати твір-роздум «Життя романтика Ю.Яновського» (творчий рівень).

Література

1. Бабишкін О. Кіноспадщина Юрія Яновського. – К., 1987. – 139 с.
2. Костюк Г. Лицаркультуринації; Маланюк Є. Юрій Яновський/ Г. Костюк // Єлисавет. – 1992. – 19 серпня. – С.2 –3.
3. Лист увічність: Спогади про Юрія Яновського. – К., 1980. – 349 с.
4. Мовчан Р. Неоромантична проза Юрія Яновського («Майстер корабля», «Чотири шаблі») / Р. Мовчан // Дивослово. – 2001. – № 7. – С.59 –65.
5. Островський Г. Все, що залишилось... / Г. Островський // Вітчизна. – 1993. – № 3-4. – С. 14 –16.
6. Українська література: підручн. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. (рівень стандарту, академічний рівень)/ наук. Ред. Р.В.Мовчан. – К: Грамота, 2011. – 352 с.

Скиба Ольга Володимирівна

Доцент кафедри української літератури ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ).

Урок з історії світової літератури (10 клас).

Тема: «Постать Гюстава Флобера на історико-культурному тлі епохи. Ознайомлення з елементами весільної обрядовості у творі «Пані Боварі».

Мета: розглянути тему кохання та атмосферу сімейного життя у творі французького письменника Гюстава Флобера «Пані Боварі», ознайомитися з елементами весільної обрядовості у творі, розвивати навички роботи з текстом, провести паралелі з сучасними весільними традиціями. В процесі заглиблення в текст твору обговорити еволюцію весільних зачісок та одягу за останні роки, символіку традиційної весільної їжі, меню популярних весільних страв та ін., виховувати естетичні смакисучвсної молоді, кращі моральні якості, позитивне ставлення до загальнолюдських духовних цінностей.

Обладнання: виставка видання твору письменника, ілюстрації до нього, матеріали для презентацій індивідуальних завдань, весільні фотографії XIX – XXI ст., підручники.

Тип уроку: систематизація та узагальнення вивченого.

Методи та прийоми: репродуктивна бесіда, вступне слово вчителя, творчо-пошукова робота, метод «мікрофон» та «незакінченого речення», групова робота.

Хід уроку

II. Оголошення теми та мети уроку.

Вступне слово вчителя (розповідь **супроводжується слайд-презентацією**): Відомо, що література XIX ст. тісно пов'язана зі своєю добою. В той період з'явилися митці слова, в чиїх творах наявні ознаки нового великого художнього літературного стилю – реалізму, який віддзеркалював життя, побут і звичаї певних соціальних груп та їхнє приватне життя. Сьогодні ми відкриємо для себе світ весільної обрядовості в творчості Гюстава Флобера, будемо шукати в його творі «Пані Боварі» відповіді на важливі життєві питання в сфері вивчення найбільш перспективних обрядів та звичаїв, що і на сьогодні залишаються важливими у структурі весільних обрядодій. Вивчення тенденції трансформації європейського стилю весілля, проникнення його елементів до структури традиційного українського весільного обряду є на сьогодні актуальним.

Ключове питання нашого уроку: Чи була дана тема новаторською в європейській літературі XIX ст.?

III. Організація роботи

Слово вчителя: Щоб знайти відповіді на ці важливі питання, я пропоную вам об'єднатися у групи: «фольклористи», «літературознавці», «культуроснавці», «дизайнери».

Фольклористи отримують завдання: Скласти список вивчених творів зарубіжних письменників XIX ст., які інтерпретують весільні мотиви й образи в своїх текстах.

Завдання групи «Літературознавці»: Підготуйте повідомлення про місце весільної лірики і подробиць родинних обрядів у творчості вітчизняних письменників даного періоду.

«Культурознавці» (заздалегідь підготували відеоматеріали), які допоможуть учням залучитись до національної культури, весільного свята з танцями та іграми (можлива інсценізація, театральна постановка за мотивами традиційного весільного обряду).

Група «дизайнерів» демонструють дизайн святкової листівки-запрошення на родинне святкове дійство.

IV. Презентація результатів роботи у групах.

V. Порівняльний аналіз. Для зіставного аналізу тексту та його екранізації пропоную розглянути уривки з твору (весілля Емми та Шарля):

«Панна Руо клопоталася своїм посагом. Дещо замовили в Руані, а сорочки й чепчики вона шила сама, зробивши викройки з модного журналу. Коли Шарль приїздив на ферму, говорили про готування до весілля, обмірковували, у якій кімнаті справляти обід, прикидали, скільки треба буде якої страви і що подавати на закуску...».

«Емма хотіла була вінчатися (з Шарлем) обов'язково опівночі, з факелами, але дядько Руо не розумів таких забаванок. Відгуляли добре весілля: гостей було аж сорок три чоловіки, за столом сиділи шістнадцять годин, наступного ранку все почалося спочатку; догулювали ще й кілька днів потому...».

«Гості стали з'їжджатися з раннього ранку — в каретах, таратайках, бідарках, у старосвітських базверхих кабріюлетах, у критих повозках із шкіряними завісами; молодь із навколишніх сіл приїхала на довгих возах, де хлопці стояли в ряд по краях і, щоб не впасти, тримались за полудрабки: коні бігли підтюпцем, і на вибоях добряче підкидало. Деякі приїхали за десять миль — із Годервіля, Норманвіля і Кані. Були запрошені всі родичі молодого й молоді...».

«Жінки були в чепчиках, у сукнях міського фасону, з золотими ланцюжками від годинників, у пелеринах, кінці яких схрещувалися на поясі, або запнуті в кольорові хустки, що пришпилювалися на спині, не закриваючи шиї. Хлопчики, одягнені однаково з батьками, почувались, очевидно, дуже незручно в новеньких костюмах (декотрі з них уперше на віку взулись у чобітки), а поруч з ними, не пускаючи пари з уст, стояла в білому платтячку, пошитому до першого причастя і надточеному для такої урочистої okazji, якась дівчина років чотирнадцяти чи шістнадцяти — рідна

або двоюрідна сестра, — уся червона, зняковіла, напомаджена трояндовою помадою, вона дуже боялася замазати свої білі рукавички...».

«Конюхів не вистачало, і чоловіки, закотивши рукава, самі заходжувалися розпрягати коні. Одягнені вони були по-різному, як до суспільного становища — хто у фраку, хто в сюртуку, хто в піджаку, а хто і в куртці. Фраки були добротні, дбайливо бережені й шановані всією родиною, видобувані з шафи лише в найбільшій святя; сюртуки з довгими полами, що маяли на вітрі, з циліндричними стоячими комірами і широкими, з мішок завбільшки, кишенями; піджаки грубого сукна, до яких носили звичайно кашкети з мідною крайкою на козирку; куценькі куртки з парого тісно — ніби очі — посаджених на спині гудзиків і з такими цупкими фалдами, наче їх витесано з одної колоди. Деякі з запрошених (таким, само собою, випадало сидіти на нижньому кінці стола) були в святкових блузах — з викотистим аж до плечей коміром, з рясними складками на спині, — низько підперезані шитим паском...».

«А накрохмалені сорочки випиналися на грудях панциром! Усі мужчини попідстригалися напередодні, вуха в них відстовбурчувались; усі були чисто виголені...».

«Від ферми до мерії було всього з півмилі, і туди рушили пішки. Поверталися з вінчання так само пішки. Спочатку весільний поїзд тягнувся суцільною вервечкою — ніби різнобарвний шарф звивався по вузькій стежці, що бігла поміж зеленими вівсами; але скоро він подовшав, розпавшись на менші гуртки; люди балакали й не поспішали. Попереду виступав музика зі скрипкою, перевитою атласними стрічками; за ним ішли молодий з молодю, батьки, далі впереміш родичі та знайомі. Малюки залишилися десь позаду — обривали вівсяні волотки, бавилися собі нишком...». Наряд нареченої

«Плаття у Емми було довге й трохи волочилося по землі; часом вона зупинялась підібрати його і за одним заходом обережно знімала затягнутими в рукавички пальцями якусь зілину чи реп'яшок, а Шарль стояв коло неї, опутивши руки...».

«Дядько Руо, у новому цилиндрі й чорному фраку з рукавами аж до самих пучок, вів під руку пані Боварі-матір. А пан Боварі-батько, гордюючи в глибині душі цією компанією, з'явився в простому однобортному сюртуку військового крою і тепер правив корчемні компліменти якійсь білявій хуторяночці...».

«Стіл накрыли на дворі, під возовнею. На столі красувалися чотири філе, шість курячих фрикасе, теляча тушанина, бараняча печеня, а на самій середині чудесне смажене поросятко, обкладене ковбасами з цавлевим гарніром. По краях стояла горілка в графинах. Солодкий сидр рясно шумував у пляшках, мало не випираючи затички, а всі склянки були вже вщерть поналивані вином. Жовтавий крем у великих полумисках драглисто тремтів від кожного поштовху стола, на його гладенькій поверхні були виведені витворним візерунком ініціали молодих...».

«Торти й пундики готував кондитер, виписаний спеціально з Івето. У цих краях він тільки ще дебютував, тож не пошкодував праці і на десерт подав власноручно такого фігурного пирога, що всі тільки ахнули. За основу йому правив синій квадратний картон, на якому вивишався цілий храм з портиками, колонадами та гіпсовими статуєтками в нішах, обліплених золотими лелітками; на другому ярусі баштою здіймався сам савойський пиріг, оточений дрібнішими укріпленнями з цукату, мигдалю, родзинок та апельсинових часточок; і, нарешті, на верхній площинці — скелі з печива, озера з варення, човники з горіхової шкаралупи і зелений луг, де маленький амур гоїдався на шоколадних орелях, у яких стовпці кінчалися замість кульок живими трояндовими пуп'янками...».

«Бенкетували до самого вечора. Коли гостям надокучало сидіти, вони виходили погуляти у дворі або пограти в «корок» у стодолі, а потім знову поверталися до столу. Дехто навіть заснув під кінець обіду й захропив. Але за кавою всі ожили; тут завели пісень; чоловіки почали хизуватися силою, носили гири, пробували підняти на плечі воза, пускали солоні жарти, цілували чужих жінок...»

«За два дні по весіллі молоді поїхали...».

Перегляд й коментування кінофільму «Госпожа Бовари (Madame Bovary, 2014)». Проведення зв'язку з сучасними весільними реаліями (весільні сукні, атрибути, страви тощо). Обговорення та обмін враженнями щодо побаченого.

VI. Метод «мікрофон» та «незакінченого речення».

– Які життєві істини особисто ви відкрили для себе в творі Гюстава Флобера «Пані Боварі»? Чи погоджуєтеся ви з думкою, що твір має значний морально-виховний потенціал?

– Висловіть свою думку щодо розуміння родинного щастя. «У мене залишиться спогад про твір «Пані Боварі», тому що ...», «Я зрозуміла, що родинна обрядовість – це ...».

VII. Підсумок. Зробити висновок та узагальнення: які етапи весілля використовує письменник у творі? Порівняти записи, що зроблені в класі. Мотивація оцінок. Д/З: Підготувати матеріали для презентацій індивідуальних творчих завдань:

1. Запишіть особливості весілля своєї місцевості.
2. Запишіть меню весільних страв, які готують для молодят у вашій місцевості.
3. З'ясуйте обов'язкові страви весільної обрядовості населених пунктів Луганщини. Назвіть особливості їх подачі до святкового столу.

Література

1. **Азарова Л. Є.** Проблема жіночого щастя та втрачених ілюзій за романом Г. Флобера «Пані Боварі» та п'єсою Г. Ібсена «Ляльковий дім»: монографія / Л. Є. Азарова, Н. Л. Клочко, Ю. В. Поздрань. – Вінниця : ВНТУ, 2014. – 86 с.
2. **Куцінко О. Г.** Усі уроки зарубіжної літератури. 9 клас. – Х. : Вид. група «Основа», 2009. — 368 с.
3. **Мадам Боварі: Побут провінції / Г. Флобер; пер. з фр.: М. Лукаш.** — Київ: Худож. літ., 1955. — 321 с.
4. **Марченко Ж.** Жіноча доля у літературі XIX століття: За романами «Пані Боварі» Гюстава Флобера та «Анна Кареніна» Льва Толстого, 10 клас / Ж. Марченко // Зарубіжна література. – 2005. – Листопад (№ 42). – С. 17–19.
5. **Матюшкіна Т.** Методика використання логічних схем-конспектів (ЛСК) на уроках ЗЛ / Т. Матюшкіна // Зарубіжна література. – 2003. – Червень (№ 21–24). – С. 2–43.

Холявко Ірина Вікторівна

Кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання факультету філології та історії Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ У ГАЛУЗІ СОЦІОЛІНГВІСТИКИ: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПІДХІД

Одним із основних завдань у роботі з творчо обдарованою молоддю є її залучення до наукової діяльності. Одним із напрямів наукової діяльності

школярів є їх участь у роботі МАН як вияв індивідуальної наукової діяльності. Особливістю дослідницької діяльності учня є суб'єктивне відкриття нових знань на основі індивідуальної актуалізації попередньо засвоєних, уведення їх до особистісного пізнавального простору. Дослідницька практика школярів повинна відповідати науковим методам пізнання, розширювати зміст їхньої освіти й удосконалювати підготовку до майбутньої діяльності.

З переходом до комунікативно-орієнтованого навчання мови культура стає центром, а не периферією уваги, як це було, коли мову розглядали як систему з формальними ознаками. Соціокультурний аспект у навчанні української мови передбачає її зв'язок із національною і загальнонародською культурою, усвідомлення національної належності кожної особистості до етнічного в контексті світової культури. На це спрямовують Національна доктрина розвитку освіти в Україні XXI століття, Державний стандарт базової й повної освіти.

У зарубіжних публікаціях із методики викладання часто трапляється термін «усвідомлення мови». Ідеться про свідоме опанування мови: учнів не просто ознайомлюють з її правилами, а й заохочують міркувати над тим, як вона влаштована, як працює, як її краще вивчати, як поліпшити стратегії спілкування. Така методика робить учнів більш зацікавленими і мотивованими, зміцнює їхню мовоприхильність, прищеплює опірність до політики лінгвоциду та явищ маніпулювання мовою.

Надзвичайно актуальною вважаємо думку багатьох сучасних мовознавців про потребу розрізнення двох складників мовної освіти – мовного навчання і мовного виховання. Наша педагогічна практика зосереджена переважно на першому складникові, тоді як мовна освіта в жодному разі не має обмежуватися вивченням орфографії, правил граматики і синтаксису. Не менш важливе завдання вчителя – виховувати в учнів свідоме ставлення до української мови як до суспільної цінності, формувати почуття відповідальності кожного за її стан, за її теперішнє і майбутнє.

Реалізувати окреслене завдання можна, на нашу думку, пропонуючи обдарованим учням здійснювати наукові дослідження у царині соціолінгвістики, що у переліку наук, які розкривають образи мови щодо суспільства, відіграє вирішальну роль. Завдання соціолінгвістики сьогодні – бути не лише джерелом наукового знання про різні аспекти мовної дійсності в Україні, а й транслятором цього знання в суспільство.

Категорійний апарат сучасної соціолінгвістики містить набір методів для збору мовного матеріалу: інтерв'ю, анкетування, соціологічне опитування, біографічний, статистичний, дискурс-аналіз чи критичний дискурс-аналіз тощо. Соціолінгвістика розкриває, виявляючи корелятивні зв'язки, нові характеристики мови щодо держави, влади, політики, нації, міста та ін. На конкретній теоретичній базі й ілюстративному матеріалі дослідники отримують нові результати. Цінність соціолінгвістичної теорії полягає в

узагальненні дійсності та у виробленні конкретних рекомендацій на основі отриманих результатів здійсненого аналізу, в цьому виявляється прикладне значення сучасної соціолінгвістики.

Етап новітньої вітчизняної соціолінгвістики розпочався з вивчення соціолінгвістичних проблем у незалежній державі. Мовознавці (Л. Масенко, Н. Шумарова, Б. Ажнюк, Г. Мацюк, В. Русанівський, Г. Яворська, С. Єрмоленко, Я. Радевич-Винницький, О. Ткаченко та інші) обговорюють питання взаємодії мови і нації, мовної ситуації, мови і політики, мовної політики, двомовності, соціальної диференціації української мови, двомовності, суспільну природу української літературної мови та ін. Актуальними нині, на нашу думку, можуть бути мікросоціолінгвістичні дослідження, скеровані на індивіда чи окрему соціо-, вікову чи професійну групи: розвідки про мову сім'ї, мовлення людей різного віку, починаючи від дитини й аж до похилого віку, мовлення представників конкретних соціогруп, зокрема, вчителів, лікарів, водіїв, продавців тощо.

Пропонуємо для молодих дослідників та їхніх керівників низку тем для проведення соціолінгвістичних досліджень із короткими рекомендаціями щодо їх виконання.

1. Прізвисько називання як вияв неформальної номінації школярів.

Ця тема передбачає обґрунтування змісту поняття «прізвисько школяра» в соціолінгвістиці та дослідження прізвисько називання як вияву неформальної номінації школярів з урахуванням таких соціально-демографічних параметрів, як місце проживання (село, місто, містечко) та стать респондентів. Емпіричний матеріал для аналізу збирають шляхом письмового опитування учнів шкіл (відповіді респондентів становлять квотну репрезентативну вибірку). Аналізують його з погляду динаміки мотиваційного групування прізвиськ різних вікових категорій, в аспекті вікових особливостей сприймання світу школярами тощо.

2. Прикметниковий тезаурус промов політичних лідерів як вербалізація системи цінностей.

Тема передбачає аналіз вербалізації цінностей у президентському дискурсі. Матеріалом можуть бути тексти на виступах промов президентів України. Алгоритм проведення аналізу передбачає: відбір прикметників як основних одиниць аналізу; визначення частотності одиниць аналізу; створення шкали градації прикметників в промові кожного з президентів, що дозволяє окреслити ціннісні домінанти в промовах; виявлення прикметників, які використовують усі промовці (набір одиниць уможливить реконструкцію спільного фрагмента ціннісної картини світу для всіх президентів); аналіз словосполучень із обраними для аналізу прикметниками.

3. Українсько-російський суржик у соціокомунікативній ситуації ринку.

Тема зорієнтована на дослідження використання проблеми суржика на ринку як ситуацію спонтанного спілкування. Вона передбачає аналіз

соціальних і соціально-психологічних чинників, що зумовлюють вибір суржику в окресленому випадку. Матеріалом дослідження можуть бути дані соціолінгвістичного опитування анкети, блокнотні записи, результати інтерв'ю з працівниками ринку, а також спостереження. Одним з основних положень пропонованої теми є те, що суржик є елементом для «взаємного ідентифікування мовців» як представників певної мовної спільноти, для розрізнення «своїх» і «чужих».

4. Мовна гра як засіб комунікативного впливу на читача (на матеріалі ЗМІ).

У межах розкриття цієї теми доцільно розглянути значення комунікативних технологій у формуванні впливу на споживача інформації, схарактеризувати фонетичний, графічний, лексико-семантичний і морфологічний способи введення мовної гри в макроструктуру газетного тексту, структурні модифікації мовної гри. Варто акцентувати увагу на з'ясуванні ролі мовної гри в розширенні можливостей перетворення інформації по лінії «об'єктивність – маніпулятивність».

5. Сміхова культура як стратегія приниження мови (на прикладах комедійної телепродукції). На матеріалі сучасної комедійної телепродукції варто проаналізувати на функціонально-стильовому рівні використання суржику з маніпуляційною метою приниження української мови: розглянути моделі міжмовної комунікації, зорієнтовані на спрощення та висміювання української мови, що впроваджує в масову свідомість стереотип її меншовартості.

6. Соціолінгвістичний портрет мого міста. Розкриття цієї теми передбачає детальну характеристику соціуму, тобто груп населення, які мешкають на досліджуваній території, за віковими, гендерними, освітніми, професійними, статусними показниками з урахуванням мовних пріоритетів у різних комунікативних ситуаціях (сферах). Важливими чинниками під час створення соціолінгвістичного портрета міста є: географічний аспект; історія заселення; національний склад; соціальний статус мешканців; співіснування різних колективних і вікових груп; корпоративні інтереси, сфера контактів крупного, середнього, дрібного бізнесу; співвідношення центру і периферії, мовленнєві пріоритети мешканців; мова освіти в місті; освітній рівень: наявність училищ, технікумів, вишів, їхніх філій; відстань від великих міст; інформаційне мовне тло: газети, журнали, радіо, телебачення; розвиток міста; наявність/відсутність білінгвізму.

7. Особливості вираження агресії в Інтернеті: соціолінгвістичний аспект. Дослідження цієї теми передбачає вивчення прояву агресії в Інтернеті з позиції соціолінгвістики й екстралінгвістики, а також установлення приводів, причин і видів агресії (нейтральне зіткнення, флейм, хоівар, тролінг) у рамках віртуальної комунікації.

Робота над науковим дослідженням надає можливості спробувати себе у науковому пошуку, відчути результативність власного дослідження, радість

від успіху. Молоді науковці набувають досвіду самостійного пошуку, досягають внутрішньої зрілості, опановують важливі наукові компетентності, що стануть у пригоді під час навчання у виші.

Цінько Світлана Василівна

Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Тема 1. Джерела українських фразеологізмів. Прислів'я, приказки, крилаті вирази, афоризми як різновиди фразеологізмів.

Тема 2. Неоціненний скарб українського народу.

Мега навчальна: ознайомити із джерелами фразеологічного фонду української мови, звернути увагу на тісний зв'язок фразеології з народним життям, фольклором; **розвивальна:** збагачувати мовлення учнів фразеологізмами античного та біблійного походження, крилатими висловами літературного походження; формувати вміння визначати такі фразеологізми в реченнях, пояснювати їхнє значення, доречно й правильно вживати в мовленні, користуватися фразеологічним словником та довідником; **виховна:** виховувати зацікавлення до усної народної творчості, історії народу.

Тип уроку: урок засвоєння нового матеріалу.

Обладнання: фразеологічний словник, проектор, презентація «Джерела українських фразеологізмів», дидактичний матеріал, картки.

Перебіг уроку

I. Актуалізація опорних знань учнів

1.1. Установіть відповідність. До кожного рядка, позначеного цифрою, доберіть відповідник, позначений буквою, і впишіть цю букву під таблицею (завдання спроектоване на дошці).

Варіант 1

Фразеологізм	Значення
1. Муляти очі (комусь)	А. в'їдливо дорікати
2. Замазувати очі (комусь)	Б. обдурювати, хитрувати
3. Колоти очі (комусь)	В. недоречно виділятися, бути на виду
	Г. відвертати чийось увагу

1 __, 2 __, 3 __

Варіант 2

Фразеологізми	Синоніми
1. ловити гав	А. задирати носа
2. гріти чуба	Б. ганяти собак
3. напустити пихи	В. заговорювати зуби
	Г. мозолити руки

1. ____, 2 ____, 3 ____

II. Повідомлення теми, мети і завдань уроку

2.1. Повідомлення вчителя (тема і завдання уроку спроектовані на дошці)

Тема сьогоднішнього нашого уроку: «Джерела українських фразеологізмів. Прислів'я, приказки, крилаті вирази, афоризми як різновиди фразеологізмів».

На уроці ви ознайомитесь із джерелами фразеологічного фонду української мови, звернемо увагу на тісний зв'язок фразеології з народним життям, фольклором, збагатимо знання про фразеологізмами античного та біблійного походження, крилаті вислови літературного походження, навчитесь визначати ці фразеологізми в реченнях, пояснювати їхнє значення.

III. Вивчення нового матеріалу

3.1. Робота з підручником.

Опрацювання теоретичного матеріалу за підручником.

3.2. Робота біля дошки

Записати речення, визначити фразеологізми, витлумачити лексичне значення кожного (бажано з використанням словника). Поміркувати: що є джерелом кожного з фразеологізмів.

1. Будь-який агресор на кордоні України має згадати Євангельську мудрість: хто з мечем прийде, той від меча й загине! (З промови). 2. Над кордоном тиша висне, мов дамоклів меч (В. Пузиренко.). 3. За батька Хмельницького текли по Україні медові ріки (П. Куліш). 4. Час – великий майстер розрубувати гордієві вузли людських стосунків (О. Писемський).

1. Там якісь проблеми, якісь таємниці. Правду кажуть, що в кожного – свій скелет у шафі (М. Павленко). З ним ніхто не зварить каші: він і нашим, він і вашим (М. Негода). Люди наблакають, навішають лапші на вуха! (Є. Гуцало).

3.3. Розповідь учителя (матеріал спроектований на дошку у вигляді презентації).

Джерела збагачення фразеології різні. Найважливішим є мова народу, усна народна творчість. Численна кількість фразеологічних одиниць запозичена з інших мов.

Чимала кількість фразеологізмів походить зі словосполучень на позначення поведінки людини в найрізноманітніших ситуаціях (у праці, побуті, родинних стосунках): *бити себе в груди; працювати засукавши рукава; гнути спину; закопирити губу; задерти носа* (Слайд 1).

Багато фразеологізмів завдячують своїм виникненням різним ремеслам та видам діяльності людей: *перти плуга; як ковальський міх; на всі заставки; шкурка вичинки не варта; дати задній хід; пливти за течією; міняти шило на швайку* (Слайд 2).

Певні фразеологізми сягають корінням у народні звичаї, обряди, вірування: *на рушник ставати; піднести гарбуза; стоїть, як засватана;*

колупати піч. Наприклад: *Ну, а допоки випало мені топтати рясг і зустрічати сонце, дай, Боже, бути правди оборонцем...* (М. Луків) (Слайд 3).

Ще одним джерелом фразеологізмів є фольклор: *на тихі води і ясні зорі; молочні ріки й кисіль ні береги; язиката Хвеська* (Слайд 4).

Велика кількість широкоживаних фразеологізмів сягає своїм корінням у біблійні тексти. Із книг Ветхого Заповіту походять вирази *адамові діти* (рід людський), *адамове ребро* (жартівливе найменування жінки), *неопалима купина* (символ безсмертя), *тьма єгипетська* (цілковита темрява, у переносному значенні – неосвіченість, незнання). З Нового Заповіту походять вирази *Святе Сімейство* (родина, у якій панують мир, порозуміння й затишок), *побиття немовлят* (знущання над беззахисними, беспорядними істотами), *втеча з Єгипту* (благополучний порятунок від лиха) (Слайд 5).

Велике значення для світової культури, зокрема для культури європейських народів, мали численні міфи давніх греків, збережені й доповнені давніми римлянами, що дає право казати про міфи античного світу, про греко-римську міфологію. Міфічні образи й мотиви спричинили появу чималої кількості широкоживаних фразеологізмів.

Ми згадуємо про *подвиги Геракла, авгієві стайні, троянського коня, ахіллесову п'яту, погляд медузи, силу Антея, вогонь Прометей, Аріаднину нитку, танталові муки, сізифову працю, олімпійський спокій, ріг достатку, еросові стріли, самозакоханого Нарциса, золоте руно, красу Аполлона, про титанів і циклопів* (Слайд 6).

3.4. Виконання вправ (завдання спроектовані на дошці)

3.4.1. Пояснити значення кожного фразеологізму спроектованого на дошці. З мови представників якої професії походить кожен з них? Чому? З двома фразеологізмами скласти речення (усно).

1. Лити воду на чужий млин. 2. Не святі горшки ліплять. 3. Пасти задніх. 4. Взяти в шори. 5. Грати першу скрипку. 6. Міряти на свій аршин. 7. Тріщить по всіх швах. 8. Цей номер не пройде. 9. Дати зелене світло. 10. Під димовою завісою.

Для довідок. 1. З мови мірошників. 2. Гончарів. 3. Пастухів. 4. Лимарів. 5. Музикантів. 6. Продавців. 7. Кравців. 8. Артистів. 9. Залізничників. 10. Військових.

3.4.2. Попереджувальний диктант. Визначити в реченнях фразеологізми. Розкрити лексичне значення кожного, вказати походження, у разі потреби скориставшись словником.

І. 1. Брехня потрапляє в Лету, а правда живе у віках (Б. Мозолевський). 2. Ти будь і чесним, і правдивим, ти будь веселим всім на втіху! А як котрусь розкажеш байку, щоб всі качалися від сміху (За П. Ребром). 3. Давно вже не течуть молочні ріки для мене в киселевих берегах (І. Муратов).

ІІ. 1. І голих королів, і підлих блазнів доволі знав наш милозвучний край. На показуху, брате, не зважай! (В. Грабовський). 2. Чи можете утямки взяти

ви, що горя мав я вище голови? (М. Зеров). 3. Я живу і не боюся смерті, і мене на порошок не стерти, не зігнути в райдугу-дугу (Д. Кремінь)

Для довідок. *Потрапити (впасти) в Лету* – бути забутим. *Молочні ріки в киселевих берегах* – символ добробуту й благополуччя. *Качатися від сміху* – нестримно реготати. *Брати (узяти) втямки* – усвідомити, збагнути. *Вище голови* – багато. *Стерти на порошок* – знищити, розбити вщент. *Зігнути в дугу* – суворістю, утисками примусити скоритися.

3.4.3. В історію якої країни сягає корінням кожен із фразеологізмів? Витлумачити значення кожного. Чи можна вважати їх застарілими? Чому?

Загибель Помпеї. Зі щитом чи на щиті. Запросити варягів. Іду на ви. Скинути ідола у Дніпро. Закрутити веремія. Козак Мамай. З відкритим заборолом. Зустріч за круглим столом. Хрестовий похід. Великий інквізітор. Отримати індульгенцію. Полювання на відьом. Варфоломійвська ніч. Залізна маска. Ричард Левине серце. Король помер – хай живе король! Після нас хоч потоп. Наполеонівські плани.

3.4.4. Завдання тестового характеру

Установити відповідність між крилатими виразами літературного походження та назвами творів-першоджерел.

А. Є ще порох у порохівницях!

Б. Реве та стогне Дніпр широкий.

В. Красен Дніпро ясної погоди.

Г. Напитися шоломом Дону.

Д. Блаженні вбогі духом.

1. Біблія.

2. Слово о полку Ігоревім.

3. Повесть М.Гоголя “Страшна помста”.

4. Поезія Лесі Українки “Досвітні огні”.

5. Повесть М.Гоголя “Тарас Бульба”

6. Балада Т.Шевченка “Причинна”.

Відповіді. А-5; Б-6; В-3; Г-2; Д-1.

3.4.5. Установити, з якої байки (притчі, казки, оповідання) якого автора походить кожне з поданих прислів’їв (приказок).

Які з покладених в основу цих творів сюжетів є мандрівними? З двома-трьома фразеологізмами класти речення.

Охримова свита; ведмежа послуга; шапка-бирка, зверху дідка; біля розбитих ночов; а віз і нині там.

3.4.6. Які людські риси увиразнюються порівнянням із нижче названими літературними персонажами? З якого твору якого автора кожен із них походить?

Дон Жуан, Дон Кіхот, Робінзон Крузо, Попелюшка, Конотопська відьма; Кіт у чоботях; Царівна Несміяна; Отелло, Гамлет, Монтеккі й Капулетті, Капітан Немо, Мефістофель, Шерлок Холмс.

IV. Узагальнення та систематизація знань

4.1. Вибірковий диктант. Виписати імена, що уособлюють людські фізичні якості, моральні чесноти або вади. Назвати ці ознаки/якості. Що

вам відомо про цих біблійних, міфологічних, історичних осіб чи персонажів світової літератури?

1. Світом правлять іще геростати, але рухають світ творці (Н. Гуменюк). 2. Чом топлять правду Каїни нові не в синім морі, а в людській крові?(Г. Чубач). 3. Гамлети, Дон Жуани й Тартюфи були в минулому, але вони є й сьогодні (М. Хвильовий). 4. А я припаду до землі, як Антей. Я вас не боюсь, паперові Геракли! (Д. Кремінь). 5. Скоро стане ясно, хто голий король, а хто стійкий олов'яний солдатик (*В. Горбулін*). 6. Ти пропонуєш зайнятися приватним розслідуванням? Теж мені Еркюль Пуароз Оболоні!(І.Аврамов). 7. Гей, новіКолумби й Магеллани! Напнемо вітрила наших мрій! (В. Симоненко.)

4.2. Усне висловлення за змістом прислів'я, приказки чи фразеологізму.

V. Підведення підсумків уроку

5.1. Підсумкове слово вчителя

Отже, сьогодні на уроці ми ознайомились із джерелами фразеологічного фонду української мови, звернули увагу на тісний зв'язок фразеології з народним життям, фольклором, збагатили свої знання про фразеологізмами античного та біблійного походження, про крилаті вислови.

VI. Оголошення домашнього завдання

Опрацювати теоретичний матеріал, виконати вправи за підручником, розробити презентацію «Джерела українських фразеологізмів».

Чайка Олена Миколаївна

Асистент кафедри української мови, літератури та методики навчання факультету філології та історії Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Тема. Льюїс Керролл «Аліса в Країні Див». Образ Аліси, світ її уяви й захопливі пригоди.

Мета: продовжити роботу над змістом повісті-казки Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див»; акцентувати головну увагу на визначальних епізодах твору, охарактеризувати образ Аліси в контексті її захопливих пригод, оцінити її вчинки, поведінку, ставлення до інших персонажів, розкрити особливості мови головної героїні; розвивати навички виразного читання, вміння виділяти домінуючі риси характеру героїні, висловлювати судження й робити висновки на основі прочитаного, удосконалювати читацьку пам'ять, логічне й образне мислення, увагу, спостережливість; сприяти вихованню кращих людських якостей.

Тип уроку: урок поглибленої роботи над текстом художнього твору.

Обладнання: фото з визначними історичними місцями різних країн світу, ілюстрації до твору, мультфільм «Аліса в країні див» (1951рік, режисер Клайд Джеронім), конверт із листом від Аліси, індивідуальні картки-анкети, узагальнююча таблиця.

Епіграф. Усе дивасніше й дивасніше! – вигукнула Аліса (з великого

зачудування вона раптом забула, як правильно говорити).

Льюїс Керролл

Зміст уроку

I. Актуалізація опорних знань учнів

1.1. Дидактична гра «Впізнай країну»

Спробуємо відгадати країну за визначними історичними місцями, представленими на фото. (Україна, Франція, Італія, Єгипет, Великобританія)

- У якій із цих країн народився і жив Льюїс Керролл?

Саме у Великобританії була задумана й написана неперевершена книжка «Аліса в Країні Див». Це чудова повість-казка, в якій митець відтворив англійські традиції та культурні здобутки своєї країни.

1.2. Фронтальне опитування

- Назвіть справжнє ім'я цього письменника. (Чарльз Лутвідж Доджсон)

- Чому про Льюїса Керролла говорять як про багатогранну і неординарну особистість? (Письменник, математик, філософ і священник)

- Про що розповідається в повісті-казці «Аліса в Країні Див»? (Про незвичайні пригоди дівчинки в казковій країні). Хто головний герой твору? - Хто став прообразом Аліси? (Образ Аліси був списаний з реальної дівчинки Аліси Лідделл)

1.3. Літературний диктант

А тепер перевіримо, наскільки уважними читачами ви були.

1. На початку твору Аліса із сестрою сиділа ... (на березі річки). 2. Повз Алісу щось бурмочучи промчав ... (білий кролик з рожевими очима). 3. Кролик з кишені жилета витягнув ... (годинник). 4. Аліса потрапила у Країну Див ... (провалившись у кролячу нору). 5. На скляному столику лежав ... (золотий ключик). 6. Аліса за маленькими дверцятами, величиною не ширше мишачої нори, побачила ... (Прекрасний сад). 7. Аліса у скляній коробочці зі словами «З'їж мене» знайшла ... (пиріжки). 8. Дивовижну посмішку, котра жила сама по собі, мав ... (Чеширський кіт). 9. Годинник Капелюшника було змашено ... (вершковим маслом).

II. Повідомлення теми, мети та завдань уроку

2.1. Коментар учителя

Сьогодні на уроці ми продовжуємо вивчати неперевершену повість-казку «Аліса в Країні Див», у якій все відбувається за законами фантастики. Тут неможливе стає можливим. Усі предмети, персонажі, навіть час набувають незвичайних властивостей. Саме тому цей твір приваблює не лише дітей, а й дорослих. Протягом уроку ми маємо охарактеризувати образ головної героїні, простежити пригоди дівчинки у Країні Див, оцінити її вчинки, поведінку та ставлення до інших персонажів, розглянути особливості мови головної героїні.

Тема нашого сьогоднішнього уроку: «Льюїс Керролл «Аліса в Країні Див». Образ Аліси, світ її уяви й захоптиві пригоди».

2.2. Робота з епіграфом

Зверніть увагу на епіграф до нашого уроку. Ці слова взяті із повісті «Аліса в Країні Див»: «Усе дивасніше й дивасніше!» – вигукнула Аліса (з великого зачудування вона раптом забула, як правильно говорити)».

- Коли і чому Аліса вимовила ці слова? (Аліса вигукнула ці слова, коли потрапила у Країну Див)

- Чому Аліса почала говорити слова неправильно? (Вона не бачила такого раніше й тому дуже здивувалася, побачивши Країну Див)

- Про що свідчить ця репліка Аліси? (Аліса мала велику фантазію та могла вигадувати чудернацькі слова)

III. Усвідомлення і вивчення нового матеріалу

3.1. Виразне читання вчителем листа від Аліси

- А чи хотіли б ви поспілкуватися чи навіть подружитися з Алісою? Але для цього ми повинні дізнатися про неї більше. Дівчина така турботлива й щира, що сама подбала про це. В моїх руках лист, що прийшов від Аліси Лідделл. І зараз я вам його зачитаю.

«Доброго дня, дорогі п'ятикласники! Я дуже хотіла б з вами подружитися. Ви вже мабуть знаєте, що Льюїс Керролл помістив мене в Країну Див. Таких чудес у житті я ще не бачила. Будучи допитливою дівчинкою, я цікавилася всіма таємницями цього фантастичного світу, особливо мене приваблювали звірі та казкові персонажі, які там проживають. Спочатку було страшно, а потім незрозуміло, та все ж таки чудово. Я відкрила для себе багато чого нового і хочу, щоб і ви дізналися, яке ж воно життя у Країні Див! Тож нумо мандрувати зі мною сторінками незвичайної англійської книжечки».

3.2. Літературна гра «Сюжетні повороти казки» з використанням ілюстрацій до твору

Щоб дізнатися про життя в цій чудовій країні ми пограємо у гру, яка має назву «Сюжетні повороти казки». Кожна правильна відповідь відкриватиме ілюстрації до твору, представлені на виставковому стенді.

- Як Аліса потрапила до Країни Чудес? (Аліса побігла за білим кроликом, який розмовляв, і впала в кролячу нору, довго летіла та потрапила до чарівної кімнати). Які пригоди трапилися з нею того дня? (Аліса то зменшувалася, то збільшувалася у розмірах). За допомогою яких предметів чи речей стали можливими зміни в розмірах Аліси? (Пиріжки, чарівний напій). Що її найбільше вразило в Країні Див? (Алісу вразили мешканці цієї країни, вони розмовляли і були не такими, як у реальному світі). З якими героями-персонажами Аліса зустрілася в цій Країні? Як вони сприймали дівчинку? Який епізод вам найбільше запам'ятався і чому?

3.3. Перегляд відеофрагменту «Аліса грає в крокет» з мультфільму «Аліса в країні див» (режисера Клайда Дзерброніма, 1951 р.)

3.4. Робота з текстом твору

- Тож, чи вгадали ви епізод із твору? Зачитайте його на ст. 251 вашого підручника.

- Як ви вважаєте, чи однаково розкрита гра в книжці та мультфільмі? Чи такою ви уявляли собі гру, коли читали цей епізод вдома? Про які правила цієї гри ви дізналися? (Особливих правил гри немає, всі грають не по черзі, королева завжди перемагає, бо живі ворітця стають так, щоб їжачок прокотився саме через них). Знайдіть цитату на підтвердження сказаного на ст. 252 («Я б не сказала, що це чесна гра...»)

3.5. Словникова робота

Герої казки грають у крокет. А чи знаєте ви, що це за гра? (Крокет – спортивна гра, учасники якої ударами спеціальних молотків із довгою ручкою проводять шари крізь ворота, що розставлені на майданчику в певному порядку. Гра користувалась величезною популярністю в 19 ст. серед представників англійської знаті). Хто ж любляв грати у цю гру? (Королева любила грати у крокет). Чому Королева любила грати в крокет? (Тому що вона завжди перемагала)

3.6. Бесіда за змістом розділу 8 «Королевін крокет»

- Яка улюблена фраза Королеви? («Відтяти голову!») Поясніть, чому садівники перефарбовують кущ троянд із білого на червоний колір. Доведіть свої слова цитатою з тексту. (Ст. 248) Чи звичайні садівники фарбували троянди? (Троянди фарбували карти: П'ятірка, Сімка та Двійка Пік) Хто замикав пишну процесію карт? (Король і Королева) Чи боїться Аліса Королеву? Доведіть це прикладами з тексту. (Ст. 249 «Як тебе звати, дитино?...», ст. 251 «Аліса захвилювалася...») Хто ще не побоявся Королеви? (Чеширський кіт)

3.7. Робота з ілюстраціями . Усне словесне малювання образу Аліси

Подивіться уважно на дошку. Перед вами ілюстрації із зображенням Аліси. Кожен режисер, художник бачить Алісу по-своєму. В реальності ж в Алісі Лідделл було коротко стрижене темно – каштанове волосся і чупринка на лобі.

- А якою ви уявляєте Алісу? Яка, на вашу думку, в неї зовнішність? У що вдягнена дівчинка? Опишіть кількома реченнями власне бачення цієї героїні.

3.8. Робота з картками-анкетами.

Анкета головної героїні твору

1.Ім'я, вік дівчинки. 2. Портрет, особливі прикмети. 3. Рід занять, захоплення, інтереси. 4. Коло спілкування. 5. Риси характеру. 6. Вчинки, поведінка. 7. Ставлення до життєвих труднощів. 8. Мова як засіб самовираження героїні. 9. Над чим змусила героїня задуматися.

3.9.Інтерактивна вправа «Калейдоскоп дивних слів»

Повість Керролла насичена мовними жартами й іграми, а також пародіями на вірші та пісні, популярні в Англії 60-80-х років XIX ст. Як справжній науковець, письменник розумів, що коли людина постійно дотримується певних догм і правил, вона перестає вільно мислити і творити. Саме тому Аліса, потрапивши у фантастичну країну, часто говорить слова неправильно, або ж перекручує їх. Тож прислухаємося, як виражає свої думки Аліса.

Спробуємо вчитатися в окремі її фрази і прокоментувати їх.

«Якщо я ще буду зменшуватися, то недовго стати величиною із свічку, - злякалася Аліса, - а потім і зовсім розтати. Цікаво було б подивитися на те, що від мене залишиться, коли мене не залишиться?».

«... Бачила сон, ніби йде вона з кішкою під пахвою. Або з мишкою під кішкою? І каже: «Скажи-ка мені, Діна, ти їдала коли-небудь мишучих летючі?...»

«Миші летючі. Миші чи, хмари чи ... Летять чи хмари кішок? Чи їдять коти хмаринок?».

«Приходить листоноша і приносить моїм власним ногам від мене посылку. А на посылці адрес: Деся в районі Пола, в області Килимка, два кроки вліво. Сестриці Правую нозі особисто з низьким поклоном від Аліси».

- Хто це? Це, шановна, не це, а я. Тобто це не зовсім та я. Спочатку я була не це. Але я стільки разів ставала то тим, то цим, що абсолютно в цьому заплуталася.)

3.10. Робота з епіграфом

- Звернімося знову до слів епіграфа. Чи можемо ми сказати, що ці слова Аліса вигукнула лише з великого зачудування, чи така мова характерна для дівчинки? Чи перекручувала слова Аліса в реальному світі? - А можливо і дивна мова Аліси викликана тим, що вона знаходиться не в реальному світі, а в Країні Див, де все перекручено і фантастично змішано?

IV. Узагальнення і систематизація набутих знань і умінь

4.1. Творче завдання

Продовжте речення «Якби я потрапила у Країну Див, то я б ...».

4.2. Складання узагальнюючої таблиці «Ключові слова-характеристики Аліси»

Допитлива і смілива	Фантазерка і творча натура	Чемна і ввічлива
Людяна і співчутлива	А Л І С А	Правдива й волелюбна
Спостережлива й уважна	Ризикова й гідна	Непосидюча й мисляча

V. Підведення підсумків, мотивація оцінок, осмислення домашнього завдання

1. Прочитати 11-12 розділи повісті-казки. 2. Підготувати стислий переказ епізоду «Повернення додому». 3. Намалювати улюбленого героя повісті.

Література

1. **Світова література.** 5–9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2013.

2. **Ніколенко О. М.** Світова література : підручн. для 5 кл. загальноосв. навч. закл. / О.М. Ніколенко, Т.М. Конєва, О.В. Орлова та ін. – К. : Грамота, 2013. – 296 с.

ЗМІСТ

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА. ЛОГОПЕДІЯ

Белоусова М. С. Панська постава.....	3
Бондаренко Ю. А. Путешествие по стране сказок.....	7
Варган Г. Ф. Україна вільна і єдина – солов'їна спадщина моя.....	11
Ворушило Н.М. Запрошення до весняного лісу.....	15
Горбачов О.О., Мельник Л.В. Дивовижна подорож до країни, де живуть слова.....	18
Денисенко Н. А. Перелетные и зимующие птицы.....	21
Добровольська О.В. Для чого людям потрібні гроші.....	23
Запорощенко А.В. Новорічний ранок.....	25
Зубенко Л. В. В гостях у сказки.....	30
Іваненко О. П. Путешествие в Сказочную страну эмоций.....	33
Клименко О.П. Наше рідне місто.....	36
Косач А.В. На ярмарку.....	40
Косолап І. В. Моя Батьківщина – Україна.....	41
Кравченко Н. М. Описова розповідь. Птахи.....	44
Кучеренко М.В. Осінь – щедра господиня.....	46
Лазаренко Т. Д. Подорож в зимовий ліс.....	48
Люцканова Т.О., Мельник Л.В. Інтерактивна казка «Happy Birthday, dear Mouse!».....	52
Метасьова Н.С. Путешествие на передачу «Я и моя семья».....	54
Непокрита Т.І. Лісові пригоди.....	57
Павлова Т. І. Космическое путешествие.....	59
Петрова І.С. Весело граємо - зиму проводжаємо.....	62
Пирлич А. О. Як котів соромно стало.....	64
Прокopenко С. В. Автоматизація звука «р» у складах.....	66
Удовиченко О.М. Родина.....	69
Фурсова І. А. Подорож до зайчика на день народження.....	71
Холод М.А. Переказування української народної казки «Пан Коцький».....	74
Чекуласва К.В. Автоматизація звука [р] в словах, словах і реченнях.....	75
Швидка С.І. До нас прийшла зима.....	79

ПОЧАТКОВА ОСВІТА

Амуєва А.О. Іменник як частина мови.....	82
Волоха А.І. Однорідні члени речення.....	84
Ємельяненко О.В. Изучение рассказа А. Алексина «Как Ваше здоровье?».....	86
Ковальчук О.В. Літературні казки.....	91
Косолап І.В. Розпізнавання іменників за питаннями <i>хто? що?</i>	94
Косолап Т.О. Зв'язок прикметників з іменниками у реченні. Визначення роду і числа прикметників за іменниками.....	99
Маркотенко Т.С. Правопис іменників у формі родового	

відмінка множини.....	103
Мацнєва Я.І. Правопис префіксів роз-, без-.....	105
Мордовцева Н. В. Іменники-синоніми, іменники-антоніми. Багатозначні іменники. Пряме і переносне значення іменників.....	109
Ноженко А.О. Підсумковий урок за розділом „Казки зарубіжних письменників” (4 клас).....	113
Рудь С.М. С.Козлов «Как поймать яблоко».....	117
Шкуріна Н. О. Підсумковий урок за темою «Іменник». Урок-гра «До іменника на гостину» (4 клас).....	120

СЕРЕДНЯ Й СТАРША ШКОЛА

Бабенко Н.С. Сценарій свята до дня тижня знань правил дорожнього руху.....	125
Баранник Н. О., Корчова О.М. Бринить-співає наша мова.....	128
Вербицька С.М. Я (Романтика) – новела про добро і зло в житті людини та в душі.	136
Гоголь Н.В. В. Нестайко «Тореадори з Васюківки».....	143
Гричаник Н. І. Елеонор Портер «Полліанна». Щирість, мужність і оптимізм героїні твору, її вплив на життя міста.....	149
Дятленко Т.І. Україна в огні» як громадянський подвиг Олександра Петровича Довженка.....	154
Кабиш М.Ю., Павлішена В.В. Літературний конкурс «Кращий знавець творчості українських митців ХІХ ст.».....	161
Кисленко Л.М. Знаки етнокультури українського народу у творі І. Нечуя – Левицького «Кайдашевасім’я» на темі родинних стосунків.....	165
Максименко К.М. Тире у безсполучниковому складному реченні.....	170
Мороз І.Б. Іван Франко – трибун народний, пророк-ватаг, ратай-співець і громадянин благородний.....	175
Оникієнко І.П. Місце любовної теми у творчості І.Франка. Життєві імпульси появи творів (автобіографічність).....	183
Проклова О.І. Юрій Яновський. Творча біографія митця. Романтичність світовідчуття і стилю в ранній творчості. Роман у новелах «Вершники» як «реабілітаційний двійник»«Чотирьохшабель».....	189
Скиба О.В. Постаць Гюстава Флобера на історико-культурному тлі епохи. Ознайомлення з елементами весільної обрядовості у творі «Пані Боварі».....	195
Холявко І. В. Наукові дослідження учнів старшої школи в галузі соціолінгвістики: соціокультурний підхід.....	199
Цінько С.В. Джерела українських фразеологізмів. Прислів’я, приказки, крилаті вирази, афоризми як різновиди фразеологізмів.....	203
Чайка О. М. Льюїс Керролл «Аліса в Країні Див». Образ Аліси, світ її уяви й захопливі пригоди.....	207
Зміст.....	212